

quando tantus et talis est quo major vel melior esse A cellentia omnino alienum est quiddid secundum non potest. Ubi non est summa perfectio, non valet, sed nec debet esse summa dilectio. Secundum solam gratiam est quod pro beneplacito tribuentis juste impendi, vel non impendi potest. Sed a divina ex- solam gratiam dici potest. Item amor gratuitus non incongrue dicitur, ubi tribuenti omnia nil nisi amor retribuitur.

IN APOCALYPSIM JOANNIS LIBRI SEPTEM.

PRIMUS PROLOGUS IN SEPTEM LIBROS

Accipe, frater charissime, hoc sententiarum munus, quas tibi de verbis Apocalypsis beati Joannis apostoli et evangelistae fieri postulasti. Libenter enim in hoc opere studii nostri labores impendimus, ut habeas ex hoc quoque libro, sicut ex caeteris plerisque Novi vel Veteris Testamenti libris quod aensum tuum erudiat, affectum accendat, studium ad majora promoveat, et perducatur; et, sicut alibi diximus, ex his omnibus nobis gratiam non damus, sed Deo, de cujus dono, et sanctis doctoribus, de quorum plenitudine haurimus quae propinamus. Liber iste per septiformem Spiritus sancti gratiam editus, septem episcopis, et septem Ecclesiis Asiae directus, ac potius universali Ecclesiae sanctae per orbem circumquaque dilatatae septem spiritualibus donis ditatae divina providentia ad eruditionem et consolationem datus per septem divisiones distinguitur. Posito namque titulo libri ubi additum est, Joannes septem Ecclesiis. Prima visio sic incipit, ubi dicitur : *Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Jesu. Secunda visio incipit, ubi scriptum est : Post haec vidi et ecce ostium apertum in caelo, et vox prima quam audivi tanquam tubae loquentis mecum. Tertia, sic incipit : Et vidi septem angelos stantes in conspectu* B *Dei, et datae sunt illis septem tubae. Quarta visio incipit, ubi ait : Et apertum est templum Dei in caelo, et visa est arca testamenti ejus in templo ejus. Quinta visio incipit, ubi dicit : Et vidi aliud signum in caelo, magnam et mirabile, septem angelos habentes plagas novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei. Sexta visio incipit his verbis : Et post haec vidi alium angelum descendentem de caelo habentem potestatem magnam. Septima visio incipit, ubi scriptum est : Et vidi caelum novum et terram novam. Secundum istarum itaque septem visionum distinctionem, quiddid exponendo dicimus, per septem libros dividimus. Primus etenim liber tractat de visione prima. Secundus liber tractat de visione secunda. Tertius liber tractat de visione tertia. C Quartus liber tractat de visione quarta. Quintus liber tractat de visione quinta. Sextus liber tractat de visione sexta. Septimus de visione septima. Accipe itaque, charissime frater, schedulam istam, in qua et si tantam medullam mirabilium mysteriorum non valeam attingere, aliqua tamen circa superficiem studeo carpere, in quibus invenies plurimam prudentiae utilia, si ea quae scripta sunt legere, et memoriae commendare curaveris.*

PROLOGUS ALTER

Joannis evangelistae vitam brevi stringens sermone, necnon et causam suscepti operis.

Beatus Joannes caelestium mysteriorum theologus, quem Christus de nuptiis revocavit, apostolum et evangelistam constituit, qui privilegio dilectus amoris, supra pectus Domini familiariter in caena recubuit, cui Christus in cruce matrem commendavit. Post divisionem apostolorum in orbem universum, divina disponente providentia, in Asia minori sacrae fidei verbum post beatum Paulum, sicut legitur, praedicavit. Habet Asia septem civitates : Ephesum, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardin, Philadelphiam, Loadicium, inter quas Ephesus metropolis est aliarum. Ordinatis itaque episcopis in praefatis civitatibus cum archiepiscopo, ipse sanctus Joannes vacabat praedicationi; unde audita hac beati apostoli evangelizandi constantia, in ferventis olei dolium Domitianus imperator eum misit, et cum inde illaesus exisset, in Patmos insulam quae in mari Syrico sita est, eum

in exilium relegavit. Et dum ibi detineretur, per negligentiam pastorum in Ecclesiis Asiæ quædam vitia pullulaverunt, de quorum emendatione, et de præsentis ac futuro statu Ecclesiæ universalis visionem sibi a Domino revelatam scripsit, et suis Ecclesiis seriatim legendam misit. Domitiano autem a senatu interfecto, cum omnia decreta ejus Romani

irrita fieri jussissent, Joannes ab exilio liberatus, cum magno gaudio Ephesum est reversus. Post aliquantum vero temporis, insurgentibus in eadem provincia hæresibus de fide Trinitatis, rogatus a fratribus ad confirmandam fidem quam docuerat, scripsit Evangelium. Postmodum multis virtutibus claruit, ac deinde in pace quievit.

LIBER PRIMUS.

DE VISIONE PRIMA.

PROLOGUS.

Deus immensus et æternus, qui loco non capitur, nec tempore mutatur, qui immensa Deitate sua et æterna cuncta potenter condidit, ipse idem bonitate sua sponsam suam, sanctam videlicet Ecclesiam de culpa et pœna misericorditer redemit, et eam de exilio servatam, et ad beatitudinem supernam sub cursu et mutabilitate temporis præparatam spiritualibus bonis ditat, et in aliis electis ejus in mundo circumquaque dilatat, et in aliis in cælo beatificat et exultat. Quam quoque ipse Pater luminum, id est auctor donorum spiritualium, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit quotidie, per idoneos ministros Novi Testamenti instituit et regit, et per arctam et arduam viam quæ ducit ad vitam, ad cœlestia bona ducit. In hac via pedibus sanctæ Ecclesiæ de valle lacrymarum ad superna gaudia scandentis, lucerna est sermo propheticus, cui ne hujus vitæ ignorantia deviet incendit quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco. In quo prophetia beati Joannis quæ in hoc libro continetur, quam ei mediator Dei et hominum homo Christus Jesus ad illuminandam sanctam Ecclesiam revelavit, tanto gloriosior et lucidior enitescit, quanto sublimiora et lucidiora de Christo et Ecclesia oracula describit. In hoc etenim est aliis excellentior prophetiis quod de Christo et Ecclesia magna ex parte sacramenta adimpleta denuntiat, et sicut Evangelium legis observantias, sic ista prophetia excellit veteres a longe respicientes prophetias, quæ scire tot habet sacramenta quot habet verba. Et parum dictum est, quia pro merito voluminis omnis laus inferior est. In singulis etenim verbis ejus multiplices latent intelligentiæ. Exhortando autem hæc Apocalypsis, id est revelatio, sanctam Ecclesiam ad patientiam, multiplices describit tribulationes, pressuras et persecutiones quas in mundo patitur, et præmia superna quæ post decursum temporum in cælo consequetur. Primum vero ad declarationem operis consequentis titulum proponit. Deinde salutationem septem Ecclesiarum Asiæ, quibus librum istum misit, adjungit, et sic ad narrationem septem visionum per quas liber idem distinguitur accedit.

CAPUT PRIMUM.

De titulo, et de quatuor generibus visionum.

Apocalypsis Jesu Christi. Quatuor sunt visionum modi, ex quibus duo sunt intra, et duo foris. Duo sunt corporales, duo sunt spirituales. Visio namque prima corporalis est, quando oculos ad exteriora et visibilia aperimus, et cælum, et terram, figuras et colores rerum visibilium videmus. Sed hæc visio infirma et infirma est: quæ, quia angusta est, maxima non comprehendit; et quia hebes est, minima non discernit, et quia pigra est, non attingit remota; et quia perspicax non est, non penetrat occulta. Quæ nihil denique mysticæ significationis continet, sed tantummodo corporei sensus motum et actionem habet. Alia quoque visio corporalis est, quando species, vel actio sensui visus foris ostenditur, et intus magna mysticæ significationis virtus continetur, qualis fuit visio quæ Moysi in rubo quidem extrinsecus visibiliter apparuit, sed typica significatione plena fuit. Quid namque accipimus per flammam, nisi Spiritus sancti gratiam? Quid per rubum arborem parvulam, asperam, viridem, floridam, nisi beatam Mariam virginem per sui contemptum humilem, per exercitium virtutum asperam contra molliem, viridem per fidem, floridam per castitatem. Domino itaque apparente in rubo, flamma rubum non læsit, et Filio Dei carnem in virgine sumente, obumbrante Spiritus sancti gratia, pudor virginalis illæsus permansit. Longe igitur sublimior et excellentior est iste visionis modus secundus quam primus; quia primus a mysterio penitus vacat, secundus cœlestis sacramenti virtute redundat. Unde et Moyses de eadem visione dixit: Vadam, et videbo visionem hanc magnam. Revera etenim visio magna fuit quæ et præsens tunc miraculum exhibuit, et incarnationem Verbi, et Virginis matris perpetuam integritatem designavit. Tertius visionis modus non fit oculis carnis, sed oculis cordis: quando videlicet animus per Spiritum sanctum illuminatus formalibus rerum visibilium similitudinibus, et imaginibus præsentatis quasi quibusdam figuris et signis ad invisibilium ducitur cognitionem. Quartus visionis modus est, cum spiritus humanus per internam aspirationem

subtiliter ac suaviter tactus nullis mediantibus rerum visibilium figuris sive qualitatibus spiritualiter erigitur ad cœlestium contemplationem. De istis duobus modis visionum qui non corporaliter, sed spiritualiter sunt, sic intulit B. Dionysius Areopagita in libro Hierarchy, dicens: « In sacratissimorum eloquiorum præter radiatas illuminationes quando possibile est respiciemus symbolice nobis et anagogice manifestas cœlestium animorum, id est, spirituum hierarchias, id est, quantum ad sensum cœlestes pontificatus, quantum possumus considerabimus. » Symbolum est collectio formarum visibilium ad invisibilium demonstrationem. Anagoge, ascensio sive elevatio mentis ad superna contemplanda.

Notat autem hic duplicem modum revelationis divinæ, quæ theologorum et prophetarum mentibus infusa est per visiones et demonstrationes, quas Græci vocant theophanias, id est divinas apparitiones, quæ aliquando per signa sensibilibus similia invisibilia demonstrata sunt. Aliquando per solam anagogen, id est mentis ascensum in superna pure contemplata. Ex his vero duobus generibus visionum duo quoque descriptionum genera in sacro eloquio sunt formata. Unum quo formis, et figuris, et similitudinibus rerum occularum veritas obumbratur. Aliud quo nude et pure sicut est absque integumento exprimitur. Cum itaque formis, et signis, et similitudinibus manifestatur quod occultum est, vel quod manifestum est describitur, symbolica demonstratio est; cum vero pura et nuda revelatio ostenditur, vel plana et aperta ratione docetur, anagogica. Cum vero secundum ea quæ dicta sunt quatuor sint visionum modi, duo foris et duo intus duo corporales et duo spirituales, quærendum est quonam modo sanctus Joannes hanc Apocalypsim, id est revelationem, viderit? Sed constat quod duobus primis videndi modis quæ foris corporaliter sunt eam minime viderit, cum ipse eam in spiritu se vidisse testatur, dicens: *Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Jesu, fui in insula quæ appellatur Patmos propter verbum Dei, et testimonium Jesu Christi; fui in spiritu in die Dominica.* Qui enim in spiritu vidit, non oculis carnis vidit, sed oculis cordis. Sed nec quarto modo illum hanc vidisse probatur, cum ipse quartus visionis modus nullis mediantibus corporalium substantiarum formis fieri credatur, scilicet, ne ipse valeat hoc modo visa malis abscondere, nec nos possemus absque cognitis verbis et usitatis visibilium figuris quæ nullis characterizantibus figuris vidisset tam convenienter intelligere. Liqueat igitur quod eam tertio videndi modo contemplatus sit, eo præsertim quod liber iste formalibus rerum temporalium plenus sit similitudinibus, videlicet cœli, solis, lunæ, nubium, imbrium, grandinum, fulgurum, tonitruorum, ventorum, avium, piscium, bestiarum, animalium, serpentium, reptilium, arborum, montium, collium, aeris, maris, terræ et aliarum rerum, quæ modo sensui non occurrunt. Necessarium

erat enim nostræ infirmitatis quæ summa non nisi per ima, spiritualia non nisi per corporalia valet capere, non ignota per ignotiora, sed ignota per cognita noscere. Unde B. Dionysius in libro prædicto, ait: « Neque possibile est animum nostrum ad non materialem illam ascendere cœlestium hierarchiarum et imitationem et contemplationem, nisi ea quæ secundum ipsum est materiali manuductione utatur. » Materialem manuductionem vocat rerum corporaliū imagines, per quas in sacra Scriptura ea quæ incorporea et invisibilia sunt, figurantur. Ex quibus quasdam ipse S. Dionysius mirabili subtilitate exponit, declarans quæ sint formativæ angelicarum virtutum imagines, qui digiti, quæ humana effigies, qui oculi, quæ nares, quæ aures, quæ ora, quis tactus, quæ palpebræ, quæ supercilia, quis auditus, qui dentes, qui humeri, quæ brachia et manus, quod cor, quæ pectora, quæ dorsa, qui pedes, quæ alæ, quæ nuditas, quis lucidus amictus, quis habitus sacerdotalis, quæ zonæ, quæ virgæ, quæ arma, quæ secures, qui geometrici fines, qui venti, quæ nube, quod æs, quod electrum, qui colores diversorum lapidum, quæ leonis forma, quæ aquilæ species, qui equi, quæ differentiæ equinorum colorum; quæ flumina, qui currus, quæ rotæ, quod dicunt gaudium angelorum. Animus itaque noster quia visibilia novit, invisibilia non novit, nisi uteretur manuductione materiali, id est rerum corporalium similitudine, quæ secundum ipsum est, id est, quam novit, ad immaterialem minime posset ascendere contemplationem. Ideo tam multiformes in sacris revelationibus representantur visibilium imagines, ut mens nostra per assueta ad occulta discat penetrare bona quæ videre consuevit. Nec solum excellentissimarum rerum visibilium præclaris et lucidis similitudinibus, quæ invisibilia sunt figurantur, sed mediarum et infirmarum rerum qualitatibus multo convenientissime designantur. Nam quia nihil eorum quæ sunt, est universaliter boni participatione privatum, quia teste Scriptura: *Vidi Deus cuncta quæ fecerat, et valde bona erant (Gen. 1).* Possunt etiam quælibet infima et minima, et quæ respectu aliorum videntur deformia non inconvenienter invisibilia figurare, et de his prædictus theologus sic ait: « Aliquando, inquit, theologi illi (id est, qui de Scripturis divinis loquuntur) ipsam invisibilem videlicet sapientiam ex luminibus pretiosis laudant, ut solem justitiæ, ut stellam matutinam, ut animum sancte orientem, ut lumen incircumvolatæ et invisibiliter resplendens. Aliquando vero ex mediis, ut ignem innocue splendens, ut aquam vitalis plenitudinis datricem, et symbolicè dicentem, id est, ut figurative dicantur in ventrem subeuntem, fluminaque redundantem immensurabiliter refluentia. Aliquando autem ex novissimis (id est infimis) ut unguentum suave, ut lapidem angularem. Sed et bestialem ipsi formam circumponunt, et leonis ei et pantheræ specialitatem coaptant, et pardalem eam esse dicunt ut ursam sævientem. Addam, inquit, et

quod omnium vilius est, esse et magis significare visum est, quia et vermis speciem ipsam seipsum circumformantem divina sapientes (id est ipsi theologo) tradiderunt.

Notate quod dicitur, quod omnium vilius est, hoc magis visum est significare, vermis videlicet qui Christum significat, ubi ipse Christus per prophetam de se secundum carnem assumptam ait: *Ego sum vermis (Psal. xxi)*. Sicut enim vermis sine coitu nascitur de terra, sic Christus sine virili semine natus est de Maria. Vermis ergo qui vilior omnium dicitur, magis, id est convenientius, significare videtur. Quia omnis figura tanto evidentius veritatem demonstrat, quanto per dissimilem similitudinem figurat se esse et non veritatem probat atque nostrum animum in hoc magis dissimiles similitudines ad veritatem reducut, quo ipsum in sola similitudine manere non permittunt. Unde sacra Scriptura mira providentia ad deformium deformes rerum qualitates descendit, et ex immaterialium et invisibilium significatione sunt quæ non sinant nostrum animum in se quiescere, sed ad immaterialia ab omni materialium similitudine longe remota sua deformitate cogant pertransire justo et non probante tam deformibus, et sic temporalibus rerum qualitatibus divina et spiritualia similia non esse illis, nec quidquam de istis inesse posse. Nam, si semper ex lucidis, claris et pretiosis significativæ similitudines in sacro eloquio ponerentur, leviter seduceretur animus humanus, illorum animus maxime qui nihil altius visibilibus bonis intelligunt, et secundum eundem theologum Dionysium æstimaremus forsitan in cœlestibus esse quasdam auriformes essentias, et quosdam viros fulgureos decora indutos vestimenta, et cætera talia quibuscunque sacra theologia mysticos velat intellectus. Aliquando vero superessentialis divinitatis beatitudinem laudant in Scripturis, ut rationem et intellectum, et essentiam divinam, rationalitatem et intellectum, et sapientiam ejus declarantes, et vere ipsam esse existentem subsistentiam, et veram causam subsistentiæ eorum quæ sunt eam esse demonstrantes, et quasi lumen eam formam, et vitam vocant. Et quamvis ista materiales formationes superare quoque modo probentur, et castiorem videantur habere significationem ad illam ineffabilem et incomprehensibilem et interminabilem divinitatem, deficiunt tamen et ipsa ad veritatem, sicut est, exprimendam. Etenim super omnem essentiam, et vitam nullo lumine ipsam caracterizantem, omni-que ratione et intellectu ab ipsius similitudine incomparabiliter derelictis et longe remotis. Quamvis namque creatura rationalis ad imaginem et similitudinem sui facta sit Creatoris, magna enim differentia est inter creaturam et Creatorem, et deficit comparatio ejus ad illum. Beatus igitur Joannes relegatus in exsilio, a strepitu mundi et inquietudine remotus, et quieti deditus, hanc Apocalypsim a Domino tertio videndi modo, ut supra probatum

A est, ad utilitatem Ecclesiæ sanctæ accepit et scripsit. In eo autem quod in quiete positus revelationem accepit, significetur nobis quod illi qui internam quietem diligunt, ipsi de invisibilibus bonis mira cognoscunt, et quanto se a temporalibus amplius elongant, tanto magis æternis appropinquant. Qui enim se negotiis sæcularibus implicant, ab internis et æternis semetipsos alienant, nec valent de invisibilibus magna considerare, qui a visibilibus animum nesciunt revocare. Si ergo Deo propinquare volumus, ab exterioribus ad interiora mentem reducamus, ut sic in secreto quietis positi, possimus cœlestia contemplari. Hinc nos admonet sermo divinus dicens: *Vacate et videte quoniam ego sum Deus (Psal. xlv)*, quasi diceret: Nisi a mundi perturbationibus vacetis, me contemplari non valebitis. Ab exterioribus igitur vosmetipsos colligite, et interior per quietem quis ego sum videte. Tanto namque mens humana spiritualibus viciniorem facit, quanto longius post se temporalia derelinquit vel corporalia, et tanto clarius atque perspicacius summis intendit, quanto ab infimis proprii luminis radios avertit. Et quamvis mare sæcularium perturbationum foris per circuitum fluctuet, ipsa tamen si per internam aspirationem intra semetipsam fuerit collecta, quasi in cujusdam insulæ stabilitate posita divinis per contemplationem inhæret: *Apocalypsis Jesu Christi*. Jesus, et Christus duo principalia Salvatoris nomina sæpissime recitantur in divina pagina. Sed Jesus quamvis in se habeat magnam significationem, dignoscitur tamen esse nomen proprii vocabuli. Christus autem nomen tantum sacramenti. Jesus interpretatur *Salvator*. Multi fuerunt ante eum hoc vocabulo Jesus nuncupati, sed nullus eorum salvavit aliquem a peccato suo. Iste vero salvum fecit populum suum a peccatis eorum.

Peccatum aliud originale, aliud actuale. Originale est quod nascendo a parentibus contrahimus. Actuale, quod postmodum ipsi operamur. Sed Jesus noster Salvator ab utroque nos salvat, quia per gratiam baptismi ab utroque nos liberat. Item duo videntur esse vitia principalia: malitia et luxuria, ex quibus quasi fontibus duobus cætera mala quasi flumina sunt profluentia. Nam, licet etiam gula sit vitium carnis, luxuria tamen magis videtur esse gula, quia luxuria non cessat effundere quidquid gula potest deglutire. Et sic probatur gula velut famulatrix, et ministra luxuriæ ad luxuriam pertinere. Gula enim in ventrem congregat, unde luxuria voluptates spargat; et quanto luxuria satagit congregata dissipare, tanto laborat amplius gula per cibos dissipata restaurare. Malitia corruptio totius animi spirituale est vitium, et spiritualium fons, et origo vitiorum. Sunt ergo duo maxima vitia malorum omnium causa: malitia et luxuria. Intus est malitia, foris est luxuria; malitia in corde, luxuria in carne. Malitia est inquinamentum spiritus, luxuria inquinamentum carnis. Malitia generat rugam, luxuria maculam. Malitia fomes est vitiorum

spiritualium, luxuria vero carnalium. Ista duo vitia bene distinguit, et designat sacra Scriptura ubi ait : *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis* (Sap. 1). Ubi enim ait, in malevolam animam non introibit sapientia, designat malitiam. Ubi vero ait, in corpore subdito peccatis, designat luxuriam. De his quoque Psalmista ait : *Incensa igni, et suffossa ab increpatione vultus tui peribunt* (Psal. LXXIX). Incensa namque in carne per luxuriam, et suffossa in corde per malitiam, ab increpatione vultus Domini peribunt ; quia, cum Dominus manifestabitur ad iudicandum, ibunt luxuriosi et malitiosi, ipso increpante, in ignem æternum. Hæc duo etiam vitia in Ismael qui reproborum figuram tenet recte significantur. Ibi namque scriptum est : *Hic erit ferus homo. Manus ejus contra omnes, et manus omnium contra eum, et e regione fratrum suorum figet tabernacula* (Gen. xvi), hic designatur malitia. Ubi vero scriptum est, quod mater sua accipiet ei uxorem de terra Ægypti, exprimitur luxuria. Quid est enim Ægyptus, quæ interpretatur *tenebræ*, nisi cæcus ubi se non videat esse cæcum? Quid est uxor Ægypti, nisi luxuria cæca? Reprobi ergo quique cæci sunt, et manus eorum contra omnes sunt, et manus eorum provocant adversum se, et e regione fratrum suorum figunt tabernacula per superbiam cordis malitiam et uxorem sortiuntur de Ægypto per luxuriam carnis cæcam. Sic et Nehemias ista duo mala exprimit, ubi se egressum ante fontem draconis et portam stercoris ad considerandum murum Hierusalem dissipatum describit (II Esdr. 11). Quid etenim per fontem draconis significatur, nisi fons malitiæ? Quid per portam stercoris nisi fetor luxuriæ? Quid per murum Hierusalem figuratur nisi illi qui in sancta Ecclesia firmiores existimantur? Ad fontem itaque draconis, et ad portam stercoris murus Hierusalem dissipatus demonstratur, cum illi qui videbantur fortiores et sublimiores in sancta Ecclesia, per malitiam, sive per luxuriam labuntur ad inferiora. Sunt duo ergo ista vitia maxima, videlicet malitia, quæ ideo malitia potest dici, quia mala quibus spiritus corrumpitur nomine designat, et luxuria, quæ carnalium vitiorum materia videtur existere. Sed Deus noster, Salvator noster, ab omnibus nos salvat, quia ab omni inquinamento carnis et spiritus per suam gratiam potenter nos emundat. Merito ergo tali vocatus est nomine, qui tam mirabilis et tam magnificus est potestate. Christus autem non est nomen proprii vocabuli, sed est nomen solummodo sacramenti : Christi namque in Veteri Testamento dicebantur qui unctione materiali in reges, vel sacerdotes ungebantur. Sed Redemptor noster non est unctus materiali unctione, sed Spiritus sancti plenitudine. Unde scriptum est : *Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ consortibus tuis* (Psal. XLIV). Et non solum in se ipse est unctus per Spiritus plenitudinem, sed electos suos ungit per

A ejusdem Spiritus participationem. De plenitudine enim ejus nos omnes accepimus (Joan. 1). Ascendens enim Christus in altum dedit dona hominibus (Psal. LXXVII). Et Apostolus ait : *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem datur sermo sapientiæ* (I Cor. XII), etc. Hæc est unctio in capite, quæ descendit in barbam, et in oram vestimenti (Psal. CXXXII). Caput signat Christum qui est caput omnium fidelium. Barba quæ capiti inhæret, et est signum virilitatis, apostolos designat qui Christo, dum in mundo conversatus est adhæserunt, et adhærendo cum eo comederunt, et biberunt, etiam ejus salutiferam doctrinam audierunt, et miracula viderunt, et post ascensionem ejus, accepto plenius Spiritu sancto, confortati viriliter egerunt, quia fidem ipsius per regna mundi confidenter predicaverunt, propter nomen ejus in consiliis traditi, in synagogis flagellati, ante reges et præsides ducti. Et in his omnibus viriliter vicerunt, euntes a conspectu concilii gaudentes, quando digni habiti sunt pro nomine ejus contumeliam pati. Ora vestimenti ultimos figurat justos qui erunt in fine sæculi. Unctio itaque Spiritus sancti quæ est in capite, id est in Christo, secundum plenitudinem, in barbam, id est in apostolos, descendit secundum participationem quando illis ait : *Accipite Spiritum sanctum* (Joan. XX), et quando post ascensionem suam illis eundem Spiritum misit, et gratiam linguarum distribuit. Descendit quoque in oram vestimenti, quia idem Spiritus sanctus tribuetur etiam illis qui futuri sunt in fine mundi. Possumus etiam per barbam superiores quosque et perfectos accipere, et per oram vestimenti inferiores. Sed unctio in utroque descendit, quia Dominus per gratiam suam pusillis cum majoribus benedixit. Ista ergo duo nomina Redemptoris humani generis Jesus Christus, in Novo Testamento crebrius quam in alio recitantur. Jesus, quia salvos nos facit a peccatis nostris; Christus, quia unctus est Spiritu sancto præ cunctis participibus suis. Sequitur :

Quam dedit illi Deus palam facere servis suis. Notandus ordo dandi. Deus enim dedit Christo, Christus angelo, angelus Joanni, Joannes septem Ecclesiis Asiæ, Ecclesiæ Asiæ universali matri Ecclesiæ. Universalis mater Ecclesia quotidie per voces doctorum dispensat et distribuit eam mentibus fidelium singulorum. Si omne datum optimum, et omne donum perfectum quod desursum a Patre est in prædestinatos ad vitam descendit, et in eos varie et pulchre multiformiterque procedit, et eos ad sinum matris vocantis congregat, et ad ipsius simplicitatem coadunat. Sed bonum cæleste quod nos videmus per speculum et in ænigmate hoc spiritus angelici contemplantur facie a faciem. Quod nos cognoscimus ex parte, hoc illi cognoscunt sicut et cogniti sunt. Nam, quemadmodum oculi sani solarem fulgorem pure conspiciunt, infirmi vero non nisi obstaculo interposito illum cernere nequeunt, sic invisibiles cælestium essentialium spiri-

tus quos labentibus reprobis angelis nulla potuit malitia corrumpere, divinæ claritatis splendorem immediate suscipiunt, homines vero qui peccatorum obtenebrantur caligine, plerumque nisi mediantibus figuris illum conspiciere non possunt. Sed cum mortale hoc induerit immortalitatem et corruptibile incorruptionem, tunc homines translati ad sortem angelicæ mansionis, participes etiam erunt ejusdem contemplationis, et bonum divinum quod modo arpe ministrantibus angelis, et mediantibus figuris suscipiunt in tempore, cessantibus ministris et figuris sublatis possidebunt in æternitate. Interim autem donec occurramus in unitatem fidei et agnitionis Filii Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi datum optimum et donum perfectum quod a Deo fonte boni derivatur, plerumque per angelos et per ea quæ sensibilibus sunt similia hominibus gradu sive merito superioribus ministratur, et per superiores inferioribus dispensatur. Causa quoque revelationis divinæ in titulo libri declaratur cum dicitur: *Palam facere*. Ad hoc namque dedit illi Deus ipsam Apocalypsim, ut eam palam faceret. Vult etenim Deus ut talentum expandatur, vult ut lucrum referatur. Vult ut bonum quod cognoscimus palam faciamus, et quod ab aliis didicimus alios doceamus. Vult ut quod aure et in cubilibus audivimus super tecta prædicemus et lucerna divinæ cognitionis in animo accensa non abscondatur sub modio taciturnitatis, sed ponatur super candelabrum prædicationis, sicut in fine Apocalypsis ipsius scriptum est: *Qui audit dicat: Veni* (Apoc. xii). In scientia enim abscondita, et in thesauro invisio nulla est utilitas. Sicut ergo scienti bonum facere et non facienti peccatum est illi, ita et scienti bonum dicere, et non dicenti peccatum est. Quibus etiam manifestari sacra revelatio debeat, demonstratur cum subjungitur: *Servis suis*. Non superbis philosophis, non incredulis Judæis, non immundis Christianis. Non enim debent sancta canibus dari, nec margaritæ ante porcos spargi. Canes sunt infideles fidei sacræ persecutores, et ipsam oblatrantes. Porci falsi Christiani, fidem quidem quantum ad credulitatem habentes, sed semetipsos vitis more porcorum sordidantes. Utrisque ergo sacra mysteria sunt celanda, illis propter cæcam nequitiam, istis propter vitam pollutam. *Servis autem Domini* studiose sunt revelanda, quia et quæ dicuntur patienter audiunt, et audita devote faciunt. Sicut itaque bonum divinum malis non debet manifestari, sic bonis minime debet celari. Et sicut est gravis culpa sacra mysteria revelare reprobis, ita gravis culpa est hoc abscondere electis. Non sit ergo securus servus inutilis, qui modo torpescit ab officio docendi, quia de lucro talenti sibi commissi redditurus est rationem in die judicii. Sequitur:

Quæ oportet fieri cito. Cito sunt quæcunque in præsentem sunt, quia et tempora, et quæ sub temporibus aguntur cito transeunt. Brevis enim est vita ista, via lubrica, mors incerta. Quæ oportet fieri

cito, id est de his quæ Ecclesie in hoc sæculo sunt ventura sive prospera, sive adversa, sive de his quæ in fine sæculi sunt retribuenda. Cito itaque cuncta fiunt, quia et præsentia cito discedunt, et futura cito succedunt. Quanto vero citius urgente necessitate temporis ea quæ in hoc libro continentur sunt complenda, tanto citius ac studiosius sunt annuntianda, ne, ingruente articulo mortis, ille qui per auditum debuisset justificari, non audiendo pereat, et de manu prædicatoris Dominus peccatorem perditum requirat. Unicuique enim sacra doctrina cum fine vitæ suæ completur, quæ viventibus quandiu vixerint complenda retinentur. Sequitur:

Et significavit mittens per angelum suum servo suo Joanni. Modum sacræ revelationis ostendit ubi dicit: *Significavit*. Significavit, quia per signa quædam figuræ et sigilla sensibilibus consimilia sacra mysteria revelavit. Voluit namque mysteria sua per figuræ ostendi, ut sine exercitio non possent intelligi, quia gravius et firmiter teneatur quod cum labore acquiritur. Voluit etiam figuræ alicubi exponi, ut per hoc innueret expositionem in aliis sensibus esse quærendam, ut sic et fideles quærentes inveniant, et infideles qui pervertere et conculcare nituntur sacra mysteria non intelligant. *Per angelum suum servo suo Joanni*. Per angelum enim in similitudine filii hominis apparentem, visio ipsa S. Joanni monstrata est, sicut ipse in sequentibus declarat, ubi dicit: *Et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum aureorum similem Filio hominis*. Christus itaque secundum humanitatem ipsum sacramentum accepit a Patre, et per angelum ipsius Christi speciem præferentem, quasi spirituale quoddam munus diversis figurarum velaminibus obtectum, ut electorum mentes exerceret, et reprobis minime pateret, sancto Joanni, et per ipsum septem Ecclesiis, imo universali sanctæ Ecclesiæ transmisit. Cujus (beatissimi videlicet Joannis) qualis quantaque fuerit auctoritas manifestatur, cum subiungitur: *Qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi quæcunque vidit*. Revera etenim magnus fuit qui de Christo secundum utramque naturam divinitatis et humanitatis testimonium perhibuit. De utraque quippe Redemptoris testimonium perhibuisse illud sermo præsens designat, qui eum testimonium verbo Dei et testimonium Jesu Christi perhibuisse denuntiat. Divinitati etenim testimonium perhibuit ubi cœlestia secreta contemplatus dicit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. i). Humanitati quoque testimonium perhibuit, ubi Christum turbis prædicasse, et miracula fecisse, mortuum et sepultum resurrexisse, et discipulis apparuisse describit. In præsentem sermone quidem, ubi dicitur Verbo Dei, designatur divinitas. Ubi vero subditur, Jesu Christi, signatur humanitas, et Joannes testimonium perhibuit Verbo Dei, et testimonium Jesu Christi quæcunque vidit; quia, quæ de arcanis sempiternæ Deitatis spiritualibus:

oculis per contemplationem intellexit, sive quæ de A operibus humanitatis carnis oculis in quantum potuit, et verbo prædicavit, et scripto commendavit. Sequitur :

Beatus qui legit, et qui audit verba prophetiæ hujus, et servat ea quæ in ea scripta sunt. In fine tituli ad captandam benevolentiam, et provocandam diligentiam legentium, et audientium servantium prophetiam istam præmium ponit, beatitudinem videlicet æternam. Et in eo quidem quod dicit : *Qui legit*, designat litteratos sive doctores. In eo autem quod dicit : *Qui audit*, exprimit laicos sive auditores. In eo quod dicit : *Qui servat*, electos ex utrisque. Nihil itaque prodest ad salvationem quod legitur, vel quod auditur, nisi per actionem diligenter servetur. Si igitur ad beatitudinem pertingere desideramus, ea quæ scripta sunt studeamus non solum legendo vel audiendo cognoscere, sed quæ cognoscimus bene vivendo studiosius adimplere. Melius etiam esset veritatem non cognoscere quam post cognitionem a sancto mandato recedere. Servus enim qui scit voluntatem Domini sui, et non facit, plagis vapulabit multis. Intellectus quippe bonus (id est utilis) illis qui faciunt eum. Ea autem quæ scripta sunt servat qui fidem Christi et Ecclesiæ inviolatam custodit, qui timet mandata quærit promissa. Sequitur :

Tempus enim prope est : tempus scilicet laborum finiendorum, ac recipiendorum præmiorum. Quia igitur prope est tempus ut mala finiantur, et bona subsequantur, non nos in via vitæ præsentis ad-versa frangant, nec prospera emolliant, ut sub brevitate temporis pervenire valeamus ad diuturnitatem æternitatis. Hæc circa ingressum libri velut qui ostium aperit, ut quæ in domo sunt patenter cernere possit. De titulo succincte prælibavimus, ut arcana quæ interius continentur evidentius deinceps inspiciamus.

CAPUT II.

De salutatione.

Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia gratia vobis et pax ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt. Præmisso titulo, ad declarationem et evidentiam sequentium subjungit salutationem, in qua demonstrator quibus specialiter ipsa prophetia dirigatur. In principio quoque salutationis tria præcipue determinat, videlicet quibus salutem mandet, et quam eisdem salutem exoptet, et unde denique illis ipsam salutem venire desideret. Ubi enim dicit Joannes septem Ecclesiis quæ sunt in Asia, quibus salutem mandet declarat; ubi vero subdit, gratia vobis et pax, quam ipsis salutem exoptet insinuat. Ubi autem deinceps infert, ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt, unde illam his venire desiderat manifestat. Joannes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia sibi principaliter commissis, et ab ipso specialiter dilectis in hac

A prophetia nominatim designatis, gratia vobis, et pax, gratia vobis per peccatorum remissionem, pax per divinam reconciliationem. Gratia ut vobis culpa auferatur, pax ut justitia conferatur. Gratia ut liberemini de servitute diaboli, pax ut maneatis in servitio Domini. Posita gratia, statim pax subjungitur, quia qui de peccatorum miseria adjuvante gratia murum pravitatis suæ ad Deum revertendo transgreditur, protinus inter ipsum, et Deum pax firmissima reformatur. De hoc muro Psalmista sic ait : *In Deo meo transgrediar murum* (Psal. xvii). Ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt. Quod dicit ab eo qui est, et qui erat, et qui venturus est, pertinet ad personam Filii; et quod subdit, et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt, pertinet ad personam Spiritus sancti. De Patre namque tacet, quia de Creatore nemo male senserat, nec de ipso error aliquis surrexerat. De persona vero Filii, et Spiritus sancti idcirco facit mentionem, ut de fide legentium sinistram si oborta fuerit dubitationem dissipet. Dicit de persona Filii et Spiritus sancti, quia de ipsis cunctæ fere hæreses oriuntur in Ecclesiis : *Qui est, et qui erat, et qui venturus est.* Qui est essentialiter coæternus Patri, qui erat cum Patre in creatione mundi. Qui venturus est, in gloria Patris in die judicii. Qui est per incomptabilitatem æternitatis, qui erat per potentiam creationis. Qui venturus est per justitiam retributionis. Qui est, quia super omnia Deus benedictus in sæcula idem subsistit. Qui erat, quia de nihilo cuncta creavit. Qui venturus est, quia vivos et mortuos in fine mundi judicabit. Et a septem spiritibus, id est, a septiformi spiritu, qui simplex quidem est per naturam, septiformis per gratiam. Dividit autem dona singulis prout vult. Thronus Dei sunt sancti angeli, et homines sancti, in quibus Deus residet, et per quos judicia sua mirabiliter exercet. Sed in conspectu throni ejus septem spiritus sunt, quia invisibiles invisibilium animorum oculos septiformis spiritus per suam gratiam invisibiliter illuminat, et quæ agenda sunt illis invisibiliter demonstrat, ipsum semper ante conspectum suæ contemplationis habent, et quæ, ipso docente, facienda didicerint per actionem completur. Sequitur :

Et ab Jesu Christo, qui est testis fidelis primogenitus ex mortuis, et princeps regum terræ. Item revertitur ad personam Filii, quia de ipso maxime sermo est sequens habendus; et ea præcipue ponit, quæ ad naturam humanitatis, et dispensationem humanæ redemptionis pertinent, ut dum quanta pro nobis in suscepta carnis nostræ natura sustinuit audivimus, quantum ipsum debeamus diligere perpendamus. Quamvis autem in præcedentibus secundum prædictam rationem personam Patris exclusimus, possumus tamen id, quod dicitur : *Qui est, et qui erat, et qui venturus est*, ad personam Patris referre, et per tria tempora, præsens, præteritum et

futurum, quibus omne tempus comprehenditur, A
 immensam ejus Deitatis æternitatem figurare. Nam
 quod additur: Et a septem spiritibus qui in con-
 spectu throni ejus sunt, ad personam Spiritus san-
 cti; et quod sequitur: Et a Jesu Christo qui est
 testis fidelis, ad personam pertinet Filii. Et siqui-
 dem sententiam isto modo disponamus, intelligimus
 et dicimus personam Filii non secundo loco post
 illa quæ de Patre, sed tertio post illa quæ de Spi-
 ritu sancto dicta sunt, ad ultimum idcirco posita,
 quod de ipso principaliter subsequens sermo præ-
 sentis capituli sit habendus. Qui est testis fidelis
 veritatem prædicando, primogenitus ex mortuis re-
 surgendo, princeps regum terræ in cælo regnando;
 testis fidelis, quia de omnibus quæ per eum testifi-
 canda erant in mundo testimonium fidele perhibuit; B
 testis fidelis, quia quæcunque audivit a Patre fide-
 liter discipulis suis nota fecit; testis fidelis, quia
 viam Dei in veritate docuit, nec ei cura de aliquo
 fuit, nec personas hominum respexit; testis fidelis,
 quia reprobis damnationem, et electis salvationem
 nuntiavit; testis fidelis, quia veritatem quam verbis
 docuit, miraculis confirmavit; testis fidelis, quia
 testimonium sibi a Patre nec in morte negavit;
 testis fidelis, quia de operibus malorum et honorum
 in die judicii testimonium verum dabit. Primoge-
 nitus ex mortuis. Quidam leguntur et Veteri Testa-
 mento prophetarum orationibus suscitati. Sed rur-
 sus, redeunte morte, reversi sunt in pulverem; C
 Christus autem resurgens ex mortuis jam non mori-
 tur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim
 vivit, vivit Deo; qui in carne sua resuscitata, et in
 cælesti gloria collocata nobis certam spem dedit
 resurgendi, et ad cælestem ac beatam mansionem
 perveniendi. Et princeps regum terræ, id est re-
 gum qui in terra sunt. Alii sunt reges regendo sibi
 per divinam dispositionem subjectos; alii sunt re-
 ges regendo fideles a Deo sibi commissos; alii
 sunt reges, auxiliante Deo, regendo tantummodo
 semetipsos. Primi sunt principes sæculares, secun-
 di Ecclesiarum pastores; tertii singuli quique
 fideles. Sed Christum omnium princeps est, quia
 quicquid agit in mundo rectam accipit ab ipso
 ordinationem, et in futuro, justam ab ipso reci-
 piet retributionem. Omnium princeps est, quia ab D
 ipso est, potestas sæcularis, et cura pastoralis, et
 singularis solertia cujuslibet fidelis. Quæ cuncta
 sicut ab ipso habent originem, sic secundum ipsum
 habere debent actionem, ut principes per potestatem
 sæcularem inter subjectos sibi homines teneant
 justitiam, pastores per curam pastorem fidelibus
 sibi commissis præbeant doctrinam, et singuli fideles
 per singularem solertiam in semetipsos fervent san-
 ctimoniam. Principes debent subjectis sibi contra
 rapaces homines defensionem, et pastores sibi
 commissis contra impregnantes demones instru-
 ctionem. Singuli autem sibi semetipsos debent contra
 vitia reluctationem. Non ergo debent isti reges, si suo
 principi adhæserint, in præliis hostes formidare,

qui talem habent principem, qui ipsos solo nutu
 suæ voluntatis potest debellare. Sunt enim quædam
 de duobus primis supradictis generibus regum qui
 summo principio adhærere contemnunt, qui accep-
 tam ab ipso potestatem secundum ipsum exercere
 nolunt, qui in subditos sæviunt, et eos devorant,
 et quia supra se principem habeant qui eripit ino-
 pem de manu fortiorum ejus, egenum et pauperem
 a diripientibus eum minime pensant. Qui videlicet
 princeps regum ad exercitationem et purgationem
 electorum eos ad tempus sævire permittit. Sed in
 tempore retributionis eos de hac sævitia graviter
 judicabit. Redeant ergo tales reges (si tamen reges)
 ad conscientiam, et quod super se principem ha-
 beant, cui de actibus suis sunt reddituri rationem,
 recognoscant. Qui etiam sicut potestatem potest
 conferre, sic potest et auferre. Balteum enim solvit
 regum Dominus, et percingit fune renes eorum.
 Sequitur:

*Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in
 sanguine suo, et fecit nos Deo, et Patri suo regnum
 et sacerdotes.* Qui dilexit nos per charitatem, lavit
 nos per passionem. Dilexit nos compatiendo, lavit
 patiendo. Quia dilexit nos, ideo lavit: non enim
 lavisset, nisi dilexisset nos; lavit nos a peccatis
 nostris, originalibus et actualibus, spiritualibus et
 carnalibus, criminalibus et venialibus; lavit nos
 in sanguine suo, non in sanguine animalium, sicut
 in veteri lege vel testamento, qui sanguis scilicet
 veteris testamenti virtutem purgandi nullam ha-
 buisset, nisi eam in hoc, quod hujus sanguinis sacra-
 mentum erat, accepisset. Et fecit nos regnum et
 sacerdotes Patri, id est divinæ paternitati, sive
 paternæ divinitati; fecit nos regnum, ut qui primo
 eramus regnum diaboli, modo simus regnum Dei,
 et in quibus prius regnabat diabolus, in eis modo
 regnet Deus; fecit nos regnum, ut in nobis de-
 struamus mala, ædificemus bona, vitia deprimamus,
 virtutes erigamus; fecit sacerdotes, ut qui prius
 dæmoniis immolavimus, Deo deinceps immolemus,
 et qui ante obtulimus diabolo sacrificia peccatorum,
 amodo offeramus Deo sacrificia honorum operum.
 Ipsi gloria et imperium in sæcula sæculorum.
 Amen. Ipsi gloria quantum ad electos, imperium
 quantum ad reprobos; gloria ut eum electi glorifi-
 cent, imperium ut eum reprobi formident; gloria
 ut laudetur a bonis pro collatis beneficiis, impe-
 rium ut a pravis timeatur pro perpetratis malis;
 gloria qua glorificat electos pro justitia, imperium
 quo condemnat reprobos pro culpa; vel gloria in
 propria natura, imperium in creatura subjecta;
 gloria, quia ipse est super omnia; imperium, quia
 sub ipso sunt omnia. Sed licet ista ad decorem et
 evidentiam sententiæ non irrationabiliter distin-
 guamus, in summa tamen et in divina Deitate unum
 et idem esse veraciter credere debemus. In sæcula
 sæculorum, id est semper, vere sive fideliter.
 Gloria igitur et imperium ei vere, et semper sit,
 qui talia et tanta pro nobis fecit. Sequitur:

Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt, et plangent se super eum omnes tribus terræ, etiam amen. Post salutationem adjungit quædam de adventu Christi et terrore judicii futuri, ut si ex beneficiis quæ in salutatione continentur, Deum diligere negligimus, saltem ex iniis, quæ sequuntur, ipsum timeamus. Si propter dulcia quæ præcedunt contemnimus bona facere, propter amara quæ sequuntur formidemus mala perpetrare. Si non trahit ad Deum hoc quod demulcet, saltem ab adversa parte nos repellat id quod terret. Tribus autem modis exponere possumus, quod dicit venit cum nubibus, id est ad locum ad quem nubes ascendunt, ut semetipsum manifestans in loco sublimi ab omnibus resurgentibus patenter posset videri. Aliter, venit cum nubibus, id est cum sanctis qui nubes fuerunt, pluendo per prædicationem, coruscando per miraculorum operationem, volando per contemplationem, protegendo per intercessionem. Aliter: Venit cum nubibus, quia credi potest ut sicut per nubem ascendit in cælum, ita veniet ad faciendum judicium, sicut scriptum est: *Hic Jesus qui assumptus est a vobis in cælum sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum (Act. 1).* Sequitur:

*Et videbit eum omnis oculus, videbit eum omnis, quia videbit eum bonus et malus corporalis et spiritualis, videbit eum bonus ad gloriam suam, malus ad ignominiam suam. Videbit eum corporalis oculus hominem verum. Spiritualis oculus Deum verum. Videbit eum oculus bonus velut dignus clarificari, malus sicut dignus excæcari. Videbit eum oculus corporalis ejus claritatem admirando. Spiritualis semetipsum de merito subtiliter dijudicando. Et quod etiam mali visuri sunt, declarat, cum subdit, et qui eum pupugerunt, ac si dicat: Non solum eum visuri electi sunt qui ab eo præmium beatitudinis recepturi sunt, sed etiam nequissimi qui eum crucifigendo pupugerunt. Sed quamvis reprobi illum visuri sint, non tamen gloriam ejus sicut electi contemplantur. Scriptum namque est: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei (Isai. xxvi).* Generalem namque calamitatem describit, eum adjungit: *Et plangent super eum omnes tribus terræ, etiam amen.* Tribus terræ vocat omnes terrena diligentes, et terrena Christo præferentes quasi diceret: Nec tantum illi qui eum pupugerunt eum dolentes videbunt, sed et omnes iniqui. Etiam amen, id est vere, ut certius credatur, eum videndo dolebunt, et plangent se super eum, eo quod, ipso judicante, amittent gaudium, ibunt ad supplicium, plangent se super eum, quia sive per ignorantiam infidelitatis, sive per prævaricationem legis se cognoscent ab eo promeruisse sententiam damnationis. Sequitur:*

Ego sum alpha et omega, principium et finis, dicit Dominus Deus, qui est, et qui erat, et qui venturus est omnipotens. Ne de his quæ supra dicta sunt dubitemus, sed ejus adventum, et futurum in fine iudicium

A certissime credamus, inducit ipsum Christumloquentem, et prædictum sermonem Græca et Latina lingua ut firmiter ab audientibus credatur confirmantem. Nam alpha primum elementum in Græco principio ponitur, et omega ultimum pro fine ponitur. Ego sum alpha et omega, principium et finis, ac si patenter ipse Christus confirmans dicat: Non dubitetis de his quæ auditis; quia, sicut sum principium creando vos per potentiam, sic sum finis iudicando per justitiam, et qui vobis dedi subsistenti originem, ipse dabo meriti retributionem.

Notandum vero quod Græcum ante Latinum ponit propter prærogativam, scilicet auctoritatem antiquitatis, sive ut sequens Latinum nobis declaratio sit Græci præcedentis: Dicit Dominus Deus. Quod ait Dominus, potest referri ad subjectam creaturam; quod dicit Deus, ad ipsam divinitatis essentiam. Qui est, et qui erat, et qui venturus est, hoc supra expositum est. Omnipotens omnipotens est, quia omnia quæcumque voluit fecit in cælo et in terra, in angelis, in hominibus, in factorum creatione et electorum redemptione, et quæcumque voluerit in glorificatione salvandorum, et perditione damnatorum, omnibus providens creaturæ gubernationem, justitiæ glorificationem, malitiæ damnationem. Ipse qui omnium Creator est, solus omnipotens est; quia omne quod creatum est ex parte est, et ex parte potens sicut ex parte sapiens est, et ex parte liberum, quia non omnis effectus potestatis creaturæ subjicitur, sicut nec omne occultum sapientiæ manifestatur, nec omnis electus electionem sequitur.

Et notandum, quod in salvatione ubi ista verba, videlicet qui est, et qui erat, et qui venturus est posuit, nequaquam omnipotens adjecit. Hoc autem in loco post eadem verba omnipotens posuit. Illic etenim in salutatione ubi de beneficiis divinis dicere voluit, ne erga largitorem nostra dilectio ex terrore omnipotentis illius minui posset omnipotens tacuit. Quod hic ubi de adventu ejus, et de ultimi districtione iudicii dixit, ad incutiendum contemptoribus et negligentibus terrorem in fine terribiliter exclamavit: Omnipotens, quasi dicat: Qui modo benignus est per pietatem largiendo gratiam, ipse in fine terribilis per omnipotentiam apparebit in contemptores faciendo vindictam. Qui igitur eum non diligit propter jam exhibitam bonitatem, timeat eum propter exercendam potestatem. Qui non vult eum amare propter beneficia quæ in salutatione præmittuntur, timeat eum propter terrores qui ipsam salutationem sequuntur. Sed multo levius et utilius est, charissimi, blandientem diligere, quam comminantem formidare. Diligamus itaque mansuetum, ut non contingat timere iratum. Sordes peccatorum per sletum et confessionem diluamus, ut venientem ad iudicium non timidi, sed securi suscipiamus.

CAPUT III.

Generalis sententia de septem visionibus sacris.

Saucta et universalis mater Ecclesia, quæ septiformi Spiritus sancti gratia regeneratur, et sub

tempore quod septem dierum numero volvitur justifi-
 ficatur, ac per septem Ecclesias Asiæ figuratur, prophetiæ libri hujus septem visionibus perfecte eruditur, ut præsentia adversa velut cito transitura patienter sustineat, et futura bona, utpote semper permansura ardentem concupiscat. Quamvis etenim ipsa prophetia septem Ecclesiis specialiter dirigatur, sancta tamen catholica Ecclesia et de præsentistatu suo, ac de futuro in ipsa generaliter docetur. Et recte septenario, ad designandam perfectionem doctrinæ quam continet ista prophetia distinguitur, quia septenario universitas designatur, quod ipse septenarius ex quaternario qui visibilibus, et ternario qui invisibilibus forma est, consummatur. Quia vero profundissimas cælestium sacramentorum obscuritates intramus, ad declarationem sequentium unde singulæ visiones agant breviter aperimus, velut qui silvam condensam et umbrosam ingreditur, prius agendam viam diligenter considerat, ut consideratam melius perficiat. Sic et nos obscura loca hujus libri percurrentes aliquos sententiarum ramusculos attingimus, ne totum frustra legisse videamur. Prima visio agit de similitudine Filii hominis, quæ per angelum sancto Joanni apparuit, et ei cælestia mysteria manifestavit, et scribere præcepit. Agit et de septem Ecclesiis, et de septem Ecclesiarum episcopis, et de eorundem episcoporum increpatione, sive etiam in quibusdam laude, et commendatione, et de præmiis quæ dabuntur vincientibus. Secunda visio agit de sedente in throno, et ornato ejus. De quatuor animalibus, et viginti quatuor senioribus. Agit quoque de libro scripto intus, septem sigillis signato, et de apertione libri, et septem sigillorum ejus, et de his sacramentis quæ sub apertione sigillorum continentur. Tertiâ visio agit de septem angelis, et de septem tubis, quæ illis datæ sunt ad canendum, et de cantu singulorum per ordinem angelorum. Agit et de aliis sacramentis quæ sub ordine cantus illorum continentur. Quarta visio agit de muliere ornata quæ peperit masculum, de dracone qui paratus erat ad devorandum filium ejus, et de Michaelis et angelis ejus, qui vicerunt draconem. Agit de bestia cui draco dedit potestatem suam, et de pugna ejus adversus sanctos, et de alia bestia quæ primam bestiam adjuvabat, et de damnatione malorum. Quinta visio agit de septem angelis qui habebant plagas novissimas, et de effusione septem phialarum iracundiæ Dei, et de muliere purpura circumdata, et de bestia coccinea supra quam mulier ipsa sedebat, et de sacramento mulieris, et bestiæ. Sexta visio agit de ultimis pœnis quas patientur impii in inferno, et hoc primum ostendit de Babylone, describens ruinam ejus, et dolorem, et luctum quem habebunt de casu ejus, et qui eam diligebant, et de exultatione, et gratiarum actione, quam agent de ejus interitu sancti. Agit etiam de Christo, qui malos reget in virga ferrea, et quod calcabit eos torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis, et de convocatione avium ad cœnam magnam Dei, ut

A manducant carnes superbiorum et iniquorum, et de damnatione bestiæ et pseudoprophetæ ejus, et omnium qui imaginem bestiæ adoraverunt. Deinceps iterum rationem reddit, et describit quomodo ligandus sit Satan, ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni et quomodo solutus iterum adversus sanctos in extremis desæviet, et quod demum cum illis, qui non sunt scripti in libro vitæ in stagnum ignis mittentur, et hanc damnationem diaboli, et omnium iniquorum describens, a Christo dicit prædictam, ut de ea certior fides habeatur. Septima visio agit de fine sæculi, et de innovatione elementorum, quando Deus nova faciet omnia, et de glorificatione omnium sanctorum, et de meritis quibus glorificandi sunt. B Agit et de Hierusalem civitate superna, secundum illum statum quem habebit post diem judicii, congregatis ad se cunctis civibus suis, describens claritatem ejus, fundamentum, murum et portas ejus, longitudinem quoque et altitudinem ejus, et cætera mirabilia sacramenta ejus, quæ in fine libri continentur. Et quidem circa principium sigillatim de septem visionibus breviter patefecimus, ut postmodum obscuritates earum facilius transeamus.

CAPUT IV.

De visione prima.

Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno, et patientia in Christo Jesu, fui in insula quæ vocatur Patmos propter verbum Dei, et testimonium Jesu Christi, fui in Spiritu in Dominica die (Apoc. 1). Positis superius his, quæ circa ingressum hujus libri erant præscribenda, titulo videlicet et salutatione: titulo, ut quid; salutatione, ut quibus mitteret statim in ipso principio cognosceremus, narrationem suam de sequentibus visionibus ingreditur, et in initio visionis primæ cuncta sequentia per quatuor commendat, scilicet per personam, per locum, per causam, per tempus. Per personam etenim ea quæ sequuntur commendat, ubi dicit: Ego Joannes frater vester et particeps in tribulatione et regno et patientia in Jesu; per locum, ubi adjungit: Fui in insula quæ appellatur Patmos; per causam, ubi subdit: Propter verbum Dei et testimonium Jesu Christi; per tempus denique sequentia commendat, ubi dicit: Fui in spiritu in Dominica die. Ego Joannes, ac si dicat: Istam prophetiam a me vobis missam gratanter debetis audire, et quæ continet diligenter perficere. Quia ego Joannes a Christo dilectus, et in apostolum, et evangelistam electus, qui supra pectus Domini in cœna recubui, ego eam ab ipso ad vestram utilitatem et correptionem accepi. Ad cujus rei commendationem addit, dicens: Frater vester, quasi diceret: Ergo quoque libentius illam accipere debetis, quod non a noto et amico tantum, sed et a fratre eam vobis directam auditis.

Et notandum quod cum posset dicere: Magister, propter prælationem, dixit, frater, propter humilitatem. Tacuit ergo magister, ne videretur per præ-

lationem terrere. Dixit frater, ut per humilitatem A
facilius persuadere posset. Frater noster non solum
per naturam, sed etiam per gratiam. Non solum
in Adam, sed in Christo. Non tantum per carnem
humanitatis, sed per spiritum adoptionis, id est,
non tantum secundum generationem, sed etiam se-
cundum regenerationem, et ut adhuc alius per per-
sonam suam, ea quæ scribit apud auditores com-
mendet, subdit, dicens : Et particeps in regno, et
tribulatione, et patientia in Christo Jesu; ac si pa-
tenter dicat : Si propter illa quæ superius de mea
scribo persona, prophetiam istam non dignamini
audire, saltem propterea quæ sequuntur illam au-
dite. Tanto namque libentius me debetis audire do-
ctorem, quanto amplius me auditis in his quæ dicta
sunt vobiscum esse particeps. Particeps in tribu-
latione et regno. Recte præmisit in tribulatione,
et post addit, et regno; quia si compatimur, et con-
regnabimus. Qui enim non vult propter Jesum in
via præsentis vitæ contraria tolerare, non potest in
patria cum illo regnare. Sed quoniam et mali mul-
tas tribulationes in hoc mundo sustinent, quæ qui-
dem habent supplicium, sed non perducunt ad reg-
num, et inferunt pœnam, sed non conferunt coro-
nam, patenter declaratur quæ tribulatio perducit
ad consensum regni cum adiungitur, et patientia in
Christo Jesu. Tunc etenim revera ad supernam coro-
nam tendimus, si de foris in corpore tribulationem
sustinemus, et intro in corde pro amore Jesu
virtutem patienter inviolabilem conservemus. Nam
qui sortis tribulatione quatitur, et intus furore tur-
batur, iste minime viam ambulat per quam ad re-
gnandum cum Jesu perlingat. Qui ergo desiderat
venire ad regni coronam, habeat in Jesu patientiam.
sed quoniam audistis qualitatem personæ quæ tanta
potuit mysteria cognoscere, et cui debetis fidem de
his quæ dicit, audite et loci aptitudinem, in quo
talia potuit convenienter videre. Fui in insula quæ
appellatur Patmos. Persona authentica et nota, hon-
esta et amica, locus remotus et quietus et secretus,
et privatus. In quibus duobus, persona videlicet et
loco, nobis ostenditur quia quisquis cœlestia con-
cupiscit contemplari in arca sanctitatis, se debet
custodire, et semetipsum a sæcularibus negotiis elon-
gando quieti vacare. Sed quia de persona et loco
superius scriptum est, et de his latius disseruimus,
succinete pertransimus, et ad alia discutienda festi-
namus. Sequitur :

Propter verbum Dei, et testimonium Jesu Christi.
Ubi dicit verbum Dei, exprimit Salvatoris divini-
tatem; ubi vero dicit, Jesu Christi, humanitatem.
Quasi diceret: Propter testimonium divinitati et hu-
manitati Christi exhibitum missus sum in exilium,
et eo debetis gratius recipere, firmiter credere, effica-
cius perficere istam revelationem quod propter eum,
qui revelavit, exsilii subii relegationem patiorque pro-
pter justitiam, non propter culpam. Fui in spiritu,
id est spirituali visioni, in Dominica die. Solet re-
rum qualitas, sicut testatur Gregorius, tempore de-

notari, ut Abraham vidit angelum in meridie, quia
fide fervebat. Adam vidit enim in persona Dei post
meridiem, quia a calore dilectionis intimæ decide-
rat. Lot perditionem Sodomæ vespere, quia cito
futura erat. Salomon accepit sapientiam nocte, quia
in ea minime perseveraturus erat. In Dominica die,
ac si patenter dicat : Sicut persona, locus, causa,
commendant veritatem sacræ dilectionis, sic et
qualitas temporis; quia, quanto dies sanctior, tanto
divinæ revelationi convenientior, et quanto tranqui-
llior per exteriorum laborum cessationem, tanto per
requiem altior ad internam contemplationem. In
causa itaque et tempore nobis innuitur, quod qui
propter Deum persecutionem didicerunt sustinere,
et a servilibus peccatorum operibus feriare, ipsi
cœlestia secreta merentur agnoscere. Sunt quatuor
per quæ commendantur cætera quæ sequuntur, per-
sona, locus, causa, tempus. Persona digna, locus
idoneus, causa innocens, tempus conveniens. Se-
quitur :

*Audivi post me vocem magnam tanquam tubæ di-
centis : Quod vides, scribe in libro, et mitte septem
Ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, Smyrnæ, et Per-
gamo, et Thyatiræ, Sardini, Laodicæ, et Philadel-
phiæ.* Superius ad spiritualem visionem se transla-
tum dixit, nunc quæ cognoverit, et quibus cognita
specialiter revelare debuerit consequenter describitur.
Utrum autem simul et uno intuitu, sive per
diversa tempora in die ipso Dominico hanc visionem
viderit, aut quo angelus ei ostendit, convenientius
atque veracius esse videtur illum hanc succedenter
intellexisse, quam simul et uno intuitu comprehen-
disse. Primum vero usque ad illum locum ubi dicit:
Angelo Ephesi scribe, cum sacramento septem epi-
scoporum, septem Ecclesiarum, ipsam, quæ sibi per
angelicam apparuit administrationem Filii hominis
describit similitudinem, et episcopis, et Ecclesiis
communem de omnibus his præmittit eruditionem,
ac deinceps per ordinem singulis singularem sub-
jungit usque in finem hujus visionis admonitionem.
Et his ad evidentiam eorum quæ in hac visione con-
tinentur ita dispositis, quid scriptor dicat, diligen-
tius inspicimus, et subtilius discutimus : *Et audivi
post me vocem magnam tanquam tubæ.* Credibile est,
quod sicut spiritualiter vidit, ita etiam spiritualiter
audivit, et sicut fuit spiritualis visio, sic quoque
fuit spiritualis auditio.

Hoc tamen modis omnibus quærendum est, quare
qui in spiritu sublevis erat, non ante, sed post
vocem audiebat. Sed hanc quæestionem citius solvi-
mus, si rerum causam atque modum studiosius at-
tendamus. Nam a subditis elongatus, et in exilium
relegatus, a strepitu mundi remotus, et quieti de-
ditus, omnem pastorem sollicitudinem, cunctaque
visibilia, et visibilibus similia post se longe relique-
rat, et jam in anteriora semetipsum extendens per-
puram intelligentiam omni imaginatione remota
solis supernis ac invisibilibus intendebat, et dum
ad subditorum eruditionem reducitur, ac de his

quæ scribenda erant secundum sensibilibus similitudines elocetur, quasi de anterioribus ad posteriora revocatur, et dum eum Spiritus sanctus ad illos quos cœlestibus per simplicem contemplationem intentus non respiciebat, secundum totales rerum qualitates respicere monuit, quasi post tergum vocem audivit. Sed quantitas sive qualitas vocis virtutem exprimit significationis. Dum enim dicit, magnam, innuit magna significantem. Dum vero subdit, tanquam tubæ, demonstrat ad confligendum contra vitia timidos, et ignavos exhortantem. Et quia, quod istæ septem Ecclesiæ sanctam universalem Ecclesiam, septiformi Spiritu regnante, significant, superius diximus; nunc iterum de ipsis disserere superfluum censemus. Quod autem dicit: Quod vides, scribe in libro, et mitte septem Ecclesiis, hoc nobis innuit, quod si qua utilia atque præcipua de cognitione veritatis accipimus, aliis, non solum verbo, sed exemplo manifestare debemus. Sequitur:

Et conversus sum ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Conversus sum ab anterioribus quibus per contemplationem inhærebam ad subditorum eruditionem, quod propter exilium postposueram. Conversus a contemplatione Dei ad necessitatem proximi, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Spiritualiter enim videre, intelligere est. Sicut enim oculo carnis videmus visible, sic per intelligentiam invisibilia intelligimus. Quid autem viderit, subjungit, dicens: *Et conversus vidi septem candelabra aurea, et in medio septem candelabrorum aureorum similem Filio hominis vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea.* Septem candelabra, septem Ecclesiæ sunt, sicut in sequentibus declaratur, ubi dicitur: *Candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.* Sed subtilius discutiendum esse videtur cur ipsæ Ecclesiæ candelabris aureis comparentur. Aurum per ignem probatur, malleis extunditur, et in candelabri formam producitur, et instrumentum ignis, et luminis efficitur. Et Ecclesiæ tentationibus probatæ, tusionibus persecutionum extenuatæ, ardent igne sapientiæ cœlestis, et lucent opere charitatis. Candelabra super tres pedes stabiliantur, et Ecclesiæ sanctæ super Trinitatis fidem fundantur. Possumus etiam ipsas Ecclesias dicere esse candelabra per cognitionem veritatis, aurea per amorem virtutis. Quod autem dicit in medio candelabrorum aureorum, id est in medio Ecclesiarum similitudinem Filii hominis quæ sibi apparuit, concordat verbis Dominicis, ubi Dominus ait: *Ubi fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum* (Matth. xviii). Christus igitur in medio suorum est, ut omnes ad ipsum respiciant, et de plenitudine ejus accipiant. In medio est, quia omnes electi opera illius recta cogitatione pariter contemplantur, et eum pro viribus communiter imitantur. In medio est, quia sic bonis confert gloriam ut malos damnet per pœnam. In medio est, quia omnes æqualiter cognoscit, et merita singulorum ponderat et discernit. Quia vero testatur se videri non Fi-

lium hominis, sed similem Filio hominis, angelum designat, qui in persona Christi et similitudine demonstrabat sacramentum divinæ revelationis. Qui scilicet angelus eo amplius habuit auctoritatis, quod apparuit in ipsa similitudine Salvatoris. De qua similitudine mystice subjungit, dicens: *Vestitum podere.* Poderis est vestis sacerdotalis, et significat susceptæ humanitatis formam, in qua Christus Patri semetipsum obtulit pro nobis, et culpam generis humani expiavit. Angelus igitur in podere similis Christo extitit, quia podere humanitatem ejus significavit, et præcinctum ad mamillas zona aurea. Zona ad renes significat cohibitionem vitiorum carnalium ad conservandam virtutem castitatis. Zona ad mamillas cohibitionem invisibilium cogitationum ad custodiendam virtutem charitatis. In veteri testamento visus est angelus prophetæ cinctus renes, quia ibi carnis opera prohibeantur. In novo sancto Joanni visus est angelus præcinctus ad mamillas, quia nunc etiam cogitationes illicitæ refrenantur. Qui enim non tantum inquinamentum carnis, quod in veteri testamento jam fuerat interdictum, sed inquinamentum spiritus, quod in novo arctius est prohibitum, restringendum esse venit inuere, non renes, sed ad mamillas præcinctus debet apparere. Unde recte cum dixisset, præcinctum, quod significat cohibitionem vitiositatis, et addidisset ad mamillas, quod designat cohibitionem et contritionem fluxæ cogitationis, nequaquam dixit byssina, quod candorem corporalis munditiæ etiam antiquitus servatum exprimeret. Sed adjecit, aurea, quod fulgorem internæ charitatis tempore moderno servandum figuraret. Dum enim charitas Dei per Spiritum sanctum, qui datus est nobis in cordibus nostris diffunditur, omnis immundæ cogitationis fluxus refrenatur. Sed quoniam quod de habitu apparentis dixerit audivimus, nunc quid de forma illius subjungat, audiamus. Sequitur:

Caput autem ejus et capilli erant candidi tanquam lana alba, et tanquam nix, et oculi ejus velut flamma ignis, et pedes ejus similes aurichalco sicut in camino ardenti, et vox illius tanquam vox aquarum multarum. Caput significat divinitatem, capilli creaturam rationalem, candor immortalitatem. Caput significat divinitatem, sicut scriptum est: *Caput Christi Deus* (I Cor. xii). Capilli significant creaturam rationalem, quia sicut capilli a capite habent originem, et accipiunt crescendi vegetationem, sic creatura rationalis a Deo substantiam et per conditionem, et incrementum justitiæ per gratiæ cœlestis susceptionem. Capilli inhærent capiti, et creatura rationalis summi inhæret Divinitati. Sed et capilli recte dicuntur habere colorem capitis, quia spiritalis creatura sive angelica, sive humana per divinam gratiam candorem habet immortalitatis, quæ, dum dono sui Factoris immortalitate subsistit, quasi nulla mortis corruptione nigrescit. Quod autem non solum natura angelica, verum etiam humana divinitati conjuncta immortalitatis pulchritudine cau-

deat, in sequentibus patenter manifestat. Ait enim, A tanquam lana alba, et tanquam nix. Quid enim accipimus per lanam, quæ de terrenis animalibus oritur, nisi humanam naturam? Et quid per nivem, quæ de supernis est, rectius intelligimus quam naturam angelicam? Quia ergo utraque natura dono immortalitatis apud Conditorum decoratur, apte capilli capitis hujus tanquam lana alba, et tanquam nix candidi perhibentur. Et bene cum dixisset, tanquam lana, adjunxit, alba, ad differentiam malorum, quantum qui per culpam nigrescunt ad mortis æternæ nigredinem descendunt. Sancti vero, qui habent in mundo albedinem sanctitatis, in cælo meruerunt candorem immortalitatis.

Sciendum tamen quod hunc candorem quem habet caput per naturam, ipsi habent capilli per gratiam. Quamvis enim et Spiritus creati immortaliter subsistant secundum naturam, quia tamen quodammodo sine confirmatione gratiæ mori possent per culpam, dum ex gratia in justitia sine culpa perseverant, in omnimoda et perfecta immortalitate ex gratia perdurant. Secundum igitur supradicta recte significat caput Divinitatem, capilli rationalem creaturam, candor immortalitatem, lana naturam humanam, nix naturam angelicam. Et oculi ejus velut flamma ignis. Flamma ignis lucem et calorem tribuit, terrorem incutit, et exurit. Oculi ergo ejus velut flamma ignis sunt, quia electos respiciens illustrat eos luce sapientiæ, calefacit amore justitiæ, et respiciens reprobos terret ferocitate comminationis, et incorruptos exurit incendio damnationis. Et pedes ejus similes aurichalco. Sicut per caput Divinitatem accipimus, ita per pedes infirmos quosque, et imperfectos fideles accipere debemus, qui, dum a terrenis perfecte semetipsos erigere non possunt, more pedum terram tangunt. Qui nequaquam similes auro, sed similes aurichalco sunt, quia ad perfectorum quidem sapientium fulgorem non pertingunt, sed eos a longe imitantur in quantum possunt. Sed quoniam quanto magis adhuc terrenis inhærent, tanto majorem tribulationem sustinent, recte subjungitur, sicut in camino ardenti. In camino namque tentationum imperfecti et infirmi examinantur, ut per tentationum tribulationem probati Deo digni inventiantur. Extra caminum etenim sunt perfecti, quia probati. In camino imperfecti, quia probandi. Pedes ergo ejus similes sunt aurichalco, non auro, quia infirmi quique, et sanctitate adhuc infirmi in sua imperfectione consistunt, et ad perfectionem nondum venerunt. Et sunt sicut in camino ardenti, quia sunt in probatorio adhuc non probati. Et vox ejus tanquam vox aquarum multarum. Aquæ multæ, scripturæ multæ. Sicut enim aquæ a sordibus lavant, ita verba Scripturarum a vitiis purgant. Unde Dominus in Evangelio discipulis suis dicit: *Jam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis (Joan. xv)*. Vox aquarum est prædicatio Scripturarum. De hac voce scriptum est. *In omnem terram exivit sonus eorum,*

et in fines orbis terræ verba eorum (Psal. xix). Vox igitur ejus est tanquam vox aquarum multarum. Vox ejus ad modum aquarum per orbem currentium et eum irrigantium sonat, dum multiformis auctoritatis Scripturæ in omni terra, et populo, et tribu, et lingua per ora credentium fidem ejus clamant. Et quemadmodum sonus aquarum aliis est amabilis, aliis odibilis: sic prædicatio Scripturarum bonis placet, malis displicet, bonos molecet, malos terret. Denulcet per cælestium præmium promissionem, terret per tormentorum infernalium comminationem. Sed quia superius audivimus de habitu et forma, nunc audiamus de potentia.

Et habebat in dextera sua septem stellas, et de ore ejus gladius ex utraque parte acutus exibat. Septem stellæ septem Ecclesiarum episcopi sunt, sicut ipse B liber in sequentibus exponet, qui videlicet episcopi universos matris Ecclesiæ pastores designant. Qui recte stellis comparantur, non planetis; quia in eodem statu justitiæ debebant stare, non per diversa vitia semetipsos permutare, et conversationem habere in cælo per contemplationem, et subditis præbere lucem per cælestis sapientiæ prædicationem, et honorum operum claritatem. Qui etiam bene in manu Redemptoris, id est in potestate, dicuntur fuisse, ut, ipso cooperante, Ecclesias sibi commissas digne possent gubernare. Quod autem eos habent in manu non ad puniendum malum, sed ad bonum conficiendum declaratur cum dicitur, in dextera sua. In dextera namque sunt electi, quia adjuti in bono. C In sinistra ejus sunt reprobi, quia derelicti in malo. Per dexteram enim bonum, per sinistram vero malum nonnunquam solet figurari. Illi ergo non immerito dicuntur esse in dextera ejus, qui statuendi videntur ad dexteram, illi autem in sinistra, qui statuendi creduntur ad sinistram. Sed quia per negligentiam episcoporum in Ecclesiis ipsis commissis quædam vitia pullulaverant, postquam dixit quod habebat septem stellas in dextera sua, ut hoc esset eis ad consolationem, statim addidit quod gladius ex utraque parte acutus de ore ejus exibat, quod esset ad correptionem, ut illud conferret fiduciam de gratia, istud incuteret terrorem de negligentia, ut inde sumerent securitatem, ne desperarent, hinc cautelam, ut semetipsos emendarent. Quod etiam ad universos referri potest, quia sic quisque debet præsumere de venia ut nunquam tamen cesset se purgare de culpa. Sic debet confidere se esse in dextera Dei, ut caveat illius sinistra feriri. Debet etiam propter misericordiam Deo exsultare, sed tamen propter districtam justitiam cum tremore. Per gladium accipimus sermonem divinum de quo scriptum est: *Vivus est sermo Dei, etc., usque intentionum cordis (Hebr. iv)*. Qui utraque parte dicitur acutus, quia in veteri Testamento amputavit vitia carnalia, in novo etiam spiritualia. Utraque parte acutus est, quia qui foris in nobis amputat luxuriam carnis, intus resecat malitiam cordis. Utraque parte acutus est, quia in his qui contemnunt quæ præcedit,

corpus et animam punit; utraque parte acutus est, quia malos et a bonis discernit, et singulis quod merentur reddit. Sed quia supradictum est de habitu et de forma, et de potentia, nunc consequenter subjungit, de gloria.

Dicit enim: *Et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua.* Notate quod dicit, cum dixisset, *facies ejus sicut sol lucet*, statim addidit, dicens: *In virtute sua.* Quod potuit dixit; si plus potuisset, plus dixisset. Nam, si in rebus visilibus lucidiorem substantiam ad significandam ulterius ejus gloriam invenire potuisset, per eam utique illam significasset. Clarissimam ergo creaturam ad exprimentam claritatis suæ gloriam posuit, dum faciem ejus sicut solem lucere dixit. Sed quoniam nequaquam hoc sufficere, sed adhuc se plus posse dicere cognovit, cum dixisset, sicut sol lucet, protinus adjectit, in virtute sua. Sol autem in virtute sua lucet, quando circa meridiem nubibus ablatis, aere purificato, per ejusdem aeris spatia clarissimo fulgore splendet. Perpendat ergo qui potest qualis sit immensa et æterna claritas incomprehensibilis atque ineffabilis divinitatis, si tam mirabilis fuit apparens similitudo susceptæ et glorificatæ humanitatis. Sed quis valet in Christo Redemptore nostro, vel saltem beatæ humanitatis gloriam verbis exprimere, cum sanctus theologus visam illius similitudinem vix sufficiat, vel valeat declarare? Quia igitur humana intelligentia ad humanitatis ejus gloriam non sufficit comprehendere, nec lingua potest digne manifestare, non sinus scrutatores majestatis, ne opprimamur a gloria; scrutemur interim, et sanemus, adjuvante gratia, nostram infirmitatem, ut ad ejus gloriæ mereamur quandoque pertingere contemplationem. Laboremus totis viribus ad illius claritatem lucis meritis pervenire, quæ et in omnibus tenebris lucet, et quam nullæ unquam tenebræ valeant comprehendere, et manifestatæ similitudinis Christi gloriam, secundum virtutem in mente retineamus, ut desiderium illius gloriæ quæ per istam figurata est, in nobis ardentius accendamus. Ad hoc namque nobis visibilis in sacra visione fulgor proponitur saltem ut ejus claritatis significatione infirma mens nostra invisibilis pulchritudinis bonum contempletur, quæ dum tantam videt esse, tanquam incomprehensibilem pulchritudinem Creatoris, erubescat illi præferre aliquam pulchritudinem creaturæ. Cujus pulchritudinis desiderabilem similitudinem nobis sacra Scriptura promittit, ubi dicit: *Fulgebunt justi sicut sol in regno patris eorum* (Sap. xxxi; Math. xiii). Quatuor ergo sunt principalia quibus nobis describit similitudinem Filii hominis, qui sibi apparuit: habitus, forma, potestas, gloria. Visa autem tanta majestate, quid ipse fecerit adjungit, dicens: *Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus.* Æstimet qui potest quid homo iste fecisset, si gloriam divinitatis Christi vidisset, qui dum similitudinem glorificatæ humanitatis ejus vidit, ad pedes ejus tanquam mortuus cecidit. Consideret qui po-

test quantum sit indrmatum humani cordis oculus, qui ad contemplandam divinitatem conditus fuit, et tamen humanitatis ejus similitudinem contemplari vix sustinuit. Et cum vidissem eum cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus, quia mens humana quanto perfectius invisibilia bona cognoscit, tanto amplius ipsa sibi vilescit, et quanto sublimius Creatoris potentiam contemplatur, tanto magis apud semetipsam humiliatur. Quod bene nobis Esther historia innuit, si quod secundum litteram narrat omittamus, et quid spiritualiter contineat attendamus (*Esther. v*). Legimus namque quod Esther regem Assuerum contra basilicam suam in throno sedentem, virgam in manu tenentem, ardentibus oculis furorem pectoris indicantem, contemplata pene exanimata sit, in tantum ut rege et ministris ejus illam consolantibus vix valuerit relevari. Quem ergo (ut in uno multa et brevi colligamus longa) quem, inquam, in hoc loco Assuerus rex significat nisi Deum, quem Esther nisi animam, quid basilica nisi divinitatem, quid thronus nisi majestatem, quid virga nisi pacem, quid ardor oculorum nisi superni judicii figurat terrorem? Esther intuita regem expavescit cecidit, et anima Deum, et districta Dei judicia contemplando coram divina majestate contremiscit. Dicat ergo sanctus ad contemplandam Salvatoris similitudinem sublimatus, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus. Quod dicit, cecidi ad pedes ejus, significat humiliationem. Quod vero addidit, tanquam mortuus, correptionem timoris.

Et notandum quod non dicit, omnino mortuus. Si enim desperasset, omnino mortuus fuisset; sed quia tantum expavit, non autem desperavit; non vere mortuus, sed tanquam mortuus cecidit. Tali namque discretionem mens humana in contemplatione Conditoris se librare debet, ut dum mira de invisibilibus videt, se de imperfectione sua funditus per timorem humiliet, non per desperationem præcipitet, et sic pallescat per timorem ut nequaquam moriatur. Sic humiliationis reverentiam exhibeat, ut confidentiam de salute nullatenus amittat. Aliter, tanquam mortuus scilicet mundo, vivus Deo. Vivere nimirum oportet mendo quandiu sumus in corpore propter necessitatem corporis, et mori mundo propter oblivionem superfluitatis. Non omnino mortuus propter corporis necessitatem, sed tanquam mortuus propter superfluitatis amputationem. Quisquis igitur isto modo, vel illo semetipsum humiliare, vel se novit mortificare, statim meretur a Deo donum cœlestis auxilii, ut ad altiora pro humiliatione sublimetur, et gratiam divinæ consolationis ut pro timore confortetur; unde recte subditur: *Et posuit dexteram suam super me dicens: Noli timere.* In eo quippe, quod dexteram suam super eum posuit, exprimitur auxilium sublevationis. In eo quod dixit, noli timere, cognoscitur gratia consolationis. Ut autem cognoscamus eum in neutro deficere, sed in utroque omnipotentem esse existere, quis, qualis et quantus sit in sequentibus

innoscit, ac de utroque confidentiam tribuit. Dicit enim : *Ego sum primus, et novissimus, et vivus, et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo clavem mortis et inferni.* Quasi dicat : Cum me talem ac tantum audiat, videte ut de neutro diffidatis, sed de utroque fiduciam habeatis. Ideo me vobis qui sin describo, ut dum meam auditis sublimitatem et potentiam, de his quæ dico sumatis fiduciam. Ego sum primus et novissimus. Primus per creationem, novissimus per retributionem ; primus, quia ante me non est formatus Deus ; novissimus, quia post me alius non erit. Primus, quia a me sunt omnia ; novissimus, quia ad me sunt omnia. A me, principio ; ad me, finem. Primus, quia ego sum causa originis ; novissimus, quia ego iudex et finis. Et vivus et fui mortuus. In his verbis (sicut plerisque locutionibus et locis Scripturarum fieri solet) ordo præposterus est ; quia, si scriptor, quod subjunxit mortuus præmisisset, et quod præmisit vivus subjunxisset, sententiam rectius ordinasset. Sed licet iste ordo præposterus multis in locis inveniat, non est magnopere curandum ; quia, etsi sit contra consuetudinem locutionis, nequaquam tamen minuit integritatem veritatis, et quod non est observatum in narratione, observari potest in narrationis expositione. Et vivus et fui mortuus. Mortuus per passionem, vivus per resurrectionem ; mortuus pro electis patiendo, vivus ex mortuis resurgendo. Et quia, sicut supra in quodam loco diximus, quidam in Scriptura leguntur resuscitari, qui iterum leguntur postea fuisse mortui. Ad demonstrandam igitur suæ vitæ interminabilem perpetuitatem adjungit, dicens : *Ecce sum vivens in sæcula sæculorum, id est semper.* Christus enim resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, quod enim vivit, vivit Deo. Et quia potens dignoscitur ex his quæ præmissa sunt, et in creatione sanctorum, et in redemptione electorum, recte subditur : *Et habeo claves mortis et inferni, ut etiam potens agnoscat in damnatione reproborum.* Quid nimirum per claves accipimus, nisi potestatem aperiendi et claudendi ? Ipse itaque claves mortis et inferni habet, quia per potestatem suam portas mortis et inferni aperiet, ubi diabolus et ejus complices sine fine cruciandos includet. Qui ergo per potentiam tantus est, suos pro ipso humiliatos exaltare, et ipsius timore trepidos confortare veraciter potest. Talem vero differentiam inter mortem et infernum possumus habere, ut per mortem intelligamus tormentum reprobis præparatum. Per infernum autem locum ipsi tormento deputatum. Nec solum hæc verba apparentis et loquentis, ubi ait : *Ego sum primus et novissimus, et cætera verba quæ sequuntur commendant ea quæ præcedunt, sed et confirmant ea quæ succedunt.* Nam dicit : *Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc.* Merito quippe scribere quæ præcepta sunt debuit qui omnipotentem sese illum agnovit, qui visa scribere præcepit.

Notandum ergo est quod tria tempora determinat : præsens, præteritum et futurum. Præteritum etenim tempus designat ubi dixit : quæ vidisti ; præsens, ubi ait : et quæ sunt ; futurum, ubi intulit : et quæ oportet fieri post hæc. Scribe quæ vidisti sive oculo carnis, sive intelligentia contemplationis, dispensationem scilicet incarnationis et mysterium divinitatis. Scribe quæ sunt, mundanam tribulationem et divinam consolationem. Scribe quæ oportet fieri post hæc, ultimam persecutionem vere fidelium probationem, fete fidelium reprobationem, utroque manifestationem, malorum damnationem, bonorum glorificationem. Scribe ut sicut tu erudiris per cælestem visionem, sic et alii erudiantur per ejusdem visionis descriptionem. Quid autem primum scribere debeat consequenter ostendit, eam nimirum, quæ jam superius vidit. Nam sequitur :

Sacramentum septem stellarum quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea, subauditur scribe. Sacramentum dicitur quasi sacræ rei signum, ubi videlicet aliud videtur, et aliud intelligitur, sicut in hoc loco ubi stellæ et candelabra videbantur, et episcopi et Ecclesiæ intelligebantur. Quod sacramentum, ipse qui apparuit sancto Joanni, aperuit, ut in aliis quoque locis Scripturarum allegoriam significaret quærendam. Ait ergo : *Septem stellæ, episcopi sunt septem Ecclesiarum, et candelabra septem sunt Ecclesiæ.* Sed quoniam qua ratione designet stellæ episcopos, et candelabra Ecclesias in præcedentibus disseruimus, nunc iterum supersedendum minime judicamus. Sub quanta igitur potuimus brevitate principium hujus primæ visionis exposuimus, ut per brevitatem lectionis auferamus tædium, et per veritatis expositionem conferamus documentum. Et quoniam illa quæ pertinent ad generalem instructionem jam discussimus, nunc ad ea quæ ad singulares singulorum episcoporum, et singularum Ecclesiarum pertinent admonitiones discutienda transeamus.

CAPUT V.

De episcopo Ephesi.

Et angeto Ecclesiæ Ephesi scribe : Hoc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio candelabrorum aureorum : Scio opera tua, et laborem tuum, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos, et tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, et non sunt, et invenisti eos mendaces, et patientiam habes, et sustinisti propter nomen meum, et non defecisti (Apoc. 11). Facta superius instructione generali de eo qui sibi similis Filio hominis apparuit, ad singulares admonitiones, quæ singulis episcopis, sive Ecclesiis factæ sunt describendas accedit. In quibus videlicet admonitionibus universales omnium episcoporum atque pastorum Ecclesiarum Christi exhortationes continentur, et per has recte significantur. Multa namque quæ in his admonitionibus singulariter scribuntur, ad omnes qui intra sanctam Ecclesiam negligenter agunt pluraliter referuntur. Scriptum quippe est : *Quod uni dico, om-*

nibus dico (Marc. xiii). Primum quidem de episcopo Ecclesie Ephesi agit, qui ceteris prelatione et dignitate sublimior existit, ut dum ille, qui in civitate metropoli residebat increpatur, omnibus aliis emendatus in exemplum correptionis proponatur. Ipsi autem episcopi in prophetia angelii, id est nuntii, nuncupantur, quia per eos precepta divina nuntiantur. Sed et in sequentibus hujus visionis verbis aliquando ipsos quibus diriguntur laudat, et aliquando increpat, ut laudando in bono confortet, increpando de malo castiget. Et angelo Ephesi Ecclesie, scribe, quasi diceret: Non solum quae tibi superius precepta sunt scribendo perlice, sed ea quae sequuntur diligenter scribe, ut bonum quod tibi sacra visio manifestat, per scriptum tuum aliis notum fiat, et qui hic geris personam dicentis, illic geras personam docentis, hic videndo in persona discipuli, illic scribendo existens in persona magistri. Scribe autem primum metropolitano, quia dignitate ceteris emicat, ut correptus ceteris correptionis forma fiat. Quid vero scribere debeat subjungit, dicens: Hoc dicit qui tenet septem stellas in dextera sua, et qui ambulat in medio candelabrorum aureorum. In medio praecedentis capituli expositum est capituli praesentis principium. In istis videlicet verbis fiduciam consequendae gratiae suae proponit, septem episcopis, et septem Ecclesiis Asiae, et in illis omnibus praelatis, fidelibus universalis matris Ecclesiae. In eo namque quod dicit, qui tenet septem stellas, praebet fiduciam septem episcopis, et in ipsis omnibus praelatis. In eo autem quod dicit: Qui ambulat in medio candelabrorum aureorum, praebet fiduciam septem Ecclesiis, et septem episcopis, et in episcopis sanctae Ecclesiae fidelibus universis. Ac si dicat: Si quis superiorem gradum amiserit, et per negligentiam ad inferiora deciderit, non desperet, sed ad superiora se sublevet, agat poenitentiam et inveniet priorem gratiam. Quia ego qui septem stellas etiam post commissam negligentiam teneo, qui in medio septem candelabrorum aureorum ambulo, ego eos qui peccant, si poeniteant, minime desero, minime contemno. Sed ad bonum amissum recuperandum manu teneo, et ad potiora promovenda promoveo, eripio elementer de malo, adjuvo potenter in bono: ipsi enim jam peccaverant, ipsi enim negligenter egerant, quos adhuc in dextera tenebat, et in quorum medio ambulat, et tamen nequaquam eos deserebat ad poenam, sed monebat ad poenitentiam.

O quam mira circa nos divinae pietatis dignatio, quae, in sanctissimis etiamsi districte vellet erga eos agere inveniret unde eos juste damnaret, peccantes conservat, fugientes revocat, dispersos congregat, pereuntes liberat, mortuos vivificat, impios justificat, negligentes increpat, torpentes excitat, lapsos erigit, ignorantes instruit, devios reducit, redeuntes suscipit, susceptos custodit! Quisquis ergo divinam clementiam considerat, de venia nullatenus diffidat. Sed quoniam quid stellae significent, quid dextera,

quid candelabra aurea, quid quoque quod dicit in medio, superius disseruimus, nunc eadem iterare non curamus. Hoc nimirum tantummodo dicendum restat, quid sit quod dicit, ambulat. Christus itaque in medio servorum suorum ambulat, quia omnibus gratiam ad perfectionem virtutum et bonorum operum dispensat. In medio ambulat; quia, dum ad alios venit, aliis bona sua distribuit. Aliter, stat per divinitatis aeternitatem, ambulat per humanitatis conversationem. Ambulat ergo in medio candelabrorum aureorum, dum electis omnibus humanae conversationis suae ad imitationem sanctitatis proponit exemplum. Quid autem dicat audiamus: Scio opera tua et laborem tuum. Primum laudat, deinde increpat, ut laudando ad bonum erigat, increpando de malo corrigat. Laudat ut confortet, increpat ut castiget. Laudat de bono, increpat de malo. Laudat, ubi dicit: Scio opera tua, et laborem tuum, et patientiam tuam. Increpat, ubi ait: Sed habeo adversus te, quod charitatem primam reliquisti. Scio opera tua; scio, id est approbo. Quasi namque ignoramus quod improbamus. Unde Dominus qui omnes vias diaboli per suam sapientiam cognoscit, quodammodo eas nescit ubi eum in vita B. Job interrogat unde venit (Job i). Opera tua bona, scilicet in necessitate exhibita proximis; laborem tuum, in afflictione corporis, patientiam tuam, in tolerantia cordis, et haec tria ponit. Sunt enim quidam, qui bona a Deo accepta proximis non dispensant, sed corpus delicate nutriendo minime laborant, et cum quid adversum contigerit, impatienter portant. Et sunt, qui cum distributione bonorum suorum corpus affligunt, sed in adversis patientiam servare non noverunt. Sed de his omnibus iste laudatur cum dicitur: Scio opera tua, et laborem tuum, et patientiam tuam; quasi diceret: Scio quia bona accepta libenter indigentibus erogas, et corpus affligendo laboras; et, quod his excellentius est, in adversitatibus patientiam servas. Sed quoniam qualis iste pastor in bono fuerit audivimus, nunc qualis etiam circa malum fuerit audiamus. Nam sequitur:

Et non potes sustinere malos. Non posse sustinere malos non est vitium, sed magnae virtutis instrumentum. Nam nequaquam bonus es perfecte, si malos in sua malitia aequanimiter sustines. Quisquis etenim malos in malitia sua sustinet patienter, ipse malitiae eorum consensum praebet, et sic evidenter ostendit quod ad culmen bonitatis nondum ascendit. Debemus ergo hoc exemplo malis in quantum possumus resistere, debemus malitiam eorum in quantum valemus refrrenare, sicut et beatus Paulus apostolorum Principi, id est Petro, in faciem restitit in eo in quo reprehensibilis erat (Galat. ii). Debemus itaque, si in hac re perfecti esse volumus, impugnare ea quae contra Deum esse cognoscimus, ne quod de quibusdam dicit audiamus: *Qui non est mecum, contra me est* (Matth. xii; Luc. viii). Nullatenus igitur mali sunt sustinendi, sed cum dilectione hominum, et odio vitiorum sunt corripiendi, et si.

corripi nolunt, de collegio bonorum sunt expellendi, ne contagione pestifera plurimos perdant. Valde itaque credibile est, et imitatione dignum, quod prædictus episcopus, et in bonis operibus laudabilis existit, et malos sustinere non potuit. Malos namque hoc modo sustinere non posse quin eos videlicet corrigamus, vel si incorrigibiles sint, eos expellamus, non est vitium impatientiæ, sed zelus justitiæ. Sic ergo zelus domus Dei nos comedat, ut in malis pravitatem consumat, sic et in nobismetipsis studeamus virtutes exercere, ut et in aliis curemus vitia debellare. Et quidem laudabile est quod superius continetur; sed minus laudabile est quod sequitur. Nam subditur: *Et tentasti eos qui se dicunt apostolos esse, et non sunt; et invenisti eos mendaces.* Sunt qui intra sanctam Ecclesiam boni videntur in manifesto, sed mali sunt in occulto, et foris monstrant sanctitatis speciem, sed intus non habent sanctitatis veritatem. Quorum malitia tanto nonnunquam perniciosius lædit, quanto occultior existit, et quanto minus potest cognosci, tanto difficilius potest vitari. Hujusmodi igitur hominum, qui se bonos verbo, vel opere fingunt, sed cordis intentione mali sunt, pravam debemus vitam diligenter investigare et examinare, et eorum occultam malitiam, nisi se corrigant, omnibus propalare, ut quanto manifestius agnoscitur, tanto melius caveatur. Debemus ergo hujus exemplo doceri non solum aperte debellare, sed et fide bonos diligenter tentare, et comprobatos si corrigi velint corrigere. Si non, aliis, ad cautelam, ipsorum pravitatem detegere. Utrumque enim rector Ephesæ Ecclesiæ laudabiliter adimplevit, qui et malos sustinere non potuit, et eos, qui se dicebant apostolos esse, et non erant, tentavit, et mendaces invenit. Ubi namque dicitur quod non potuit sustinere malos, intelligitur quod illos impugnabat, qui erant mali; ubi vero subditur quod eos, qui se apostolos esse dicebant, et non erant, tentavit et mendaces invenit, aperte monstratur quod illorum quoque simulationem discutiebat, qui fide erant boni. Et invenisti, inquit, eos mendaces. Invenit eos mendaces non solum lingua sed etiam vita. Non solum prædicationis falsitate, sed etiam simulatione justitiæ. Si ergo recte ac perfecte vivere volumus, non tantum in nobismetipsis virtutes exerceamus, nec tantummodo electos pro viribus manu teneamus, sed etiam aperte malos ab incepta nequitia curemus refrenare, et simulatorum fraudulentiam studeamus prudenti examinatione discutere, utrorumque malitiam si possumus corrigere. Si non, saltem improbitatem illorum verbis acriter impugnare. Sed quoniam dum quilibet electus reprohis persecutionem patitur, apte subditur, et patientiam habes, et sustinisti propter nomen meum, et non defecisti.

Tria hic discernere videtur: Primum videlicet quod patientiam habuit, secundum quod propter nomen ejus sustinuit, tertium quod in ipsa patientia nihil defecit. In eo itaque quod dicit, et patien-

tiam habes, iuvavit In nobis ipsum ab impiis quibus contradicebat passum esse persecutionem. In eo vero quod conclusit, et non defecisti perseverantiæ longanimitatem, et patientiam habes, quasi diceret: Quamvis reprobi tibi intulerint propter justitiam persecutionem, tamen non amisisti patientiæ virtutem, propter nomen meum, non propter terreni lucrari cupiditatem, non propter vulgi laudem iuanem, nec passus hoc propter culpam, sed propter justitiam. Et non defecisti. Perpendat ergo quisque, quantus qualisque ille fuerit qui tot et tantis operibus et virtutibus refulsit, qui bona sua indigentibus erogavit, qui corpus affligendo laboravit, qui patientiam in quibuslibet adversis in corde suo servavit, qui aperte malos sustinere non potuit, qui fide bonos tentavit, et comprobavit, qui patientiam in persecutione non amisit, qui non propter aliud nisi propter nomen Domini glorificandum persecutionem sustinuit, qui in nullo defecit, sed in omnibus viriliter vicit. Sed tamen a perfecta justitia minus habuit. Unde et per increpationem subiungetur: *Sed habeo adversus te quod charitatem tuam primam reliquisti.* Superius præmisit laudem, nec subjungit increpationem. In qua evidenter edocemur ut si quem nostris verbis emendare volumus, prius si qua habet bona, ei commemorare debemus, ne si eum primum per increpationem exasperemus, non ad recuperandum amissum bonum erigamus, sed in barathrum desperationis præcipitemus. Sunt namque quidem pusillanimes, qui, si aspere arguantur de eo quod deliquerunt, pondere timoris depressi in moerorem nimiae tristitiæ semetipsos mergunt. Magna ergo discretionem circa hujusmodi homines est agendum, ne quod facimus ad bonum illis vertatur in malum. Habeo adversum te quod charitatem tuam primam reliquisti, id est, quod te sive in dilectione Dei, sive in dilectione proximi minorasti. Non dixit absolute quod charitatem reliquisti, sed distinxit, dicens, quod charitatem primam reliquisti. Hinc ergo animadvertere possumus quod in bono quidem fuerit minoratus, sed [non] omnino bono evacuatus. In gratia accepta minus secure vixerat, et quædam negligenter egerat, et ideo de culmine suæ perfectionis deciderat ad minorationem suæ perfectionis. Sed Dominus, cujus oculi nostrum vident imperfectum, eum admonet ut possitendo gradum amissum recuperet. Ait ergo: *Memor esto itaque unde excideris, et age pœnitentiam et prima opera fac.* Quasi diceret: Attende quod de fastigio tuæ perfectionis excideris, et ad imum imperfectionis decideris, et age pœnitentiam de negligentia, et prima opera faciendo recupera primam gratiam. Sequitur:

Sin autem, veniam tibi cito, et movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. Post admonitionem, addit comminationem, ut si admonitionem contempneret, saltem comminationem formidaret.

Et notandum quod non tantummodo dixit, ve-

niam tibi, se. Adiecit cito, ut ex certa designatione et festinatione adventus sui majorem timorem incuteret negligenti : Et movebo candelabrum tuum de loco suo. Movebo candelabrum tuum de loco suo, id est auferam Ecclesiam tibi commissam de manu tua ne eam amplius manu teneas, nec custodias. Dictum etenim est supra per candelabra Ecclesias figurari. Recte ergo candelabrum ejus de loco suo moveretur, si Ecclesia de manu ejus auferretur, et alteri ad gubernandum traderetur. Aliter, auferam tibi dona et virtutes quas adhuc habes, et præmium tibi promissum alteri dabo. Ex prædicta igitur increpatione et comminatione perpendite quanta sit culpa post acceptam gratiam negligenter agere, nec in ipsa proficere, sed magis deficere. Unde Paulus nos admonet, dicens : *Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis (II Cor. vi)*. In vanum gratiam Dei accipit, qui in ea proficere negligit, sed magis deficit. Sed sequitur :

Sed hoc habes bonum, quod odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. Iterum revertitur ad eum laudandum et commendandum, ut si animus ejus ex his quæ præcedunt nimio terrore concuteretur, per laudem, quæ sequitur confortaretur. Nicolaus unus de septem diaconibus, qui de apostolis constituti leguntur exstitit, qui uxorem omnibus communem fecit. Hoc modo iste cum prædictis in principio bonis laudabile habuit, et in hoc Domino concursit, quod cum Domino facta Nicolaitarum (id est hæresim Nicolai tenentium) odio habuit. Multum itaque confortari debuit, qui se post increpationem de negligentia, de bono laudari cognovit. Sed hoc habes bonum quod odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi, quasi ad ea quæ dicta sunt respiciens dicat, quamvis te audias increpari, noli in desperationem præcipitari, quia cum supradictis bonis etiam hoc habes bonum, quod odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. Sequitur :

Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis. Ille revera habet aurem, qui sensum habet intelligendi et retinendi, et affectum diligendi ac promerendi ea quæ promittuntur. Ille namque quodammodo auribus caret, qui de cælestibus bonis quæ sibi promittuntur curam non habet. Quid Spiritus dicat Ecclesiis. Spiritus in hoc loco nequaquam personam Spiritus sancti tantum, sed ipsam sanctam et individuam Trinitatem designat, quæ una Deitas creditur, et unus Deus adoratur. Spiritus enim est Deus. Ait ergo : Quid Spiritus dicat, id est quid Deus promittat, et bene in fine singularum admonitionum, quæ singulis episcopis sunt ubi subjungit præmium quod dabitur, non dicit, quid Spiritus dicat huic Ecclesiæ, vel illi, aut Ephesi scilicet, aut Smyrnæ singulariter, et sic cæteris, sed quid Spiritus dicat Ecclesiis pluraliter. Quia etenim promissum præmium omnibus erat commune, in singulis admonitionibus non ad unam tantum, sed omnes simul Ecclesias debuit comprehendere, ut dum omnes communem audirent promissionem

festinarent ad retributionem. Quid autem Spiritus dicat Ecclesiis audiamus : *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.* Lignum vitæ Christus est, qui suis electis semetipsum participando per gratiam vitam æternam præbet. Paradisus Dei, sancta Ecclesia propter securitatem, et jucunditatem, quam a Deo et in Deo habet. Qui ergo vicerit, scilicet malignum, de ligno quod est in paradiso edit, quia multitudine dulcedinis Christi quæ est in sancta Ecclesia cibabitur et satiabitur, ipsum participando, modo in gratia, in futuro illum contemplantum in gloria. Sed quantum dulcedinem, quantum saporem, quantum jucunditatem, quantum voluptatem, quantum suavitatem esus hujus ligni habeat, nemo novit nisi qui gustat unde scriptum est : *Gustate et videte (Psal. xxxiv)*; quia, nisi gustetur, non videtur. Hujus esum ligni etiam in præsentii suaviter degustat, qui visibilibus non solum sensibus corporis, sed affectibus cordis renuntiant. Quis, qualis, quantum sit, nequaquam potest verbo declarari, cum nullius boni virtus illi digne queat comparari. Cujus dulcedine illi perfecte satiantur, qui ejus vultum in cælo semper contemplantur.

Et notandum quod cum dixisset, in paradiso Dei, subjunxit, mei, propter humanitatem videlicet quam minor est Patre. Possumus itaque sex distinctionibus discernere ea quæ in præcedenti capitulo continetur. Primum namque ubi dicit : Scio opera tua, itilius ad quem sermo dirigitur posuit laudem; ubi vero ait : Sed habeo adversum te, increpationem; ubi vero adjicit : Memor esto unde excideris, et age poenitentiam, admonitionem; ubi subjunxit, sin autem veniam tibi cito et movebo candelabrum tuum, comminationem; ubi addit, sed hoc habes bonum quod odisti facta Nicolaitarum, iterum redit ad ejus commendationem; ubi demum intulit, *vincenti dabo edere de ligno vitæ quod est in paradiso Dei mei*, communem electorum insinuavit retributionem. Nos ergo, fratres, quæ scripta sunt diligenter attendamus, bona faciamus, mala caveamus, ut ad propositam retributionem quandoque pertingamus, quæramus in sacra pagina non solum eruditionem, sed etiam ædificationem, quia illa sola utilis atque laudabilis est scientia, quam commendat comes justitia.

CAPUT VI.

De episcopo Smyrnæ.

Et angelo Smyrnæ Ecclesiæ scribe : Hoc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit : Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam, sed dives es et blasphemaris ab his qui dicunt se Judæos esse et non sunt, sed sunt Synagoga Satanæ. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce missurus est ex vobis diabolus in carcerem ut tentemini, et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ (Apoc. ii). Executo superiore capitulo episcopo Ephesi, qui metropolitanus inter alios erat, et

recto ad pastorem Smyrnæ sermonem vertit. Sed utrum de isto, sive de aliis aliarum Ecclesiarum episcopis ordinem, qui in sacra pagina continetur, secundum distantiam sicut locorum, sive secundum differentiam meritorum servet ignoramus. Ad episcopum ergo Smyrnæ ea quæ in præsentî capitulo continentur dirigit, eum de bonis actibus laudat, et laudando ad meliora provocat, futuras tribulationes prædicat, et fideliter pugnanti coronam promittit. Hæc dicit primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit, in principio sermonis talem Christum describit, qui in tribulationibus subvenire possit, et si contingat pro ipso occumbere, speremus per ipsum iterum ad vitam redire. In eo namque quod dicit, primus et novissimus, ostendit eum tribulatis posse subvenire; in eo autem quod subjungit, qui fuit mortuus et vivit, innuit eum mortuos posse suscitare. Hoc dicit, primus et novissimus, qui fuit mortuus et vivit, quasi diceret: Ne deficiatis si contingat pro nomine meo tribulationem sustinere, vel mortem subire, quia ego sum primus et novissimus, potens sum in tribulatione adjuvare, et qui fui mortuus et vivo, potens sum de morte suscitare. Dum ergo me talem auditis, de utroque fiduciam sumite, et si quid propter me contigerit adversi, viriliter sustinete. Sed quia superius hæc verba diligentius discussimus, ad sequentia transeamus. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam. Duo ponit, tribulationem et paupertatem, tribulationem corporis, et paupertatem rei corporalis. Sed cum altera istarum sola graviter pungat, si altera adjungatur dolorem duplicat. Grave namque est in corpore tribulari, sed gravius est cum tribulatione corporis penuriam pati substantiæ corporalis. Duplici itaque laude iste dignus existit, qui duplicia mala pro Christo sustinuit. Nisi enim pro Christo sustinisset, ipse Christus ejus tribulationem et paupertatem se scire minime dixisset, quia in hoc quod dixit, Scio, illum utramque monstravit propter se sustinere, et sic utramque designavit approbare. Sed inter corporis bona commemorat gratiam spiritualem, ut in eo quod bona commemorat contra mala sustinenda robustiorem reddat. Ait ergo, sed dives es, ac si diceret: Quamvis angusteris in corporalibus, ne timeas, quia dilataris in bonis spiritualibus, in plenitudine domini cœlestis, in exercitatione virtutis, in exhibitione boni operis, in verbo prædicationis, in spe remunerationis. Et quoniam cœtui malorum semper est odiosa vita honorum, et quem Deus commendat sermo pravorum blasphematur, recte subditur: Et blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse, et non sunt; sed sunt Synagoga Satanae, id est congregatio adversarii, videlicet diaboli. Habuit itaque iste adversarios falsos Judæos, sicut rector Ephesi apostolos falsos, qui, si veri Judæi sive apostoli essent, Christum non simulatione justitiæ confiterentur et prædicarent. Patet autem in istis verbis sicut in aliis plerisque Scripturæ locis, quod antiquus hostis bonum quod

A non potest impedire, ac malum quod non valet efflicere per suæ superbiæ complices dæmones, hoc conatur perficere per suæ pravitatis imitatores homines. Qui, quanto sunt numerosiore, tanto sunt ad utrumque complendum fortiores. Unde non inconvenienter Synagoga Satanae dicuntur, quia, eos Satanas in unam malitiam congregat, ut per eos circa robustos sanctos robustus confligat. Et quia nonnunquam tabes impiorum per ipsum diabolum excitata, non solum ad blasphemiam oris, sed ad insectationem manifeste persecutionis prorumpit, apte sacra visio eum contra futuram persecutionem præmuniens, et corroborans adjecit:

Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem, et habebitis tribulationem diebus decem, quasi ad superiora respiciens patenter diceret: Quandoquidem audis te ex meis bonis divitem esse, et non tantum præsentem adversitatem in qua nunc es sustinere, sed futuram quoque persecutionem debes patienter ac secure pro nomine meo tolerare, quam tibi idcirco prædico ut interim vires colligas, et adversis irruentibus invictus persistas, ut eos qui tibi sunt commissi contra eam præmunias. Debes ergo vires sumere, et temetipsum animare, quia ego qui te conforto, ego adjuvabo. Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est ex vobis diabolus in carcerem. Diabolus ea quæ ministri ejus, eo investigante, faciunt facere dicitur. Quemadmodum rex aliquis civitatem aliquam expugnare, vel succendere dicitur, cum non hoc vel illud ipse, sed, ipso præcipiente, ejus exercitus potius operetur. In carcerem, id est in quamlibet tribulationem. Carcer namque pro qualibet tribulatione accipi potest, ut tentemini, id est ut per tentationem probemini utrum vere sitis mei, et virtutes habeatis modo ad propriam utilitatem, et ut aliis manifestentur ad imitationem. Virtutes etenim quæ patent non solum possidentibus valent ad meritum, sed intuentibus ad exemplum. In tentatione namque, non tantum ille qui per eam exercetur et probatur proficit, sed et alii multi quibus ejus patientiæ virtus innotescit. Et habebitis tribulationem diebus decem. Quid rectius accipimus per dies decem quam Decalogi claritatem? Diebus igitur decem electi quique tribulationem habent, qui pro divinae legis quæ in Decalogo continetur custodia in præsentî vita persecutionem sustinent. Dicat ergo: Et habebitis tribulationem diebus decem, quasi dixerit: Quamdiu in luce meæ legis ambulaveritis, semper in ejus observantia pro me tribulationem habebitis, Scriptum quippe est: Omnes qui volunt in Christo pie vivere persecutionem patientur (II. Tim. II). Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. Prædicta persecutione hortatur eum ad longanimitatem patientiæ, et obtinenti victoriam spondet coronam, quasi diceret: Quidquid mali ingerant, tu patienter sustine. Tolerantia namque transitoria, corona æterna, pugna modica, merces immensa, pœna

levis, gloria inæstimabilis. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi, post mortem, pro morte vitæ æternitatem. *Qui habet aurem audiat quid dicat Spiritus Ecclesiis.* Hoc, quia supra dictum est, hic iterum exponi necesse non est. Sequitur :

Qui vicerit non lædatur a morte secunda. Prima mors est culpa, secunda, pœna. Aliter prima mors est in mundo, secunda in inferno. Prima mors est quando anima a corpore separatur, secunda quando anima cum corpore condemnabitur. Qui ergo vicerit videlicet malignum dæmonem, pravum hominem, carnem, vitium, mundum, a morte secunda non lædatur, quia damnatione perpetua non punietur. Possumus itaque ea quæ in prædicto capitulo continentur quinque generaliter divisionibus distinguere. Ubi namque dicit in principio : Scio tribulationem tuam, et paupertatem suam, sed dives es, eum ad quem sermo dirigitur de bono laudavit. Ubi ait : Nihil horum timeas quæ passurus es, futuram ei persecutionem prædixit. Ubi intulit : Esto fidelis usque ad mortem, de patientia eum admonuit. Ubi consequenter adjecit : Et dabo tibi coronam vitæ, præmium promisit. Ubi denique conclusit, quia vicerit non lædatur a morte secunda, et hunc, et electus securus a damnatione fecit. In isto ergo qui in omnibus exstitit laudabilis, in nullo reprehensibilis laudem admiremur, justitiam imitemur.

CAPUT VII.

De angelo Pergami.

Et angelo Pergami Ecclesiæ scribe : Hæc dicit qui habet romphæam ex utraque parte acutam : Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam, et in diebus illis Antipas testis meus fidelis qui occisus est apud vos ubi sedes est Satanæ (Apoc. 11). Tertio hoc in loco in episcoporum numero episcopum Pergami sacra visio ponit, et ad ipsum præsentis capituli sermonem divertit, quem quidem de bono laudat primum, deinde de malo increpat more prudentis agens medicus, qui pusillanimis, impatientis tenelli et timentis infirmi apostema, primum circumquaque suaviter tractat et tangit, et postea ferrum infigit, et latentem et ferventem putredinem sapienter educit, eteducta putredine locum sanum reddit. Sic verus animarum medicus, ubi eum commendat dicens : Scio ubi habitas, ægrotum palpat; ac deinde ubi eum increpat, dicens : Hæbeo pauca adversum te, ferro vulnerat ut ad sanitatem reducat.

Et notandum quod quia iste de malo redarguendus erat, talem in principio sermonis describit ipsa visio Christi qui non tantum vitia corporis, sed vitia quoque cordis si vellet corrigi resecaret. At si nollet emendari, non solum corpus ejus, sed animam puniret, quemadmodum in capite superioris capituli ad Pastorem Smyrnæ directi, eo quod illi persecutio superventura erat talem describit Christum, ubi ait : Hæc dicit primus et novissimus qui fuit mortuus et vivit, qui posset tribulatos adjuvare, et pro se justificatos resuscitare. Talem itaque appareus si-

A militudo Filii hominis, Filium hominis ipso initio sermonis episcopo Pergami designavit, ut si vellet ea quæ corrigenda erant corrigere, fiduciam de adjutorio posset sumere, si nollet, de vitio posset formidare. Hic ergo : Hæc dicit qui habet romphæam ex utraque parte acutam. Potens est adjuvare, si velis corrigi in corpore et spiritu, utriusque vitia resecare, si non vis corrigi, potens est te in utroque condemnare. Romphæam ex utraque parte acutam, diximus superius verbum Dei significare. Romphæa enim ex utraque parte acuta est sermo Dei vivus et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti, qui non solum pravam actionem corporis, verum etiam pravam cogitationem cordis resecat, et incorrigibiles permanentes in utroque condemnat. Sed quod iste qui habet hanc romphæam dicat audiamus. Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Primum de bonis actibus eum laudat, et laudando ad meliora roborat, et in utroque præparat ut sequentem increpationem melius sustineat. Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ, id est, approbo quod justus conversaris in medio pravæ nationis. Non enim minima laus est justo inter impios immunem se custodire, inter perversos rectam viam agere.

Et notandum quod non dixit, ubi via, sed ubi sedes est Satanæ. Per quosdam enim transeundo Satanas cursim ambulat, per eos scilicet quos subito et improvise in malum præcipitat. Sed nequam sedem ponit, quia illis per pœnitentiam cito resurgentibus dominium regnandi in eis amittit. Alios per culpam non tantum calcat, sed per pravam consuetudinem in illis gratia regnandi sedem locat : quibus præsidens non solum eos refrenat a bono exercendo, sed et in eissuam voluntatem complet in malo proficiendo. Super illos ergo per culpam ambulat, aut transvolat, in istis per consuetudinem diutius sedet, et regnat. Liqueat igitur istos longe a Deo remotos fuisse, in quibus Satanas non viam, sed sedem perhibetur habuisse. Qualis autem, quantumque iste in bono inter malos exstiterit, manifeste declarat cum subditur, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Vere enim magnum et laudabile fuit inter infideles nomen ejus tenere, et in persecutione eorum fidem ejus non negare. Sed quod præmisit, tenes nomen meum, hoc subsequenter exposuit cum subjunxit, et non negasti fidem meam. Nomen namque Domini, et fidem Domini idem esse intelligimus. Quid est enim baptizari in sanctæ Trinitatis nomine, nisi baptizari in ejus fide? Sicut etiam aliqua res innotescit in nomine, ita Deus a nobis cognoscitur fide. In hoc itaque rector Pergami valde laudabilis exstitit, quod inter malos bonus fuit, et inter infideles fidem Christi tenuit, et non negavit. Nam multo levius est inter bonos bene agere, quam inter infideles fidem servare. Sicut valde facilius est, nemine obstante, quam repugnantibus hostibus, civitatem introire. Et ne solum inter infideles fidem servasse, vel se æstinet solum

Inter malos bene vixisse, et ob hoc in utroque citius deficiat, proponitur ei Antipas testis Christi fidelis, qui propter Christum, et fidem Christi pœnas sustinuit occisionis, ut ipsum Antipas imitando etiam mortem pro Christo, si necesse fuerit, sustineat. Nam sequitur: Et in diebus illis, videlicet tuis, subaudiendum fuit, Antipas testis meus fidelis qui occisus est apud vos, id est in Pergamo ubi sedes est Satanæ, non a bonis, sed a malis in quibus Satanæ regnat. Quasi eum per Antipam corroborando, patenter diceret, laudo quidem quod inter malos usque modo bene vixisti, quod in fide mea perseverasti. Sed cave ne te solldum esse credas, et in hoc, vel in illo deficias, sed memento Antipas testis mei fidelis, et pro me usque ad mortem sustine illius exemplo persecutionem pravæ nationis. Nec etiam de merito glorieris si in alterutro profeceris, quia Antipas, qui majorem pœnam quam tu sustinuit, in virtute meriti te longe præcessit. Nunc tibi propono hujus imitationem, admono ut ejus exemplo vires colligas, et ad patientiæ coronam pertingas. Sequitur:

Sed habeo adversus te pauca, quoniam habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat filios Israel edere et fornicari. Præmisit laudem, subjungit increpationem, ac si diceret in his quæ præcedunt, existis laudabilis, in his quæ sequuntur, reprehensibilis. De illis te laudo, de his te deprehendo. Quod autem dicit: Habes hic tenentes doctrinam Balaam qui docebat filios Israel edere et fornicari. Luculenter exponit, dicens, ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Sicut enim, secundum doctrinam Balaam, Moabitæ docuerunt filios Israel edere de idolothytis et fornicari, ita Nicolaitæ, secundum doctrinam Nicolai, docebant Christianos commensationibus vacare, et fornicari cum mulieribus. Iste ergo, quamvis laudabilis in semetipso existit, in eo tamen quod male viventes viriliter non redargebat, reprehensibilis fuit, qui in hoc tenentes doctrinam Nicolaitarum habuit, quod illos novit male agere, et non correxit. Attendant hæc quarumdam Ecclesiarum præsules, qui et ipsi male vivunt, et alios non corrigunt. Emendent semetipsos, corrigant subjectos. Sed illi qui circa semetipsos vigilant, male viventes castigare non desistant. De manibus namque prælatorum requirit Deus animas pereuntium subditorum. Sequitur:

Similiter pœnitentiam age, si quominus veniam tibi cito. Post asperitatem increpationis subjungit admonitionem emendationis, et si nollet corrigi, terrorem comminationis. Nam, ubi dicit, pœnitentiam age, pœnitentiam admonet. Ubi vero subdit, si quominus veniam tibi cito, per comminationem terret. Subditur hic similiter, id est, sicut præcepi episcopo Ephesi pœnitentiam agere, qui et ipse reprehensibilis erat, eo quod charitatem primam reliquerat. Nam episcopum Smyrnæ minime increpavit, et ideo de pœnitentia ei nihil indixit. Si quominus videlicet feceris, si pœnitentiam non egeris, si malos

non correxeris, veniam tibi scilicet ad iudicium, et ad detrimentum, et hoc cito, ne propter prolixitatem temporis innectas moras emendationis. Sequitur: *Et pugnabo cum illis in gladio oris mei,* quasi diceret: Si tu contemnis mihi obedire, et malos corrigere, veniam non solum tibi, sed et illis, et curabo eos per vindictam punire in gladio oris, id est in verbo, dicens: *Ite, maledicti, in ignem æternum (Matth. xxv).* Hæc est romphæa ex utraque parte acuta quam in principio capituli istius posuit ad terrendam negligentiam pastoris, et hanc omnes Ecclesiarum rectores habere debent ad bonos et malos secernendum, bonos defendendum, malos puniendum: *Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum, et in calculo nomen novum scriptum quod nemo novit, nisi qui accipit.* Absconditum manna, Divinitas occulta. Deum nemo vidit unquam, de hoc iterum scriptum est: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te (Psal. xxx).* Et iterum: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (I Cor. ii),* etc. Istud manna nobis dabit quando gloria divinitatis suæ nos satiabit. Quid est etiam, dabo calculum candidum, nisi cœleste præmium? Calculum propter firmitatem, candidum propter candorem immortalitatis. Quid nomen novum in calculo, nisi divina notitia modo mentibus humanis inusitata, in præmio æterno revelata? In calculo igitur æterno candido nomen novum scriptum nobis dabit, quia in æterno et immortalis præmio divinitatis suæ notitiam nunc a nobis valde remotam nobis manifestabit. In præsentis autem sæculo multa possumus cognoscere, quæ non possumus habere. Sed in cœlesti patria quod de Deo intelligendo cognoscemus, amando possidebimus. Nec aliquis poterit cognoscere, nisi cui contigerit habere. Unde et ait: *Quod nemo scit, nisi qui accipit.* Possumus autem quique distinctionibus dispenere ea quæ in hoc capitulo continentur. Nam, ubi dixit, scio ubi habitas, præmisit consolationem laudis; et ubi ait, habeo adversus te pauca, addit rigorem increpationis; ubi subjunxit: *Age pœnitentiam, admonitionem emendationis;* ubi dixit, si quominus veniam tibi cito, terrorem comminationis; ubi tandem intulit: *Vincenti dabo manna absconditum, præmium beatitudinis.*

CAPUT VIII.

De episcopo Thyatiræ.

Et angelo Thyatiræ Ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei qui habet oculos sicut flamma ignis, et pedes similes aurichalco: Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus (Apoc. ii). More solito auctoritatem Salvatoris anteponebat, et titulum describit qualem sequentis capituli sententia rationem deposcit. Quia enim erant in Thyatira quidam falsi Christiani qui semetipsos cum mulieribus seu dæmonibus fornicando polluebant, et

alios exemplo vel verbo ad eadem scelera pertrahentes seducebant, recte dixit habere eum oculos sicut flamma ignis, ut eum ostenderet omnia quæcunque gererent per suam sapientiam penetrando contemplari, et pedes ejus similes aurichalco, ut eam significaret illos admonere de pravitatibus suis exire debere, et vel infirmos electos (qui per pedes similes aurichalco figurantur) debere viriliter imitari. Ait quoque : Hæc dicit Filius Dei qui habet oculos sicut flamma ignis, et pedes similes aurichalco, quasi diceret : Vos in Thyatira Christum contemnendo male vivilis, et hunc sermonem audietis estis. Dum eum audieritis oculos habere sicut flamma ignis, animadvertite eum occulta pravitalis vestræ agnoscere, et dum audieritis eum habere pedes similes aurichalco, perpendite eum saltem ad infirmorum electorum ejus imitationem vos provocare. Sed quia superius de oculis ejus et pedibus plura diximus, ad sequentia transeamus. Sequitur : Novi opera tua, et fidem, et charitatem. More solito præmittit laudem ut eum confirmet. Deinde subjungit increpationem, ut castiget. Novi opera tua, et fidem, et charitatem. Non est hoc in loco rectus ordo verborum secundum ordinem rerum, sicut in quibusdam sacra Scripturæ locis quandoque contingit, ut videlicet prius ponatur in sermone quod posterius est ordinis veritate. Nam fides prima est bonorum omnium quæ per justitiam comprehenduntur, et ex fide nascitur charitas, ex charitate opera bona. Dicit ergo ordine præpostero quantum ad verborum positionem, non quantum ad rerum qualitatem : Novi opera tua, et fidem, et charitatem tuam, id est quantum ad rerum rectum ordinem, fidem tuam qua in me credis, charitatem qua me diligis, opera quibus mihi servis. Et quia is qui fide in Deum credit charitate, cum diligit, operibus servit, etiam de rebus suis ministrare sollicitè debet pauperibus, recte additur, et ministerium tuum. Sed, quoniam omnes qui in Christo volunt pie vivere in eum credendo, ipsum diligendo, ipsi serviendo, pauperibus propter Deum ministrando, persecutionem patiuntur, bene subditur, et patientiam tuam, scilicet in adversis, quæ quidem omnia novit, quia approbavit. Et opera tua novissima plura prioribus. In principio opera laudat, et hic iterum opera commendat. Sed ibi opera inchoationis, hic opera perfectionis. Non enim laudat eum de culmine perfectionis, sed de augmento, quia nequaquam dixit, perfecta, vel multa, aut absolute plura, sed per comparisonem, plura prioribus. Unde quod ait, novissima, non est referendum ad perfectionis sublimitatem, sed ad præcedentium operum præteritam exhibitionem. Sequitur :

Sed habeo adversum te, quia permittis mulierem manducare de idolothytis. Postquam eum ad laudem et constantiam roboravit, statim increpationem de ejus negligentia subjunxit, dicens : Sed habeo adversum te pauca, quia permittis mulierem Jezabel quæ se dicit prophetare, docere et seducere servos meos,

A quasi diceret : Laudo quod tu bene vivis, sed reprehendo quod alios non corrigis. Sed quid per Jezabel, quæ interpretatur *fluxus sanguinis*, rectius quam carnis voluptatibus illectos, idololatriæ cultibus debitos accipimus, qui se prophetas esse dicebant, et ideo facilius alios seducebant ? fornicari, id est ad fornicandum cum mulieribus, vel cum dæmonibus, et manducare de idolothytis, id est ad manducandum veneratione idolorum de his quæ immolata erant idolis. Aliter. Manducare de idolothytis, id est delectari in peccatorum sordibus quas immolant dæmonibus. Alii dicunt per Jezabel uxorem istius episcopi designari, quæ luxuriæ vel idololatriæ dedita erat, et alios suis suasionibus ad imitationem suæ pravitalis pertraherat. Sequitur :

B *Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret et non vult pœnitere de fornicatione sua.* Mira Dei pietas, mira clementia ! Quando committimus culpam non statim infert pœnam, sed confert medelam, et revocat ad integritatem justitiæ, ut perducat ad jucunditatem gloriæ. Sed, quoniam contemptus pœnitentiæ generat incrementum culpæ, et provocat iram vindictæ, recte post increpationem propter neglectam emendationem, adjecit comminationem. Nam sequitur :

Ecce ego mitto eam in luctum, et qui mæchantur cum ea in tribulationem maximam, nisi pœnitentiam egerint ab operibus suis. Alia translatio habet, mitto eam in luctum, sed sive dicamus luctum, sive lectum, hic exprimitur quod subjungitur in tribulationem maximam, id est in damnationem æternam, ut qui sunt ei conformes in scelere, illi socientur in damnatione.

C Notandum quoque quod non dixit, mittam sed mitto, ut per præsentiam temporis formidinem incuteret timoris. Sed et diligenter est intuendum, et gratanter amplectendum quod divinæ pietatis miseratio nequaquam absolute et simpliciter dixit, mitto. Sed temperavit comminationem, dicens : Nisi pœnitentiam egerint ab operibus suis (*Luc. XIII*). Noluit enim per effrenatum terrorem peccatores præcipitari in desperationem. Sed per temperamentum comminationis eos revocare, si pœnitere vellent, ad confidentiam suæ miserationis. Sequitur :

D *Et filios ejus interficiam in mortem, et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes et corda. Et dabo unicuique vestrum secundum opera sua.* Quos convenientius intelligimus per filios quam sequaces ejus qui doctrina et exemplo matris in longinquum exercent turpitudinem maternæ pravitalis ? Qui et ipsi vere in mortem interficiuntur, quando æterna damnatione puniuntur. Et omnes Ecclesiæ, id est congregationes bonæ scient, scilicet in futuro, re, quod modo credunt fide, quia ego sum scrutans renes, id est carnales concupiscentias, et corda, id est cogitationes malas. Hoc est ergo quod in principio sermonis ait eum habere oculos sicut flammam ignis, quod non solum possit cognoscere exteriora

nostra, sed etiam interiora per suam sapientiam penetrare. Potest quoque quod dixit: *Scrutans renes et corda* (*Jer. vii*), referri non tantum ad malos, sed et ad bonos. Ipse nimirum scrutatur bonorum renes, quia eorum diligit castitatem. Scrutatur et corda, quia eorum amat mundam cogitationem. Unde id quod superius in hac comminatione continetur, videtur ad malos tantum pertinere. Hoc vero quod dicit, ego sum scrutans renes et corda, et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra, videtur etiam pertinere ad bonos, et dabo unicuique secundum opera vestra, bona bonis, mala malis. Hoc autem quod sequitur ad bonos tantum pertinet: *Vobis autem dico cæteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudinem Satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus, tantum id quod habetis, tenete, donec veniam.* Erant in Thyatira quidam electi qui supradictis pravitatibus non communicabant, sed Christo soli fideliter serviebant. Alii egressi ex Judæa eis evangelica præcepta non posse sufficere dicebant, et eis carnales legis observantias esse tenendas prædicabant. Electos ergo instruit, et eos quod tenere debeant certos reddit. Admonet gratiæ præcepta tantum tenere et testatur se pondus legis illis minime imponere. Dicit itaque: *Vobis autem dico cæteris qui Thyatiræ estis, vobis cæteris qui pravis operibus non communicatis, sed sobrie, et juste, et pie vivitis, omnibus qui non habent doctrinam hanc, videlicet doctrinam Jezabel cam imitando. Qui non cognoverunt, id est, non approbaverunt, vel amaverunt altitudinem, id est superbiam Satanæ, illi serviendo, me contemnendo. Quemadmodum dicunt, id est, sicut vobis minuantur illi qui egressi sunt de Judæa. Non mittam super vos aliud pondus, id est non exigam a vobis veteres observantias legis, tantum id quod habetis tenete, donec veniam.* Evangelium quod habetis per fidem tenete per operationem bonam, donec veniam ad retributionem. Sequitur:

Et qui vicerit, et qui custodierit usque in finem verba mea, dabo illi potestatem super gentes, et reget illas in virga ferrea, et tanquam vas figuli confringentur, sicut et ego accepi a Patre meo, et dabo illi stellam matutinam. Superius locutus est de bonis et malis, nunc subjungit de munere et præmio vincētis. Qui vicerit, scilicet malignum, sicut supra expositum est, et qui custodierit usque in finem, scilicet vitæ, usque in finem victoriæ, vel usque in finem, id est consummationem justitiæ, opera mea quæ ego præcipio operari dabo illi (subauditur etiam in hoc sæculo) potestatem super gentes, id est gentiliter viventes, et reget illas in virga ferrea, id est inflexibili justitia, et tanquam vas figuli confringentur, ita ut alii omnino ejus judicio condemnentur, alii in melius ejus verbo permutentur. Ille etenim qui ad perfectionem sanctitatis curat pertingere, ipse est dignus alios regere, malos damnatione dignos judicare, bonos salvatione di-

gnos. Sicut et ego accepi a Patre meo, accepi scilicet secundum humanitatem a Patre meo regendi potestatem. Magna promissio, magnum donum. Hoc promittit, hoc tribuit quod ipse accepit. Hoc quod habet ipse per plenitudinem, ut electi ejus habeant per plenitudinis participationem. Potest etiam id quod dicit, dabo illi potestatem super gentes, et reget illas in virga ferrea (*Psal. ii*), et tanquam vas figuli confringentur, tantum referri ad malorum damnationem, ut ille qui in victoria fuerit perfectus, malos cum Christo judicet et condemnet, sicut de apostolis scriptum est: *Vos qui secuti estis me, sedebitis super sedes judicantes duodecim tribus Israel* (*Matth. xix*). Et dabo illi stellam matutinam, stella matutina stola prima, stella propter claritatem contemplationis, matutina propter inchoationem beatitudinis. Dabitur ergo vincenti in mundo stella matutina, id est stola in cælo, ut accepta prima securus sit de reliqua. Ista stella matutina mutabitur in solem meridianum in resurrectione, quando anima glorificabitur in resurgenti corpore. Scriptum quippe est: *Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum* (*Matth. xiii*). Possumus autem ea quæ in hoc capitulo continentur quinque distinctionibus discernere. Nam, ubi dixit: *Scio opera tua, et fidem, et charitatem, illum de quo sermo est laudavit.* Ubi dixit: *Sed habeo adversum te, quia permittis mulierem Jezabel quæ se dicit prophetam docere et seducere servos meos, eum increpavit.* Ubi adjecit: *Ece mitto eum in lectum, et qui mœchantur cum ea in tribulationem maximam, comminatus est malos.* Ubi subjungit: *Vobis autem dico cæteris qui Thyatiræ estis, de tenendis solis gratiæ præceptis erudit bonos.* Ubi deinde intulit: *Qui vicerit et qui custodierit usque in finem opera mea, dignitatem potestatis spiritualis atque cælestis et primam stellam promisit.* Qui habet aures audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis, id est quid promittat Ecclesiis Deus. Aures, fratres charissimi, non solum ad audiendum, sed ad intelligendum habeamus, scripta legamus, prohibita caveamus, ut ad promissa perveniamus.

CAPUT IX.

De episcopo Sardis.

Et angelo Ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, et septem stellas: Scio opera tua; quia nomen habes quod vivas et mortuus es. Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant. Non enim inveni opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis, et audieris, et serva, et pœnitentiam age (*Apoc. iii*). Quinto loco singularium admonitionum episcopus Sardis non sicut cæteri qui præmissi sunt de aliqua virtute, vel bona operatione laudatur, sed de ficta, et simulata justitia gravi et dura animadversione per sacram visionem redarguitur, et ut pœniteat misericorditer admonetur, et quia idem episcopus in conspectu hominum quarumdam virtutum et bonorum operum simulatione palliatus de foris appare-

bat, sed intus in conspectu Dei nulla veritate justitiæ fultus erat, talis in principio describitur et Christus, qui omnia etiam occulta possit cognoscere, et qui potens sit eum quando deliquerit de peccato punire. Ait ergo: Hæc dicit qui habet septem Spiritus Dei, et septem stellas, quasi diceret: Tu qui te coram hominibus per hypoërisim bonum facis, sed in occulto me contemnendo malus existi, dum me audis septem Spiritus Dei habere, animadvertite me per meam sapientiam non solum manifesta, sed et occulta, non solum opera, sed et cogitationes spiritualiter penetrando videre. Et dum me audis habere septem stellas, intellige me ad puniendum te et alios episcopos, si deliquerint, potentem esse. Sed quia de septem Spiritibus, et septem stellis superius elucidavimus, ad sequentia transeamus. Sequitur: Scio opera tua, quod dicit, scio, nequaquam accipiendum est sicut in supradictis capitulis, ubi se dicit aliorum opera scire, id est sciendo approbare. Scio opera tua, id est cognosco. Omnipotentem namque Deum sicut nemo potest vel pretio corrumpere quia justus est, vel excedere quia æternus est, vel loco effugere quia ubique est, vel virtute superare quia fortissimus est: sic nemo potest enim absconsione latere, quia sapientissimus est. Dicit ergo. Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas et mortuus es. Scio opera tua per meam sapientiam, quod nomen habes, videlicet in vulgo per inutilem famam, quod vivas per justitiam, et tu e converso mortuus es per culpam. In hoc capitulo quia iste omnino reprehensibilis erat, nequaquam sicut in prædictis præmisit laudem, sed statim intulit increpationem. Nam quod in aliis præmissis admonitionibus post dictam laudem per increpationem dicitur: Sed habeo adversum te, hoc agit in ista a principio ubi nulla facta mentione de laude, scriptum est: Scio opera tua quia nomen habes, quod vivas, et mortuus es. Sequitur: Esto vigilans, et confirma cætera quæ moritura erant. Post increpationem subjungit admonitionem. Esto vigilans, id est sollicitus de salute tua. Ille namque non vigilat qui, semetipsum negligens, de salute sua non cogitat, et confirma cætera quæ moritura erant, præcipua bona in quibus laus consistit, sicut est charitas, humilitas, in ipso erant jam mortua; minora vero quæ, etsi salutem non contineant, tamen ad salutem juvant, sicut scientia Scripturarum, doctrina, prædicatio et cætera talia, si mala permanerent, erant moritura.

Justo nimirum iudicio qui majora quæ prorsus sunt ad salutem necessaria custodire contemnit, minora, etsi ad salutem non necessaria, tamen utilia, funditus amittit. Et qui ea quibus coram Deo vere bonus erat negligit, ea quibus coram hominibus laudabilis erat jure perdidit. Sunt quippe nonnulli qui ea quibus apud homines magni videntur magis diligunt, et ea sine quibus in conspectu Dei justificari non possunt parvipendunt, quærentes de minimo crescere, et maximo minui. Sed postquam

A maxima dona virtutum spernunt, minora in quibus confidebant et gloriabantur perdunt, ut se divina gratia nudatos cernant, et de negligentia citius respiciant. At vero divina miseratio episcopo Sardis quædam de minoribus bonis adhuc concesserat, de quorum confirmatione illum admonebat. Ait ergo: Confirma cætera quæ moritura erant. Sequitur: Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. In eo quod dicit, non invenio opera tua plena, patenter cum redarguit de charitate amissa. Ubi enim charitas est, plenitudo est. Nam, non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces rem proximi tui, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur. Plenitudo enim legis est dilectio. Dicit itaque: Non invenio opera tua plena, quia cuncta quæ facis charitate sunt vacua, in qua qui offenderit multa opera perdit, et omnium reus existit. Igitur quamvis opera tua coram hominibus videantur per ostentationem plena, coram Deo meo propter absentiam charitatis sunt vacua. Quia ergo opera tua pro humana laude exhibita, charitate amissa coram Deo meo propter absentiam dilectionis fraternæ minime sunt plena, in mente habere qualiter acceperis a Deo per gratiæ spiritualis infusionem, et audieris ab homine per evangelicam prædicationem, et serva utrumque per bonam actionem, et poenitentiam age de amisso bono, et de commisso malo per emendationis satisfactionem. Sequitur:

C *Si ergo non vigilaveris veniam ad te tanquam fur, et nescies quando veniam ad te.* Post monitionem emendationis, addit, nisi se corrigat, comminationem damnationis. Si non vigilaveris, id est nisi de te in his quæ dicta sunt sollicitus fueris, veniam ad te tanquam fur qui venit ut bona auferat, et possessorem occidat; ita veniam ad te, et auferam tibi gratiam et inferam poenam. Et quantum tanquam fur latenter, et ex improvise veniam, non poteris præcavere adventum meum. Et hoc est quod dicit, nescies qua hora veniam ad te. Illic, quia nimis a vera justitia remotus in culpam erat lapsus, sicut aliis ubi dixit, veniam cito, minime, vel parvum spatium determinat, ut magis timeat, citius respiciat, studiosius se corrigat. Sequitur:

D *Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, et ambulabunt mecum in albis quia digni sunt.* Post increpationem, admonitionem et comminationem, proponitur ei vita bonorum sibi subjectorum, sive ad levamen consolationis, sive ad exemplum imitationis, ut ipse qui magis debuit et minus fecit, in grege suo bonos esse audiat, et de se non desperet, sed erubescat, et sumpta spe, illorum exemplo, ad justitiam resurgat. Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, quasi diceret: Paucos bonos qui tibi subjecti sunt attende, et vel ex tantillo residui boni confortare, et eorum exemplo

cum eis recte vive. Habes pauca nomina, id est A paucas personas virtute justitiæ mihi notas.

Et notandum quod dicit, pauca, quia quamvis ubique multi sint vocati, pauci sunt tamen electi. Sed quia in Sardis pauci sunt, culpa forsitan fuit episcopi; quia, dum pastor terrenis intendit, lupus ovile rumpit, oves rapit et dispergit, et rapiendo, et dispergendo gregem minuit. Qui vestimenta sua non inquinaverunt, qui dona innocentiae et immortalitatis in baptisinate accepta ad pristina mala revertendo non contaminaverunt. Aliter. Non contaminaverunt vestimenta sua, quia, post baptismum, per luxuriam et incontinentiam non contaminaverunt corpora sua. Aliter: Vestimenta sua nequaquam contaminaverunt, quia munda opera sua sordibus vitiorum non polluerunt. Sunt qui, post baptismum, vestimenta sua male vivendo inquinant, sed ea iterum lacrymis lavant, sed hoc inquinamentum non reputatur illis ad poenam quod diligenter lavant per poenitentiam. Et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. Et ambulabunt mecum, quia ego prævi ad exemplum, et informationem, et ipsi me sequuntur per imitationem. Aliter: Ambulabo cum eis per gratiam, et ipsi mecum per justitiam, quia nisi per singula eis retribuere gratiam, non possent proficere per justitiam, quia sine me nihil possunt facere. Ambulabunt mecum in mundo juste vivendo, virtutes operando, bona opera exercendo, justitiam aliis prædicando, multaque alia bona faciendo. Sedebunt mecum in cælo in æternum mecum regnando, in albis, in spe futuræ innocentiae et immortalitatis, in corporibus castis, in operibus mundis. Opera namque per vestimenta designantur, quia sancti sicut vestimentis, sic operibus designantur, circumdantur, muniuntur et ornantur. Quia sunt digni. Dignos etenim socios assumo, indignos relinquo. Sed qui sunt digni, nullatenus digni forent, nisi a me dignitatem accepissent. Sequitur:

Qui vicerit sic, vestimentis albis vestietur, et non delebo nomen ejus de libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis ejus. Omnibus quæ ad exemplum pertinebant exactis, subdit de munere vincientis, sumpto exemplo promissionis ex illorum justorum laude qui erant in Sardis. Qui vicerit. Supra expositum est, sic vestietur vestimentis albis sicut illi videlicet electi qui sunt in Sardis. Et non delebo nomen ejus de libro vitæ. Minus dicit, majus intelligit, et dum unum negat, aliud confirmat. Liber vitæ est sapientia Dei in qua omnes electi, recte dicuntur scripti, et ad vitam æternam sunt prædestinati. Ipsa namque prædestinatio ipsa est scriptio. In hoc libro damnandi etsi videantur scripti propter gratiam atque justitiam ad tempus sibi collatam, agnoscuntur postmodum deleri quando labuntur per culpam, et damnantur per poenam. Unde scriptum est: *Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur (Psal. LXXIII)*, id est, agnoscantur delati, imo potius nunquam scripti.

Damnandi quippe quamvis cum salvandis videantur scripti, eo quod fidem quæ per dilectionem operatur ad tempus habentes sunt justis. Sed licet aliquandiu sint scripti per sanctitatem, nunquam tamen sunt per prædestinationem. Qui quodammodo de isto libro delentur, quando a justis per culpam sive damnationem dividuntur, et si non re quasi aliquando scripti, tamen manifestatione, quia scripti æstimabantur, nunquam tamen scripti fuisse manifestantur. Pagani vero sive Judæi qui sine fide Christi moriuntur nullatenus in hoc libro aliquando scripti creduntur. Sunt etiam multi salvandi qui, dum ad tempus sceleribus involvuntur, ab hoc libro videntur delati; qui tamen sicut semper sunt prædestinati, sic semper in libro vitæ sunt scripti. Quod ergo dicit: Non delebo nomen ejus de libro vitæ, tantumdem valet ac si diceret: Nomen ejus quod semper mihi in mea sapientia est notum per prædestinationem, nequaquam hominibus manifestabitur deletum, sive nunquam fuisse non scriptum, sicut nomina impiorum quæ delentur, et non scribuntur, id est manifestantur deleta vel potius nunquam scripta per damnationem, sed semper apud me scriptum, et nunquam deletum monstrabitur omnibus per salvationem. Et confitebor nomen ejus coram Patre meo et coram angelis ejus (*Math. x*), quando dicam: Venite, benedicti Patris mei; percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi, quia esurivi, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere (*Math. xv*). Confitebor nomen, quia testificabor notum mihi per justitiam fuisse in via, quem pro justitia exaltabo in patria. Et hoc coram Patre meo et angelis ejus, quia coram Patre meo et coram angelis dabo ei præmium secundum merita, reddam mercedem secundum laborem. *Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.* Quod enim uni dicit, omnibus dicit, sicut bona docendo, mala cohibendo, recta præcipiendo, poenam comminando, gloriam promittendo. Possumus ergo quinque distinctionibus dividere cuncta quæ in hoc capitulo continentur. Ubi enim ait: Scio opera tua quod vivas, et mortuus es, posuit asperitatem increpationis. Et ubi dicit: Esto vigilans, admonitionem emendationis; ubi dicit: Si non vigilaveris veniam ad te tanquam fur, terrorem comminationis; ubi subjungit: Sed habes pauca nomina in Sardis qui non inquinaverunt vestimenta sua, exemplum imitationis; ubi ait: Qui vicerit, munus in præmium vincientis.

CAPUT X.

De episcopo Philadelphie.

Et angelo Philadelphie Ecclesie scribe: Hæc dicit Sanctus et Verus qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit: Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, et servasti nomen meum, et non negasti fidem meam (Apoc. III). Episcopum Philadelphie visio cælestis alluens in hoc sermone laudibus justitiæ attolli, nec

de aliqua negligentia, vel culpa, sicut nec episcopum Smyrnæ reprehendit. Promittit ei gratiam sapientiae ad prædicandum, et adversarios Judæos se illi submissurum, et in hora tentationis suæ perfectionis auxilium. Ad ultimum hortatur eum ad perseverantiam, ne perdat coronam. Et quemadmodum in aliis capitulis solet facere, talem Christum in principio describit qualem subsequens sermo requirit, et ut in principio sermonis episcopus ipse animadvertat quantum de sequenti promissione confidere queat. Nam quia in sacra prædicatione et nec in angustiis in ipsa Verbi administratione cessanti gratiæ divinæ doctrina promittitur, recte promissor, et largitor boni Sanctus et Verus, et clavem David habere, et solus aperire et claudere secreta sapientiae perhibetur. Ait ergo: Hæc dicit Sanctus et Verus qui habet clavem David quasi diceret: Hæc dicit Sanctus et Verus. Sanctus in bonitate, Verus in promissione, qui eo quod Sanctus non peccat, et quia Verus nunquam mentitur. Et quia habet clavem David, cui vult mysteria sapientiae aperit et largitur. Quem dum Verum et Sanctum audis, crede pium et veracem in promissis. Et dum audis eum clavem habere David, crede potentem in exhibendis. Quid enim per clavem David apprensus Filii hominis similitudo nobis rectius designavit, quam gratiam spiritualis sapientiae, quæ et David quam aliis prophetis mysterium humanæ redemptionis luculentius aperuit? Quæ specialiter, et proprie non inconvenienter dicitur David, et propter promissionem sibi factam, et propter prærogativam manifestationis, quia David non sicut plerisque prophetis per ænigmata, et formas visibilibus, sed nude, et pure, et absque tegumento in secreto cordis reseravit adventum Redemptoris. Unde et ipse ait: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*, (Psal. LXXXIV). In me, non in symbolis et in formis, sed immediate et familiariter in conclavi, et in sinu meæ mentis. Quod ergo ait: Qui habet clavem David potentem se esse ad reserandum arcana doctrinæ quæ promissurum ac daturus erat, et quibus ipse episcopus in officio suo indigebat manifeste significavit. Hoc dicit Sanctus et Verus qui habet clavem David, ac si diceret: Intellige quæ in principio sermonis de Christo prædicantur, et de illis confide quæ tibi in sequentibus ab ipso promittuntur. Audi esse Sanctum et Verum, et perpende benignum et veracem bona promittendo. Audi eum habere clavem David, et agnosce potentem eadem retribuendo. Et ne credas alium eandem potentiam habere, audi ipsum solum potentem esse; qui aperit et nemo claudit, claudit et nemo aperit. Aperit corda ad intelligentiam fidei, aperit ora ad prædicationem verbi. Aperit affectum ad dilectionem, aperit linguas doctorum ad prædicationem docendum. Aperit corda populorum ad credendum. Et quantum quæ electis aperit reprobis claudit, recte dicitur, claudit et nemo aperit. Quam autem ipso aperiente nemo potest claudere, testantur apo-

stoli in Actibus suis dicentes: *Non possumus quæ vidimus et audimus non loqui*. Et post pauca de Judæis: *Non poterant sapientiæ resistere, et Spiritui qui loquebatur* (Act. IV). Ipso vero claudente reprobis ea quæ recta sunt, exigentibus peccatis suis, nemo potest aperire, quia nemo potest corrigere quem ille despexerit. Sequitur: Scio opera tua, scio, approbo, diligo, recipio. In brevi laudem ipsius comprehendit, ubi dicit: Scio opera tua. Statimque post laudem infert divini muneris promissionem. Ecce dedi coram te ostium apertum, dedi, id est dabo, præteritum pro futuro, ut dono certum redderet, ne de promissione dubius remaneret, vel præteritum posuit, quia Deus per futurum tam ratum habet quasi jam factum est. Dedi coram te ostium apertum. Quid est ostium apertum nisi verbum liberum? Sicut namque apertam domum intramus, ita per verbum libere prædicatum cor humanum penetramus, et hostem, et hospitem antiquum eliminamus, et factorem cordis in ipso habitatorem collocamus. Aliter: Dedi coram te ostium apertum, id est aperiam tibi intellectum ad Scripturarum cognitionem, os ad earum prædicationem, corda audientium ad fidei susceptionem. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod, me aperiente, nemo potest claudere, quia divinam sapientiam ubi vult operari, nemo potest impedire. Quare autem tantam gratiam dare disponat, illi consequenter manifestat. Quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. Donum quippe prædicationis superna providente gratia largius habere promeruit eo quod modicam sive in corpore, sive in corde virtutem habuit, et tamen verbum Dei et in actione et in prædicatione servavit, et nomen ejus, subintelligitur in angustia persecutionis, non negavit. Valde etenim laudabile exstitit apud Deum quod per modicam virtutem tanta complevit, et tanto Salvator sublimius illum etiam præconio laudis extulit, et dono gratiæ cumulavit, quanto propter pravitatem virtutis in ejus-obsequio difficillius laboravit. Sequitur:

Ecce dabo tibi de Synagoga Satanæ, qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur. Post promissum donum prædicationis, illi spondet piam victoriam se donaturum de inimicis. Erant enim, sicut ex præsentis Epistola potest æstimari, Judæi in Philadelphia, de quorum Synagoga quidem episcopi prædicationi contradicebant; et ejus humilitatem deridebant, quasi si veram in Deo fidem haberet cum signis evidentioribus suum eum esse famulum manifestaret. Qui forsitan minime personæ ejus odio per malitiam, sed legis suæ zelo per ignorantiam ad hoc ducebantur. Istos itaque promittit illi ad fidem esse convertendos, et ejus magisterio esse subjiciendos. Ait ergo: Ecce dabo de Synagoga Satanæ, quasi præcedentia sequentibus jungens dicat, quia quæ supradicta sunt peregristi, et mihi placita fecisti, et illos qui sunt Satanæ tibi dabo, et apud eos a quibus adversaris te magnificabo. Ecce dabo tibi de

Judæis, scilicet qui sunt Satanæ per infidelitatem, qui se dicunt Judæos esse per divini nominis confessionem, et non sunt per veritatem, sed mentiuntur per falsitatem. Quomodo autem illi dabit, subjungit, dicens : *Ecce faciam illos, videlicet tales, ut veniant, et adorent ante pedes tuos. Faciam ut veniant ad fidem in me credendo, et adorent ante pedes tuos se humiliando, te venerando, et se a te baptizari, instrui, et regi simpliciter exorando. Sequitur :*

*Et scient quod ego dilexi te. Scient tunc conversi quod nunc ignorant aversi, scient amici quod ignorant inimici, scient intromissi quod ignorant extra positi. Scient tunc quod ego dilexi te per veram charitatem, quod tunc ignorant, dum te permitto examinari per tribulationem, cujus dilectionis causam subdit, dicens : Quoniam servasti verbum patientiæ meæ, verbum, id est præceptum servasti, dum adversa propter me patienter sustinuisti. Propter hanc etiam eandem causam post subjectionem adversantium illi, suæ protectionis in tentatione promittit auxilium, dicens : *Et ego servabo te ad horam tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. Servabo te, non ab hora tentationis, sed a læsione tentationis. Servabo te, non ut tentationem non videas, sed ut tentationi non cedas, non ut eam non sentias, sed ut ei minime consentias. Tentationem dicit persecutionem, in qua quidam reprobantur, non servantur. Quæ ventura est in orbem universum. Postquam enim sonus apostolorum in omnem terram exivit, statim persecutio per universum orbem ebullivit. Tentare habitantes in terra : In cælo quodammodo jam habitant perfecti, qui terrenis et mundo perfecte renuntiant, illi sunt probati, isti probandi. Persecutio ergo habitantes in terra, id est possessores terrenorum, vel imperfectos tentat, et utrum vere justi sint omnibus manifestat. Ideirco namque, divina disponente providentia, tentantur, ut qui sint demonstrentur. Nam perfecti quique, si a pravis et ipsi persecutionem sustineant et sentiant, sunt probati et justi esse manifestati. Nec tales persecutio gravat, sed delectat, nec ipsa irruente dolent, sed magis gaudent. Scriptum quippe est : *Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v).* Hunc ergo episcopum divina bonitas propter patientiam ab ipso patienter servatam a ventura persecutionis tentatione servandum promisit, non ut cum aliis electis persecutionem non sustineret, sed ut sustinendo non deficeret, sed magis proficeret. Hoc est enim servari cum augmento virtutis, illæsum a culpa custodiri. Sequitur :**

Ecce venio cito, tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Circa finem allocutionis hortatur ad patientiam, ne perdat coronam. Sed quia in tribulatione positus erat, utpote qui inter infideles, et in medio nationis prævæ et perversæ manebat, et tentationem esse venturam audiebat, recte ne in pressuris deficiat

*A se cito venturum, videlicet ad remunerandum, deun-
tial. Ait ergo : Ecce venio cito, quasi diceret : Viriliter omnem sustine tribulationem pro me, quia ecce venio cito ad remunerationem. Tene quod habes, fidem scilicet, et bona opera, et in eis persevera, ne si non habueris perseverantiam alius accipiat coronam tuam. Cum enim sit Deo certus eorum numerus, quando alius per culpam labitur, alius per misericordiam subinducitur, ut in loco unde lapsi sunt demones ascendant homines, et in cultum divinum quem Judæa reliquit gentilitas introivit. Sequitur : *Qui vicerit faciam eum columnam in templo meo, et foras non egredietur amplius, et scribam super illum nomen Dei mei, et nomen civitatis novæ Hierusalem quæ descendit de cælo a Deo meo, et nomen meum novum. Cunctis superius quæ ad commendationem episcopi pertinent exsecutis, ad ultimum ponit donum vincetis : *Qui vicerit, sicut supra expositum est, faciam illum columnam in templo Dei mei, ut sicut columna in materiali templo, ita ipse in spirituali ædificio sit firmus per fidem, rectus per æquitatem, erectus per intentionem, sublimis per contemplationem, et alios quidem sustentet verbo consolationis, alios suffragio orationis, alios exemplo actionis. In hoc autem ædificio in quo perfecti quilibet sunt columnæ, alii sunt columnæ lapideæ per firmitatem credulitatis, alii columnæ æneæ per sonum prædicationis, alii argenteæ per eloquentiam, alii aureæ per sapientiam. Et, idem verbum sæpius oporteat exponere, ubicunque dicit, Dei, et adjungit, mei, sive aliud hujusmodi, propter humanitatem hoc dicit qua Patre minor existit. Et foras non egredietur amplius, id est, si in justitia stare voluerit, criminaliter amplius non peccabit, nec de consortio justorum emigrabit. Et scribam super eum nomen Dei mei. Quod dicitur, cito transit, quod scribitur, diu permanet. Quod ergo dicit, scribam, tantumdem valet ac si diceret, in sempiternum tribuam.***

*Et notandum quod dicit, super eum, non in eo : quia quidem bonum divinum supra nos apprehendere possumus, intra nos autem illud comprehendere non valeamus. Nomen Dei ergo super electos scribitur, quando illud quidem apprehensibile, sed incomprehensibile bonum quod Deus dicitur et est per naturam, illis esse et dici datur per gratiam, sicut scriptum est : *Ego dixi : Dii estis, et filii Excelsi sunt omnes (Psal. lxxxj).* Et nomen civitatis novæ Hierusalem, scilicet scribam, sicut supra dictum est, ut sic et nominetur nomen ejus Hierusalem, non in terra in qua non est visio pacis veræ, et quæ multum habet adhuc vetustatis, quæ non est tota Dei, eo quod multi sunt in ea qui sunt diaboli. Sed illius quæ, etsi adhuc ex parte in terris est, tamen sursum est, et cælestis mater nostra est, in qua nulla visio est litis, sed solius pacis, quæ nihil habet vetustatis, sed totum novitatis, in qua totum possidet Deus, nihil diabolus. Quæ descendit de cælo a Deo meo, quia omne datum optimum.*

et omne domum perfectum desursum est, quo sancta mater nostra Hierusalem in electis suis ad æternitatem præparatur, in tempore descendens a Patre luminum, ab auctore donorum. Et nomen meum novum, subauditur scribam super eum, videlicet Christianitatis quod est totum novitatis, nihil habens vetustatis. Possunt autem cuncta quæ in hac promissione continentur et vincenti promittuntur, non solum in cælo, sed etiam in mundo a vincente haberi, et non solum in futuro, sed in presenti quoque statu ab ipso possideri, *Qui habet aures audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis*. Istud ideò crebro repetitur, ut audientibus arctius commendetur. Possumus ergo cuncta quæ in hoc sermone continentur generaliter sex distinctionibus disponere. Ubi quippe dixit: Scio opera tua, ipsum episcopum laudavit; ubi subiunxit: Ecce deli coram te ostium apertum, gratiam illi prædicandi promisit; ubi ait: Ecce dabo tibi de synagoga Sathanz, spondit ei infidelium et adversantium Judæorum conversionem et subjectionem; ubi addidit: Servabo te ad horam tentationis, in persecutione protectionem; ubi adjecit: Ecce venio cito, tunc quod habes, de perseverantia intulit admonitionem; ubi ait tandem: Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, vincentis remunerationem.

CAPUT XI.

De episcopo Laodiceæ.

Et angelo Laodiceæ Ecclesie scribe: *Hæc dicit: Amen, testis fidelis, et verus qui est principium creaturæ Dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus esses, aut calidus, sed, quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo; quia dicitis: Quia dives sum, et locupletatus, et nullius ego, et nescis quia tu es miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus (Apoc. III). Episcopum Laodiceæ septimo loco singularum admonitionum, et visionis primæ sacra visio ponit, et eum de tepore, et arrogantia, et jactantia, et penuria virtutum, et operum justitiæ graviter reprehendit, admonens ad pœnitentiam, et pœnitenti de scelere promittit indulgentiam. Et, quoniam iste propter quædam dona, et donorum opera quæ magis patent, sed veræ justitiæ minus habent, se et a semetipso justitiâ qua vacuus erat habere existimabat, et se divitiis, et locupletatione sanctitatis apud alios magnificabat, recte Christus a quo de his omnibus redarguitur fidelis, et verus in principio sermonis illi præscribitur, qui non possit mentiri, et principium esse creaturæ Dei denuntiatur convenienter, sine quo justitia non possit haberi, ut dum fidelem, et verum et principium boni increpantem se audiret, ad semetipsum citius rediret, et verbis loquentis ex ipsius loquentis consideratione fidem adhiberet, et quid esset, vel quid esse deberet perpenderet, et se justitiâ vacuum esse, et a semetipso habere non posse, sed ab eo qui est principium creaturæ Dei, non tantum*

A in rebus creatis per conditionem, sed et in rebus creatis per redemptionem agnosceret, et sic ageret pœnitentiam, et consequeretur misericordiam, reciperet gratiam, et ageret justitiâ, merereturque gloriam. Ait ergo: Hæc dicit: Amen, id est vere, fidelis et verus, qui est principium creaturæ Dei, quasi patenter dicat: Quis, qualis ac quantum tibi loquatur diligenter ab ipso sermonis exordio attende, et ore veritatis reprehensus te veræ bonitatis inopem esse cognosco, et in principio allocutionis animadverta te sine illo ditari non posse. Hæc dicit: Amen, fidelis et verus, qui in eo quod vere fidelis est, nulla celanda celat, et in eo quod est verus, falsa, et non diceanda nunquam pronuntiat. Hæc dicit, qui est principium creaturæ Dei. Sine quo sicut non potes habere originem existentie, sic non potes sine ipso habere nec initium justitiæ. Ipse qui est principium creationis: nam ab ipso est esse, et ab ipso bonum esse. Quia igitur fidelis est et verus, te malum esse (quod ipse testatur) veraciter crede. Et quia principium est boni, te ab ipso bonum fieri quod non es simpliciter deprecere. Quia autem malus sit manifestat cum dicit: Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. In isto nullam justitiæ laudem, sed statim eum aggreditur per increpationem. Scio opera tua, tantum videlicet cognosco non approbando sicut quorundam aliorum, sed reprobando. Quia neque frigidus, neque calidus, utinam frigidus esses, aut calidus. Sed, quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere de ore meo. Frigidus esset per infidelitatem, calidus per charitatem. Sed neutrum existens, et inter utrumque tepidus erat per solam credulitatem. Existimabat namque solam sibi sufficere fidem, non animadvertens necessariam esse charitatem, et charitatis actionem, in sola confidens fidei cognitione, et sacramentorum perceptione. Meliusque illi fuisset in infidelitate permansisse, quam accepta fide tepide vivere, nec opera fidei exercere, non quod esset hoc bonum, sed quia minus esset malum, et forsitan ad fidem aliquando conversus citius ac levius ad veram justitiâ con-surgeret quam nunquam diu in sola fide per teporem resolutus, et inutilem securitatem deceptus acciperet, inaniter consideret ac superbiret. Dicit ergo: Utinam frigidus esses, aut calidus, quasi diceret: Utinam in fide esses sicut esse deberes; quia tunc vere justus esses, vel saltem adhuc in infidelitate positus esses, quia et propter ignorantiam minus peccatum haberes, et gratia quandoque conversiois accepta citius ad veram justitiâ pertingere posses. Quia autem malum ipsius teporem sequatur adjungit, dicens: Sed, quia tepidus es, et nec frigidus nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

Notandum quod non dixit, evomam, sed incipiam evomere, quia qui per teporem resolvitur, non subito, nec ex toto a gratia deseritur, ut raptim ad malum relabatur. Sed, gratia deserente, et ipso primum minima, deinde majora contemmente, paulatim succiditur, et gradatim a summis ad ima descendit, et

tandem præcipitanter ad ima ruit, et putchre ad similitudinem tibi dixit : Incipiam te evomere ex ore meo, quia electi quique in fide quasi cibus in stomacho per naturalem calorem decocti per dilectionem membra Christi sunt per veram justificationem, et tepidi sine dilectione crudi evomuntur per reprobationem. Quia dicis, quia dives sum, et locupletatus, et nullius egeo, et nescis quia tu miser es, et miserabilis, et pauper, cæcus et nudus; ac si diceret : Quia, cum sis miser per tui teporis desideriam et honorum spiritualium penuriam, te divitem æstimas et jactitas per superbiam et inanem gloriam, merito incipiam te evomere ex ore meo. Nam, si tuam paupertatem cognosceres, et de culpa temetipsum humiliares, diutius ad pœnitentiam te exspectarem, nec de ore meo penitus te evomerem. Dives, et locupletatus idem est, sed ideo dupliciter pronuntiatur, ut sublimius rerum quantitas attollatur. Dicis quod sum dives et locupletatus, sive videlicet per scientiæ cognitionem, sive per Scripturæ prædicationem, sive per sæcularis eloquentiæ nitorem, sive per sacramentorum administrationem, sive per pontificalis apicis dignitatem, sive per vulgi laudem inanem. Ex hujusmodi quippe bonis in quibus perfecta salus minime consistit apud se extollebatur, et coram hominibus gloriabatur, quorum honorum cumulus declaratur cum subditur, Et nullius egeo. Multum enim dives est qui nullius eget. Sed perpendat qui potest quam longe præsul iste a perfecto bono recesserat qui in imperfecto bono perfecte confidebat, qui solummodo quod insufficientis ad salutem habebat contemplabatur, et alterius se non indigere testabatur, qui vere non tantum affectus vapore tepidus sed et in sensu rationis hebes erat, qui hoc sibi sufficere, nec aliud necessarium fore credebatur. Unde recte subditur : Et nescis quia tu es miser et miserabilis : miser in te, miserabilis aliis. Illis namque, qui vitam tuam subtiliter discutientes te miserum vident miserabilis appares, et de tua miseria compassionem habent. Cujus miseriæ pondus per tria sequentia distinguitur : et pauper, et cæcus, et nudus. Pauper per amissionem charitatis, quia et si quis charitate caret, pauper est, etsi alia bona possidet. Cæcus per amissionem cognitionis, quia, qui veritatem cognitionis non habet, nec se, nec sibi utilia videt. Nudus per amissionem boni operis, quia, quem diabolus bono opere denudat, nequaquam habet unde se coram proximo exornet, aut operiat. Iste ergo miser erat, et miserabilis apparebat, quia virtute charitatis, cognitione veritatis, amictu boni operis amissis, pauper, cæcus remanserat et nudus. Sequitur :

Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge oculos tuos, ut videas. Post increpationem adjungit admonitionem, et distinguit hæc tria mutato ordine contra tria quæ superius dixerat, Ibi etenim dicit hunc de quo sermo est esse pauperem, cæcum et nudum ;

A hic vero suadet illi aurum a se emere, vestimentis albis indui, collyrio oculos inungere, quasi diceret : Quia pauper es, suadeo tibi a me aurum emere, ut diteris, et, quia nudus es, suadeo ut vestimentis albis induaris, ut operiaris, et orneris, et, quia cæcus es, per meam suasionem collyrio oculos tuos inunge, ut possis recta videre. Suadco tibi emere a me aurum ignitum. Quid per aurum ignitum rectius designatur quam charitas, quæ ut aurum per claritatem fulget, et ut ignis per dilectionem fervet, quæ quoque in electis in fornace tribulationis iudicium subit examinationis? Dicit ergo : Suadeo tibi a me emere aurum, id est charitatem luce intimi splendoris fulgidam, fervore dilectionis ignitam, in electis meis per fornacem tribulationis probatam. Eme impensis orationis, a me, a quo sunt certa bona spiritualis gratiæ, ut locuples fias. Quandiu namque sine charitate fueris, cæteris bonis ditari non poteris, sed sine ipsa semper pauper eris. Vestimentis vero albis induitur quisquis operibus mundis extrinsecus circumdatur, et ornatur. Et bene post aurum de vestimentis subjungit, quia charitas prior est, et de eharitate omnis actio bona procedit. Unde non appareat confusio nuditatis tuæ. Quem nimirum bona actio non tegit, hunc sus nuditas apud alios confundit, quia in hoc coram aliis habet confusionem quod amisit bonam actionem. Recte igitur iste qui bona opera non habebat admonetur ut vestimentis albis, id est operibus mundis, induatur, ut per hoc ejus nuditas contegatur, ne amplius apud intuentes de nuditate sua, id est, de bonorum operum amissione confundatur. Et collyrio inunge oculos. Quid rectius accipimus per collyrium quam eloquium divinum? Et quid aptius intelligimus per oculos, quam spirituales sensus nostros? Quemadmodum enim collyrio oculos sanamus, ita sacro eloquio sensus nostros illuminamus. Inunge collyrio oculos tuos ut videas, id est, scrutare scripturam ut veritatem cognoscas. Præceptum enim Domini lucidum illuminans oculos, id est, sensus nostros. Collyrium per amaritudinem suam, oculos, id est sensus nostros, purgat, præceptum Domini per terrorem suum sensus elucidat, collyrio clarificantur oculi ad videndum solem, præcepto Domini sensus ad divinam contemplationem. D Aliter. Collyrium est spirituale donum quo quando sensus nostri per ignorantiam prius elausi liniuntur, ad supernæ claritatis fulgorem intuemum aperuntur. Aliter. Collyrium est amaritudo pœnitentiæ quæ per compunctionem clarifcat sensus cordis, sicut collyrium per effusionem lacrymarum oculos carnis. Quemadmodum ergo qui collyrio inungit oculos recipit visum, ita qui aliquid istorum sensibus cordis adhibet recipit intellectum. Sequitur : *Ego quos amo, arguo et castigo* : emulare ergo et pœnitentiam age, ut ad id quod suadet perducatur, cum ipsa admonitione proponit ei electos suos quos amat, quod eos arguit et castigat, ut eorum in divino flagello tolerantiam videat, et ad agendam pœnitentiam minime torpescat. Dicit ergo : *Ecce quos*

amo, arguo et castigo : æmulare ergo, et pœnitentiam age; quasi diceret : Si suasio præmissa te detorpore ac tepore tuo non potest excitare, illos quos amo me verbis arguere, et flagellis castigare, illosque dicta et flagella tolerare diligenter animadvertite, et ab illis exemplum sume, et æmulare in bono illos, id est, æmulando imitare, et tribulationem quæ in agenda pœnitentia sustinetur noli formidare. Unde, si tibi non sufficit verbum admonitionis, addatur verbo exemplum imitationis. Sequitur :

Ecce sto ad ostium, et pulso. Si quis audierit vocem, et aperuerit januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. Post admonitionem pœnitentiæ, ad ipsum roborandum ei proponit fiduciam indulgentiæ. Ecce sto ad ostium et pulso, ac si diceret : Noli diffidere quia paratus sum per misericordiam ad te intrare, ut simus ambo sicut esse debemus in una directione. Quod enim indifferenter promitto, non denego. Ecce sto, paratus quasi ad intrandum, ad ostium, id est, ad cordis introitum, et pulso per prædicationis verbum. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit, id est, receperit prædicationem meam, et aperuerit mihi januam per veram fidem, introibo ad illum per gratiæ spiritualis infusionem, et cœnabo cum illo, per ejus justificationem, et ipse mecum, per bonæ conscientiæ jucunditatem, per augmentum quoque gratiæ, et spem futuræ gloriæ.

Et notandum quod dicit si quis, quia pauci sunt qui obedienter vocem suam audiunt, et cordis ostium illi aperiunt. Nec dicit prandebo, sed cœnabo, ut videlicet ejus bonum quod in mundo incipitur per charitatem, in cœlo perficiatur per beatitudinem, et semper perseverare ostendatur per æternitatem, nec aliud succedere per alicujus temporis mutabilitatem. Sequitur :

Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et sedeo cum Patre meo in throno ejus. Omnibus quæ ad episcopum pertinebant ordinatis, sicut et in aliis capitulis subjungit munus vincientis, consessum videlicet regni spiritualis atque cœlestis, et ponit suam victoriam, atque consessum in throno Patris pugnantis in exemplum ut festinent ad præmium : *Qui habet aures, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis, quid Deus promittit sanctis congregationibus.* Cuncta quoque quæ in hoc capitulo continentur quatuor generaliter divisionibus discernere possumus. Ubi quippe dicit : Scio operatus, quia neque frigidus es, redarguit ipsius pontificis teporem; ubi ait : Suadeo tibi a me emere aurum, admonuit eum ad emendationem; ubi adiecit : Sto ad ostium, et pulso, si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, pœnitenti proposuit fiduciam suæ miserationis; ubi tandem intulit : Qui vicerit, faciam illum sedere in throno meo, promisit vincienti

consessum regni spiritualis atque cœlestis. Et, ut omnia quæ in hac prima visione continentur ad evidentiam per recordationem recapitulemus, primum posuit auctor titulum libri, et Ecclesiarum salutationem. Deinde apparentem sibi descripsit Filii hominis similitudinem. Tertio loco ad singulares singulis episcopis sanctas admonitiones descendit : et episcopum Ephesi, et episcopum Pergami, et episcopum Thyatiræ. Episcopum verum primum de bono laudavit, deinde de malo redarguit; episcopum Smyrnæ et episcopum Philadelphie de justitia tantum laudavit; episcopum vero Sardis et Laodiceæ tantum de malo increpavit. Si quis interpretationes nominum septem civitatum quæ in hac visione continentur voluerit investigare, videbit actus rerum, et interpretationes nominum rationaliter ac mirabiliter concordare. Ephesus interpretatur *lapsus* sive *consilium*, quæ utraque interpretatio pontifici civitatis, et ejus actibus rectissime consonat, qui primam charitatem relinquendo ad minorationem virtutis lapsus erat, et cui divina admonitio consilium præbet, ut prima opera faciendo, ad primum gradum iterum ascendat. Smyrna interpretatur *canticum*; quæ interpretatio ejus bene convenit episcopo, quem divina revelatio de negligentia irreprehensibilem judicans etiam laudibus attollit. Pergamus interpretatur *divisio cornuum*, quod ipsius episcopo optime concordat, quem sermo divinus commonet, ut Nicolaitarum superba cornua rigore justitiæ dissipet, ac dividat. Thyatira *illuminata* vel *vivens hostia* interpretatur, quod utrumque ab ejus episcopo minime dissidet qui per doctrinam spiritualem illuminatur, et ut fornicarios corpora sua hostiam viventem, sanctam, Deo placentem doceat exhibere, per reprehensionem subtiliter admonetur. Sardis interpretatur *principium pulchritudinis*, quod nequaquam a vita pontificis discrepat, qui inchoativa solummodo bona, et nomen solummodo, non rem habebat sanctitatis. Philadelphia interpretatur *amor fratris* vel *salvans hereditatem*, quod utrumque ejus episcopo, et ejus conversatione congruit, qui per amorem fraternum ad convertendum electos, qui hæreditas sunt Domini in prædicationem viriliter laboravit. Laodicea interpretatur *vomitus*, quod ipsius præsulii aptissime congruit, quia illum propter suum teporem, nisi pœniteret ipse Redemptor incipere emovere ex ore suo disponebat. Sic non solum ex gestis rerum, sed etiam ex interpretationibus nominum diligens sacræ paginæ scrutator potest invenire, unde ad lucem scientiæ valeat pervenire. Huc usque de prima visione libri hujus non sicut debuimus, sed sicut potuimus locuti, stylum ponimus, ut otio recreati ad secundam ingrediendam illum alacrius resumamus.

LIBER SECUNDUS.

DE VISIONE SECUNDA.

PROLOGUS.

Deus summe bonus a quo bona cuncta procedunt, quæ in subjectam creaturam varie et multipliciter descendunt, a quo cuncta habent, non solum quod sunt per existentiam, sed etiam quæd bona sunt quantum ad naturam. A quo creatura rationalis singulariter possidet, quod recta est per justitiam, ipse spiritualis sapientiæ gratiam suis multiformiter distribuit in diversitate et cursu temporis ut eos congreget ad unum statum æternitatis. Mens nimirum humana quæ multiplici rerum visibilium concupiscentia exæcatur, ad spiritualium bonorum simplicem contemplationem difficile renovatur, nisi diversitate doctrinæ cœlestis, et lectionis varietate doceatur. Quapropter, non solum universitas sacre Scripturæ per diversos codices perpulchre distinguitur, sed unus idemque liber diversarum significationum divisione distinguitur, ut mens per diversa et falsa bona distracta diversis sacre paginæ lectionibus illuminata, ad illius veri boni visionem, et amorem reducat. Unde et sacra Apocalypsis ista per diversas visiones dirimitur, ut diligens lector ejus per majorem exercitationem roboretur, et ad ejusdem boni cognitionem, et appetitum erigatur. Sciendum est tamen quod non omnes æqualiter erudiant, et quod cœlestium sacramentorum arcana differenter contineant. Prima quippe quæ cæteras præcedit visiones majora et planiora quam reliqua (quamvis et ipsa magna sint) continet documenta, utpote quæ ad unius regionis, videlicet Asiæ, specialiter missa est correptionem. Istæ vero quæ sequuntur longe majora, obscuriora et sublimiora continent sacramenta, sicut quæ ad universam generaliter Ecclesiæ pertinent eruditionem. Unde in hujus sanctæ visionis ingressu sancto theologo recte dicitur: *Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc (Apoc. iv)*. In imo namque positi minora perspicue cernimus. Sed in altum ascendimus, ut majora videamus. Liquet igitur ex eo quod dicitur: *Ascende, excellentiora esse ea quæ visurus erat quam ea quæ viderat. Agit autem ista visio, sicut supra prælibatum est de sedente in throno. De libro septem sigillis signato, et de agno librum aperiente. Describit etiam multiplices sanctæ Ecclesiæ ab inchoatione gratiæ, usque in finem tribulationes, et sequentes beatitudinis retributiones, ut electi ex auditu tribulationum contra eas præmuniantur, et ex promissione retributionum robustiores efficiantur.*

A CAPUT PRIMUM:

De sedente in throno, et ornatu ejus, quantum ad textum capitulum iv.

Post hæc vidi: Et ecce ostium apertum in cælo, et vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis mecum dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc (Apoc. iv). Postquam primæ visionis descripsit sacramenta, in secundæ visionis sacramentis procedit. Post hæc, post ordine videndi, non mutatione dicendi. Hæc videlicet quæ in prima visione continentur, vidi, id est intellexi, et ecce ostium apertum in cælo. Cælum est sancta Ecclesia quæ sicut cælum per cœlestem conversationem est exaltata per fidei firmitatem, et constantiam solidata, corporali mansionem usque ad terminos terræ, et spirituali dilectione ad amicos et inimicos circumquaque dilatata, solis justitiæ qui eam illustrat claritate, et justitiæ divinitus sibi collatæ splendore, et sanctorum doctorum atque perfectorum virorum præclara actione quasi lumine solis et lunæ, sive innumerabilem stellarum lucidissima quæ etiam divina mysteria reprobis prudenter celat quæ justis clare manifestat. Item cælum est, quia terrena sub se jam longe deservit, et per fidem, spem, et charitatem cœlestibus sublimiter inhæsit. Ostium est sacra Scriptura cujus doctrina et prædicatione omnis electus eruditur, et per eam quid sit credendum edoctus, sanctam Ecclesiam ingreditur. Istud ostium eloquium scilicet sacrum reprobis semper est clausum. Sed ab electis videtur, et intratur quia apertum. Unde et nunc recte a sancto theologo dicitur: *Vidi ostium, non clausum, sed apertum in cælo. Ostium quippe apertum in cælo conspicit quisquis sacram Scripturam secundum rectitudinem fidei intelligens aditum in sanctam Ecclesiam hanc cognoscit. Et vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis mecum, dicens. Voces sunt divinæ admonitiones, inter quas est oratione prima doctrina prophetica. Lex etenim in eo nota fuit quia temporalia bona non cœlestia promisit. Unde scriptum est: *Dum medium, id est summum et perfectum, silentium tenerent omnia (Sap. xviii)*, scilicet lex et natura, quia in hoc silebant quod vera bona nec promittebant, nec exhibebant. *Omnipotens sermo tuus, Domine, a regalibus sedibus venit. Primum prophetas ad prædicanda spiritualia, ac cœlestia aspirando. Deinde ad ea exhibenda semetipsum in carne manifestando. Vox ergo prophetica de internis et æternis bonis prima sonuit, quia illa nobis sua prædicatione primo manifestavit, et ad illa quærenda primo invitavit. Ipsa legem spiri-**

ualiter intelligendam, et servandam esse prima A
 docuit, et temporale ac transitorium esse bonum
 quod per litteram promittebat et conferebat. Sed
 spirituale et æternum fore quod mystice significa-
 bat luce clarius demonstravit. Ipsa itaque ordine
 quidem prima est, non dignitate, quia vox evan-
 gelica sive apostolica tanto eam dignitate præce-
 dunt quanto supernæ plenitudinis bonum eviden-
 tias ostendunt, quæ et ipse toties in cælo, scilicet
 in Ecclesia sonant, quoties ad cælestis beatitudinis
 suavitatem nos invitant. Vox prima, id est pro-
 phetica doctrina, tanquam tubæ loquentis esse de-
 scribitur, quia spiritualement militiam sono suo con-
 tra hostes ad bellum fortiter exhortatur. Tanquam
 tuba sonat, quia gaudia sunt propter quæ nos ad-
 monendo clamat. Quid autem sancto theologo dicat, B
 declaratur cum subditur: Ascende huc; quasi
 diceret in præcedenti visione, quamvis inferius
 constitutus: Vidisti magna, sed modo intellectu
 et devotione ascende huc, quia visurus es majora.
 Ibi vidisti statum septem Ecclesiarum Asiæ, vide-
 bis hic statum universalis Ecclesiæ. Et ostendam
 tibi in brevi, videlicet revelationis demonstratione,
 quæ oportet fieri, sive in tempore agenda, sive in
 æternitate. Sciendum vero est in eo quod dicit,
 ostendam tibi quæ oportet fieri, non quod jam non
 essent denegatur, sed quod deinceps mansura
 essent declaratur. Dignitas enim sanctæ Ecclesiæ
 exaltata erat, quando sanctus Joannes ista cern-
 bat. Quædam ergo dicit oportere fieri quæ jam erant
 præterita, utpote in eodem statu quo cœperunt per-
 mansura. Sequitur:

*Et statim fui in Spiritu et ecce sedes posita erat
 in cælo, et supra sedem sedens, et qui sedebat si-
 milis erat aspectui lapidis jaspidis, et sardini, et
 iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ.*
 In prima visione dicit se in spiritu fuisse, et ea
 quæ in ipsa visione continentur vidisse. Utrum
 autem post contemplationem primæ visionis ab
 ipso spiritu exierit, et aliquo spatio temporis in
 semetipso fuerit, et sic denuo ad secundam con-
 templantandam conscenderit, aut quod verisimilius
 est, et rectius credendum quod videlicet in spi-
 ritu constiterit forsitan quæri potest. Mihi vero
 verissimum videtur eum in spiritali visione per-
 severasse semper, nec a principio revelationis
 usque ad finem omnium visionum eum unquam
 descendisse. Sed utrum sic exstiterit, vel non, in-
 certum est: omnino tamen probabile videtur,
 sicut supra monstratum est, eum sublimius dono
 Spiritus fuisse sublevatum ad contemplationem
 eorum quæ succedunt, quam fuit ad illorum
 visionem quæ præcedunt. Dicit ergo iterum in ini-
 tio hujus visionis: Statim fui in spiritu, ut sub-
 intelligatur, valde excellentius quam fui prius.
 In eo autem quod statim dicit, animadverten-
 dam et admittendam simul esse sancti Spiritus co-
 operante gratia velocitatem, atque suam obedien-
 tiam imitandam significavit. Quanta denique mira-

abilia et quam cælestia Christi et Ecclesiæ sacra-
 menta deinceps viderit, in sequentibus declarat. Et
 ecce sedes posita erat in cælo. Sedes summæ et
 incomprehensibilis ac divinæ majestatis in cælo
 posita, sunt sancti angelî, perfecti doctores et præ-
 lati per divinam providentiam positi et ordinati in
 sancta Ecclesia. In quibus Deus principaliter resi-
 dendo regnat, et per quos alios minores juste et pio
 gubernat, qui eo apud Deum merito sunt sublimio-
 res, et apud homines honore digniores, quod eos
 sibi thronum facere, et in eis dignatur specialiter
 quiescere, et eorum magisterio cæteros judicare.
 Et supra sedem sedens, subauditur, erat. Qui Deus
 supra sedem bene sedet, qui per suæ divinitatis po-
 tentiam omnibus creaturis eminet. Recte nimirum
 supra sedem memoratur qui omnibus majestatis
 dignitate dominatur, qui cuncta sub se sua virtute
 continet, merito supra sedet. Cujus quoque quanta
 sit, qualisque gloria fuerit, non illa in qua natura-
 liter æternaliter incomprehensibilis ineffabiliter sub-
 sistit, sed illa in qua ad horam figuratim sancto
 Joanni apparuit manifeste declaratur cum subditur:
 Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis jaspidis,
 et sardini. Similis erat aspectui lapidis qui firmus
 in semetipso perseverat per suæ naturam immuta-
 bilitatis. Similis erat aspectui lapidis, quia et inse-
 parabiliter et firmiter omnia regit per potentiam
 propriæ virtutis. Similis erat aspectui lapidis, quia
 et in se soliditatem habet immortalitatis, et suis
 hanc habere tribuit dono gratiæ spiritualis. Aliter: C
 Similis erat aspectui lapidis, quia duritiam con-
 fringit humani cordis. Aliter: Similis erat aspectui
 lapidis, quia suis electis firmum ac stabile funda-
 mentum est justificationis. Aliter: Similis erat
 aspectui lapidis, quia et erga bonos, et erga malos
 firmiter servat veritatem suæ locutionis. Jaspidis
 et sardini, isti duo lapides pretiosi, duos et diversos
 habent colores. Primus vires, secundus rubet. Viror
 significat immarcessibilitatem æternitatis, rubor
 ignem damnationis. Apparet ergo per rerum visibi-
 lium similitudines divinæ gloria majestatis. Similis
 aspectui lapidis et sardini perhibetur, et quia firmi-
 ter et inconcusse, et electis promittit æternitatem,
 et reprobis minatur damnationem. Electos per pro-
 missum virorem nunquam marcescentem æternita-
 tis demulcet; reprobos per minarum ruborem ignis
 semper ardentis terret. Quod ergo dicitur: Similis
 erat aspectui lapidis, æqualiter spectat, et ad bo-
 nos et ad malos. Quod dicitur iaspidis, ad solos
 bonos. Quod dicitur sardini, ad solos malos. Redem-
 ptor etenim noster similis est aspectui lapidis con-
 servando firmitatem, et erga bonos et erga malos
 verbi sui charitatem. Jaspidis, promittendo bonis
 æternitatem; sardini, malis comminando damna-
 tionem. Et, ut talem credamus esse judicando,
 qualem audivimus in sacro eloquio, apte subditur:
 Et iris erat in circuitu sedis similis visioni smar-
 agdinæ. Iris namque significat judicium, eo quod in eo
 continet iudicii signum. Smaragdus vero vires et

rabet. Iris itaque in circuitu apparens iudicium majestatis esse describitur, quia hinc inde a dextris, et a sinistris, id est, bonis et malis, justo iudice judicante, debita merces donatur. Sed iris similis visionis smaragdinae dicitur, quia bonis et malis divino iudicio examinatis justi introducuntur ad pascua virentis aeternitatis, mali traduntur in ignem rubentis conflagrationis. Qualis ergo praedicator in sacro eloquio, talis existit in iudicando.

Et notandum quod non tam in circuitu sedentis quam sedis iris esse dicitur, quia perfectorum est in quibus Deus residendo regnat, et minores gubernat, nunc ipsum iudicium praedicare undique, ut mereantur in sine sedendo mundum iudicare. Quod autem cum ipso sedebunt, et iudicandos iudicabunt aperte monstratur cum subditur: *Et in circuitu sedis* B *sedilia viginti quatuor, et super, id est super sedilia, viginti quatuor seniores sedentes circumamicti stolis albis, et in capitibus eorum coronae aureae.* Sedilia sunt merita. Unusquisque enim perfectus sedem habet in iudicio secundum quod meretur in mundo. Viginti quatuor seniores sunt omnes veteris et novi testamenti sancti et perfecti doctores, qui pariter recte sub tali numero comprehenduntur propter duodecim patriarcharum prerogativam, et propter auctoritatem, et dignitatem apostolicam, qui nimirum perfecti super sedilia singula sedere dicuntur, quia et in praesenti Ecclesia quando praesens vita agitur, et in ultimo iudicio secundum sua merita sedem iudicandi cum iudice ipso disponente sortiuntur. Aperte ergo superius, ubi ait: *Iris erat in circuitu* C *sedis, de iudicio mentionem fecit; hic ubi dixit, viginti quatuor seniores super thronos sedere, de perfectis cum Domino divina iudicia exercentibus subjungit. Sed, ne scrupulum generet, quod superius quosque perfectos cum angelis electis sedere diximus, et hic eosdem scilicet perfectos homines in circuitu sedis sedentes exponimus, possumus ad commoditatem in praesenti loco parumper sine perversitate intellectum vertere, ut dicamus quod hic per sedem Dei principaliter angeli (utpote in quibus Deus excellentius valde quam in hominibus residet, et per quos sublimius, et forsitan crebrius quam per homines sua iudicia exercet) debent intelligi, et in ipsis scilicet angelis beatis singularius, propinquius, familiarius divinitati intrinsecus subjectis, et velut in medio dignitate positis, homines perfectos (quamvis et ipsi secundum primam et superiorem expositionem sint sedes Dei), quasi minores et in divino ministerio angelis remotiores, extrinsecus adjunctos per circuitum sedentis debere in hoc loco describi, ut superius probatum est, quod sunt sedes Dei, qui in ipsis Deus residendo non tantum ipsos, sed minores per ipsos regit. Ita hic demonstratur per hoc quod in eo super singula sedilia sedere dicuntur quod eos secum super alios iudices facit. Sancti igitur perfecti doctores atque praelati sedes sunt Dei, quia subjecti sunt summæ*

geli, qui sunt intrinsecus et invisibiliter Deo subjecti et principaliter sunt sedes Dei, creduntur in ministerio conjuncti ut super sedilia juxta iudicem sedent per auctoritatem et dignitatem magisterii. Seniores sunt propter gravitatem maturitatis, amicti stolis albis, propter munditiam castitatis, atque boni operis, et spe immortalitatis. In capitibus habent coronas in mundo sperando, in caelo possidendo gloriam, decorem et finalitatem regni caelestis; aureas, propter fulgorem contemplationis divinae. Quod autem iris, sive seniores per praedictae sedis describuntur esse circuitum, significat divinum iudicium continue exercendum, et eos qui illud debent exercere quomodo sit agendum impraetermissis debere considerare. Quod vero iris primum per circuitum sedis Dei esse describitur, ac deinde seniores per ejusdem sedis circuitum esse memorantur, exprimit ipsos seniores supernum iudicium quod inter se et Deum audiunt describi semper debere pertimescere, et ipsum semper attendendo semetipsos districte iudicare, et foras alios iudicandi sumere debere. Sequitur:

Et de throno procedunt fulgura, voces et tonitrua. De throno, id est, de sede Dei, videlicet de perfecte justis, in quibus Deus residet per quos alios regit. Fulgura significant miraculorum claritatem longe lateque coruscantem. Voces exprimunt temperatas admonitiones mediocriter audientibus sonantes; tonitrua, duras et terribiles de peccatis reproborum comminationes. De throno ergo Dei fulgura, et voces, et tonitrua procedere memorantur, quia perfecti quique miraculis coruscant, vocibus praedicant, minis terribiliter sonant. Fulgura procedunt quando per eos caeci illuminantur, leprosi mundantur, mortui suscitantur. Voces procedunt quae dicunt: *Obsecramus vos ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile sit obsequium vestrum (Rom. xii).* Tonitrua procedunt quando terribiliter reprobus minantur quod sine ulla miseratione peribunt. Sequitur:

Et septem lampades ardentes ante thronum, subauditur sunt. Quae sunt septem Spiritus Dei, id est septiformis Spiritus sancti, illustrationes. Septem lampades ardentes ante thronum Dei sunt, quia perfecti septiformis Spiritus illustrationibus semper intendunt, et per illuminationem ipsius quae sunt vitia luce clarius cognoscunt. Qui scilicet Spiritus sanctus per lampades ardentes figuratur, qui ad agnitionem illuminat et ad amorem inflammat omnes quos illustrat. Qui etiam per hoc septempleriter lucet quod septem spiritualia dona suis praebet, ante eos lucet quando viam justitiae docet. Sequitur:

Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo. Per mare vitreum intelligimus baptismum. Baptismus namque tanquam mare, quia in ipso amaritudo remittitur iniquitatis. Vitreum, quia in ipso puritas et claritas confertur divinae cognitionis: quod bene simile crystallo dicitur, quia per ipsum omnis electus ad splendorem et fir-

nitatem justitiæ confirmatur. Quod recte quoque in conspectu sedis esse perhibetur, quia perfecti, sicut sæpe dictum est, sedes sunt Dei, ejus virtutem perfecte intelligunt, et per ipsum non nisi dignos et idoneos introducunt. Sed, ut in brevi colligamus cuncta quæ dicta sunt : Ostium apertum, est sacra Scriptura ; cælum, sancta Ecclesia ; vox prima, doctrina prophetica ; sedes Dei angeli et sancti perfecti. Qui Deus similis est lapidi, propter firmitatem veritatis ; jaspidis propter promissionem æternitatis ; sardini, per comminationem damnationis, et iris qui continet judicii signum, judicium divinum. Viginti quatuor seniores, Veteris et Novi Testamenti prædicatores. Sedilia significant magisteria, sive merita ; coronæ, præmia ; fulgura, miracula ; voces, admonitiones ; tonitrua, comminationes. Septem lampades ardentis, gratiæ septiformis illuminationes ; mare vitreum, id est baptismus, propter amaræ iniquitatis remissionem ; vitreum, per puram divinitatis cognitionem. Simile crystallo, per splendidam justitiæ firmitatem. Ante sedem Dei, id est ante perfectos, qui per considerationem et intelligentiam spiritualem dignos dividunt ab indignis. Nam perfecti ante se habent mare vitreum, dum diligenter et spiritualiter attendunt et intelligunt baptismi sacramentum, et indignos ab ejus ingressu caute repellunt, dignos misericorditer introducunt.

CAPUT II

De quatuor animalibus.

Et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro (Apoc. iv). Divinæ visionis mirabile sacramentum sacra prophetia varie describit, et cælestis boni pulchritudinem multiformiter nobis ostendit. In superiori namque capitulo rerum visibilium et corporalium qualitatibus mirabiliter et pulchre de sedente in throno et ejus ornatu compositis profunditatem ipsius mystice legendibus revelavit. In isto vero per quatuor evangelistarum typicam descriptionem ejus excellentiam sublimiter et subtiliter adhuc aperit. Per quatuor enim animalia in hac visione descripta, sicut crebra Patrum et sanctorum doctorum traditio docet, quatuor evangelistæ figurantur, quæ idcirco animalibus non inconvenienter comparantur, quod eorum verbo et exemplo omnes justis ad cælestium vitam capeendam animantur, qui etiam in eo quaternario debuerunt præsignari, quod eorum quatuor Evangelia prædicanda erant per quatuor partes mundi. In medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia. In medio sedis, id est perfectorum prædicatorum, quatuor animalia, sancti scilicet evangelistæ sunt velut sustentatores. In circuitu velut defensores. Vel in medio sedis sunt, quia perfecti quique ipsi quasi in medio positus intendunt, dum evangelicæ sapientiæ lectionibus unanimiter vacant. In circuitu sunt, quia quæ legendo sive meditando intus didicerunt foris circumquaque prædicant. Quasi etenim in medio sunt, quando ab omnibus eorum scripta discuntur. In circuitu sunt quando circumquaque

A dicuntur. Plena oculis ante et retro ; plena sunt sancta animalia oculis per plenam contemplationem boni cælestis. Ante per cognitionem futurorum, retro per cognitionem præteritorum : *Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti.* Primum animal Marcus, secundum Lucas, tertium Matthæus, quartum Joannes. Primum animal, id est Marcus, simile est leoni, quia in principio sui Evangelii ait : *Vox clamantis in deserto (Luc. 1)*, per quod significatur leo, cujus natura dicitur quod mortuus nascitur, sed rugitu patris die tertia suscitatur. Sic Christus postquam pro humano genere mortem gustavit præcepto Patris, die tertia resurrexit. Recte ergo B Marcus describitur similis leoni, quia sic suum Evangelium incœpit, ut intelligatur exprimere mysterium resurrectionis Christi.

Et notandum quod Ezechiel propheta qui quatuor evangelistas per hæc eadem animalia descripsit, primum faciem hominis quæ figurat incarnationem posuit, quia adhuc longe futura erant quæ vidit. Joannes vero, qui post ipsam sacramentorum contemplationem eos figuraliter contemplatus est similitudinem leonis, per quam resurrectio significatur primam conspexisse perhibetur, ad majorem videlicet Christianæ fidei jam exhibitæ confirmationem, quia totum nostræ fidei et spei fundamentum maxime virtuti resurrectionis innititur. Et secundum animal simile vitulo. Ezechiel post faciem hominis posuit faciem leonis, propter quod utrasque a dextris videt, quæ idcirco a dextris esse visæ sunt, quia incarnatio et resurrectio electos lætificaverunt. Deinde faciem vituli, sive bovis ponit quam etiam a sinistris describit : quæ facies apte a sinistris fuit, quia passio Christi quæ per eam figuratur discipulos contristavit. Sed beatus Joannes hunc ordinem minime servavit, quia de hac lætitia sive tristitia hoc in loco nihil insinuavit. Secundum itaque animal, id est Lucas, simile est vitulo, quia Lucas in principio Evangelii sui de Zacharia sacerdote, cujus officium erat vitulum offerre, mentionem fecit, per quod passionem Christi designavit. Qui quadam prærogativa ante Matthæum in sacra visione ponitur, quia in passione pretium nostræ redemptionis continetur. Nihil enim nobis nasci profuit, nisi redimi profuisset. Et tertium animal habens faciem quasi hominis. Tertium animal, id est Matthæus, quasi faciem hominis habuit, quia ipse in principio Evangelii sui dixit : *Liber generationis Jesu Christi (Math. 1)*, per quod incarnationem Verbi non figuraliter significavit, sed patenter enarravit. Sed diligenter est attendendum, quod non ait, habens faciem hominis, sed faciem quasi hominis. Homo in sacra Scriptura diversis modis intelligitur, aliquando dicitur homo secundum etymologiam nominis, aliquando secundum dignitatem conditionis, aliquando secundum affectum vel effectum iniquitatis, aliquando secundum typum si-

grificationis, aliquando secundum defectum fragilitatis, aliquando secundum rectitudinem æquitatis. Secundum etymologiam nominis homo dicitur, quando sic dicitur, eo quod sit ab humo, declaratur, secundum dignitatem conditionis, ut ubi ad imaginem et similitudinem Dei conditus legitur, secundum affectum vel effectum iniquitatis, ut ubi per Apostolum delinquentibus dicitur: *Cum sit inter vos zelus et contentio, nonne homines estis? (I Cor. xiii.)* Homines estis, id est, mali et iniqui estis. Secundum typum significationis in Evangelio ubi malus homo dicitur super bonum semen seminasse zizaniam (*Math. xiii*). Quem enim rectius secundum typum significationis hunc hominem esse dicimus quam diabolum, qui ad similitudinem hominis zizaniam super bonum semen seminavit, postquam verbum super corda hominum seminaturn cognovit, quibusdam diversam hæresim, et vitiorum semina infecit. Secundum defectum fragilitatis ut per Jeremiam dicitur: *Maledictus homo qui confidit in homine (Jer. xvii)*. In homine, id est fragili, et tam leviter et cito deficiente. Secundum rectitudinem æquitatis, ut ibi per Salomonem dicitur: *Deum time, et mandata ejus observa, hoc est omnis homo (Eccle. xii)*. Quisquis enim Deum timet, et mandata ejus observat, quia per æquitatem justitiæ rectus est, homo est. Quisquis hoc non facit, quasi nequaquam homo est; quia, si scienter delinquit propter contemptum, diabolus esse dicendus est. Sanctus igitur Matthæus evangelista qui humanitatem Christi in principio Evangelii descripsit, recte in sacra visione secundum hoc quod homo aliquando in malo accipitur, non faciem hominis, sed faciem quasi hominis habuit, quia Redemptor noster de quo agit non in carnem peccati, sed in similitudinem carnis peccati venit. Quantum namque ad malum nihil de homine habuit, quia peccatum non fecit. Et quartum animal simile aquilæ volanti. Quartum animal, id est, ipsemet sanctus Joannes cui ista visio comparavit similibus aquilæ volanti fuit; qui ad contemplanda sanctæ et summæ divinitatis arcana, cæteris omnibus altius volavit. Cujus faciem Ezechiel propheta etiam desuper ipsorum quatuor esse describit. Et quia beatus Joannes per hoc quod in initio sui Evangelii Verbum in principio fuisse dixit, non solum alios, sed et semetipsum transcendit. Quia igitur sanctorum evangelistarum in principio sui Evangelii egit unus de resurrectione Salvatoris, alius de passione, alius de incarnatione, alius de divinitate, recte sanctorum animalium quibus isti evangelistæ figurantur dicitur aliud simile leoni, aliud simile vitulo, aliud similem habens faciem quasi hominis, aliud simile aquilæ volanti. Quam eorum figurativam similitudinem postquam descripsit, perfectam eorum plenitudinem subjungit, et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas. Quid enim aptius accipimus per figuram alarum, quam scientiam Scripturarum, per quam quasi per quasdam alas relinquimus terrena et

A ascendimus ad celestia? quæ videlicet sacra scientia apte per senarium designatur, ut perfectionis ejus virtus ostendatur. Senarius perfectionem significat, vel quia in sex diebus opus suum complevit Deus, vel quia perfectus est numerus. Aliter: Prima ala est in lege naturæ, secunda in lectione legis scriptæ, tertia in lectione prophetiæ, quarta in lectione legis evangelicæ, quinta in lectione institutionis apostolicæ, sexta in scientia doctorum apostolos tempore sequentium, et obscura loca Scripturarum exponentium. Quamvis etenim sancti evangelistæ istis doctoribus priores fuerunt, nequaquam tamen minorem eis intelligentiam habuisse credendi sunt, utpote de quibus sacra auctoritas testatur, quod ipse Jesus aperuit eis sensum ut Scripturas intelligerent, et non solum ex illis esse verissime credantur quibus sensum ad intelligentiam Scripturarum aperuit, sed ex illis quoque, et cum illis fuisse quibus primitias spiritus dedit. Bene itaque sancta animalia singula senas alas dicuntur habere, propter perfectionem et plenitudinem scientiæ. Istis alis per mundum volaverunt, istis in cœlum ascenderunt. Sequitur:

B *Et in circuitu, et intus pleni sunt oculis.* Iste sensus superiori conjungitur, et ad illum refertur ubi dicitur, plena oculis ante et retro. Sancta quippe animalia plena sunt oculis per plenitudinem claritatis, cognitionis: ante per scientiam futurorum, retro per scientiam præteritorum. In circuitu per morum circumspectionem, intus per mundam et rectam cogitationum discretionem: *Et requiem non habebant die ac nocte dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui est, qui erat, et qui venturus est.* Sancta animalia in laude Dei non habent requiem, quia nunquam cessant divinam laudare majestatem. Laudaverunt eum in vita sua verbo, laudant adhuc scripto, laudant per ora fidelium auctoritatis et sanctitatis suæ testimonio, et contemplando, et amando in cœlo laudant. Quod autem dicit, non habebant requiem, minime designat laborem. Hoc est nimirum summe et perfecte quiescere a Creatoris pia laude nunquam cessare. Et requiem non habebant die ac nocte, id est nunquam. Dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens. O quam felicia bonorum angelorum et omnium electorum agmina hujus laudis præconia coram Deo sine fine canentia! Felices quoque qui in via præsentis miseræ ad illius suavem harmoniam norunt suspirare. Quanto namque crebrius ad illam suspirant, tanto dulcedini illius vicinius appropinquant. Et jam in via (licet tenuiter) prægustant cœlestis harmoniæ jucunditatem, quam plenarie saturabuntur in patria. Clamant vero sancta animalia Sanctus ter, quia Trinitas est in personis; Dominus Deus omnipotens, semel, quia unitas est in simplicitate Deitatis; Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. Sanctus justitia, Dominus gloria, omnipotens virtute, qui erat, et qui

est, et qui venturus est æternitate. In eo enim quod dicitur, qui erat, nota eum sine principio esse. In eo quod dicitur, est, nota eum immutabiliter permanere. In eo quod dicitur, qui venturus est, nota eum omnium finem sine fine subsistere. Per præteritum namque, præsens, et futurum, quibus omne tempus comprehenditur, non inconvenienter æternitas designatur, qua etiam tota mutabilitas concluditur. Salvo tamen id quod dicitur, qui venturus est, in alio sensu proprie ad humanitatem pertinere probatur. Totum autem quod de sanctis animalibus dicitur, de perfectis prædicatoribus intelligitur; ipsi enim in medio sedis sunt alios sustentando, in circuitu defendendo. Ipsi sunt animalia sancta, quia ad virtutes nos animant; oculis undique plena, quia intus et foris semetipsos diligenter considerant. Aliiter: Intus, quantum ad Vetus Testamentum, ubi scientia de mysterio redemptionis occulta latet, foris quantum ad Novum, ubi manifesta patet. Habent faciem leoninam Salvatoris salutiferam, prædicando resurrectionem; vitulinam, prædicando ejus passionem; humanam, prædicando ejus humanitatem; aquilinam, prædicando ejus divinitatem. Habent alas senas, per perfectam scientiam sacre Scripturæ. Non habent requiem die ac nocte, id est nunquam, sive in prosperis, sive in adversis dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, per sacre fidei prædicationem et decantationem laudis divinæ. Sequitur:

Et cum darent illa quatuor animalia gloriam, et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in sæcula sæculorum procidebant viginti, quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum, mittentes coronas suas ante thronum dicentes: Dignus es, Domine Deus noster, accipere gloriam, et honorem, et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt. Sanctæ et individue Trinitatis laudem ministerio vel scripto evangelistarum quatuor probatam superius descripsit. Nunc quid eorum prædicatio sive Scriptura universis prædicatoribus, et universalis Ecclesiæ iudicibus contulerit, subjungit. Quod videlicet viginti quatuor seniores, id est omnes veteris ac novi testamenti, sicut supra monstratum est, prædicatores, iudices, rectores, sacramento redemptionis humanæ, sive per spiritum prophetiæ, sicut antiqui, sive per lectionem evangelicæ Scripturæ, sicut moderni, cognitionem fidei receperunt, suas Deo justitias atque victorias attribuerunt, laudes cantaverunt, gratias egerunt. Recte igitur sancti evangelistæ præcedunt prædicatores per hoc quod mysterium nostræ salutis soli scribere meruerunt. Nam, et si antiqui eos præcesserunt tempore, eis tamen longe sunt posteriores dignitate. Qui et ipsi post eos apte laudem Divinitatis cantare dicuntur, quia nequaquam auctoritate eos præcedunt, sed sequuntur. Bene ergo dicitur: Et cum darent illa quatuor animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum viventi in

A sæcula sæculorum, procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno quia in sacro eloquio salus humana scripta continetur, et per ejus prædicationem cunctis dispensatur. Sancta autem animalia sedenti super thronum viventi in sæcula sæculorum gloriam, et honorem, et benedictionem dant, quia ipsum solum singulariter glorificandum, honorandum, benedicendum prædicant, et in ipso singulariter, et excellenter gloriam, et honorem, et benedictionem consistere, et ab ipso in subjectam creaturam descendere pronuntiant: viginti quatuor etiam seniores ante sedentem in throno procidunt, quia perfecti quique, cognito sacramento divinitatis, summæ majestati se subjiciunt, et adorant per rectam fidem viventem in sæcula sæculorum per æternitatem; et mittunt coronas suas ante thronum, Deo victorias suas attribuendo, et dant illi soli gloriam et honorem, gratias referendo, illum solum benedicendo: Dignus es, Domine Deus, accipere gloriam, et honorem, et virtutem. Dignus es accipere per gratiarum actionem, laudem et gloriam, et honorem et virtutem, a subjecta creatura, qui cuncta semper et immortaliter possides per tuam divinitatem in propria natura. Gloriam enim et virtutem, et honorem Deo damus, quando ipsum solum gloriosum, honorabilem, et insuperabilem prædicamus. Ipse a nobis quæ damus accipit quando nostris laudibus dignanter annuit. Causam denique, unde laude dignus est, sic patenter subjungit: Quia tu creasti omnia. Dignus est enim accipere ab omnibus laudem, qui omnibus subsistendi dedit originem. Sed, quia omnia prius erant in voluntate divina quam essent creata, aperte subditur: Et propter voluntatem erant et creata sunt. Omnium namque rerum numerus, pondus, et mensura, et quæcunque de rebus conditis dici possunt incomprehensibiliter, et ineffabiliter semper erant in voluntate divina antequam originem acceperint et apparuerint creata. Propter voluntatem tuam, id est juxta voluntatem tuam, sive in voluntate tua. Vere ergo omni laude dignus existit, quia omnia et semper per bonitatem in voluntate habuit, et per potentiam aliquando creavit. Sed quia superius ubi ea quæ de sanctis animalibus dicta sunt perfectis prædicatoribus assignavimus, ibi maxima quæque quæ in hoc capitulo continentur recapitulavimus, Nunc in fine more solito supradicta recolligere non curavimus.

CAPUT III.

De libro septem sigillis signato, et agno aperiente librum.

Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus, et foris signatum sigillis septem, et vidi angelum fortem prædicantem voce magna: Quis est dignus accipere librum, et resolvere signacula ejus? Et nemo poterat in caelo et in terra, neque sub terra aperire librum, neque respicere illum, et ego flebam multum, quia nemo dignus inventus est aperire librum nec videre illum. Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fletis, Ecce viciit leo de tribu Juda radicem

David aperire librum, et solvere signacula ejus (Apoc. v). Postquam sedentem in throno, et ornatum ejus, et similitudines quatuor animalium descripsit, de libro quem in dextera sedentis in throno vidit, et de Agno qui librum aperuit narrationem subiungit. Et vidi in dextera sedentis super thronum librum. Liber qui in dextera Dei tenetur, est sacra Scriptura, in qua universalis scientia, quæ ad salutem proficit continetur. Quam et bene tenet, quia Deus scientiarum Dominus est, et quibus vult illam præbet. Tenet autem non in sinistra, sed in dextera, quia bonum spirituale, quod in ipsa latet, malis absconditur, bonis aperitur. De hac dextera, et de hoc libri scriptum est: *In dextera Dei ignea lex* (Dent. xxxiii). Sacra namque Scriptura lex ignea est. Lex quia nos refrenando ligat; ignea, quia ad amorem Creatoris ardentem inflammat. Scriptum intus et foris: intus scriptus est liber iste per allegoriam, foris per historiam, intus per spirituales intelligentiam, foris per litteram. Intus ad spiritualium perfectorum exercitationem, foris ad simplicium et minorum eruditionem. Intus ut secretum sapientiæ immundis occultetur, foris ut veritas mundis reveletur. Aliter intus quantum ad Vetus Testamentum ubi scientia de mysterio Redemptoris occulta latet, foris quantum ad Novum ubi manifesta patet. Signatum sigillis septem. Quia septem diebus omne tempus volvitur, recte septenario universitas figuratur. Septem ergo sigillis liber usque ad consummationem redemptionis humanæ, quam signis et promissionibus pronuntiabat signatus erat, quia usque ad adventum Redemptoris personam per quam, et modum quo genus humanum redimeretur, exceptis paucis electis, universus mundus ignorabat. Liber itaque signatus erat septem sigillis, id est obscuritatibus universis, quia redemptionis nostræ modus paucissimis notus, omnibus aliis erat incognitus. Bene autem sub figura Patrum antiquorum subditur: *Et vidi angelum fortem prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula ejus? Quis est enim iste angelus fortis, nisi antiquorum Patrum cœtus? Angelus, bona aliis nuntiando, fortis, carnem, mundum, diabolumque vincendo, quia magna voce conquerendo quis dignus esset librum accipere, et signacula ejus solvere prædicavit, quia personam venturi redemptoris videre magnis spiritibus desideravit. Unde Dominus in Evangelio: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Dico autem vobis, quod multi reges et prophætæ voluerunt videre quæ vos videtis, et non viderunt, et audire quæ vos auditis, et non audierunt* (Luc. x). Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subter terram aperire librum, neque respicere illum. Quærentibus antiquis de persona Redemptoris occulte predicta a prophetis, nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subter terram librum aperire. Quia neque angelus, neque homo, neque spiritus humanus corpore jam exutus sacræ Scripturæ de venturo jam Redemptore poterat promissionem sol-*

A vere, scilicet redimendo genus humanum, nec Redemptorem in sacra pagina promissum mundo demonstrare. Nemo quoque poterat illum respicere, quia nemo poterat generationem Redemptoris, vel intellectui capere perfecte, vel verbis enarrare. Unde Isaias ait: *Generationem ejus quis enarrabit?* (Isa. liii.) Et beatus Joannes: *Non sum dignus corrigiam calceamenti ejus solvere* (Joan. i); id est non possum digne, sive perfecte generationem ejus sensum intelligere, vel verbis explicare. Ipse namque potuit solus librum aperire, qui solus genus humanum potuit redimere, et qui solus redemptionem in sacra Scriptura, vel pagina velata promissam completam potuit ostendere. Ipse solus mirabilem suæ generationis perfecte intellexit operationem, qui solus omnia novit. Et ego flebam multum, quia nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre illum. Hoc in persona antiquorum dictum est, quia vel non intelligebant, vel dilatam ipsam reparationem dolebant. Sequitur: *Et unus de senioribus dixit mihi: Ne fleveris. Senior iste chorum significat prophetarum antiquos Patres de futuro Redemptore consolantium et certificantium. Non solum quippe consolatio, sed magna de redemptione fuit certificatio. Non tantum audire, quod Redemptor noster venturus esset, sed etiam designate audire de qua tribu esset nasciturus. Ecce vicit leo de tribu Juda radix David aperire librum, et resolvere signacula ejus. Christus leo. Leo apertis oculis dormit, Christus, vivente divinitate, exspiravit, qui de Juda secundum carnem fuit sicut antiqua prophætia prænu-tiavit: *Tu, Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiit dux, qui regat populum meum Israel* (Matth. ii). Qui in hoc ad aperendum librum, et solvere ejus signacula vicit, quod carnem suam ab omni peccato liberam pro peccatoribus tradens promissum Scripturæ solvit. Qui radix David exstitit, quia David in eum venturum firmiter credidit. Sequitur:*

Et vidi, et ecce in medio throni et quatuor animalium, et in medio seniorum Agnum stantem tanquam occisum habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram. Et venit, et accepit de manu sedentis in throno librum. Superius posuit promissionem, hic subiungit promissionis exhibitionem. Sed magna differentia videtur esse inter promissionem et exhibitionem. Nam leonem addivit in promissione, agnum videt in exhibitione. Magna est enim differentia inter leonem et agnum. Leo est magnus, agnus est parvus. Sed, si utrumque consideramus, utrumque Redemptorem nostrum comprobamus. Ipse est enim leo magnus per divinitatem, agnus parvus per humanitatem. Leo per potentiam majestatis, agnus per mansuetudinem. Leo malos puniendo, agnus bonos redimendo. Leo fortitudine, agnus pietate. Leo in promissione ut spes infirma se roborat, agnus in exhibitione ne pavida conscientia formidaret. Quem videlicet Agnum videt in medio throni, et quatuor

sumatum, et seniorum, quia Christus est firmamentum, et sustentamentum omnium electorum suorum. Omnes ad eum velut in medio positum intendunt, et ab ipso pariter, etsi non aequaliter dona gratiæ spiritualis accipiunt. Quem quoque apte stantem vidit, quasi paratum ad id perficiendum ad quod venit; tanquam occisum, quia, etsi mortuus est ex infirmitate, vivit tamen ex virtute Dei. Habentem cornua septem, et oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram. Cornua significant eminentiam regni spiritualis, oculi contemplationem veritatis. Agnus ergo, id est Christus, septem cornua, et septem oculos qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram habet, quia per septiformem Spiritus sancti gratiam quibus vult regni spiritualis sublimitatem, et suæ veritatis agnitionem præbet. Quos vult ad regnandum exaltat, quos vult ad contemplandum fontem boni spiritualium bonorum radiis illustrat. Missi in omnem terram, ut de omni terra aliquos ad spiritualis regni celsitudinem exaltent et ad spiritualium bonorum contemplationem illuminent. Et venit, et accipit de dextera sedentis in throno librum. Per carnis assumptionem venit ad humanam cognitionem. Accipit secundum humanitatem de dextera sedentis in throno (id est a Verbo sibi unito) librum aperiendum, id est promissum salvandum. *Et, cum aperisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno.* Cum librum aperisset, id est, genus humanum redimendo Patribus promissum in sacra Scriptura significatum in se completum ostendisset, quatuor animalia, id est quatuor evangelistæ, sive universi prædicatores, et viginti quatuor seniores, videlicet omnes universales Ecclesiæ iudices, et quicumque sub illis comprehenduntur fideles, septem prophetarum et apostolorum doctrinis et exemplis imitantes, cognito redemptionis humanæ sacramento per ipsum velut priores implendo, et sicut posteriores impleto ceciderunt coram Agno humiliando se, illum exaltando, per ipsum se justificari humiliter poscentes, ipsum esse solum per quem cælestis bonum tribuitur tali signo constantes. Et quia perfecti quique sua bona opera Redemptori debent attribuere, et aliorum preces illi commendare, recte subditur: *Habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.* Citharæ namque, quæ pulsibus manuum suaviter sonant, apte opera bona figurant, quæ suis effectibus quasi quibusdam sonis proximis ad cælestem patriam excitant et invitant. Phialæ, quæ sunt latæ, et lucidæ sanctorum corda significant, per sapientiam lucida, per charitatem dilatata. Quæ non inconvenienter propter splendorem contemplationis dicuntur aureæ, et propter redundantiam devotarum orationum odoramentorum plenæ. Odoramenta enim orationes, quia quemadmodum odoramenta sursum ascendunt, ita orationes ad præsentiam divinitatis pertingunt. Sic ergo perfecti citharas habent, quia Deo sua opera ascri-

buunt, et phialas, quia orationes offerunt: *Et cantabant canticum novum dicentes: Dignus es, Domine Deus, accipere librum, et aperire signacula ejus.* Sicut sancti citharas habent, opera sua Divinitati ascribendo, phialas, aliorum orationes offerendo, ita quoque canticum novum cantant pro acceptis beneficiis, ipsa collaudando. Quod bene novum dicitur, quia de rebus semper novis, et nunquam veterascentibus, de reparatione et glorificatione videlicet generis humani cantatur: *Dignus es, Domine Deus, accipere librum, et aperire signacula.* Dignus, quia solus a peccato alienus occisus es, et redemisti nos, non te, qui sine peccato exstitisti. Deo, ut simus Dei quod prius eramus diaboli. In sanguine tuo, quia pro nobis eum effundi permisisti. Redemisti, non ex una gente, sed ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione. Tribus dicitur a tribus ordinibus gentium filiorum Noe in quibus sunt septuaginta linguæ. In singulis autem linguis plurimi sunt populi, et in unoquoque populo plurimæ nationes. A generalibus ergo incipit, ubi dicit: *Ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione.* Et ad singula descendit ubi dicit: *Et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes.* Regnum, ut Deus regnet super nos per gratiam super quos diabolus regnabat per culpam; sacerdotes, ut qui nosmetipsos prius obtulimus diabolo, deinceps nos offeramus Deo; et regnabimus super terram, id est in terra, vel super terram regnabimus, id est quidquid terrenum et malum in nobis est subjiciemus. Dignus es, Domine, ergo aperire librum, quia tu exhibuisti in libro promissum beneficium. Et quoniam de reparatione generis humani non solum homines lætantur, sed et angeli quoque virtute, divinitate, sapientia, fortitudine, honore, gloria, benedictione et potestate super omnem creaturam dignum prædicant, bene sequitur:

Et vidi, et audiri vocem angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum. Et vidi, et audivi. Sicut spiritualiter vidit, ita spiritualiter audivit, quia spiritualis fuit visio, spiritualis fuit etiam auditio, vocem angelorum multorum. Aliter sit vox corporalis, aliter spiritualis. Vox spiritualis sit affectu devotionis, vox autem corporalis ictu aeris. Angeli ergo, qui tantum spiritus sunt, eo laudem Creatoris sublimius concinunt quo se in ejus amore sublimiter extendunt. Intra quos enim singulariter laudant, qui eum omnibus sublimius amant. Qui pariter laudem illi pro reparatione generis humani concinunt, quia illum pro largitate originitis gratia diligunt, et intuitu fervoris vocem attollunt. Qui in circuitu throni animalium, et seniorum sunt, quia virtutes angelicæ sanctos adhuc in labentis sæculi periculo constitutos muniunt, et contra reproborum spirituum impetus defendunt: *Et erat numerus eorum millia millium.* Quod dicit numerum eorum millia millium, nequaquam se comprehensisse cælestium spirituum numerum insinuat, sed maximos numeros ponendo innumerabiles esse designat. Et de hujusmodi angelorum numeris, qui in sacro cle-

quo ponuntur beatus Dionysius sic ait : « Dignum, A et Agno dignanter impensa. Quatuor animalia dice-
 Inquit, æstimo intellectuali cogitatione quia elo-
 quiorum (subauditur divinorum) de angelis traditio
 millies millia ait. Et decem millia decies milles,
 secundum hos sublimissimos numerorum in seipsam
 revolvens, et multiplicans, et per hos aperte signi-
 ficans Innumerabiles cœlestium essentialium ordi-
 nationes. » Multæ sunt enim beatæ militiæ super-
 mundialium intellectuum, id est angelorum, infir-
 mam, et coarctatam superantes materialium secun-
 dum nos numerorum, id est numeri qui apud nos
 subest, commensurationi. Quod ergo numerum an-
 gelorum millia millium dicit, non homini, sed Deo
 numerabiles angelos ostendit. Voce magna dicen-
 tium. Vox laudantium angelorum magna esse dicitur,
 ut exultatio et congratulatio eorum de salvatione
 generis humani, et laus ab eis impensa Salvatori
 magna designetur. Si enim gaudium est angelis Dei
 super uno peccatore pœnitentiam agente, perpendat
 qui potest quantum eis gaudium sit omnium electo-
 rum salvatione : *Dignus est Agnus, qui occisus est,
 accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et for-
 titudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.*
 Ac si dicerent angelicæ potestates mediatorem Dei,
 et hominum supra se collaudantes, ejus dignitatem
 prædicare non erubescerent. Redemptor mundi, qui
 est Agnus per innocentiam, qui est occisus per in-
 debitam pœnam, et redemit captivam catervam,
 dignus est per singularem excellentiam accipere a
 subjecta creatura diversa gratiarum præconia, di-
 gnus est accipere a creatura per laudem exhibitam,
 quod habet secundum divinitatem per naturam, se-
 cundum humanitatem per gratiam; dignus est acci-
 pere virtutem, ut Dei virtus prædicetur, divinitatem,
 sapientiam, fortitudinem, honorem, gloriam, et be-
 nedictionem, ut Deus sapiens, fortis, honorificandus,
 gloriosus, benedictus credatur et laudetur. Sequitur :

*Et omnem creaturam quæ in celo est, et quæ super
 terram, et subter terram, et quæ in mari, et quæ in
 eis sunt.* Quasi cunctis breviter comprehensis, et
 distinctis dicant : Non solum dignus est Salvator
 virtutem, et quæ supradicta sunt accipere per lau-
 dem et gratiarum actionem, sed omnem creaturam
 per potestatem : *Omnes audiavi dicentes sedenti in
 throno et Agno.* Verba laudis præcedentia magis
 pertinere videntur ad divinitatem, quæ tamen exhibentur
 humanitati propter unitam sibi divinitatem.
 Hinc autem ubi dicit : Omnes audiavi dicentes, ipsos
 auditores simul colligit, et laudem divinitati et hu-
 manitati pariter exhibitam ponit. Omnes audiavi di-
 centes, sedenti in throno regnanti Trinitati, et Agno,
 id est humanitati unitæ divinitati, benedictio, honor
 et gloria, quia benedictus, honorificandus, gloriosus
 et glorificandus est singulariter; potestas, quia po-
 tens excellenter in sæcula sæculorum, id est semper.
 Sequitur :

*Et quatuor animalia dicebant : Amen; et viginti qua-
 tuor seniores ceciderunt in facies suas, et adoraverunt,
 audita laude a cœlestibus spiritibus sedenti in throno,*

et Agno dignanter impensa. Quatuor animalia dice-
 bant : Amen, quia ad prædicatorum maxime pertinet
 officium sacræ confessionis, et divinæ laudis testi-
 monia confirmare. Et viginti quatuor seniores ceci-
 derunt in facies suas, et adoraverunt, quia universi
 Ecclesiæ iudices dum divinam majestatem audiunt,
 omnibus creaturis eminere, ac summis spiritibus
 prædicabilem, et laudabilem esse, nequaquam de
 prælacione sua debent superbire, sed semetipsos hu-
 miliare, et dignum Creatori ac Redemptori Deo
 venerationis cultum impendere. Pauca et minima,
 charissime frater, de cœlestibus sacramentis utcu-
 que tibi perstringimus, quia multa et maxima com-
 prehendere non valeamus. Magna flumina spiritua-
 lium mysteriorum pernatamus, sed vix paucas gut-
 tas latentis dulcedinis ad ripas deportamus. Sed,
 licet ad multas hauriendas aquas non sufficimus, ad
 littus tamen ore sicco non venimus. Aliqua est enim
 utilitas in sacro eloquio tractare, et ipso dicendo
 studioso laborare. Ubi namque dicit : Vidi in dextera
 sedentis super thronum librum, egit actor de sacra
 Scriptura promissum redemptionis humane continen-
 te. Ubi ait : Vidi in medio throni, et quatuor
 animalium, et seniorum Agnum stantem tanquam
 occisum, egit de Agno librum aperiente, id est de
 Redemptore promissum solvente; ubi dixit, qua-
 tuor animalia et seniores cantare canticum novum,
 posuit de ipsa redemptione testimonium, et gratia-
 rum actionem sanctorum hominum; ubi addit : Et
 audiavi vocem angelorum multorum, testificationem
 et laudem cœlestium spirituum; ubi deinde intulit :
 Et quatuor animalia dicebant : Amen, et viginti
 quatuor seniores ceciderunt in facies suas, univer-
 sorum prædicatorum confirmationem, et ecclesiasti-
 corum iudicum humilationem.

CAPUT IV.

De primo sigillo, et apertione ejus.

*Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem
 sigillis, et audiavi unum de quatuor animalibus dicens
 tanquam vocem tonitruus : Veni, et vide; et vidi; et ecce
 equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum,
 et data est ei corona, et exiit vincens ut vinceret
 (Apoc. vi).* Cuncta quæ in tribus præcedentibus hu-
 jus secundæ visionis capitulis continentur, maxime
 ad redemptionis humanæ sacramentum pertinere
 videntur. Quæ vero in septem succedentibus capitu-
 lis sequuntur, et septem sigillorum apertione dis-
 tinguuntur, ad sequentis temporis redemptionem,
 et ordinem referuntur. In quibus videlicet sequenti-
 bus electorum virtutes et reproborum in electos
 persecutiones, et patientium tribulationes ab exordio
 nascentis Ecclesiæ usque in finem mundi descri-
 buntur, et non simul, et semel, sed secundum dis-
 positionem, et apertionem sigillorum, et processum
 temporum paulatim et succedenter prædicta com-
 pleri, et occulta manifestari multiformiter osten-
 dunt. Aptè enim descripto mysterio redemptionis
 humanæ, subjungit merita justorum, persecutiones
 reproborum, retributiones præmiorum, et in his

cum omnibus electis provideat, et eos de futuris erudiat diligenter. Nam, si pronuntiata reparatione de futura persecutionis tribulatione, et patientium mercede taceret, nequaquam electos contra adversa prænuntiaret, nec per promissa præmia ad tolerantiam animaret. In hoc autem capitulo agit de ortu, et primo statu Ecclesiæ nascentis, de vetustatis per baptismum in Christo ad vitæ novitatem resurgentis per spiritualium donorum susceptionem et ad cælestia bona tendentis. Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem signaculis. Primum sacræ Scripturæ signaculum Christus aperuit, dum mundum redimendo, et primitivæ Ecclesiæ dona Spiritus infundendo, paternæ promissionis primordia usque ad illud tempus latentia in se, et per se completa et exhibita manifestavit. Et audivi unum, id est primum de quatuor animalibus dicens, tanquam vocem tonitruum: Veni et vide. Primum animal in hac visione simile leoni Marcus exstitit, qui in principio Evangelii sui de resurrectione Christi mentionem fecit, et ejusdem resurrectionis prædicatores figuravit. Recte ergo in apertione sigilli primi dicit, quod ei primum animal locutum sit, quia primus ordo in Novo Testamento, prædicatorum resurrectionem Christi corporalem, et nascentis Ecclesiæ resurrectionem spiritualem circumquaque prædicavit. Nam, quia primus ordo de resurrectione testimonium dedit, apte in apertione primi sigilli in quo de resurrectione nascentis Ecclesiæ agitur, unum de quatuor animalibus, id est primum locutum dicit. Cujus vox quasi vox tonitruum sonuit, quia subito nova, mirabilia, grandia coruscantibus miraculis pronuntiavit: Veni et vide. Veni per majorem intentionem, et vide per intelligentiam spiritualem, jam aperire mysticam promissionem Dei per regenerationem generis humani. Sed quæ in hoc loco spiritualiter sancto Joanni ostenduntur, ad eligendorum et convertendorum personam spiritualiter referuntur. Ipsi enim in his verbis dicitur ut per conversionem veniant, et per fidem videant gratiam regenerationis primitivæ Ecclesiæ collatam quam ignorant, et gratiam per baptismum suscipiendo, et Ecclesiam imitando ad vitam pergant; et quia quæ sequuntur de primitiva Ecclesia per baptismum dealbata intelliguntur, recte sequitur: Et ecce equus albus. Equus enim albus est primitivorum electorum numerus ab omnibus pariter peccatis in unda baptismatis purificatus, et donis spiritualibus super nivem dealbatus. Qui Christum in primitivis recenter renatis prædicatoribus sessorem habuit, et eum ad mittenda jacula prædicationis per mundum circumtulit. Unde bene sequitur: Et qui sedebat super eum habebat arcum. Arcus enim virtutem prædicationis significat. Sicut namque arcus sagittas jacit, sic prædicator prædicationis verba mittit. Sagittæ occidunt inimicum, verba prædicationis diabolum. Et data est corona. Quemadmodum enim arcus designat officium prædicationis, ita corona figurat præmium æternæ retributionis, in qua nullus est finis. Data est ei corona

A secundum humanitatem, quia omnia possidet secundum divinitatem. Ipse enim secundum humanitatem omnia accipit, qui secundum divinitatem omnia tribuit. Sed quotidie ei corona datur quando in suis electis coronatur. Aliter: Ipse habet arcum ut malos dimicando vulneret, coronam ut bonos glorificando coronet. Arcum habet, quia dicit: *Ite, maledicti, in ignem æternum*; corona, quia dicit: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum* (Math. xv). Aliter: Habebat arcum per potentiam divinitatis. Data est ei corona per glorificationem humanitatis. Magna enim differentia videtur inter hoc, quod dicitur de arcu, quod eum habuit, et illud quod dicitur de corona, quod ei data sit. Quod enim dicitur quod arcum habebat, B pertinere videtur ad divinitatis potentiam secundum quam omnia possidet per naturam. Quod vero dicitur corona ei data esse, ad humanitatis conditionem secundum quam omnia accepit per gratiam. Et exivit vincens, ut vinceret, et exivit in prædicto equo albo, id est, in primitivorum electorum numero nuper regenerato. Exivit de Judæis Judæos derelinquendo. Exivit vincens in ipsis convertendo quos prædestinaverat, ut vinceret in gentibus in ipsis convertendo quos eligere volebat. Apertio ergo signaculi est revelatio mysterii cum exhibitione promissi. Animal primum ordo prædicatorum resurrectionem prædicantium. Equus albus primitivorum electorum numerus; sessor Christus; arcus prædicationis, corona retributio; vel arcus malorum damnatio, corona bonorum salvatio; vel arcus potentia divinitatis, corona glorificatio humanitatis. Sessor, id est Christus, de Judæis, Judæos relinquendo, exivit vincens, quia de ipsis elegit quos voluit, ut vinceret in gentibus, eligendo in ipsis quos præscivit. Et bene dixit: Exivit vincens ut vinceret, quia per eos quos in Judæa elegit, gentes convertit.

CAPUT V.

De secundo sigillo, et apertione ejus.

Et cum aperuisset secundum sigillum audivi secundum animal dicens: Veni et vide. Et ecce alius equus rufus, et qui sedebat super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus (Apoc. vi). Postquam diabolus genus humanum ejus invidia in primis parentibus deceptum de paradisi jucunditate in hanc miseriam projectum (promissione redemptionis jam exhibitâ) mysteriis sacræ Scripturæ incipientibus jam aperiri, ad summum et invisibile bonum unde ipse corruit per Redemptoris gratiam resurgere conspexit. Iterum invidia succensus in hominem graviter exarsit, et contractis undique viribus impios sæculi principes ipsius cultibus deditos in electorum persecutione patenter studuit excitare, et eos ab ingressu patriæ cælestis tentavit cohibere. Dicitur ergo: Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens: Veni et vide, et ecce alius equus rufus. Equus rufus, id est sæculi principes crudeles, sanguine martyrum rubentes. Et cum aperuisset sigil-

lum secundum, id est, cum, crescente gratia, amplius cœpisset exhiberi et compleri promissio divina, et aperiri et manifestari quod præmissum, et promissum erat in Scripturis, audivi secundum animal dicens: Veni et vide. Secundum animal in hac visione simile vitulo, Lucas exstitit, qui in principio Evangelii sui passionem Christi insinnavit, et secundum ordinem in hac visione prædicatorum temporibus, martyrum passionem, Christi ipsius ad exemplum prædicantium, et illos ad ejus imitationem exhortantium figuravit. Apto igitur sicut primum animal simile leoni, id est Marcus, qui in principio Evangelii sui resurrectionem Christi expressit, et primum ordinem prædicatorum in primitiva Ecclesia designavit, in apertione primi sigilli in qua spiritualis resurrectio describitur locutum perhibetur. Ita secundum animal simile vitulo per quod Lucas designatur, qui in principio sui sermonis typice de passione egit, et ejusdem passionis Christi prædicatores figuravit, in apertione secundi sigilli, in qua de passione martyrum agitur locutum memoratur; quia, quemadmodum primus ordo prædicatorum per Marcum designatus in primitiva Ecclesia ad faciendum Christianæ fidei fundamentum resurrectione: n prædicavit, ita secundus, temporibus martyrum ad eorum tolerantiam roborandam eis passionem Christi prædicando proposuit. Illic namque principaliter creditur prædicata resurrectio, ut auditores ad fidem resurgerent. Hic passio, ut electi in patientia perseverarent. Sicut igitur ibi locutum est animal primum, ita hic animal secundum, quia quæ ibi continentur pertinent ad resurrectionem, et quæ hic continentur ad passionem. Ibi designatur spiritualis resurrectio credentium. Illic corporalis passio martyrum. Veni, et vide. In eo quod illi iterum Veni et vide dicitur, spiritualis augmentatio visionis, et promotio designatur. Et ecce alius equus rufus. Vere alius, et ab alio valde diversus. Ille albus, iste rufus. In illo præferebatur candidus primitivorum renatorum numerus, in isto crudelium principum exercitus. Ille candebat per novitatem regenerationis, iste rubebat per effusionem sanguinis. Illius sessor erat Christus, istius diabolus. Ille ad cruditionem hominum undique circumferebat Christum; iste ad destructionem eorum circumferebat diabolium. Unde de isto diabolo dicitur: Et qui sedebat super eum datum est ei ut sumeret pacem de terra. Ei namque ipsi diabolo, qui sedebat super eum crudelium videlicet principum exercitus datus est, id est permissum est pacem de terra sumere illata persecutione. Cujus persecutionis crudelitas a tempore Neronis incoepit, et usque ad tempus Constantini Magni non quievit. Cæsa sunt ergo multa martyrum millia, et pro gloriosa victoria a Deo coronata. Sequitur: ut invicem se interficiant, subauditur, homines. Interficiebant homines alii sive gladio materiali per occisionem, sive spirituali per malam suasionem. Nec solum interficiebant ipsi persecutores alienos incognitos et remotos, sed et

A parentes, notos et vicinos. Et hoc totum datum, id est permissum est diabolo, ut tantam videlicet persecutionem fidelibus inferret, ut pacem de terra sumeret. Cujus persecutionis quantitas exprimitur cum subditur: Et datus est ei gladius magnus. Vere etenim magnus, quia hæc persecutio eoque flagravat, ut etiam Oceani limbum pertransiret. Vere magnus, quia intra solam urbem Romam quodam tempore ab impiissimo Diocletiano decem, et septem millia martyrum, in non multis diebus pro Christo cæsa leguntur. Vere magnus, quia non tantum minores, et universali Ecclesiæ minus utiles, sed majores, et universitatis fidelium sustentatores et gubernatores, ut apostolos, et excellentissimos doctores interfecit. Apte ergo dicitur, quod equus diaboli sessoris rufus apparuit, dum impiorum principum exercitus tot sanctorum sanguine se rubricavit. Apte dicitur quod sessori ejus diabolo ad sumendam pacem de terra gladius magnus datus sit, dum tot sanctorum stragem fecit. Apertio secundi sigilli evidens demonstratio sacri eloquii, de persecutione diaboli in effusione sanguinis martyrum Christi. Animal secundum, secundus ordo prædicatorum temporibus martyrum martyres ad passionis Christi imitationem exhortantium. Equus rufus, crudelis principum exercitus effusione sanguinis sanctorum rubicundus. Sessor, diabolus; ablatio pacis, illatio persecutionis; magnitudo gladii, quantitas tormenti.

CAPUT VI.

De tertio sigillo, et apertione ejus.

Et cum aperuisset tertium sigillum, audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus niger, et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentem: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum, et oleum ne læseris (Apoc. vi). Sancta mater Ecclesia Spiritu sancto roborata per illatam persecutionem, et fidelium suorum necem minime detrimentum sustinuit. Sed more sinapis quo magis atterebatur magis augmentum accepit. Nam occisis martyribus, coruscantibus post mortem ipsorum per eos miraculis, multi populi ad fidem conversi sunt, qui postmodum Deo intra sanctam Ecclesiam fideliter servierunt. Sed cernens se diabolus per apertam persecutionem nequaquam profecisse, ad nocendum argumenta quasivit, et servorum Dei numerum quem per manifestam impiorum persecutionem principum minuere non potuit, per occultam hæreticorum malitiam infirmare tentavit. Unde apte sub apertione hujus tertii sigilli dicitur: Ecce equus niger. Niger significat occultum. Equus ergo niger occultam hæreticorum versutiam quibusdam sacræ Scripturæ verbis, et quibusdam falsis virtutibus et operibus designat palliatam, et ne manifeste videatur obscuratam. Ait ergo: Et cum aperuisset tertium sigillum audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus niger. Et cum ape-

ruisset sigillum, id est, cum secundum processum temporis magis ac magis in sacra Scriptura aperiri, et cognosci cœpisset effectus divinæ promissionis, et profectus humanæ salvationis, audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide. Tertium animal in hac visione habeas faciem quasi hominis, Matthæus exstitit, qui de humanitate Christi suam narrationem incepit, et tertium ordinem prædicatorum veram humanitatem Christi temporibus hæreticorum sua prædicatione attestantium figuravit. Bene igitur sub apertione sigilli tertii, tertium animal auditum dicitur, ut sicut primum animal, id est, Marcus agens in principio sui sermonis de resurrectione sub apertione primi sigilli, in qua de spirituali resurrectione agitur locutum memoratur; et secundum animal, id est Lucas, qui mentionem passionis typice facit sub apertione secundi sigilli, in qua de passionibus martyrum agitur, locutum perhibetur. Ita tertium animal, id est Matthæus qui de humanitate incipit sub apertione tertii sigilli, in qua de hæreticis ipsam humanitatem Salvatoris suis mendaciis oblatrantibus, et tertis prædicatoribus ipsam attestantibus agitur locutum, vel auditum describitur. Quod ergo, Veni et vide, sub singulis apertionibus repetitur, spiritualis visionis multiplicatio figuratur. Et ecce equus niger. Equus niger est hæreticorum cuneus sua vitia simulatis virtutibus, et operibus occultando intuentibus obscurus. Primus equus albus per regenerationis candorem. Secundus rufus per principum persecutionem. Tertius niger per vitiorum suorum occultationem. Et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Sessor diaboli. Statera significat rectam et æquam discretionem in intelligentia, et prædicatione Scripturarum. Manus significat hæreticos ipsos per quos diabolus operatur. Sessor ergo stateram in manu habuisse dicitur; quia discretio et intelligentia quam hæretici sese habere dicunt, diabolo ascribitur, qui malitiam adversus fideles conceptam dum super equum rufum sedendo implere non potuit, super nigrum equum perficere seducendo tentavit, quia quod non valuit per principum furorem, hoc efficere voluit per hæreticorum pravitatem. Prius principes extrapositos, et alienos contra Ecclesiam inflammavit. Domesticos deinde diversis ejus hæresibus corrupit, ut postquam exterius bella cessarent, bellum interius ebulliret. Cujus videlicet hæreticæ pravitatis impietas maxime a diebus Constantini Magni, et sequentium imperatorum temporibus pullulavit. Sed auctoritate sanctæ Ecclesiæ, et ecclesiasticorum doctorum disputatione compressa, tandem cessavit. Sed quia divina miseratione circa majorum periculum illationem majorem solet adhibere consolationem, recte dicitur: Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentem: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario. In medio quatuor animalium, id est, in medio communi testimonio quatuor evangelistarum, et omnium prædicatorum. Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, quasi diceret:

A Ne timeatis, o fideles, quamvis videatis persecutioni succedere diversas hæreses, quia non poterunt vos lædere, nec annonam sacræ Scripturæ minuere si in perfecta fide volueritis stare. Quia enim per denarium in quo computatio correctionis facit finem aptius accipimus quam fidei perfectionem? Quid per triticum, nisi sacrum Evangelium? Quid per hordeum, nisi Vetus Testamentum? Quid per bilibris sive per bilibrem significationem, nisi Novi vel Veteris Testamenti intelligentiam duplicem, historicalem scilicet et spiritualem. Pullulantibus igitur hæreticis et hæresibus in medio quatuor animalium, bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario haberi proclamantur, quia communi testimonio evangelistarum, et omnium prædicatorum fidelibus

B in perfecta fide perseverantibus, et contra hæreticorum pravitates disputantibus perfecta, et duplex in utroque Testamento intelligentia pro fidei integritate et perfectione donatur. Bilibris autem vas duos capiens sextarios esse dicitur, in quo duplicis intelligentiæ, historialis videlicet et spiritualis, perfectio figuratur. Sed tritici unum, et singularem bilibrem denario uno, id est, propter denarium posuit, videlicet propter unitatem evangelici sacramenti; et tres bilibres hordei, propter quod in Veteri Testamento continentur lex, et prophetæ, et psalmi. Et vinum et oleum ne læseris. Vinum sunt perfecti doctores, male viventes mordaciter et acriter increpantes. Oleum sunt æque perfecti doctores, pusillanimes, dulciter et suaviter consolantes. Interdicitur itaque sessori nigri equi, diabolo videlicet hæreticorum dominatori, ne vinum, et oleum lædat, id est, ne perfectos doctores malos arguentes, pios consolantes hæretica pravitate corrumpere præsumat. Non ergo debent fideles equum vel sessorum formidare, dum et eis plenitudo, et perfectio divinæ sapientiæ promittitur. Et diabolo ne perfectiores, et totius Ecclesiæ sustentatores lædat prohibetur. Apertio ergo tertii sigilli est major secundum tempus cognitio mystici eloquii. Tertium animal Matthæus, vel tertius ordo prædicatorum temporibus hæreticorum humanitatem Christi prædicantium. Equus niger, hæreticorum cuneus; sessor, diabolus. Statera intelligentia et prædicatione discreta, et æqua vox in medio quatuor animalium, commune evangelistarum et prædicatorum testimonium. Denarius, fides; bilibris tritici, perfecta intelligentia Evangelii; bilibres tres hordei, perfecta cognitio Veteris Testamenti; vinum et oleum, perfecti increpatores, et consolatores. Prohibitio læsionis, refrenatio tentationis.

CAPUT VII.

De quarto sigillo, et apertione ejus.

Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. Et ecce equus pallidus, et qui sedebat super illum nomen illi mors et infernus, sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes mundi, interficere gladio, et fame, et morte, et bestiis terræ (Apoc. vi). Postquam hostis antiquus intellexit nec principum persecu-

tionem, nec hæreticorum pravitatem ad exercendam malitiam suam sibi posse proficere, sed magis nocere, quia sancta mater Ecclesia quanto magis adversis atteritur, tanto magis virtutibus roboratur, statim falsos fratres in hypocrisi ambulantes subintroduxit, et per eos domesticos ejus secretius et familiarius tentavit turbare. Quod bene in prædictis verbis designatur, ut prius rufus, inde niger, post equus pallidus in sacra visione monstretur. Quid est enim equus pallidus, nisi hypocritarum populus, qui, dum ut de religione laudetur, per jejunia, et diversas incommoditates semetipsum coram aspectibus humanis graviter afflxit, viribus exhaustis, et sanguine minorato moribundus palle- scit, qui fidelibus eo perniciosior existit, quod ficta religione, malitiam suam velans foris se bonum ostendit. Et cum aperuisset sigillum quartum, id est, cum secundum temporis progressum, emergentibus causis in sacra Scriptura prædictis, magis ac magis inciperet manifestari quod erat occultum. Audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. Quartum animal ipsemet sanctus Joannes exstitit, qui similis aquilæ summæ divinitatis immortalitatem cæteris omnibus altius intellexit, et ordinem prædicatorum æternitatem, et immortalitatem divinitatis prædicantium præsignavit. Aptè igitur sicut Marcus equum album, Lucas rufum, Mattheus nigrum, propter causas superius designatas ostendit, ita Joannes pallidum demonstravit. Ille etenim evangelista, sive prædicatorum ordo per eum designatus, rectissime ad ostendendum per pallidum equum hypocritarum cuneum, et sessorem ejus cui nomen mors, scilicet diabolum debuit audiri, per quem, et a quo immortalis divinitas voluit specialius describi et prædicari, ut per hoc occulta eorum malitia manifestior appareret, quod eam evangelista, vel ordo dignior, et per officium magis contrarius demonstraret. Et ecce equus pallidus. Pallidus equus, sicut jam dictum est, hypocritarum numerus est, per nimiam carnis afflictionem pallidus, et moribundus. In quo diabolus sedet, quia hypocrisis, per parvam intentionem dominando, per eos malitiam suam exercet, et qui sedebat super illum nomen illi mors. Hoc nomen, mors, bene diabolo convenit, quia per eum mors incipit, et alios ad mortem trahere non desinit, unde subditur: Et infernus sequelatur eum. Infernus sequitur diabolum, quia omnes damnandi eum imitantur. Sequitur: Et data est illi potestas super quatuor partes terræ interficere gladio, et fame, et morte, et bestiis terræ. Datur diabolo potestas per divinam permissionem super quatuor partes terræ, id est, super illos qui terrenis inhaerent per cupiditatem. Interficere eos gladio peccati, et fame verbi Dei, et morte, id est, languore corporis, et bestiis, id est bestialibus mortibus. Omnes namque qui per amorem terrenorum diabolo serviunt, talia ab ipso stipendia accipiunt. Aliter: Datur diabolo potestas super quatuor partes terræ, dum ei conceditur mate-

riali gladio, fame, morte, bestiis bonos per quatuor partes terræ dispersos affligere. Quæ tamen potestas diabolo cooperatur in malum, bonis in bonum. Apertio ergo quarti sigilli major demonstratio sacramenti. Quartum animal, Joannes sive immortalis divinitatis Christi prædicatorum. Equus pallidus, hypocritarum cuneus. Sessor diabolus. Infernus damnandi potestas, permissio nocendi.

CAPUT VIII.

De quinto sigillo, et apertione ejus.

Et cum aperuisset sigillum quintum, vidi subius altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, et testimonium quod habebant, et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo, Domine, Sanctus et verus non judicas, et vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra. Et datae sunt illis singule stolæ albae, et dictum est illis ut requiescerent per tempus adhuc modicum, donec impleantur conservi eorum, et fratres eorum qui interficiendi sunt sicut et illi (Apoc. vi). Persecutionibus superius descriptis, ne audientium mentes deficerent ex tot tribulationibus prædictis, solatur divina misericordia lacrymabilem sanctorum martyrum querimoniam in præsentii capitulo, dono primæ stolæ, et promissa conservorum, et fratrum eorum salutatione. Et cum aperuisset sigillum quintum. Apertio sigilli quinti est secundum successionem temporis evidentior declaratio sacri eloquii, defectus prædicti et exhibitio promissi. Vidi super altare Dei animas interfectorum. Altare Dei, Christus. Super eum namque offerimus Patri bona per fidem quæ cogitamus, loquimur, aut operamur. Bene ergo animæ sanctorum interfectorum subius altare Dei vise sunt, quia Christo se per humilitatem submitunt, et per ipsum a Patre iudicium et vindictam de persecutoribus ex amore justitiæ requirunt. Causam vero quare interfecit sunt subiungit, dicens: Propter verbum Dei, et testimonium quod habebant, id est, propter præceptum Dei, quod in se implebant, et testificationem fidei, quam aliis prædicabant. Et clamabant voce magna, id est, voto magno, et desiderio, dicentes: Usquequo, Domine, Sanctus et Verus. Sanctus in temetipso, Verus in promissio tuo; Sanctus odiendo iniquitatem, Verus solvendo promissionem. Non judicas, et vindicas. Judicas malos a bonis discernendo; vindicas, ipsos puniendo. Sanguinem nostrum, mortem nostram ab his, qui habitant in terra, non solum per mansionem, sed et per cupiditatem. Et datae sunt illis stolæ singulæ, et dictum est illis ut requiescant per tempus adhuc modicum. Dantur nunc sanctis stolæ singulæ per solius animæ glorificationem, et dicitur illis per glorificandi corporis promissionem, ut requiescant per acceptam beatitudinem. Tempus adhuc modicum, usque ad universalem resurrectionem, donec impleantur conservi eorum, et fratres impleantur per præcogniti numeri completionem. Conservi, quia eundem habent Dominum fratres, quia eundem habent Patrem Deum.

Qui interficiendi sunt sicut et illi, quia omnes electi per præsentium laborum tolerantiam ad æternam pertingunt gloriam.

Et notandum quod dicit, modicum tempus, quia brevis est cursus temporis ad statum æternitatis. Apertio itaque quinti sigilli, evidentior declaratio eventus prædicti in pagina sacri eloquii. Altare, Christus. Animæ interfactorum, spiritus martyrum. Vox magna clamoris, desiderium ultionis. Donum, stolæ glorificatio. Animæ requies, modici temporis expectatio finiendæ mutabilitatis. Conservorum et fratrum impletio, prædestinatorum plenaria, et perfecta remuneratio.

CAPUT IX.

De sexto sigillo, et apertione ejus.

Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, et ecce terræmotus factus est magnus, et sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, et luna tota facta est sicut sanguis, et stellæ ceciderunt super terram, sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno movetur (Apoc. vi). Dum appropinquat finis visionis videt et narrat ea quæ ventura sunt circa finem temporis. In isto namque capitulo describit tribulationem in diebus Antichristi venturam et tyrannidem diabolicam imperio Christi refrenandam. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum, id est temporis sequentis occultum. Et ecce terræmotus, id est terrena diligentium motus factus est magnus; apte addit magnus, quia, cum semper reprobi moveantur ad inferendum mala bonis, tempore Antichristi magis sæviet furor crudelitatis. Et sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus, quia Christus verus sol justitiæ nigrescet, eo quod nec miraculis, nec prædicatione clarescet. Et luna facta est sicut sanguis tota, quia sancta Ecclesia ubique patietur crudelitatem persecutionis, effusione sanguinis. Et stellæ ceciderunt super terram, quia multi qui videbantur esse stellæ per fidei claritatem, et cœlestem conversationem, cadent per infidelitatem, et impietatis perpetratiorem. Possunt vero ista quæ hic dicuntur de hac calamitate, et multa quæ sequuntur ad litteram accipi. Scriptum namque est: *Erunt signa in sole, et luna, et stellis, et in terris, pressura gentium præ confusione, sonitus maris et fluctuum, ardentibus hominibus præ timore, et expectatione quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cœlorum movebuntur (Luc. xii; Matth. xxiv).* Sicut ficus mittit grossos suos, id est fructus leves et vacuos, quia Deus neminem permittit cadere, qui illi serviat vero amore. Cum a vento movetur magno, quia magnitudine persecutionis velut inanes labentur. Sequitur: *Et cælum recessit sicut liber involutus, et omnes montes, et insulæ de locis suis motæ sunt, et reges terræ, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber absconderunt se in speluncis, et petris montium.* Cælum, id est cœlestem conversationem, agentes, recessit sicut liber involutus, quia se occultabunt, se et cœlestia sacramenta sibi commissa celantes. Et omnes montes et insulæ motæ sunt de locis suis, quia

omnes per virtutum eminentiam alti, et fluctibus persecutionum quassati se fide et opere a malis dividunt. Et reges terræ, id est illi qui vel se vel alios volunt regere, et principes, qui sciunt principari, et tribuni, qui tribus regunt, et divites, operibus virtutum, et fortes, contra impetus tentationum. Et omnis servus liber, quantum ad conditionem, vel quantum ad conjugii copulationem aut libertatem. Et absconderunt se in speluncis et petris montium, imitando secretam et firmam conversationem sublimium sanctorum: *Et dicent montibus et petris, id est sublimibus et firmis in fide sanctis: Cadite super nos, per piam affectionem, et abscondite nos, per vestram intercessionem, a facie, id est ab animadversione, sedentis super thronum.* id est regnantis Divinitatis, et ab ira agni, Christi videlicet hominis. Possunt tamen quedam de his quæ dicta sunt ad litteram intelligi, ut scilicet homines in illis diebus in speluncis et petris præ timore sint se absconsur, et ab ipsis se velint operiri, et causam quare se velint abscondi et operiri subjungit, dicens: *Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum.* Vere etenim dies magnus iræ ipsorum veniet, quando tantus furor tanti hostis tam cruceliter desæviet. Erit etenim tempus, quale non fuit ab eo ex quo gentes esse cœperunt usque ad tempus illud. Et nisi breviasset Dominus dies, non fuisset salva omnis caro, id est nisi tribulationi illi citius finem daret, nemo eam sustinere posset. Et quis poterit stare in fide, videlicet perseverantia, nisi sanctorum adjuvetur oratione? In paucis itaque verbis magnam et miserabilem tribulationem tempore Antichristi venturam comprehendit. Sed multiplici Ecclesiæ bello descripto subjicit tempore hujus belli diabolus nocere paratum, sed a Deo ne sui torperet vel desperarent refrenatum. Sequitur:

Post hæc vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem (Apoc. vii). Isti quatuor angeli sunt universi dæmones totum mundum in quatuor angulis suis in diebus illis possidere cupientes. Stantes, et quos in latitudine mundi devorare possint considerantes. Quatuor venti sunt quatuor Evangeliorum libri. Isti venti tunc super terram, super mare et arbores flant, quando perfecti doctores evangelici sacramenti plenitudinem terrenam diligentibus, et in salo sæculi fluctuantibus malis ad similitudinem arboris sursum erectis, et fructificantibus bonis prædicant. Quos prædicti apostatæ angeli tunc, ne amplius super terram, mare, vel in arborem flent, se tenere putabunt; quia, ne verbum sacri Evangelii malis vel bonis prædicetur, laborabunt. Et notandum quod dicitur super terram, et super mare, et in arborem, quia bonum malis desuper offertur, quod a bonis jam intrinsecus possidetur. Sequitur:

Et vidi alium angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum Dei vivi, et clamavit voce magna

quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ et mari, dicens: Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Aliter: Angelus Christus a prædictis angelis multum diversus, qui ascendit ab ortu solis, quia prædicator et largitor paternæ claritatis. Qui etiam per hoc quod ascendit, nobis formam ad superna bona tendendi monstravit. Iste angelus descendit per carnis assumptionem, ascendit per ejusdem carnis glorificationem. Qui signum Dei habuit, quia immortalis divinitatis in se potentiam ostendit. Voce magna quatuor angelis, quibus datum est, id est permissum est nocere terræ et mari clamavit, quia eorum malitiam magnæ auctoritatis imperio refrenabit. Per hoc quod hic ubi ait, quibus datum est nocere terræ et mari, de arboribus tacuit, potest intelligi quod perfecte bonis nihil nocet quod eis in bono potestas contradicit adversa. Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus, id est, nolite nocere malis qui convertendi sunt, et bonis qui conversi sunt. Nolite nocere per effrenatam tentationem donec signemus servos Dei nostri in frontibus eorum, per manifestam fidei confessionem. Donec, id est usque, signemus, id est omnibus signatis, neminem signandum expectemus. Signemus, videlicet ego interiorius per gratiæ spiritualis effusionem, et mei ministri exteriorius, per prædicationis administrationem. Signemus, per distinctionem, servos, per subjectionem, Dei, per electionem, nostri, propter humanitatem, in frontibus eorum, propter confessionis manifestationem. Clamor ergo angeli, refrenatio diaboli. Sequitur:

Et audivi numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel. Statim postquam posuit refrenationem reproborum angelorum, subjungit signationem electorum hominum ad latitudinem signatorum, in qua signatione omnes electos pariter comprehendit præmittendo signatos ex omni tribu Israel, filios videlicet qui passionem Redemptoris præcesserunt, subjungendo turbam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, illos qui eum subsequuntur. Sed idcirco ipsam redemptionem præcedentes sub numero signat, ut paucos antiquitus salvatos ostendat ad comparationem illorum quos post passionem per gratiam collectos sola sapientia divina dinumerat, et sequendo ordinem temporis primo ponit collectos ex antiquis, deinde collectos ex modernis. Et audivi, id est intellexi, qui essent signati, numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia. Iste numerus convenit antiquis electis ad beatitudinem prædestinatis. Centenarius namque qui in computatione læva transit ad dexteram, beatitudinem supernam ad quam de mundo transimus figurat. Quadragenarius autem qui ex quater decem consistit, recte Decalogum legis, et spiritualem Evangelii intelligentiam in ipso contentam significat. Quaternarius vero quatuor principalium virtutum exercitationem, et millenarius totius justitiæ per-

fectionem designat. Apte igitur antiqui justi signo crucis, etsi non re, tamen fide ad salutem signati, centum quadraginta quatuor millia esseretur. Centum propter promissam beatitudinem, quadraginta, propter Decalogi completionem, et evangelici sacramenti significationem. Quatuor, propter quatuor principalium virtutum exercitationem. Ex omni tribu filiorum Israel, id est non tam carnem ex Israel ducentes, quam fidem ipsius tenentes. Quos bene ex omni tribu Israel filiorum signatos vidit, quia divina pietas ex omnibus aliquos elegit. Ex tribu Juda decem millia signati. Tribum Juda, quæ quarta fuit in generatione, primam ponit in significatione, propter religionem et propter sapientiæ dignitatem, de qua Christus sumpsit carnem. Dan, de cuius genere Antichristus nascetur, in numero signatorum prætermittitur, ut per hoc ostendatur quod Antichristus de cœtu sanctorum rejicitur. Quod autem in descriptione signationis generationis non servat ordinem, ad spirituales dignitatis et ad meritorum potest referri dispositionem. Ex singulis tribubus ponit duodecim millia signatos. Duodecim, propter duodecim patriarcharum prærogativam, millia propter perfectam justitiam. Signatos, propter fidei confessionem veram. Ex tribu Juda decem millia signati. Judas interpretatur *confitens*. Confessio alia criminis, alia laudis. Hi sunt, qui per confessionem se de crimine laverunt, et de acceptis beneficiis laudis gratias retulerunt. Ex tribu Ruben decem millia signati. Ruben interpretatur *filium videns*. Hi sunt, qui boni operis fructum genuerunt, et per eum ad summi Patris filii contemplationem pervenerunt. Ex tribu Gad, decem millia signati. Gad interpretatur *accinctus*. Hi sunt, qui semper parati et expediti sunt contra tentationem. Ex tribu Aser, decem millia signati. Aser interpretatur *beatus*. Hi sunt, qui per præsentis miseriæ tribulationem perveniunt ad beatitudinem. Ex tribu Nephtholim, decem millia signati. Nephtholim interpretatur *latitudo*. Hi sunt, qui per affectum charitatis proximis impenderunt opera pietatis. Ex tribu Manasses, decem millia signati. Manasses interpretatur *oblivis*. Hi sunt, qui per oblivionem temporalium pervenerunt ad præmium cœlestium. Ex tribu Simeon, decem millia signati. Simeon interpretatur *tristitiæ exauditio*. Hi sunt, qui per præsentem tristitiam ad veram attigerunt lætitiā. Ex tribu Levi, decem millia signati. Levi interpretatur *superadditus*. Hi sunt, qui bona melioribus addiderunt, et per hoc cœlestis boni additamentum receperunt. Ex tribu Issachar, decem millia signati. Issachar interpretatur *merces*. Hi sunt, qui respuerunt mercedem laudis humanæ, et per hoc acceperunt mercedem retributionis divinæ. Ex tribu Zabulon, decem millia signati. Zabulon interpretatur *habituaculum fortitudinis*. Hi sunt, qui per conversationem pervenerunt ad cœlestem mansionem. Ex tribu Joseph, decem millia signati. Joseph interpretatur *augmentum*. Hi sunt, qui per augmentum

justitiæ pervenerunt ad plenitudinem gloriæ. Ex tribu Benjamin, decem millia signati. Benjamin interpretatur *filius dexteræ*. Ili sunt, qui per vias, quæ a dextris sunt quas novit Dominus, ambulaverunt, et per hoc ad dexteram judicis constitui meruerunt. Pauca, frater charissime, de multis perstringimus, et multa in his omnibus tuæ prudentiæ discutienda reliquimus, quæ causa brevitalis præterimus. Sequitur :

Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis, stantes ante thronum, et in conspectu Agni amicti stolis albis, et palmæ in manibus eorum. Superius posuit justos, qui in passione Christi præcesserunt, modo subjungit eos qui tempore gratiæ fidei signum acceperunt. Quorum numerum ideo non ponit, ut aperte significet, quod eum humanus sensus capere non possit. Unde apte dicit : Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, nisi ille videlicet qui etiam maris arenas, et pluvix guttas, et dies sæculi solus dinumerat. Ex omnibus gentibus, quas superius nomine nationis designavit, et tribubus, et populis, et linguis, hæc supra exposita sunt. Tribus dicitur a tribus ordinibus in quibus sunt septuaginta linguæ, in lingua diversi populi, in populo diversæ sunt nationes. Ex omnibus gentibus etiam barbaris, tribubus, populis, quia divina pietas sicut sagena ex omni genere piscium, ita ex omni genere hominum elegit, et ad vitam perducit. Stantes, quia parati sunt divinis obedire præceptis, ante thronum, id est ante regiam dignitatem divinæ majestatis. In conspectu Agni Christi hominis amicti stolis albis, per munditiam corporum, et palmæ in manibus eorum, per victoriam hostium, et clamabant voce magna, id est magna devotione dicentes : *Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno*, quasi diceret : *Salus nostra non nobis ascribatur, quia non est a nobis, sed ascribatur illi a quo est, Deo videlicet nostro, qui sedet super thronum et Agno*, divinitati regnantî, et Agno Christo homini. Aliter : *Salus quam habet divinitas per naturam, et humanitas per gratiam, divinitati et humanitati decantetur per rationalem creaturam.* Sequitur :

Et omnes angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium, et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt eum dicentes : Amen. Angelos inducit de salvatione hominum gaudentes, et humanæ confessionis testimonium confirmantes. Et omnes angeli stabant, quia ad obediendum parati, in circuitu throni, undique exsequentes ministerium præcepti. Et seniorum, et quatuor animalium, ubique ecclesiasticos viros muniendo. Et ceciderunt in conspectu throni in facies suas, se humiliando. Et adoraverunt Deum, se saltando. Dicentes : *Amen*, humanæ laudis Deo exhibitæ testimonium confirmando, et Deum pariter collaudando. Unde bene subditur : *Benedictio, et gratias, et sapientia, et gratiarum actio, et honor, et*

virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen; quasi dicerent : *Omnia quæ habet per naturam divinitatis, illi sunt referenda per canticum laudis. Benedictio, quia singulariter et superexcellenter est benedictus; claritas, quia clarus; et sapientia, quia sapiens; gratiarum actio, quia pro collatis beneficiis est laudandus; honor, quia honorandus; virtus, quia invincibilis; fortitudo, quia fortis in sæcula sæculorum, sine fine. Amen, id est vere. Et apte ista septem referuntur ad laudem Creatoris, quia septem sunt dona gratiæ spiritualis, quæ per ipsum distribuuntur salvandis : *Et respondens unus de senioribus dixit mihi : Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt, et unde venerunt ? Et dixi : Domine mi, tu scis.* Visa turba in tantæ gloriæ dignitatis moneatur attendere per quam viam potuit ascendere ad eam, ut idem alios doceat suspicere ut ad eandem gloriam contendant pervenire. Unus de senioribus est universitas prophetarum, apostolorum et doctorum prædicans justitiam et gloriam electorum. Hi qui amicti sunt stolis albis, corporibus et operibus mundis. Qui sunt, id est quantæ dignitatis, et unde venerunt, id est de quanta fornace tribulationis. Et dixi illi : *Domine mi, tu scis; quasi diceret : Ego nescio, sed tu doce me. Et dum humiliter se utrumque ignorare fatetur, ipse ab angelo quemadmodum et nos ab universitate doctorum de utroque edocetur. Nam subditur : *Et dixit mihi : Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in sanguine Agni.* Et est ordo sensuum : laverunt stolas suas, in baptismo, dealbaverunt eas, bene operando et utrumque in sanguine Agni, in fide passionis Christi; et sic tandem venerunt de tribulatione, de præsentium passionum tolerantia, quia meruerunt, largiente gratia, in baptismo lavari, et bene vivendo dealbari, et pro fide Christi adversa pati. Sunt ante thronum Dei, id est regnantem Divinitatem, et serviunt ei per laudis ejus decantationem. Die ac nocte, id est continue. In templo ejus, in sanctorum congregatione, quorum dignitas adhuc declaratur, cum subditur : *Et qui sedet in throno*, id est Deus qui regnat, *habitat super illos*, quia in perpetuum eos pie protegit et gubernat, ut eis bonum, quod ipse invisibiliter et multiformiter habet, participet. Quorum etiam beatitudinem latius in sequentibus describit, ostendens eos a malo alienos et bono repletos : *Non esurient, neque sitient amplius*, quia reficientur pane et fonte vitæ : *Neque cadet super illos sol neque ullus æstus*, quia protegentur a majori et minori tribulatione. Quoniam Agnus, qui in medio throni est, id est in medio angelorum in quibus Deus residet et per quos judicia sua exercet, reget illos, videlicet in via, et deducet illos ad vitæ fontes aquarum, in patria. Et quoniam erunt ab omni malo liberi, ita quoque erunt absque omni dolore mali. Unde subditur : *Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.* Deus absterget, quia sicut ab omni malo liberos, sic eos totius do-**

loris immunes faciet. Apertio igitur sexti sigilli, A completio mystici eloquii. De persecutione Antichristi, motus et concussio rerum, persecutio pravorum angelorum. Nocentium cohibitio, diabolicæ tentationis refrenatio. Angelus, Christus. Signati, electi. Centum quadraginta quatuor millia ex omni tribu filiorum Israel, electi in redemptionem præcedentes. Turba magna, electi eam subsequentes. Concentus angelorum, gaudium eorum, et gratiarum actio de salute hominum. Unus autem seniorum, universitas doctorum. Lavatio et dealbatio stolarum, munditia corporum et operum. Sanguis Agni, passio Christi; mali ablatio, præsentis miserix evasio; boni collatio, superna beatitudo.

CAPUT X.

De septimo sigillo, et apertione ejus.

Et cum aperuisset septimum sigillum, factum est silentium in cælo quasi media hora (Apoc. viii). In fine visionis describit ea quæ contingent in fine temporis. Et cum aperuisset sigillum septimum, id est cum per extremitatem sæculi præsentis inciperet demonstrare in sacra visione jam compleri mysterium humanæ redemptionis, factum est in cælo, id est in sancta Ecclesia, silentium, id est tran-

quillitas magna ex omni parte parata. Sed quasi media hora dicitur silentium fieri, quia cito veniet iudicium. Apertio igitur septimi sigilli, manifestatio sacri eloquii de his quæ fiunt circa finem sæculi. Silentium quasi media hora, pax et tranquillitas ultima. Et ut cuncta quæ in hac visione continentur, breviter ad evidentiam revocemus in fine: In primo capitulo egit auctor de sedente in throno et ornatu ejus. In secundo, de quatuor animalibus. In tertio, de libro signato quem sedens in throno in ejus dextera tenuit, et de Agno, qui librum aperuit. In quarto, de primitivis, et renatis et per gratiam ad vitam resurgentibus. In quinto, de impiis persecutoribus. In sexto, de hæreticis. In septimo, de hypocritis. In octavo, de martyrum querimoniis, et singulis stolis sibi datis. In nono, de persecutione Antichristi. In decimo, de parvi temporis pace, et tranquillitate quæ eis post Antichristum in fine mundi, et in his omnibus de justorum probatione, et ad coelestem gloriam præparatione, et de profunditate coelestium misteriorum, quæ in secunda hujus libri visione continentur. Paucas guttas hausimus, sed jam stylum ponendo quiescimus, ut ad tertiam discutiendam alacrius resurgamus.

LIBER TERTIUS.

DE VISIONE TERTIA.

PROLOGUS.

Deus, cujus magna virtus, cujus sapientiæ non est numerus; qui per potentiam cuncta creavit, per sapientiam creata disposuit, disposita multiplicat, multiplicata gubernat, ineffabili bonitate sua suis electis futura prædicit, et quid est agendum, quid cavendum, quid tolerandum, quid sperandum patienter ostendit, ut eos per singula perfecte doceat, et docendo ad omnia præmuniat. Unde in hac visione secundum prolixitatem temporis disponitur ordo narrationis, ut ubique cujuslibet causæ eventus distinguatur, et universalis mater Ecclesia per sacram prophetiam edocta, in his qui ad vitam æternam prædestinati sunt nullum detrimentum patiantur. Describit autem visio ista sub distinctione septem angelorum tubis canentium, universitatem prædicatorum, turbines persecutionum, retributiones præmiorum. Incipit denique narrationem suam ab exordio Ecclesiæ renascentis, et symbolis, et figuris describens mutationes rerum secundum vicissitudines successionum, et eam deducit usque in finem temporis. Ibi que post multas tolerantias laborum subjungit præmia justorum, quæ cuncta in suis locis distinguemus, et prout ordo requirit exponendo disponemus.

C

CAPUT PRIMUM.

De septem angelis canentibus tuba, et de alio angelo stante ante altare.

Et vidi septem angelos stantes in conspectu Dei, et datæ sunt illis septem tubæ (Apoc. viii). Septem angeli stantes in conspectu Dei sunt prædicatorum universi per omne tempus quod septem dierum numero volvitur, cooperante Spiritus sancti gratia, prædicantes verbum Dei. Qui idcirco dicti sunt angeli, quia a Deo missi; stantes in conspectu Dei, quia ad divinum obsequium parati. Dantur illis septem tubæ, quia attribuitur eis universale officium prædicationis divinæ, ut canant ad electorum munitionem, et reproborum destructionem: *Et alius angelus venit, et stetit ante altare habens thuribulum aureum in manu sua.* Alius angelus Christus, quia magni consilii angelus, qui bene dicitur alius, quia ab aliis angelis, id est universis prædicatoribus, et gratia sanctitatis, et excellentia dignitatis, et potentia virtutis longe remotus. Qui venit, dum naturæ nostræ fragilitatem assumpsit: *Et stetit ante altare, de hoc altari typice scriptum est: Altare de terra facietis mihi (Exod. xvii).* Altare de terra, humanitas assumpta. Sed sicut venire pertinet ad carnis assumptionem, ita stare pertinet ad divinitatis immutabilitatem. Qui ergo venit per carnem, per divinitatem ante altare stetit, quia divinitatem in qua

immutabilis permansit, humanitate quæ nobis altare est, prior et sublimior fuit. Habens thuribulum aureum in manu sua. Thuribulum, sunt sancti apostoli, qui ad electorum preces summæ Divinitati offerendas in sancta Ecclesia sunt principaliter constituti. Qui apte aurei sunt, et auri fulgorem habent, quia divinam in se sapientiam continent, et per eam in mundo cunctis lucent. Istud thuribulum angelus in manu habuit, ex quo Christus duodecim apostolos elegit. Sequitur :

Et data sunt ei incensa multa, id est orationes delectabiles, ut daret, id est repræsentaret Patri, de orationibus sanctorum super altare aureum, id est super semetipsum. Ipse est namque altare, quia super eum offeruntur Patri omnia vota humanæ justitiæ. Aureum, quia in ipso sunt omnes thesauri absconditi sapientiæ et scientiæ. Ipsi ergo soli ad offerendum incensa dantur, quia omnes orationes sanctorum per ipsum Patri commendantur. Sed et recte altare aureum dicitur esse in conspectu Dei, quia de eo testatus est Pater in eo complacuisse sibi. *Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum coram Deo de manu angeli*, quia illa sola oratio in cœlestibus est accepta, quam Filius offert Patri. Sequitur :

Et accepit angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram. Angelus thuribulum, quod superius habere dictus est, accepit, et illud de igne altaris implevit, quando Christus apostolos post completum humanæ redemptionis mysterium in fide solidavit, et eis de eodem Spiritu quo ipse plenus erat primitias dedit. In terram quoque thuribulum impletum misit, dum eos in terram ad prædicandum direxit. Sed quid apostolorum missionem secutum sit declaratur, eum subditur : *Et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terræmotus magnus.* Prædicantibus etenim apostolis facta sunt tonitrua, id est duræ damnationis comminationes, et voces, id est mediocres admonitiones. Et apte post tonitrua addidit voces, quia quos per minas deterremus, per promissa lenire debemus, ut terror a malo frangat, et promissio ad bonum quærendum stabiliat. Sed quia apud infideles, nec terrores minarum nec voces valent persuasionum, sine testimoniis miraculorum, apte subditur : *et fulgura.* Fulgura namque significant miracula longe-lateque coruscantia. Et quoniam postquam tonitrua comminationum, et voces admonitionum in omnem terram sonuerunt, et fulgura miraculorum orbi terræ coruscaverunt, multi de eo quod erant mutati sunt, recte subditur : *et terræmotus.* Terræmotus namque post tonitrua, voces, fulgura, factus est ; quia, apostolis prædicantibus et miracula facientibus, multi terreni terram inhabitantes, et terram diligentes moti sunt, alii ad bonum per conversionem, alii ad malum per aversionem. Alii moti sunt ad credendum, alii moti sunt ad persequendum. Bene quoque, postquam dixerat terræmotus, subiecit manus ; quia, largiente gratia, multi sunt ad fidem a

Christo vocati, et, exigente culpa, multi sunt ad persecutionem fidei, diabolo instigante, excitati. Sequitur :

Et septem angeli, qui habebant septem tubas, paraverunt se ut tuba canerent. Postquam superius de angelo magni consilii, id est de Christo, quædam quæ ad redemptionis nostræ sacramenta pertinent breviter tetigit, et apostolorum missionem per thuribulum in terram missum typice descripsit, rursum ad septem angelos, id est ad universos prædicatorum conventus de quibus incœpit, et de quibus in sequentibus tractabit, sermonem reducit : qui se parant ut tuba canant, quia operantur prius quod postea prædicant, vel quæ, et quibus prædicare debeant diligenter prius considerant. Magnum quippe est officium prædicationis, unde necesse est ut qui illud exercere debent, et firmentur virtute sanctitatis, et utantur libra discretionis. Septem ergo angeli sunt prædicatores universi. Alius angelus, Christus. Thuribulum, duodenus apostolorum numerus. Fumus aromatum, devotiones orationum. Altare aureum, corpus assumptum. Impletio thuribuli de igne altaris, primitiæ spiritus datæ discipulis. Missio thuribuli in terram, directio apostolorum ad prædicandum terrigenis gratiam. Tonitrua, comminationes ; voces, admonitiones. Fulgura, splendor miraculorum. Terræmotus magnus, conversio et aversio hominum ; angelorum ad canendum prædicationis, prædicatorum bona actio, et provida prædicandi discretio.

CAPUT II.

De primo angelo, et tuba ejus.

Et primus angelus tuba cecinit, et facta est grando et ignis mista in sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum combusta est, et omne fenum viride combustum est (Apoc. viii). Primus angelus, prædicatorum ordo primus ; prima tuba, prædicatio prima. Primus ergo angelus tuba cecinit, quando in Novo Testamento ordo prædicatorum primus in Judæa Evangelium personavit. Sed quid ipsam prædicationem secutum sit declaratur eum subditur : *Et facta est grando et ignis mista in sanguine.* Grando significat extrinsecus flagellum persecutionis. Ignis, flammam interioris ardentis perversæ æmulationis. Sanguis crudelitatem occisionis. Primo itaque angelo, tuba canente, facta est grando, et ignis commista in sanguine ; quia, primo prædicatorum ordine in principio Novi Testamenti in Judæa prædicante, Judaicus populus usque ad effusionem sanguinis crudeliter exarsit in persecutione. Et missum est in terra, id est in illos qui habitant in terra. Sed quia sævitia persecutionis non bonis, sed malis nocet, apte subjungitur : *Et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum combusta est, et omne fenum viride combustum est.* Dux hominum partes sunt Dei, activi scilicet, et contemplativi, imperfecti et perfecti, minores et majores. Istas duas partes Deus sibi assumit, quia pusillis cum majoribus benedixit

Tertia pars, quæ est malorum, diabolo relicta est, A et facta grandine, et igne commista in sanguine, duabus quæ Dei sunt illæsis permanentibus combusta est, quia, prædicatorum ordine prædicante et persecutione sæviante, funditus a bono defraudata est. Terra autem significat homines, quia debent et ipsi ad similitudinem terræ per virtutes et bona opera fructificare. Arbores significant homines, quia sicut arbores, se desiderio cœlestis boni sursum debent erigere. Fenum viride significat homines, quia, debent, quemadmodum fenum viride, per virtutem perseverantiæ semper virere. Sed arborum et terræ tertia pars combusta perhibetur, ut duabus partibus quæ, ut dictum est, Dei sunt illæsis a malo permanentibus, ipsa a vero bono sterilis dejecta marcida significetur. Fenum autem totum comburitur, quia B quisquis solum crudelitatis virorem habet, et virtutum et operum bonorum fructu caret, veniente tentatione vel persecutione malignitatis incendio facile concrematur. Sed boni denique sive mali homines sub significatione trium rerum, terræ, arborum, feni, recte comprehenduntur, propter trium bonorum sive malorum typum, cogitationum videlicet, locutionum, actionum. Hæc enim omnia in bonis bona sunt, in malis mala. Non inconvenienter itaque homines sive boni, sive mali per trium rerum describuntur significationem, quia et per trium distinguuntur qualitates, et multa sunt quidem quæ de hujusmodi intellectibus dici possunt. Sed quæ sub præsentī brevitate comprehendere non valeamus, ad exercitationem sensus tui, tuæ prudentiæ quærenda et discutienda reservamus. Non enim debes hebes his tantum quæ dicimus supersedere, sed temetipsum in anteriora extendere, et attemperare, remotiora attingere, majora comprehendere. Primus ergo angelus, prædicatorum ordo in Judæa prædicantium in Novo Testamento primus. Tuba prima, prædicatio prima. Grando et ignis commista in sanguine, æmula persecutio sæviens in crudelitate; tertiæ partis terræ, arborum, et totius feni viridis combustio, damnatorum reprobatio. Duarum partium terræ, et arborum servatio, salvandorum assumptio. Quorum videlicet salvandorum duæ partes esse dicuntur, quia salvandi sub imperfectionis et perfectionis differentiâ comprehenduntur.

CAPUT III.

De secundo angelo, et tuba ejus.

Et secundus angelus tuba cecinit, et tanquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, et mortua est in eo tertia pars creaturæ, quæ habebat animas, in mari; et tertia pars navium interiit (Apoc. viii). Collectis ad fidem in prædicatione ex Judæa fidelibus, statim secunda prædicatio in gentibus quæ maris nomine designantur personuit, et ex eis utique salvandos convocavit. Sed diabolus, qui in prima prædicatione aliquos ex Judæis sibi auferri doluerat et idcirco in Judæa persecutionem excitaverat, ut prædicationem ad gentes transferri vidit, statim in gentibus

persecutionem ad ejusdem impedimentum excitavit. Dicitur ergo: Et secundus angelus tuba cecinit, id est vox prædicatorum, relictis Judæis in gentibus, personuit, et mons magnus, id est diabolus, mons per tumorem, magnus per tumoris magnitudinem, igne ardens per invidiam, missus est in mare, id est in gentiles per permissionem divinam. Gentiles mari bene comparantur, quia fluctuabant per diversorum culturam idolorum, et multorum amaritudinem vitiorum. Istius maris duæ partes sunt Dei, tertia diaboli, sicut in præcedenti capitulo de terra et arboribus monstravimus. Secundo angelo tuba canente et tanquam monte misso in mare, tertia pars maris facta est sanguis; quia, derelicta Judæa, sonante in gentibus voce prædicationis, diabolo concitante, pars gentilitatis, relinquendo Deum, tormento damnationis conversa est ad crudelitatem persecutionis. Tertia quoque pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, mortua est; tertia pars navium interiit, quia damnanda pars illorum etiam, qui apud eos magis videbantur rationabiles, et digniores, et illorum qui aliorum erant vectores et sustentatores, per culpam ante mortua, tunc fidem respuendo et in infidelitate permanendo, æternæ morti deputata desperiit. Secundus ergo angelus cum sua tuba, prædicatores in gentibus cum prædicatione de Judaismo ad gentes translata. Mons magnus missus in mare, diabolus sæviens in concitanda gentilitate. Duæ partes maris habentium animas et navium, salvandi, tertia pars damnandi. Sanguis, crudelitas persecutionis. Mors habentium animas, et interiit navium, manifesta quorundam reprobatio qui magis æstimabantur rationales, et aliorum vectores et sustentatores.

CAPUT IV.

De tertio angelo, et tuba ejus.

Et tertius angelus tuba cecinit, et cecidit de cælo stella magna ardens tanquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum, et nomen stelle dicitur absynthium, et facta est tertia pars aquarum in absynthium, et multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt (Apoc. viii). Multa in hac tertia visione continentur, quæ secundum ea D quæ in secunda visione dicta sunt, aptissime disponuntur. Ubi namque sancta prophetia ait: Alius exivit equus rufus, egit de persecutoribus sub apertione secundi sigilli. Hic ubi in præcedenti capitulo dicit facta est tertia pars maris sanguis, agit de persecutoribus sub tuba secundi angeli. Ibi ubi dixit: Ecce equus niger, egit de hæreticis sub apertione tertii sigilli. Hic ubi dicit: Cecidit de cælo stella, agit de hæreticis sub tuba tertii angeli. Ibi ubi dixit: Ecce equus pallidus, egit de hypocritis sub apertione quarti sigilli. Hic ubi dicit: Tertia pars solis percussa est, agit de hypocritis sub tuba quarti angeli. Ibi ubi ait: Terræmotus factus est magnus, egit de persecutione Antichristi sub apertione sexti sigilli. Hic ubi ait: Solve quatuor an-

gelos qui alligati sunt in flumine magno Euphrate, agit de persecutione Antichristi sub tuba sexti angeli. Ibi ubi dixit: Factum est silentium in cœlo quasi hora media, egit de fine mundi sub apertione septimi sigilli. Ille ubi dicit: Factum est regnum hujus mundi Domini nostri et Christi ejus, agit de fine mundi sub tuba septimi angeli. Secundum ergo cum secundo, tertium cum tertio, quartum cum quarto, quintum cum quinto, sextum cum sexto, septimum cum septimo concordat sigillum cum angelo, et cum apertione sigilli tuba angeli. Quæ tamen singula cum singulis de eodem diversi figuris tractant, ut lectorem magis exercent, et ut diabolum sicut in exhibitione divinæ promissionis, ita hic eisdem promissionis modum velle impedire, officium prædicationis ostendant. Hæc de consonantia præcedentis, et presentis visionis diximus. Nunc ad capitulum propositum redeamus. Et tertius angelus tuba cecinit, id est tertius prædicatorum ordo prædicavit, et cecidit de cœlo stella, id est de Ecclesia hæreticorum caterva; quæ bene dicitur stella magna ardens. Stella per acceptam scientiam, magna per superbiam, ardens per invidiam. Tanquam facula, quia dum alios ad pravitatem incendit, semetipsam consumit. Et cecidit in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum, per flumina et fontes divina Scriptura figuratur, cujus haustu mens humana veri hominibus recreatur. Fontes aquarum dicuntur illi libri in quibus origo et summa fidei comprehenditur, sicut sunt libri legis, prophetarum, evangelistarum et apostolorum. Flumina, illa quæ inde trahuntur, sicut sunt expositiones doctorum. Duæ sunt autem partes Scripturæ, historica, videlicet spiritualis intelligentia, quæ recte intellectæ pertinent ad bonos. Tertia pars est perversorum perversa intelligentia, quæ pertinet ad malos. Stella de cœlo itaque cadens in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum cecidit, quia pravitatis hæretica de sublimitate Ecclesiæ decidens sacram Scripturam in parte suæ assertionis corripit. Et nomen stellæ dicitur absinthium; nomen stellæ, id est hæreticæ tubæ, dicitur absinthium, quia, quisquis ab hæretica pravitatis seducitur, ad pravæ intelligentiæ et spiritualis mortis amaritudinem perducitur; unde congrue dicitur: Et facta est tertia pars aquarum absinthium, et multi homines mortui sunt de aquis quia amaræ factæ sunt. Stella namque cadente in aquas, aquæ amarificantur, et homines bibentes moriuntur; quia, hæreticis summa deserentibus, et sacram Scripturam per se docentibus, Scriptura in eorum doctrina corrumpitur, et eorum pravitati consentientes spirituali morte necantur. Duæ itaque partes remanent Deo, tertia corrupta relinquitur diabolo. Qui, quoniam per persecutionem prædicationem divinam exterius omnino impedire non potuit, interius per hæreticos adimplere tentavit. Tertius angelus igitur prædicatorum ordo tertius, stella cadens hæreticus a vera fide decidens. Aqua, Scriptura; imitatio tertiæ par-

tis, pravitatis assertio; mors bibentium, impietas consentientium.

CAPUT V.

De quarto angelo, et tuba ejus.

Et quartus angelus tuba cecinit, et tertia pars solis percussa est, et tertia pars lune, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars earum, et tertia pars diei non luceret, et noctis similiter (Apoc. viii). Videns hostis antiquus nec per infidelium persecutionem, neque per hæreticorum pravitatem prædicationem ad libitum suum impedire non posse, adjungit hypocritarum simulationem. Et quartus angelus tuba cecinit, id est quartus ordo prædicatorum prædicavit. Et tertia pars solis percussa est, id est sensus humanus in hypocritis (qui perfectis et imperfectis justis tertii sunt per sinistram intentionem) obscuratus est. Et tertia pars lune, id est justitiæ eorum quæ per augmentum debuisset crescere, et tertia pars stellarum, id est virtutes eorum quæ deberent multipliciter lucere, ut obscuraretur tertia pars eorum, id est universa claritas in conversatione hypocritarum. Duæ namque spiritualis boni partes illæ perfectis justis reservantur. Tertia vero in reprobis destruitur, ut diei non luceret tertia pars, et noctis similiter. Per diem hoc in loco accipiuntur illi qui inter hypocritas videntur scientia, vel vita lucidiores; per noctem illi qui in utraque parte apparent minus lucentes. Bene itaque tertia pars solis, lune et stellarum obscurata diei et nocte lucere perhibetur, quia bonum intelligentiæ justitiæ virtutis, et in excellentioribus, et in inferioribus hypocritarum personis funditus obnubilatur. Sequitur:

Et vidi et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cælum, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra! De ceteris trium angelorum vocibus, qui erant tuba canentes, aquila quæ reverberatis oculis contra solem ad sublimia volat, universitatem divinarum scripturarum et prædicatorum significat, qui cæteris fidelibus cœlestia secreta subtilius scrutantur, et altius, et clarius contemplantur. Qui bene dicuntur aquila una, quia magna est eorum in sacræ Scripturæ contemplatione et prædicatione concordia. Qui toties per medium cælum volantes voce magna clamant, quoties magna auctoritate in communi audientia totius Ecclesiæ sublimiter recta prædicant: Væ, væ habitantibus in terra! De ceteris vocibus trium angelorum, quia erant tuba canituri, quasi diceret: Gravia sunt mala quæ superius continentur, sed valde graviora sunt ea quæ sequuntur. Væ namque ter positum, et habitantibus in terra comminatum de cæteris vocibus trium angelorum, qui erant tuba canituri, tres gravissimas tribulationes designat trium ordinum prædicatorum temporibus futuras, qui erant prædicaturi. Graves igitur sunt tribulationes quæ sub tuba quatuor præcedentium angelorum præcedunt, sed longe graviores sunt, quæ sub trium sequentium tuba succedunt. Quod autem dicit habitantibus in

terra, significat terrena diligentes, et terrena cœlestibus præferentes, quibus tribulationes vertuntur in malum, quæ bonis cooperantur in bonum. Quartus ergo angelus, prædicatorum ordo quartus, tertia pars solis, lunæ, stellarum, diei, noctis, obscurata claritas intelligentiæ, justitiæ, virtutum, tam in sublimioribus quam in moribus hypocritarum personis obnubilata. Aquila volans per medium cœlum, universitas prædicatorum in Ecclesia prædicantium tria. Væ sequentia, sub vocibus succedentium angelorum, tribulationes venturæ temporibus sequentium prædicatorum.

CAPUT VI.

De quinto angelo, et tuba ejus.

Et quintus angelus tuba cecinit. Et vidi stellam de celo cecidisse in terram. Et data est illi clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ. Et obacuratus est sol, et aer de fumo putei, et exierunt locustæ in terram (Apor. viii). Postquam diabolus vidit quod per singula mali persecutorum crudelitatem, hæreticorum pravitatem, hypocritarum simulationem, sacram impedire prædicationem non potuit, universa malorum genera, sicut in sequentibus ostenditur, induxit, et quod per singula sigillatim non valuit, per omnia pariter efficere tentavit. Et quintus angelus tuba cecinit, id est prædicatorum ordo quintus prædicavit. Et vidi stellam de cœlo cecidisse in terram, id est vidi quod diabolus, qui lucifer dictus est, qui de cœlo cecidit, in terrenis et terrena diligentibus dominationem accepit. Et data est illi clavis putei abyssi, id est concessa est illi potestas profunda et occulti mali. Qui puteum abyssi aperit dum, profundam et occultam malitiam ad nocendum de universorum simul malorum cordibus eduxit, et propalavit. Fumus quoque putei sicut fumus fornacis magnæ ascendit, quia simul et semel aperta erupta, et soluta pravitas dæmonum et hominum ad detrimentum honorum qui in sublimi positi sunt pertingere laboravit. Unde apte subditur: Et obacuratus est sol et aer de fumo putei. Sol et aer de fumo putei obscurantur, quia et quidam ex illis qui alios illuminare videbantur, et quidam ex illis qui illuminantur, suggestionem et doctrinam dæmonum et perversorum hominum excæcantur. Et quia mali non tantum bonis nocent ut obscurentur, sed et malis obsunt ne illuminentur, bene sequitur: Et locustæ exierunt in terram. Quid namque accipitur per locustas, nisi malorum universitas? Qui ad modum locustarum et ad alta saliant per elationem, et ad terram recidunt per cupiditatem. Quid accipitur per terram, nisi terrena diligentes, et per cupiditatem terrenis inhærentes? Locustæ ergo in terram exeunt, quando superbi quique in eos qui terrena cœlestibus anteposunt, potestatem accipiunt. Cujus potestatis claritas declaratur cum subjungitur: *Et data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ.* Scorpio facie blandus apparet, cauda nocet. Sic pravorum universitas quod non potest

A per apertam sævitiam, hoc adimplere nititur per occultam malitiam. Et quoniam occulta malorum nocendi malitia divinitus refrenatur, nec vere bonis in aliquo nocere permittitur, bene sequitur: *Et præceptum est illis ne læderent fenum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem, nisi tantum homines qui non habent signum Dei vivi in frontibus suis.* Fenum significat rudes, et insipientes, et ad deceptionem flexibiles. Viride, homines veræ fidei virorem habentes, et per spem æternitatis supernæ viriditatem exspectantes. Arbor, per fidem et spem boni operis fructum exhibentes. Omnes igitur vere electos incipientes, proveciores, perfectos, mali ledere perhibentur, quia ab omni læsione, occulta et divina dispositione cohibentur. Nisi tantum homines qui non habent signum Dei vivi subauditur in veritate, in frontibus suis, id est manifeste. Multi sunt namque qui se signum Dei vivi habere verbis simulant, quem tamen factis negant. A quorum læsione mali minime refrenantur, quia tales voluntariæ potestati malorum subjiciuntur. Sed quia nec hæreticorum qui maxime nocent, nec aliorum quorumlibet turba malorum, etiam ipsos qui terræ per amorem terrenorum conglutinantur, et terræ nomine designantur, ad libitum lædere non sinitur, recte additur: *Et præceptum est illis ne occiderent eos, sed ut cruciarent eos mensibus quinque.* Præcipitur hæreticis, et principalibus diaboli ministris, ne non solum vere bonos non lædant, sed nec terrenis deditis occidant, quia cohibentur, ne libertatem audiendi verbum Dei, vel rectam fidem suscipiendi auferant. Datur eis licentia, ut quinque mensibus tales per eos crucientur: quia, qui per quinque sensus corporis transitoriis inhærent, a reprobis per ablationem terrenorum quæ diligunt, nonnunquam affligi permittuntur, ut afflicti aliquando ea se dilexisse resipiscant, et ad vera bona quærenda tandem vel adversitatibus eruditi resurgant. Sequitur:

Et cruciatus eorum sicut cruciatus scorpii, cum percussit hominem. Hoc est quod supra dictum est: quod mali quod non valent per manifestam malitiam et sævitiam, hoc perficere laborant per occultam malitiam. *Et in diebus illis.* In tempore videlicet tantæ malignitatis, quando alii ledent per hæresim, alii per hypocrisim, alii ad persequendum, diabolo totum puteum iniquitatis aperiente, et omnem virtutem suam ad electorum impedimentum effundente. In diebus, inquam, illis, *quærent homines,* et maxime pastores mortem, timentes lapsum, et non invenient eam, quia propter necessitatem subjectorum reservabuntur. Et non quoquo modo quærent mortem propter imminetam et ingruentem adversitatem, sed cum magno desiderio. Unde apte subditur: *Et desiderabunt mori.* Sed ipsis desiderantibus mori, nequaquam desiderium suum dabitur. Unde recte additur: *Et fugiet mors ab eis solis,* propter necessitatem subjecti gregis. Sequitur:

Et similitudines locustarum similes equis paratis in prælium et super capita earum tanquam coronæ similes auro. Superius apertionem putei alyssi, id est effusionem totius mali, et malorum potestatem nocendi, et divinam refrenationem descripsit, nunc ipsorum multiformem malitiam diversis figuris et similitudinibus ostendit. Similitudines ergo locustarum, similes equis paratis in prælium recte dicuntur, quia mali quique ad similitudinem equorum in persecutione electorum velociter, ferociter et improvide sequuntur, et improvide feruntur. Super quorum etiam capita sunt tanquam coronæ, quia non vera habent, sed falsa præmia perversæ victoriæ. Quæ videlicet coronæ non aurum, sed similes sunt auro, quia sapientia hujus mundi (quæ stultorum est) stultitia est apud Deum. Quorum fraudulentiam atque sævitiam subjungit adhuc, dicens: *Et facies eorum sicut facies hominum: et habebant capillos sicut capillos mulierum; et dentes eorum sicut dentes leonum erant.* Tria ponit, facies hominum, capillos mulierum, dentes leonum. Quæ tria secundum ordinem prædictum mali, et maxime hæretici habere describuntur, quia primum se cuncta secundum rationem agere fingunt, et deinde fraudulenter ad molliorem vitiorum pertrahunt, ac demum per actionis pravæ suggestionem et perpetrationem crudeliter laniant. Sed cum electorum populum expugnare conantur, ipsi contra veritatem ne ab eis modis aliquibus superentur, undique suis falsitatibus armantur. Unde bene subditur: *Et habebant loricas sicut loricas ferreas.* Habent etenim mali contra veritatem loricas, per sententiarum falsarum munitionem; ferreas, per suæ duritiæ pertinaciam. Quarum videlicet sententiarum declaratur manifeste sonus atque tumultus, cum subjungitur: *Et vox alarum eorum, sicut rotæ currum equorum multorum currentium in bellam.* Alæ sententiæ, vox alarum tumultus sententiarum. Sententiæ etenim falsæ, malis et præcipue hæreticis sunt lorice. Sunt etenim sententiæ et alæ, et lorice. Lorice, quia contra bonos muniunt; alæ, quia ad deteriora vehunt. Habent itaque reprobis alarum, quarum vox est sicut vox currum equorum currentium in bellam; quia, quemadmodum diversi currus diversis viis, a diversis equis ad idem bellum rapiuntur, sic mali diversis hæresibus et contentione tumultibus unanimiter ad idem bellum, ad expugnandam scilicet Ecclesiam feruntur. Sequitur:

Et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum. Potestas earum, nocere hominibus mensibus quinque. Hoc totum superius expositum est, excepto, quod dicit, quod aculei erant in caudis earum. In caudis autem locustarum sunt aculei, quia in fine suggestionis pravorum est morsus et punctura peccati. *Et habebant super se regem angelorum abyssi, cui nomen Hebraice Abaddon, Græce autem Apollion, et Latine habens nomen exterminans.* Angelus abyssi diabolus est, qui est rex et princeps super profunditatem et obscuritatem totius

A peccati. Qui propterea sub triplici littera describitur, ut sancta Ecclesia ubique terram diffusa, quacunque littera utatur, versutias diaboli in ejus fraudulentis satellitibus cavere doceatur. Diabolus vero exterminans vocatur, quia et per se, et per suos electos quosque extra terminum spiritualis conversationis ejicere conatur. Sequitur: *Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ.* Unum etenim væ est tribulatio quæ sub tuba quinti angeli continetur. Duo reliqua væ sub tuba sexti et septimi angeli sequuntur. Quintus itaque angelus, ordo prædicatorum quintus; stella quæ de cælo cecidit, diabolus; apertio putei alyssi, effusio peccati; solis et aeris obscuratio, superiorum et inferiorum læsio; locustæ, mali, et præcipue hæretici; prohibitio læsionis, cohibitio B tentationis; multiplices locustarum similitudines, diversæ malorum pravitates; unius væ recessio, unius tribulationis cessatio.

CAPUT VII.

De sexto ange'lo, et tuba ejus.

Et sextus angelus tuba cecinit, et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Domini, dicentem sexto ange'lo qui habebat tubam: Solve quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate (Apoc. ix). Apertione putei abyssi, id est universitate mali quo sancta impugnatur Ecclesia, ante adventum Antichristi superiori capitulo diligenter descripta, in isto consequenter agit de persecutione sub Antichristo ventura. Prædicatur quoque electis ad consolationem immutabilitas æternitatis. Agit denique in hoc eodem capitulo de Elia et Enoch, et eorum prædicatione et morte, et de eorum resuscitatione et glorificatione. Et sextus angelus tuba cecinit, id est sextus doctorum ordo de tempore Antichristi prædicavit. Et audivi vocem unam, id est universalis doctrinæ concordiam, ex quatuor cornibus altaris aurei, id est ex omnibus prædicatoribus Christi, qui cum sublevant et deferunt, quatuor Evangelia prædicando per quatuor partes mundi. Hoc altare dicitur aureum: altare, quia super illud offertur holocaustum humanæ justitiæ; aureum, quia in Christo habitat fulgor divinæ sapientiæ; apte etiam dicitur esse ante oculos Domini, quia Pater in Filio complacet sibi, dicentem sexto angelo qui habebat tubam, id est illis qui, imminente articulo illius persecutionis, ministrabunt ecclesiasticam doctrinam. Universi namque sacræ scientiæ scriptores et prædicatores dies illos prædicant, et electos maxime prædicatores, qui alios confirmare debent contra crudelitatem illius præmunire contendunt. Solve quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Quatuor angeli sunt universi dæmones per quatuor partes mundi in diebus Antichristi sævientes, et reprobos quosque ad electorum persecutionem commoventes. Qui ab electis prædicatoribus tunc solvi præcipiuntur, quia ab eis solvendi, sive soluti ad honorum cautelam prædicabuntur. Isti sunt quatuor angeli, qui in præcedenti visione nocere terræ, mar: et

arboribus prohibi leguntur. Qui modo in flumine A magno Euphrate alligantur, quia ne contra genus humanum pro libitu sæviant, per baptismum refrænatur. Qui denique tunc solventur, quia magis contra eos, qui Christiano nomine censentur, effrenari permittentur. Unde sequitur :

Et soluti sunt quatuor angeli qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum ut occiderent tertiam partem hominum. Dæmones etenim tunc parati erunt in horam, et diem, et mensem, et annum, id est in omne tempus continue illius persecutionis, ut occidant tertiam partem hominum, id est omnes qui relinquuntur ad tormentum damnationis. Qui etiam numerum reproborum angelorum ad intelligentiæ spiritualis evidentiam recte subjungit, dicens : *Et numerus equestri exercitus vicesies millies dena millia, audiet numerum eorum.* Diabolus est omnium malorum princeps, cujus milites sunt dæmones, equi militum pravi homines. Hujus exercitus numerus vicesies millies dena millia esse perhibetur, ut vicesies millies contra sanctos novi testamenti, qui quædam præcepta legis et secundum litteram, et secundum spiritualem intelligentiam observant, et dena millia contra antiquos justos, qui legem ad litteram, utpote futurorum tunc figuram, simpliciter observabant, eos belligerare luce clarius manifestentur. In vicenario namque duplex legis observantia, in millenario perfecta justitia, in denario simplex legis figuratur observantia. Talis ergo numerus reprobis angelis apte tribuitur, ut contra quos bellum gerunt aperte demonstratur. *Et ita vidi equos in visione,* id est secundum numerum equorum. Singuli quippe dæmones ad impugnandum electorum numerum, per singulos circumferuntur homines. Sequitur :

Et qui sedebant super eos, habebant loricas ferreas, et sulphureas, et hyacinthinas. Habent dæmones loricas per perplexam astutiam, igneas per ardentem invidiam, sulphureas per fetorem infamiæ, hyacinthinas per fucum et simulationem cælestis justitiæ : hyacinthus namque cæli habens similitudinem cælestem vitam significat, et angelus Satanæ nonnunquam in angelum lucis se transfiguratur, et sub specie virtutum vitia palliat, ut quos non potest vi, simulatione decipiat. *Et capita equorum erant tanquam capita leonum, et de ore eorum procedit ignis et fumus, et sulphur.* Equi dæmonum multitudo reproborum hominum. Quorum capita sunt tanquam capita leonum, quia suis pravitatibus dilaniant populum fidelem. De quorum etiam ore procedit ignis per malignitatem pravæ suggestionis, et fumus per obscuritatem excecationis, et sulphur per fetorem vitiositatis et malæ opinionis. Et quoniam non salvandis (quibus omnia cooperantur in bonum) sed damnandis pravorum suggestio nocet, apte subditur : *Ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum,* id est universitas damnandorum, de igne videlicet pravæ suggestionis, et fumo excecationis, et sulphure corruptentis vitiositatis et fetentis opinio-

nis. Quæ procedebant de ore ipsorum, quia corrumpunt bonos mores colloquia prava (1 Cor. xv). Sed quia mali non tantum per suggestionem manifestam, verum etiam per occultam fraudulentiam bonis nocere conantur, recte sequitur : *Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum.* Os namque significat suggestionem manifestam, cauda occultam fraudulentiam, et mali, dum non possunt ore, cauda nocent, quia conantur occulte perlicere quod non valent aperte. Quorum fraudulentiam potestatem adhuc describens, addit : *Nam caudæ eorum similes serpentibus, qui facie blandiuntur, et occulte venenum infundunt.* Habentes, inquit, capita scilicet in caudis, mali quippe in caudis habent capita ; quia, dum nequeunt in aperta persecutione, in occulta et fraudulenta simulatione nocendi sumunt initia. Et in his omnibus nocent, quia subtiliter et dolose venenum suæ pravitatis infundendo mordent. Sed quoniam in præcedentibus de his qui quamlibet in Deo credulitatem habent, dixit, recte in sequentibus ad eos qui omni fide carent, sermonem convertit. Sequitur :

Et cæteri homines, videlicet pagani, vel etiam Judæi, qui non sunt baptizati, et ab Ecclesia sunt separati, qui non sunt occisi in his plagis, id est corrupti his vitiis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut adorarent dæmonia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare, et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis, subauditur, perierunt.

Et notandum quod ubi ait, neque egerunt pœnitentiam de operibus manuum suarum ut adorarent dæmonia, ibi incipit redarguere infidelitatem eorum; ubi vero dicit, et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, ibi redarguit eorum pravam actionem. Illic demonstrat eos esse cæcos, hic demonstrat esse devios. Omnes ergo pereunt quicumque male agunt, nec respiciunt. Sed quia grandia, gravia et multiplicia illius persecutionis, tribulationis tormenta, fluctuante temporis varietate, fidelibus illata superius præmisit, bene ad consolationem electorum de immutabilitate æternitatis testimonio Christi, ut certius credatur, subsequenter agit : *Et vidi alterum angelum fortem descendentem de cælo, amictum nube, et iris in capite ejus, et facies erat ut sol, et pedes ejus tanquam columna ignis.* Alter angelus Christus; alter, quia a supradictis angelis Satanæ longe diversus. Angelus, quia paternæ voluntatis nuntius; fortis, quia Dei virtus. Qui de cælo descendit, quia semetipsum usque ad suscipiendam servi formam exinanivit. Amictus fuit nube, quia apparuit in suscepta humanitate. In capite ejus erat iris, id est propitiatio divinitatis et reconciliatio humani generis, quia Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Cujus facies erat ut sol; quia, quæquis in eum vera fide credit, non solum eum hominem, sed et Deum esse cognoscit. Pedes ejus tanquam co-

lumna ignis, quia prædicatores, qui per totum mundum eum circumferunt recte sunt pedes probati igne multiplicis tribulationis.

Et habebat in manu sua libellum apertum, et posuit pedem suum dextrum supra mare, sinistrum autem super terram, et clamavit quemadmodum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Ex ipsius indicibus et signis agnoscitur persona Relempioris. Ipse namque revera libellum apertum in manu habet, quia et in se manifeste complevit promissum quod de ipso sacra Scriptura continet, et quibus vult ejus notitiam præbet. Ipse ponit pedem suum dextrum supra mare, sinistrum super terram, quia suæ potestati subdit populum gentilem in cultura multorum deorum, et in amaritudine multorum vitiorum quondam fluctuantem, et gentem Judaicam in unius Dei fide quondam firmiter solidatam. Super gentes etenim ponit dextrum, quia eos elegit ad beatitudinem; super Judæos sinistrum, quia eos reliquit ad damnationem. Item posuit primo dextrum pedem supra mare, deinde sinistrum super terram, quia primum gentes vocat ad justitiam, et cum plenitudo gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus erit. Ipse clamavit quemadmodum cum leo rugit, quia futuræ damnationis pœnas esse cavendas terribiliter insinuavit. Post cujus quoque clamatiorem septem tonitrua voces suas locuta sunt, quia post ejus prædicationem evangelistæ et apostoli septiformis Spiritus sancti gratia repleti, futuri judicii terrorem prædicaverunt. Sequitur :

Et cum locuta essent septem tonitrua voces suas scripturus eram. Et audivi vocem de caelo dicentem : Signa quæ locuta sunt septem tonitrua, noli ea scribere. Præcepit vox divina signari, prohibet scribi voces septem tonitruorum, quia sic debemus electis propalare, ut reprobis abscondamus dicta et scripta sanctorum. Signa, id est sigilla, ut amicis pateant, et inimicis lateant. Et angelus quem vidi stantem supra mare et supra terram levavit manum suam ad caelum, et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit caelum, et ea quæ in eo sunt; et terram, et ea quæ in ea sunt; et mare, et ea quæ in eo sunt: quod tempus amplius non erit, sed in diebus vocis septimi angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei sicut evangelizavit per D *terros suos prophetas. Angelus ad caelum manum suam levavit, et per eum, qui omnia creavit, quod tempus amplius non esset, sed in diebus septimi angeli consummaretur mysterium Dei juravit, quia Christus ad honorem Patri exhibendum opera justitiæ cœlestis fluctuantis mutabilitatis instabilitatem transitoriam et æternitatis immobilitatem successuram, et electis pro Christo sub tempore patientibus tribuendam paterno testimonio et suo fideliter, et veraciter affirmavit. Ad consolationem ergo prædicatur et promittitur immutabilitas æterna. Nam reproborum tempus erit in sæcula. Sancti nimirum immortales et impassibiles efficiuntur, et impii de frigoribus ad calores, et de calibus ad frigora rever-*

tentur. Igitur quod dicit, tempus amplius non erit, non de impiis damnandis, sed de justis glorificandis, et de elementis innovandis intelligendum est, quando omnia sicut nova, et post variationem et vanitatem temporis succedet immutabilitas æterna, quæ fiet in revelatione, id est glorificatione filiorum Dei. Expectatio namque creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, quia ipsa creatura vanitati, id est mutabilitati subjecta est, et liberabitur in libertate filiorum Dei. Creaturam vocat rerum visibilium corporalium irrationabilium materiam, quæ in libertate, id est liberatione filiorum Dei quando ipsi in fine glorificabuntur, a vanitate, id est mutabilitate, liberabitur, quia in statum permanentis novitatis mutabitur. Tres sunt autem vanitates sive mutabilitates. Prima est in homine, secunda in his quæ sunt ab homine, tertia ab his quæ facta sunt propter hominem. In homine est vanitas mortalitatis, in his quæ sunt ab homine vanitas curiositatis, in his quæ facta sunt propter hominem vanitas mutabilitatis. Et quia homo est causa universæ vanitatis, apte scriptum est : *Universa vanitas omnis homo vivens (Psal. xxxviii)*. Propter has tres vanitates dixit Salomon : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas (Eccl. 1)*. Sublato autem homine de mundo, nulla vanitas mutabilitatis erit in mundo. Unde et hi. dicitur : *Tempus amplius non erit*, id est vanitas mutabilitatis non erit. Credi namque potest quod nec firmamentum volvetur amplius, nec planetae movebuntur, nec nubes concresecunt, nec flumina current, nec ventus spirabit, nec terra germineabit, nec animal generabit. Potest etiam æstimari omnia elementa, id est corpora, ex elementis composita in conflagratione judicii dissolvi, et in elementa reverti, nec amplius corpus ex elementis confici, sed elementa in æternum in sua puritate perseverare. Possumus quoque opinari aerem istum qui modo ex continua agitatione nebulosus est et spissus, in illa ultima conflagratione purgari, subtiliari, clarificari, solemque ultra in eo nullum præ nimia subtilitate posse exercere calorem, sed et mirabilem habere fulgorem, et implebitur quod scriptum est : *Erit claritas lunæ sicut claritas solis, et claritas solis septemplexior quam claritas septem dierum (Isa. xxx)*. Creatura modo namque vanitati mutabilitatis subjecta ingemiscit et parturit, omnia enim elementa cum labore sua explent negotia, sed hoc est nostri causa. Nobis autem sublatis, quiescent, liberabitur autem creatura in libertatem filiorum Dei. Filii Dei liberabuntur a vanitate mortalitatis, creatura liberabitur a vanitate mutabilitatis. Filii Dei liberabuntur per immortalitatem, creatura per immutabilitatem. Et ne ipsi filii Dei tempore Antichristi diversis persecutionibus afflicti diutina et tarda hujus liberationis expectatione frangantur, festina et velox ejus exhibitio intimatur, ubi dicitur : In diebus vocis septimi angeli cum cœperit tuba canere, id est in diebus ultimorum prædicato-

care, id est in ipso initio prædicationis eorum, consummabitur mysterium Dei, id est secretum promissum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quod hic in mundo inchoatur, ibi in cælo consummatur. Sicut per servos suos prophetas evangelizavit, quia illud ab initio per eos suis electis prænnuntiavit. Magna ergo erit in diebus Antichristi inter fluctuantis adversa temporis consolatio, electis promissa et cito ventura stabilitas æternitatis. Quæ etiam eo certius ab electis creditur, quod per ipsum Redemptorem tam firmiter iustificata describitur: *Et vox, subauditur sonuit, quam audivi de cælo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum aptum de manu angeli stantis supra mare, et supra terram. Et abiit ad angelum, dicens ei ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe et devora illum, et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo dulce erit tanquam mel. Et accipi librum de manu angeli, et devoravi illum, et erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum devorassem illum, amaricatus est venter meus, et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare populis et gentibus, et linguis, et multis regibus (Apoc. x).* Ne sanctus Joannes ab officio prædicationis suspensus et in exsilio relegatus, de liberatione exsilii, vel de recuperatione amissi officii desperaret, sed semetipsum de utriusque rei beneficio confortaret, librum de angelo, id est scientiam de Christo accipere præcipitur: et ei quod sacram prædicationem populis, gentibus, linguis et regibus multis ministrare debeat declaratur. Qui in eo quod præceptum statim adimplevit nobis exemplum obedientiæ demonstravit, ut si sapientiam desideramus ab illo qui dat omnibus affluenter, et non impropere, eam postulemus: quod autem liber iste in ore dulcis fuit, sed ventrem amaricavit, hoc designat quod sacrosancta scientia dulcescit quidem in prædicatione, sed gravat et amarescit in exhibenda actione. Sequitur:

Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est mihi: Surge et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum Dei et altare ejice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus (Apoc. xi). Ut adhuc certior de ædificanda per ipsius prædicationem sancta Ecclesia efficiatur, surgere et metiri templum Dei jubetur. Quod enim illi vox divina facere tunc præcepit in revelatione, hoc postmodum egit in prædicatione. Sancta etenim Ecclesia incrementum accipit, secundum quod in seipsa per verbum prædicationis extendit. Quod ergo in revelatione metiendo egit, signum ei futuræ prædicationis fuit. Quæ videlicet prædicatio calamus similis virgæ esse dicitur: calamus quia sonat; similis virgæ quia rectitudinem servat. Quam ad metiendum sumens surgit, quisquis ad prædicandum verbum Dei virtutibus et bonis operibus semetipsum erigit. Quod vero præmittit templum et altare, hoc est quod exponendo subjungit, dicens: *Et adorantes in eo.* Templum namque et altare adorantes fideles signat. Templum infirmiores, altare

sanctiores. Templum ad bonam actionem exterius dilatatos, altare contemplationi interius intentos. Hoc templum sive altare metiri præcipitur, quisquis activis sive contemplativis verbum eruditionis ministrare secundum utrorumque capacitatem admonetur. Atrium vero falsi Christiani sunt, qui videntur consecrati eo quod sint baptizati, sed pleni sunt cadaveribus, id est vitiis et pravis operibus. Qui, quamvis fidelibus juncti sunt nomine, longe tamen ab eis sunt actione. Isti denique non comprehenduntur sub mensura calami, quia non subdantur præcepto Verbi. Et dati sunt gentibus, quia conformes facti sunt gentibus. Isti foras ejiciuntur, quoties a fidelibus separati prædicantur. Sequitur:

Et civitatem sanctam conculcabunt mensibus quadraginta duobus. Et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Postquam superius ad electorum consolationem æternitatem promisit, et sanctum Joannem de prædicatione recipienda certificavit, iterum ad materiam suam redit, et tribulationem sub Antichristo futuram adhuc describens subjungit de Elia et Enoch, et de eorum prædicatione et potestate, et afflictione, et morte, et resurrectione, et glorificatione. Ait ergo: *Et civitatem sanctam, id est Ecclesiam, conculcabunt, videlicet persequendo mensibus quadraginta duobus, id est tribus annis et dimidio quibus regnabit Antichristus. Amicti saccis, ut exemplo ostendant penitentiam agendam de pravis operibus. Qui quanti sint meriti, quantumque potestatis, in sequentibus declaratur, cum subdit: Illi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes. Duæ olivæ, quia uncti per Spiritum sancti gratiam; duo candelabra, quia lucentes per operationem bonam et in conspectu Domini, quia intendentes voluntati et jussioni divinæ; stantes, per rectitudinem justitiæ. Et si quis eis voluerit nocere, ignis exiet de ore illorum, et devorabit inimicos eorum. Si quis eis voluerit nocere, id est a proposito prædicationis cohibere, ignis, id est scientia spiritualis exiet de ore illorum per sonum prædicationis, et inimicos eorum devorabit, quia dignos damnatione comprobabit. Et si quis voluerit eos lædere, id est morte corporali occidere, sic oportet eum occidi, id est spirituali sententia condemnari. Quantam quoque potestatem in rebus corporalibus habituri sint etiam secundum sensum litteræ manifestatur, cum adjungitur: Illi habent potestatem claudere cælum ne pluat diebus prophetiæ eorum, et potestatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percussere terram omni plaga quotiescunque voluerint. Hæc et multa ex his quæ sequuntur secundum litteram intelligi debere videntur. Magnam igitur habebunt potestatem, sed magis tamen studebunt servare patientiam quam irrogare vindictam. In qua quanto erit in eis laudabilior virtus patientiæ, tanto gloriosior erit retributio coronæ. Sequitur:*

Et cum fuerint testimonium suum, bestia quæ ascendet de abyso faciet adversus eos bellum, et vin-

et illos et occidet illos, et jacebunt corpora eorum in plateis civitatis magnæ quæ vocatur spiritualiter Sodomam, et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. Et videbunt de populis, et tribubus, et linguis, et gentibus corpora eorum per tres dies, et dimidium, et corpora eorum non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes terram gaudebunt super illis, et jucundabuntur, et munera mittent invicem, quoniam hi duo prophætæ cruciaverunt eos qui habitant super terram. Et post dies tres et dimidium spiritus vitæ intravit a Deo in eos. Et steterunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super illos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de cælo dicentem illis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum amicti nube, et viderunt illos inimici eorum. Quia multa in his quæ dicta sunt secundum litteræ sensum intelligenda cernimus, ideo levius exponendo pertransimus. Et cum finierunt testimonium suum, id est prædicationem suam, bestia, id est Antichristus qui bestialiter sæviet, quæ ascendet videlicet ad apicem regni de abyso, id est de profunda et obscura tenebrositate universalis malitiæ, faciet adversus eos bellum multis et diversis disputationibus, et vincet illos, et occidet illos corporaliter, et jacebunt corpora eorum in plateis, ut omnes qui viderint timeant eos imitari et eis conformari, civitatis magnæ, scilicet Hierusalem. Quæ olim fuit magna per justitiam, tunc erit magna per malitiam; quæ spiritualiter, id est secundum spiritualem intelligentiam, vocatur Sodomam, id est muta, et Ægyptus, id est tenebrosus, muta erit a veræ fidei confessione, et tenebrosa in ignorantia et prava actione, ubi et Dominus eorum (cui ipsi serviunt) crucifixus est corporali passione. Et videbant de populis, et tribubus, et linguis, et gentibus, quidam oculis, quidam fama, corpora eorum per tres dies et dimidium jacere videlicet super terram, et non sinent poni in monumentis ne eorum memoria habeatur. Et inhabitantes terram, id est terrena diligentes, et hic manentem civitatem habere cupientes, gaudebunt super illis, scilicet occisis, quoniam hi duo prophætæ cruciaverunt eos qui habitant super terram, contradicendo eorum malitiæ. Cum enim pars illorum, id est bonorum, humiliatur, tunc pars malorum gloriatur, et cum pars bonorum exaltatur, tunc pars malorum contristatur. Sed postquam justorum tribulationem sufficienter descripsit, statim eorum glorificationem subjungit: Et post tres dies et dimidium spiritus vitæ, id est anima vivificans intravit a Deo in eos, et steterunt supra pedes suos, id est resurrexerunt. Et timor magnus ex tam subita resurrectione eorum cecidit super eos qui viderunt eos, videlicet ita glorificatos. Et audierunt Elias et Enoch vocem magnam, id est magnæ potestatis, de cælo dicentem eis: Ascendite huc, de medio videlicet impiorum ad consortium justorum. Et ascenderunt in cælum in nube, ut qui Dominum imitati fuerant in sustinenda pro ipso tribulatione, consimiles ei essent in ascensione; et viderunt eos inimici eorum corporaliter scilicet

ascendentes in cælum. Sed sciendum quod ea quæ hic dicuntur per præteritum, intelligenda sunt secundum tempus futurum. Mos est namque prophætæ sic nonnunquam narrare futura, quasi jam essent præterita. Sequitur:

Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit, et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia. In illa hora scilicet glorificationis eorum factus est terræmotus magnus, quia alii moti sunt ad poenitentiam, alii ad majorem duritiam. Et decima pars civitatis cecidit, quia malorum turba, Decalogum contemnens, manifeste obdurata damnanda comparuit. Et occisi sunt, id est ad damnandum manifeste relictis, nomina hominum septem millia. Septem, quia universi damnandi; millia, quia in malitia perfecti. Per septenarium namque universitatem, per millenarium intelligimus perfectionem. *Et reliqui, id est omnes qui non sunt obdurati, in timorem missi sunt, id est timuerunt. Et dederunt gloriam Deo cæli, suam culpam confitentibus, ejus justitiam prædicantibus. Væ secundum abiit, id est tribulatio tempore Antichristi electis inferenda pertransiit. Et ecce væ tertium veniet cito, id est, pavor qui veniet in ultimo judicio. Sextus itaque angelus, prædicatorum ordo sextus; quatuor angeli, demones universi; solutio angelorum, permissio ad nocendum; equi eorum, multitudo impiorum; alius angelus, Christus; testificatio finiendi temporis, promissio æternitatis; duo testes, Elias et Enoch; civitas magna, universa malorum turba; occisio hominum, manifesta obduratio damnatorum; reliquorum in timorem missio, salvandorum conversio.*

CAPUT VIII.

De septimo angelo, et tuba ejus.

Et septimus angelus tuba cecinit, et factæ sunt voces in cælo magnæ, dicentes: Factum est regnum hujus mundi Dei nostri et Christi ejus, et regnabit in sæcula sæculorum. Amen (Apoc. xi). In fine visionis agit de fine temporis, et de præmio justæ retributionis. Et septimus angelus tuba cecinit, id est septimus sive ultimus doctorum ordo prædicavit, et factæ sunt voces, id est exhibitæ sunt Deo laudes justorum salvatione, et impiorum damnatione: in cælo, id est in sancta Ecclesia cælesti conversatione sublimata, dicentes: Factum est regnum hujus mundi, id est universitas fidelium quæ adhuc in mundo per tribulationes exercetur, et præparatur ad cælestium mansionum retributiones, quæ quodammodo nondum perfecte est Dei, quando sub mutabilitate temporis, et corruptibilitate mortalitas eam tentando et persequendo affligit versutia hostis Antichristi. Tunc etenim perfecte Dei et Christi, id est divinitatis et humanitatis conregnantis erit, quando de præsentis sæculo sublata solis divinis laudibus in cælis vacabit, et perfidus hostis nihil de suæ potestatis dominio in eam amplius exercebit. Cujus regni tranquillitas etiam tunc in mundo incipiet, quando Christus Antichristum spiritu

oris sui interficiet, et sancta Ecclesia dimidiæ horæ silentio consequenter usque in finem pacificata conquiescet. Unde apte septimo angelo canente, et sanctorum cœtu de justorum salvatione et malorum certissime præcognita damnatione, gratias referente, jam dicitur non flet, sed factum est, quia extunc fraudulentia et sævitia diaboli penitus deficit, et Deus in suis fidelibus universis perpetua pace et tranquillitate regnabit; in sæcula sæculorum, id est semper. Amen, vere atque fideliter. Vere etenim Deus semper, sicut jam dictum est, regnabit, non, ut quidam hæretici putaverunt, sanctos post definitum tempus in vitam mundi et ad antiquam vivendi consuetudinem redituros. Sciendum denique est quod tribus modis accipitur mundus. Aliter namque, sicut tradunt doctores, intelligitur mundus, cum dicitur Creator mundi; aliter, cum dicitur Salvator mundi; aliter, cum dicitur diabolus princeps mundi. Est itaque mundus cujus Deus creator est, est et mundus cujus Deus salvator est, est etiam mundus cujus diabolus princeps est. Mundus cujus Deus creator, intelligitur universalis fabrica mundi, de qua dicitur: *In mundo erat, et mundus per ipsum factus est (Joan. 1)*, et cætera. Mundus, cujus Deus salvator est, intelligitur universalis Ecclesia Dei, de qua scriptum est: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret (Joan. 11)*. Mundus, cujus diabolus princeps est, intelligitur universalis concupiscentia sæculi, de qua dicitur: *Nolite diligere mundum, neque ea que in mundo sunt (1 Joan. 11)*. Primus itaque mundus, id est universalis fabrica mundi, semper est Dei, nunquam diaboli; tertius vero mundus, id est universalis concupiscentia sæculi, quantum ad pravam actionem, semper est diaboli, quantum ad prævæ actionis dispositionem, semper est Dei. Deus quippe, quamvis mali non sit auctor, ejus tamen est dispositor; quia, licet ab ipso non accipiat ortum, minime tamen illud sub se relinquit inordinatum: et fit miro modo, ut quod ab ipso non habet originem, ab ipso tamen, et secundum ipsum sumat ordinationem. Secundus autem mundus, id est universalis Ecclesia Dei, pro eo quod permittente divina providentia, etiam illi qui ad vitam æternam prædestinati sunt, ad tempus quandoque delinquant, et quod persecutores, diabolo concitante, in eos qui pie volunt vivere atrociter deserviunt, videntur ab ipso adhuc callide calumniari, acriter impugnari, crudeliter dilaniari, sed firmum manet fundamentum. Novit enim Dominus qui sunt ejus, et his qui secundum propositum, id est prædestinationem, vocati sunt sancti, omnia cooperantur in bonum. Hujus igitur mundi regnum tunc perfecte et manifeste flet Dei, quando sancta et universalis Ecclesia penitus in omnibus filiis suis liberabitur a tentatione et persecutione diaboli, et etiam in tempore sub terna videlicet septimi angeli sive potius in æternitate vacabit divinæ laudi et contemplationi. Quod regnum, sicut prælibatum est, nequaquam erit tem-

porale, sed æternum, quemadmodum et hæc særa pagina testatur, ubi dicitur in sæcula sæculorum. Amen, id est semper et vere. Sequitur:

Et viginti quatuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt dicentes: Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui accepisti virtutem magnam, et regnasti, et iratæ sunt gentes. Et advenit ira tua, et tempus mortuos judicare, et reddere mercedem servis tuis prophetis et sanctis timentibus nomen tuum, pusillis et magnis, et exterminandi eos qui corruerunt terram. Superius præmisit generalem omnium electorum pro collatis beneficiis Deo exhibitam laudationem, nunc subjungit specialem perfectorum, et majorum gratiarum actionem. Dicitur ergo: *Et viginti quatuor seniores, id est universi prædicatores, doctores et ecclesiastici judices, et rectores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, quia quæ divino conspectui placita sunt judicant in sibi commissis, ceciderunt in facies suas se humiliando; et adoraverunt dicentes cum recta fide confitendo: Gratias agimus tibi, cui eas soli pro tot et tantis beneficiis debeamus. Domine, cui servimus, Deus quem colimus, omnipotens quem timemus, qui es immutabiliter, qui eras semper.*

Et notandum quod nequaquam, sicut in aliis hujusmodi locis solet, adjungit, qui venturus es, propter quod in illis diebus cunctis futuri judicii jam præteritis, ipsum judicem jam jamque imminere et supervenire dimidiæ horæ illius peccati præteriti silentio transacto, quamvis diem et horam ignorantes certissime scient: propter quod superius, quemadmodum dictum est, non dixit, flet regnum mundi Dei nostri, sed factum est; et in sequentibus non dicit, adveniet ira tua, et tempus mortuos judicari, sed advenit. Et quis talis ac tempus sit cui gratiarum actio reddenda sit, manifeste declarat, cum subjungit: *Qui accepisti virtutem magnam, secundum humanitatem assumptam, ex mortuis resurgendo, in cælum ascendendo, et regnasti, tuos contra diabolium defendendo, in virtutibus et bonis operibus eos pie gubernando. Et iratæ sunt gentes, subauditur propter hoc, omnes videlicet mali gentiliter et carnaliter viventes, regnum tuum suo contrarium consurgere, et suum deprimi videntes. Et advenit ira tua, id est justa vindicta quæ est signum iræ, quamvis tu, Domine Sabaoth, omnia cum tranquillitate judices. Et tempus, subauditur venit, mortuos judicari, id est bonos a malis et malos a bonis segregari. Et advenit tempus reddere mercedem servis suis prophetis, id est majoribus et sanctis, timentibus nomen tuum, id est minoribus. Quod, ordine mutato, subjungendo exponit, dicens, pusillis et magnis. Pusillis, sanctis scilicet timentibus nomen tuum, magnis, videlicet servis tuis prophetis. Et subauditur advenit tempus exterminandi, id est condemnandi eos qui corrumpunt terram, vel in se male vivendo, vel in aliis male vi-*

veni exempla ostendendo, et sic semetipsos vel alios in corruptionem protrahendo. Ubi autem in fine hujus presentis capituli dicit tempus advenisse exterminandi eos qui corrumpunt terram, tertium vix designatur, quod in fine superioris capituli dixit cito venturum. Septimus itaque angelus, ordo prædicatorum ultimus in fine mundi prædicaturus; hujus mundi regnum, universitas fidelium; voces factæ, sive gratiarum actiones in cælo, laudes a sanctis pro salvatione generis humani exhibitæ Deo; tempus mortuos judicari, finis sæculi; merces sanctorum, consortium angelorum; malorum exterminatio, æterna damnatio. In hac ergo visione egit primum auctor de angelo stante ante altare, et thuribulo incensa offerente, id est de Christo orationes fidelium Patri commendante. Deinceps vero B

A usque ad finem visionis egit in singulis capitulis de singulis angelis et singulis tubis.

Nec prætereundum, sed diligenter animadvertendum quod redemptionis humanæ mysteria in secunda visione secundum processum temporis sub apertione sigillorum intelligenda sunt, doctoribus et perfectioribus, adjuvante gratia, per lectionem et meditationem manifestata; in tertia vero sub clangore tubarum minoribus et populis subjectis doctrina et prædicatione declarata. Quæ sicut duabus visionibus succedenter distinguuntur, ita succedenter primum doctoribus, deinde auditoribus distribuuntur. Et de tertia visione hucusque locuti articulos a labore scribendi relaxamus, ut ad quartum percurrendum recentiores procedamus.

LIBER QUARTUS.

DE VISIONE QUARTA.

PROLOGUS.

Deus, cujus potentia cuncta creata sunt, cujus providentia creata subsistunt, cujus gratia ad integritatem corrupta resurgunt, sua mirabili et ineffabili sapientia sanctam Ecclesiam in hac valle lacrymarum multimodis eruditionibus et castigationibus informat, ut justificatam ad cœlestis beatitudinis gaudia perducatur. Quemadmodum enim artifex C sapiens diversis instrumentis materiam præparat, et præparata materia domum ædificat, sic omnipotens Deus multifarie multisque modis electos suos diversis ænigmatibus et similitudinibus in pagina sacræ locutionis instruit, et per justitiam ad gloriam transponit. Unde et in hac visione sicut et in cæteris diversis figuris nos erudit, et ab exordio redemptionis incipiens, et per processum temporis nos docendo, progrediens usque in finem sæculi, quemadmodum in duabus præcedentibus visionibus fecit, sermonem deducit. Agit autem hæc visio de muliere masculum parturiente, et de dracone parato ad devorandum filium ejus, et de Michaelæ et dracone, et prælio eorum; agit et de bestia cui draco dedit potestatem suam, et de pugna ejus adversus sanctos, et de alia bestia quæ primam adjuvabat, et de damnatione malorum.

CAPUT PRIMUM.

De templo aperto, et arca visa, et muliere pariente.

Et apertum est templum Dei in cælo, et visa est arca ejus in templo ejus. Et facta sunt fulgura, et voces, et terræmotus, et grando magna (Apoc. xi). Cunctis quæ in tertia visione continentur superius secundum seriem temporis descriptis, ad ea quæ in quarta visione continentur narranda progreditur. Et apertum est templum Dei in cælo. Quid aptius hic in cælo accipimus per templum quam redemptionis nostræ mirabile sacramentum, in quo

salutis humanæ gratia quasi in quodam templo continetur, et per cujus administrationem electis fideliter et sancte quotidie dispensatur? Quid quoque rectius intelligimus per cælum, quam sacrum eloquium, multis sententiis quasi multis luminariis splendidum, per cœlestem admonitionem sublimiter elevatum, per sensuum multipliciter dilatatum et expansum? Templum ergo in cælo est divinum sacramentum in sacro eloquio. Templum autem in cælo est apertum, quando, mediatore Dei et hominum veniente in mundum, nostræ redemptionis mysterium in pagina sacræ locutionis est cogitatum. Aperto autem templo Dei in cælo, visa est arca testamenti ejus in templo, quia cognito divino mysterio in sacro eloquio completo, assumptæ humanitatis per verbum arca in qua continetur manna spiritualis gratiæ, et virga rectæ justitiæ, et tabule universe sapientiæ, et scientiæ, ab omnibus electis fideliter est creditæ et contemplata. Aperto denique templo, et arca visa, facta sunt fulgura, voces, terræmotus, grando magna, quia post completionem mysterii et adventum Christi exhibita sunt miracula, et cœlestis doctrinæ verba prædicata, et quidam moti ad conversionem, quidam autem ad aversionem, et omnes denique reprobi concitati ad persecutionem. Sonus enim grandis flagellum designat persecutionis. Sequitur:

Et signum magnum apparuit in cælo, mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim, et in utero habens, et clamat parturiens, et cruciatur ut pariat (Apoc. xii). Secundum ordinem etiam narrationis distinguitur, et succedit intelligentia spiritualis, et effectus exhibitionis. Nam, cunctis quæ supradicta sunt exhibitis, mulier amicta sole apparuit, quia sancta Ecclesia manifeste Christum, qui omnem hominem ve-

nientem in hunc mundum illuminat per fidem ipsius, audivit. Quæ et lunam sub pedibus habuit, quia terrena quæ, velut luna per defectum, quotidie decrescunt, propter illius amorem calcavit. In cujus etiam capite corona est duodecim stellarum, quia in suo primordio sive dignitate meruit habere splendorem duodecim apostolorum. Et quia sancta Ecclesia totis viribus laborat ut faciendo voluntatem summi Patris Christi mater fiat, et eum pariat, ut de ipso in fine sine fine gaudeat, bene dicitur: Et in utero habens, et clamat parturiens, et cruciatur ut pariat. Sancta nimirum Ecclesia, quæ Patri sunt placita perficiendo mater Christi efficitur, quia concipit eum, secundante eam gratia per fidem, parturit per bonam voluntatem, parit per bonam actionem. Possidet natum, et gaudet per æternitatis remunerationem. Dicitur autem parturitiō, quasi partus præparatio, quandiu scilicet in utero matris fetus augmentatur, vivificatur et formatur. Partus vero dicitur, quando fetus nascitur. Sancta igitur universalis Ecclesia quæ Christum induit, quæ terrena sub se contemnit, nunc ipsum Christum in utero habens per fidem, et parturiens per bonam voluntatem, clamat per devotam orationem, ut pariat per manifesti operis fructificationem, ipsum eundem Christum de quo gaudere desiderat per retributionem. Sed quia, crescente sanctæ Ecclesiæ justitia, crevit quoque contra eam antiqui hostis invidia, bene sequitur:

Et visum est aliud signum in cælo. Et ecce draco magnus rufus, habens capita septem, et cornua decem, et in capitibus ejus septem diademata, et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, et misit eas in terram. Et draco stetit ante mulierem quæ erat paritura, ut cum peperisset filium ejus devoraret. Et peperit filium masculum, qui reclusus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus est filius ejus ad Deum, et ad thronum ejus, et mulier fugit in solitudinem ubi habet locum paratum a Deo, ut ibi pascat illam diebus mille ducentis sexaginta. Et visum est aliud signum a priore longe diversum. In cælo, quia cognitum in sacro eloquio, draco magnus rufus, id est diabolus, draco per calliditatem, magnus per elationem, rufus per crudelitatem, habens capita septem, per septem principalium vitiorum septiformem tentationem, et cornua decem, per impiorum principium Decalogum legis impugnantium elatam impugnationem. Et in capitibus ejus septem diademata, id est de subversis per septiformem tentationem universalis victoria. Cujus quoque cauda tertiam partem stellarum cæli trahit, quia diabolus damnandam partem animarum etiam illarum quæ sicut stellæ cæli per conversationem in alto manere, et aliis per bona opera videntur lucere, dum non valet per apertam sævitiam, per occultam fraudulentiam, quæ figuratur in cauda, seducit. Quas denique in terram mittit, dum delectationibus terrenorum accendit. Iste etiam draco ante mulierem parituram stat, quia diabolus sanctam Ec-

clesiam Christum in fructu boni operis parare capientem instanter impugnat. Et cum parit, filium ejus vult devorare, quia Christum per corruptionem operis illi vult auferre. Sed diabolus quod cupit ad id minime pertingit, quia sancta mater Ecclesia in bono opere parit Christum ad resistendum validum, qui regit omnes gentes, spirituales videlicet et carnales, illis reddendo stipendia beatitudinis, istis stipendia damnationis, in virga ferrea, id est in inflexibili justitia. Iste filius raptus est ad Deum, et ad thronum ejus, quia secundum humanitatem ascendit in cælum, et sedet cum Patre, et regit, et judicat mundum. Et mulier in solitudinem fugit ubi habet locum a Deo paratum, quia, sancta Ecclesia adjuvante, gratia ad spiritualem conversationem, ubi solis divinis intendat, persequente diabolo, recedit; ubi et pascitur diebus mille ducentis sexaginta, quia aliter sacrosancta prædicatione Christi tribus annis et dimidio facta, ne moriatur fame verbi Dei, maxime in persecutione Antichristi tribus annis et dimidio sustentanda. Hæc sub brevitate transcurramus, ne singulis immorando tibi fastidium generemus. Templum itaque in cælo apertum, est divinum mysterium in sacro eloquio manifestatum; arca, humanitas assumpta; fulgura, miracula; voces, prædicationes; terræmotus, conversio honorum et aversio malorum; gaudium, strepitus persecutionum; mulier, sancta Ecclesia; sol, Christus; luna, mundus; draco, diabolus; filius masculus, Christus; recessus mulieris, secretum vite spiritualis; pascuis mulieris, doctrina prædicationis.

CAPUT II.

De Michaeli, et dracone, et prælia eorum.

Et factum est prælium magnum in cælo, Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat et angeli ejus, et non valuerunt neque inventus est locus eorum amplius in cælo (Apoc. XII). In præcedenti capitulo invidiam diaboli contra sanctam Ecclesiam succensam describit, in isto quanta suffragia contra ipsum habeat patenter subjungit. Sed cum omnes administratorii spiritus, id est angeli in ministerium missi, credantur propter eos qui hereditatem capiunt salutis, Michael ex nomine designatur, et aliorum princeps esse describitur, quemadmodum in Veteri Testamento populi Israelitici, id est videntis Deum princeps memoratur. Et factum est prælium magnum in cælo, quasi diceretur: Ne timeatis, fideles, si sæviant adversum vos demones, inferendo tentationes, concitando persecutiones, quia sancta Ecclesia contra omnia eorum molimina magna habet auxilia, non solum sanctorum documenta doctorum et prædicatorum, sed et suffragia angelorum. Et factum est prælium magnum, quia robustum et longum, in cælo, id est in sacra Ecclesia, dum detinetur in mundo. Michael et angeli ejus præliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus, sed illi Ecclesiam adjuvando, isti eam impugnando, illi salubria sugg-

rendo, isti noxia consulendo, draco et angeli ejus A
honorum exercitum impelendo. Michael et angeli
ejus eorum impetum coercendo. Et non valuerunt,
draco videlicet et angeli ejus sanctorum spirituum
remove re suffragia, neque inventus est locus eorum
amplius in cœlo, id est, in sancta Ecclesia, ut ei vel
auferre justitiam, vel eam possent pertrahere ad
culpam. Nam etsi aliquis de fidelibus Ecclesiæ (de
his dicimus qui secundum propositum vocati sunt
sancti), permittente divina providentia, et diabolica
suggerente malitia, aliquando ad tempus in culpam
labitur, nequaquam tamen in hoc diabolus vincit,
sed vincitur; quia, prædestinatis ad vitam, etiam
malum in bonum cooperatur, nec hoc tam sævientis
adversarii viribus agitur quam permittentis Dei pro-
vida dispositione et resurgentis lapsi cautelam ordi-
natur. Nullatenus ergo diabolus, vel angeli ejus lo-
cum amplius habent, quia nequaquam illos expu-
gnare valent qui cœlestia bona vero corde sitiunt,
et ad illa consequenda prædestinati sunt, ut vel
eos pro libitu suo in peccatum trahant, vel quan-
diu velint in ipso detineant. Magis autem cum et
hoc divina permissione fiat locus eorum in terra repe-
ritur, id est, in his qui terrena diligunt, et cœlestia
bona mereri contemnunt. Unde bene sequitur:

*Et projectus est draco ille magnus, serpens anti-
quus, qui vocatur diabolus et Satanas, qui se-
ducit universum orbem, projectus est in terram;
et angeli ejus cum illo missi sunt.* Draco per ar-
dorem invidiæ, magnus per excellentiam super-
biæ, serpens per astutiæ calliditatem, antiquus
per peccandi veternam consuetudinem, qui voca-
tur diabolus, id est, deorsum fluens, a bonis vide-
licet ad malos, et Satanas, id est adversarius,
quia impugnat justos, qui universum orbem sedu-
cit, in quantum illi divina potentia vires exercere
permittit, ipse et angeli ejus de cœlo in terram
projiciuntur, quia a salvandorum nociva læsione
supernæ pietatis dono, et honorum angelorum;
militantium præsidio refrenati, damnandis terrena
diligentibus dominari permittuntur. Istud autem
prælium in exordio sanctæ Ecclesiæ describitur
factum et visum, quia tunc diabolo dominandi jus
antiquum quod in homine per culpam possederat,
per gratiam Redemptoris est ablatum. Sed quia
diabolus deprimitur sanctis spiritibus angeli-
cis sive humanis gaudium, et jubilatio oritur, apte
subditur. *Audivi vocem magnam. Nunc facta est
salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas
Christi ejus, quia projectus est accusator fratrum
nostrorum qui accusabat illos ante conspectum
Dei nostri nocte ac die, et ipsi vicerunt illum per
sanguinem Agni, et per verbum testimonii sui, et
non dilexerunt animas suas usque ad mortem.
Propterea lætamini cœli, et qui habitatis in eis.
Audivi vocem magnam, quia magnam significantem
lætitiâ. Nunc facta est salus, et virtus, et re-
gnum Dei nostri, quia per ipsum est remissio pec-
cati, et robur bene operandi, et dominium vitia*

PATROL. CXCVI.

calcandi, et potestas, antiquitas diaboli, nunc facta
est Christi, id est, hominis per Verbum assumpti,
quia projectus est, id est, refrenatus est accusator
fratrum nostrorum, id est, hominum salvandorum
qui illos accusabat, qui accusabiles reddere volebat
ante conspectum Dei nostri, quem nil latet, per
quod maxime terret, die ac nocte, id est, continue.
Et ipsi vicerunt illum, non per se, sed per sangui-
nem Agni, id est, per fidem passionis Christi, et
per verbum testimonii sui, id est per apertam con-
fessionem ejusdem fidei. Et non dilexerunt animas
suas usque ad mortem, quia pro animalibus liben-
ter sustinent mortis amaritudinem, propterea læta-
mini cœli, et qui habitatis in eis, hoc quod
præmittit cœli, exponit, cum subjungit, et qui ha-
bitatis in eis, id est angeli sancti, sive sancti per
primam stolam glorificati. Magna est etenim lætitiâ
agenda de projectione diaboli et salute generis hu-
mani. Sequitur:

*Væ terræ et mari, quia descendit diabolus a
vos habens iram magnam, sciens quod modicum habet
tempus.* Terra significat illos malos qui in uno ali-
quo et singulari vitio pertinaciter atant, mare vero
eos qui per diversorum amaritudinem vitiorum
fluctuant. Ad quos utrosque diabolus descendit,
quia in ipsis potestatem dominandi accepit. Qui-
bus recte, *væ* prædicitur; quia, qui modo diabolo
decipiente seducuntur, æternæ mortis dolore in fu-
turo cum ipso punientur. Sed et apte dicitur dia-
bolus habere iram magnam, quia videt multos sibi
subtrahi, et in locum quem amisit substitui, et quia
scit quod modicum tempus habet ut electos ab in-
gressu patriæ cœlestis retardet, insudat quod po-
test, unde ardentius ad bellandum grassatur, et eos
qui recte vivere volunt expugnare conatur. Mi-
chael ergo et angeli ejus, omnes cœlestes ordines;
draco et angeli ejus, universi dæmones; salus facta,
justificatio humana; projectio draconis, refrenatio
antiqui hostis; terra et mare, damnandi; ira dia-
boli, malitia nocendi; modicum temporis, brevitâ
vitæ præsentis.

CAPUT III

De persecutione draconis, et fuga mulieris.

*Et postquam vidit draco, quia projectus est in ter-
ram, persecutus est mulierem quæ peperit masculum.
Et data sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ, ut vo-
laret in desertum locum, ubi alitur per tempus et
tempora et dimidium temporis, a facie serpentis
(Apoc. xii). Videns diabolus sanctam Ecclesiam ad
spiritualis vitæ latibula recessisse, et ad munimen
sui prædicatorum documenta, et angelorum habere
auxilia, et se de cœlo projectum in eo quod in elec-
tis dominandi jus amittebat, et se in terram pro-
jectum in eo quod nonnisi sola pars damnandorum
sibi remanebat, in majorem persecutionem adversus
eam exarsit, et totum flumen vitiorum post eam
misit, et illam mergere tentavit. Dicitur ergo: Post-
quam vidit draco quia projectus est in terram, per-
secutus est mulierem quæ peperit masculum. Sed*

omnia quanto amplius diabolus eam persequitur, tanto illi gratia magis augetur, bene sequitur: Et datæ sunt mulieri duæ alæ aquilæ magnæ ut volaret in desertum locum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidium temporis a facie serpentis. Duæ alæ sunt duo Testamenta, vel vita activa et contemplativa, sive dilectio Dei et proximi. Istis etenim alis mulier in desertum locum in quo alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis volat, quia sancta Ecclesia per eas se sublevat, ut ad secretum vitæ spiritualis recedat, ubi pascitur doctrina Christi tribus annis et dimidio facta, ne, ut supra dictum est, moriatur fame verbi Dei, maxime in persecutione Antichristi, tribus annis et dimidio sustinenda a facie serpentis, id est a præsentis tentatione diaboli persequentis. Quæ duæ scilicet alæ apte dicuntur esse magnæ aquilæ, ut per hoc innuatur sanctam Ecclesiam ad cœlestia potenter sublevari, et eadem irreverberatis oculis contemplari. Sequitur:

Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine, et adjuvit terra mulierem, et aperuit os suum, et absorbit flumen quod misit draco de ore suo. Superius draconem mulierem persecutum dixit, nunc modum persecutionis subjungit. Serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen misit, ut eam a flumine trahi faceret, quia diabolus universitatem vitiositatis ab exordio sanctæ Ecclesiæ inferre conatus est, ut ejus filios ad damnationem pertraheret. Sed terra os suum aperiendo, flumen absorbendo mulierem adjuvat; quia, dum terrena diligentes gratanter suscipiunt quod diabolus suggerit, ipse diabolus eis nocendo a bonorum tentatione ad tempus cessat. Et dum ipsi (videlicet boni) a tentatione quiescunt, melius contemplationi cœlestium intendunt. Aliter. Terra mulierem contra flumen adjuvat, quia perfectorum, et in fide stabilium collectio contra tentationem diabolicam fideles Ecclesiæ persequentem unanimiter orat, et quasi ore absorbet flumen, dum orando vincit tentationem. Sequitur:

Et iratus est draco in mulierem, et abiit facere prælium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu. Quanto magis diabolus vincitur, tanto magis irascitur, et tanto deterius nocere conatur, et dum electos superare minime valet, infideles ad persecutionem commovet. Unde et hic recte dicitur. Et iratus est draco in mulierem, et abiit, et callida scilicet tentatione cessans, et per infideles apertam persecutionem excitans, facere bellum cum reliquis de semine ejus, id est cum fidelibus primitivam Ecclesiam tempore sequentibus et vita imitantibus, qui custodiunt mandata Dei, id est præcepta recte vivendi, et habent testimonium Jesu, id est fidelem confessionem Christi. Persecutio itaque draconis, tentatio antiqui hostis; fuga mulieris, secretum vitæ spiritualis; duæ alæ, duæ vitæ; flumen, tentatio universalis; terra quæ mulierem adjuvit, perfectorum et in fide

A stabilium congregatio; major ira draconis, augmentata sævitia hostis; prælium cum reliquis de semine ejus, persecutio contra imitatores ejus.

CAPUT IV.

De bestia ascendente de mari.

Et stetit super arenam maris. Et vidi bestiam ascendentem de mari habentem capita septem, et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus nomina blasphemiarum (Apoc. xiii). Postquam diabolus intellexit sanctam Ecclesiam, et doctorum prædicamentis, et angelicis suffragiis, et perfectorum sanctorum suorum, ac in file immobilium precibus devotis munitam, eam lumine vitiorum, sive occultarum tentationum fraudulentis impetere aliquantulum tardavit, et ei per infidelem gentilitatem manifestam persecutionem excitavit, unde et in principio præsentis capituli non inconvenienter dicitur, et stetit super arenam maris. Quid etenim convenientius per arenam maris intelligimus, quam gentilitatem ab omnibus divinæ cognitionis et boni operis fructibus infecundam, et diversorum idolorum cultibus, et vitiorum amaritudinibus agitaram? Quæ bene arena dicitur, quia sterilis in bono; maris, quia instabilis et amara in malo. Diabolus ergo dum a sancta Ecclesia per aliquantulam tentationum intermissionem recessit super arenam maris stetit, quia infructuosam et vitiosam gentilitatem, ut per eam fideles persequeretur attentius calcavit. Omnes gentiles, et maxime principes quotquot in infidelitate sunt relictis, diabolo instigante, Ecclesiam atrociter sunt persecuti. Unde et bene additur: Et vidi bestiam ascendentem de mari. Bestia namque de mari ascendit, quia crudelis gentium principatus inspiratione diabolica in superbia se erexit, quæ etiam habuit capita septem per principum suorum universitatem, et cornua decem, per elationem sacræ legis Decalogum impugnantem. Et super cornua ejus septem diademata, quia non est aliquid in Decalogo præceptum quod per eos non infringatur, et de quo ipsi a diabolo non coronentur. Super cujus videlicet bestię capita nomina blasphemiarum fuerunt, quia gentium principes, Christum blasphemaverunt negantes eum Deum, et dicentes eum fuisse magnum. Cujus bestię qualitatem manifestius describit, dicens: *Et bestia quam vidi similis erat pardo, et pedes ejus sicut ursi, et os ejus sicut os leonis.* Similis quippe erat bestia, id est gentium principes bestialiter in sanctos sævientes pardo, per variam philosophorum assertionem, et pedes ejus sicut ursi, per impiæ perpetratiōnis velocitatem et sanctorum conculcationem, et os ejus, sicut os leonis, per eorumdem dilaniationem et occisionem. Sequitur:

Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem suam. Virtutem miracula faciendi per incantationem, potestatem alios flectendi per coactionem. Sed quia universæ persecutionis quam impii fidelibus inferunt Antichristus caput et princeps erit per hoc quod cæteris omnibus deterius desæviet, apte de

ipso in hoc loco subjungitur : *Et vidi unum de capitibus suis tanquam occisum in mortem, et plagam mortis ejus curata est, et admirata est universa terra post bestiam, et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestiae, et adoraverunt bestiam, dicentes : Quis similis bestiae, et quia poterit pugnare cum ea?* Et vidi unum de capitibus, id est de principibus suis, scilicet Antichristum, tanquam occisum in mortem, et plaga mortis ejus curata est, quia Antichristus simulatorie, ut magis decipiat finget se mortuum, et resuscitatum, quemadmodum Christum. Et admirata est universa terra, id est omnes reprobi terrena diligentes in ipsum credentes; admirata est post bestiam, imitando per infidelitatem et crudelitatem. Et adoraverunt draconem, id est diabolum, qui dedit potestatem bestiae, id est bestialibus persecutoribus maxime Antichristo. Et adoraverunt bestiam se illi humiliando, dicentes admirando : Quis similis bestiae? id est quis potest tanta agere, et quis poterit pugnare cum ea, id est voluntati ejus resistere? Tanta namque admiratione reprobi de Antichristo stupebunt, quod neminem illi fidem servando resistere posse putabunt. Sequitur :

Et datum est illi os loquens magna et blasphemias. Et data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos qui in caelo habitant. Notandum est, quod ea quae supra dicta sunt ab eo loco ubi scriptum est, et vidi unum de capitibus ejus tanquam occisum, et caetera quae in hoc capitulo sequuntur, ad Antichristum maxime referenda sunt. Cujus impietatem adhuc latius describit dum dicit : *Et datum est illi os loquens magna et blasphemias, et data est illi potestas facere menses quadraginta duos.* Datum est illi os, per divinam permissionem, loquens magna, per jactantiae magnitudinem, et blasphemias, per divinitatis negationem, et facere menses quadraginta duos, id est tribus annis et dimidio per justorum persecutionem. Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, quia Christum negabit, blasphemare nomen ejus, id est fidem ejus; per quam nobis innotescit, et tabernaculum ejus, id est electos Ecclesiae, qui ei in praesenti vita militant, et eos qui in caelo habitant, id est eos qui in caelestibus laudem ejus decantant. Sequitur :

Et datum est illi bellum facere cum sanctis, et vincere illos, et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem, et adoraverunt eam omnes qui habitant in terra, quorum nomina sunt scripta in libro vitae et Agni qui occisus est ab origine mundi. Datum est illi, per divinam permissionem, bellum facere cum sanctis, per multiplicem disputationem, et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gentem, ut ex omnibus aliquos a fide frangat, et ad infidelitatem trahat, vel a fide suscipienda cohibeat. Et adoraverunt eam, se illi humiliando, qui habitant in terra, terrena diligendo. Quorum nomina non sunt scri-

pta in libro vitae et Agni, id est, qui non sunt ad vitam aeternam praedestinati. Agni qui occisus est ab origine mundi figuraliter, in fine mundi realiter. Ab origine mundi occisus est, per praecedentium figurarum significationem, in fine per sequentem veritatis exhibitionem. Sequitur :

Si quis habet aures, audiat. Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet. Qui in gladio occiderit, oportet eum in gladio occidi, hic est patientia et fides sanctorum. In fine capituli ad electorum consolationem subjungit comminationem contra hostem saevientem. Si quis habet aures, scilicet cordis, audiat, id est, intelligat quae vindicta sequatur Antichristum. Qui in captivitatem duxerit, id est, qui ad infidelitatem traxerit, vel corporaliter propter fidem Christi exsilio relegaverit, vadet in exsiliu, vel captivitatem per aeternam damnationem, qui gladio, videlicet malae persuasionis, vel gladio materiali fidelem occiderit, oportet eum gladio occidi, quia spiritu oris Christi interfectus peribit. Hic est patientia et virtus sanctorum, scilicet in tolerantia malorum. In adversis enim illi qui vere boni sunt probantur, et qui occulti sunt manifestantur. Bestia ergo ascendens de mari, gentium principatus; unum de capitibus ejus, Antichristus; bellum cum sanctis, disputatione de Scripturis; victoria ejus, occisio corporalis.

CAPUT V.

De bestia ascendente de terra.

Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia Agni, et loquebatur sicut draco, et potestatem prioris bestiae omnem faciebat in conspectu ejus. Et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis (Apoc. xiiii). Videns diabolus sanctam Ecclesiam donis caelestibus, et multis virtutibus et auxiliis munitam, et supra petram, quae Christus est, firmiter fundatam, non uno modo nocendi, sed diversis aggreditur, et eam expugnare conatur. Unde, qui per bestiam ascendentem de mari impugnare eam in superiori capitulo legitur, et per bestiam ascendentem de terra eam impetere in isto capitulo perhibetur, quia non solum per crudeles gentium principes, verum et per falsos falsorum christianorum magistros et reges ejus quietem frequenter pulsant, et per illos eam nonnunquam turbat. Quemadmodum namque bestiam ascendentem de mari, saevos gentium principes diversis diversorum idolorum cultibus more maris fluctuantes accipimus, ita congrue per bestiam ascendentem de terra impios falsorum christianorum rectores in una credulitate (quamvis sibi inutili) stabiliter ad modum terrae permanentes intelligimus. Mare quippe gentiles, quia per diversa fluctuant; terra, christiani etiam falsi, quia in unius Dei credulitate perseverant. Sed utrorumque dominatores per superbiam super se ascendentes recte bestiis comparantur, quia bestialiter sanctos persequuntur. Et quoniam tam hi quam illi Antichristo servire; et ipsum caput malitiae habere probantur, bene in utrisque capitulis post bestias An-

tichristi, incipientes blasphemiarum, et crudelitates memorantur. Quia igitur diabolus non tantum per paganos, sed etiam per falsos christianos Ecclesiam persequitur, apte post bestiam ascendentem de mari, bestia ascendens de terra videtur. Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, aliam per dissimilitudinem, bestiam per crudelitatem, ascendentem, per elationem, de terra, id est, de collegio eorum qui servant suarum assertionis immobilitatem. Et habebat cornua duo similia Agni, et loquebatur sicut draco. Falsi christiani duo habent cornua Agni similia, quia habent duo Testamenta, unum per significationem, aliud per exhibitionem Christum predicantia; habent, inquam, per scientiarum cognitionem, non per vitarum sanctitatem. Qui loquuntur sicut draco, quia per impiam suasionem concordant diabolo. Qui etiam omnem potestatem bestiarum prioris in conspectu ejus faciunt, qui Antichristum, qui maxime per primam bestiam figuratur imitando, per effectum pravi operis quare placita sunt diabolo perficiunt. Sequitur: Et fecit terram, et inhabitantes in ea adorare bestiam primam. Hoc quod premitit, dicens, terram; hoc exponit subjungens, habitantes in ea. Per terram namque homines figurantur. Primam itaque bestiam homines secunda adorare facit, quia reprobatorum christianorum perversa collectio impietati et superbiae Antichristi, qui specialiter per primam bestiam in uno capite ejus quasi occiso et curato signatur, quos potest subdit, quod autem hac quare hic de prima bestia dicuntur ad Antichristum specialiter referenda sint, manifestat, cum subjungit: Cujus curata est plaga mortis. Quemadmodum enim in precedenti capitulo dictum est, ut magis fallat se simulabit occisum, et per divinitatis potentiam resuscitatum. Sequitur:

Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de celo descendere in terram in conspectu hominum, et seducit habitantes in terra per signa quare data sunt illi facere in conspectu bestiarum, dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestiarum quare habet plagam gladii, et vixit. Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiarum, et ut loquatur imago bestiarum, et faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestiarum occidantur, et faciet omnes pusillos et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et servos habere characterem in manu dextra, aut in frontibus suis, et ne quis posset emere aut vendere, nisi qui habet characterem bestiarum, aut nomen, aut numerum nominis ejus. Multa et magna mala quare per Antichristum, et ministros ejus perpetranda vidit, in paucis verbis breviter hic comprehendit. Secunda ergo bestia quare de terra ascendit signa magna fecit, quia universus illorum qui de Christo ad Antichristum convertentur magistratus, propter notitiam Scripturarum callidior, falsis miraculis, cooperante diabolo, coruscabit, quibus predicacionem suam apud apostatas homines roborabit. Faciet etiam ignem de celo descendere in terram in

conspectu hominum, ut stupore tanti miraculi quoslibet in fide infirmos a Christo trahat ad Antichristum. Qui seducet habitantes in terra, id est celestibus preponentes terrena, per signa quare data, id est, permissa sunt illi facere in conspectu bestiarum, id est Antichristi, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiarum, se conformando illius impietati, bestiarum quare habet plagam gladii, per simulationem occisionis, et vixit per simulationem resurrectionis. Et datum est illi, per divinam permissionem, ut daret, per ignis descensionem, spiritum, videlicet malignum, imagini bestiarum, conformantis impietati antichristianarum, et ut loquatur imago bestiarum, variis scilicet linguis, sicut per Spiritum sanctum datum est apostolis. Et faciet ut quicumque non adoraverint imaginem bestiarum, per exhibitionem honoris, occidantur, morte corporis. Aliter, faciet imaginem Antichristi materialem, sicut nos corpoream Salvatoris imaginem, et illam imaginem per incantationes faciet loqui, et per hoc homines seduci, et adorare contemnentem occidi. Et quia cogent homines non solum ad tenendam observantiam illius nefandarum religionis, sed ad tenendam novam consuetudinem negotiationis, apte subdit: Et faciet omnes pusillos, et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et servos habere characterem, scilicet nominis Antichristi in manu dextra, aut in frontibus suis, ut manifeste videatur, et potior ad Antichristum pertinere cognoscatur. Quare hoc? Ne quis scilicet posset emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiarum, aut numerum nominis ejus, ut plures hac necessitate constringantur, et Antichristum adorare cogantur. Magna ergo erit et gravis anxietas populis fidelis, qui respiciet portare characterem, et nomen, et numerum nominis. Numerus nominis ejus dicitur numerus ille, qui in litteris quibus nomen ejus scribitur continetur. Sequitur.

Hic est sapientia. Quia res obscura est attentos facit: Qui habet intellectum computet numerum bestiarum, id est, computet numerum qui ex significatione litterarum constituitur, quibus nomen ejus scribitur. Et quod possit computari, apte declarat, cum subjungit: Numerus hominis est, qui videlicet potest numerari ab homine, non Dei, cuius sapientiarum non est numerus, quamvis ipse tamen per hunc se Deum velit aestimari, et ut nos hujus numeri cognitioni viciniores faciat, ipsum nobis evidenter manifestat, dicens: Et numerus ejus est sexcenti sexaginta sex. Sed ut virtutem hujus numeri clarius agnoscamus, secundum sanctorum doctorum traditionem diligentius illum discutiamus. Dicunt enim quod cum liber iste Græce sit editus, secundum Græcos numerus ipse sit quaerendus, apud quos omnes litterarum numerum habent significare. Nomen ejus Græce antem dicitur, quod contrarius interpretatur. In hoc nomine significat, a, unum, n, quinquaginta, t, trecenta, e, quinque, m, quadraginta, o, septuaginta, s, ducenta. Quorum omnium summa, sexcenta sexaginta sex constituit.

Sunt et alia ejus nomina, quorum hujusmodi interpretatio hunc eundem numerum reddit. Sed nos plurima præterimus, quia præsentī brevitatī pauca sufficere videmus. Cur vero talis numerus Antichristo conveniat citius demonstratur, si ejusdem numeri qualitas subtilius attendatur. Sex perfectionem significant. Possumus autem per senarium, minimam perfectionem accipere, et per sexagenarium, mediocrem, et per sexcentarium, maximam et consummatam perfectionem intelligere. Merito itaque tali numero describitur, qui et in omni gradu malorum perfecte malignus, et in omni gradu bonorum bonitati perfecte contrarius invenitur. In utrumque enim triplici gradu perfecte pro viribus inardescet, et utrobique perfecte vires suæ malignitatis extendet. Et sic providebit minima mala incipere, mediocria provehere, ut maxima non designat manu tenere, et e converso incipientia bona atterere, crescentia impedire, ut summa et perfecta secundum possibilitatem non cesset minuere. Bene ergo sub tali numero comprehenditur, qui et in minimis, et mediocribus, et summis malis perfecte malus, et qui contrariorum honorum perfectioni perfecte contrarius invenitur. Secunda igitur bestia, falsorum christianorum falsus principatus; bestia prima in hoc capitulo, Antichristus; descriptio bestię, descriptio Antichristi bestialiter sævientis contra fideles Ecclesię.

CAPUT VI.

De Agno, et centum quadraginta quatuor millibus.

Et vidi, et ecce Agnus stabat supra montem Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis (Apoc. xiv). Superius gravissimam persecutionem ab Antichristo et ab ejus discipulis tam a falsis christianis quam gentibus inferendam sanctis descripsit, nunc Christum adiutorem cum sua familia subjungit. Et ut magis electos suos afflictos consoletur, illos qui apud Deum merito sunt sublimiores, videlicet qui per incorruptionem virginitatis, simul et per tormentum passionis Agno cœlesti meruerunt sociari, designare videtur. Illi etenim apud Deum sunt digniores, qui iis duabus virtutibus rutilant, quia et ei præ omnibus appropinquant. Tales quippe eum quocumque ierit sequuntur, quia non solum per integritatem corporis, sed per amaritudinem passionis imitantur. Et vidi per spiritualem, scilicet intelligentiam, et ecce Agnus, per innocentiam stabat, quasi paratus ad adjuvandum, supra montem Sion, quia transcendit excellentiam fidelium ipsum contemplantium. Et cum eo, quia ei per justitiam conformes, stabant, subaudi, quia et ipsi sunt auxiliatores, centum quadraginta quatuor millia, id est omnium martyrum carne incorruptorum agmina. Quæ bene dicuntur centum quadraginta quatuor millia: centum, propter patrię cœlestis expectationem; quadraginta, per legis et quatuor Evangeliorum con-

pletionem; quatuor, per quatuor virtutum exercitationem; millia, per totius justitię consummationem. Et quia istorum numerorum rationem superius latius exposuimus, nunc eam iterare non curamus. Sed diligenter est notandum quod ipsa centum quadraginta quatuor millia supra montem Sion consistunt, quia aliorum fidelium sublimitatem transcendunt. Habentes nomen ejus, id est fidem qua vocantur Christiani, et nomen Patris ejus, id est fidem, qua vocantur filii Dei, scriptum per interminabilem perseverantiam, in frontibus suis, per confessionem manifestam. Et bene primum nomen Agni, deinde nomen Patris ejus ponit, quia nemo nisi per mediatorem Dei, et hominum ad Patrem venit. Quorum etiam justitia et dignitas magnifica et multiplex in sequentibus post fidem, prædicatam describitur. Sequitur:

Et audivi vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam vocem tonitruī magni. Et vocem quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum novum, ante sedem Dei, et ante quatuor animalia, et seniores. Et audivi vocem de cœlo, vox significat divinam admonitionem, cœlum, supra dictos perfectos qui cum Agno sunt per cœlestem conversationem. Vox ergo de cœlo venit, quia divina admonitio a perfectis ad imperfectos descendit. Quæ vox apte tanquam vox aquarum multarum dicitur esse, quia sanctorum integritate virginitatis et merito passionis candentium, et ministerio prædicationis, jubiloque divinæ laudis canentium universitas ex multis populis colligitur. Quæ quoque recte tanquam vox tonitruī magni esse perhibetur, quia reprobis terribiliter damnationem comminatur. Et quia non solum voce, sed et actione ea quæ recta sunt prædicant, bene subjungitur. Et vocem quam audivi, sicut citharædorum citharizantium in citharis suis. Cithara quippe quæ manibus pulsatur ut sonum reddat, bonam actionem quæ manibus congrue efficitur significat. Et bene cum dixisset citharis, addit suis, non alienis. Hoc est enim quod dicit Apostolus: *Opus suum unusquisque probet, et sic in semetipso gloriam habebit, et non in altero (Galat. ii).* Sed et quia ex his quæ dicunt aut faciunt non se commendant, sed auctorem et largitorem boni laudant, recte additur: *Et cantabant quasi canticum novum ante sedem Dei, et ante quatuor animalia et seniores.* Sancti namque post illa quæ supradicta sunt ante sedem Dei canticum cantant, quia pro acceptis beneficiis divinam bonitatem laudant. Quod canticum non novum, sed quasi novum ideo dicitur, ut usque ad glorificationem corporum ejus imperfectio intelligatur. Tunc etenim vere et perfecte erit novum, quando post generalem resurrectionem, secundum utramque naturam nostram erit consummatum. Tunc vera erit novitas, quando tota perierit vetustas. Ante sedem Dei, id est in præsentia angelorum in quibus Deus residet, et per quos judicia sua exercet. Ante quatuor animalia,

id est, in præsentiâ universorum prædicatorum et ante seniores, scilicet in præsentiâ iudicum ecclesiasticorum. Dicat ergo sanctus theologus, secundum cœlestem visionem sanctorum cum Christo nos adjuvantium describens dignitatem, et audiivi vocem, scilicet per divinam admonitionem, de cœlo, id est, de his qui in cœlestibus habent conversationem, tanquam vocem aquarum multarum, quia ex multis populis congregantur, tanquam vocem tonitruï, quia reprobis dampnationem minantur, sicut citharædorum, per bonam operationem, et cantabant quasi canticum novum, per gratiarum actionem, ante sedem Dei, et ante quatuor animalia, et seniores, id est, præsentiâ angelorum, videlicet sanctorum spirituum, et hominum per quos Deus sua iudicia exercet, et mysteria multiformiter complet. Sed et quod nemo illorum meritis cœquari possit, luculenter ostendit, cum subiungit: *Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia.* Nemo poterat canticum dicere, quia nemo alius potest ad meritum illorum pertingere: *Qui empti sunt de terra,* id est sanguine Christi redempti, et elevati de terrena concupiscentia. Quorum virtutem evidentius distinguit, cum dicit: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sunt, et sequuntur Agnum quocunque ierit.* Ubi dicit, virgines enim sunt, aperte testatur in ipsis integritatem virginitatis. Ubi addit, hi sequuntur Agnum quocunque ierit, adjungit etiam meritum passionis. Illi nimirum eum quocunque ierit sequuntur, qui eum in utroque imitantur. Si quis vero hoc quod in hoc capitulo de centum quadraginta quatuor millibus secundum utramque virtutem referri dixerit, nequaquam a rectitudine sententiæ deviat. Ipsi nempe illum quocunque ierit sequi creduntur, qui illum imitari mentis et corporis incorruptione probantur. Quorum laudem adhuc sublimius attollit, dicens: *Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo, et Agno, et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante thronum Dei.* Ex omnibus sive ex hominibus primitiæ Deo et Agno sunt empti, quia sanguine Christi redempti, et merito excelsi apud Deum, et si non tempore, tamen dignitate sunt primi. In quorum ore non est inventum mendacium, propter sinceram confessionem veritatis, et sine macula sunt ante thronum Dei, per inviolatam observantiam castitatis. Sancti igitur in persecutione constituti, nequaquam debent trepidare, dum se cognoscunt talem ac tantum adiutorem cum familia tantæ dignitatis habere. Agnus itaque Christus; mons Sion, sublimitas fidelium; centum quadraginta quatuor millia, virginum agmina; vox tonitruï, terribilis comminatio damnationis, citharæ, effectus boni operis; canticum, gratiarum actio pro acceptis beneficiis; emptio de terra, redemptio de terrena concupiscentia.

CAPUT VII.

De tribus angelis succedenter prædicantibus.

Et vidi alterum angelum volantem per medium cœli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum, dicentem voce magna: Time Deum et date illi honorem, quia venit dies iudicii, et adorate eum qui fecit cœlum, et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et fontes aquarum (Apoc. xiv). Descripta superius gravissima persecutione Antichristi per duas bestias fidelibus inferenda, et ad consolationem electorum descripta excellentia Agni cum sua familia, consequenter adjungitur admonitio, ut ad Christum accedamus, et prophetia de ruina Babylonis, ne in ejus gloria confidamus, et comminatio damnationis adorantibus Antichristam, ut illi servire timeamus. Quæ cuncta ministerio trium angelorum perficiuntur, propter fidem sanctæ Trinitatis, et sacramentum trium principalium virtutum, fidei, spei et charitatis. Universi namque prædicatores qui per angelos significantur, recte ternario figurantur, quia licet per diversa tempora succedenter, tamen unanimiter fidem individuae Trinitatis prædicant, et sacramentum trium principalium virtutum electis commendant. Qui uno atque eodem Spiritu qui singulis prout vult dividit aspiranti, diversis modis mundo verbum salutis intonant, et singulis ea quæ recta sunt administrant. Unde et primus in hoc capitulo angelus secundum suum officium ut verum Deum adoremus suaviter innuit. Secundus ruinam Babylonis prædicit. Tertius bestiam adorare prohibet, et adorantes de pœna terret. Sed licet unusquisque suum donum a Deo habeat, et suum modum in dicendo et docendo teneat, omnes tamen unam unius sacramenti redemptionis humanæ virtutem prædicant, et per justitiam ad unam patriam veniendum clamant. Et vidi alterum angelum, id est ordinem prædicatorum, alterum a Christo quantum distat servus a Domino, volantem, per celeritatem et sublimitatem prædicationis, per medium cœlum, id est, Ecclesiam virtutibus altam et lucidam splendore cognitionis divinæ. Habentem Evangelium æternum, per promissionem æternitatis, ut evangelizaret per officii sui administrationem, sedentibus super terram, id est electis suaviter in Deo quiescentibus per terrenæ cupiditatis subactionem. Illis etenim annuntianda sunt æterna dona, qui potenter norunt subigere terrena. Et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum. Et in hoc loco quemadmodum in multis locis fieri solet, et pro, id est, ponitur. Exponit enim quod præmisit, dicens, sedentibus super terram, cum subiungit, et super omnem gentem et tribum, et linguam, et populum. Ipsi sunt namque etiam secundum litteram qui sedent super terram, id est super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum. Super omnem, non super unam tantum, quia divina gratia ex omnibus eligit, et ad regnum perducit.

Et notandum, quod dicit super, quia omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum. Dicentem magna voce, id est magna admonitionis intentione. Sequitur: Timeate Deum, casto videlicet amore, et date illi honorem, laudis decantatione, et boni operis exhibitione, et videte ne deficiatis, quia venit dies iudicii ejus ut puniantur persecutores vestri, et vos recipiatis præmium meriti. Et adorare eum qui fecit cælum et terram, et mare, et omnia quæ in eis sunt, et fontes aquarum; adorare eum, per fidem rectam, qui fecit ea, quæ dicta sunt, per potentiam. Qui fecit non solum cælum et terram, et mare, id est, maxima; sed et fontes aquarum, id est minima. Dignus est enim fide et veneratione, qui hæc omnia pro nobis dignatus est creare. Sequitur: *Et alius angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna civitas, quæ a vino fornicationis suæ potavit omnes gentes.* Postquam superius admonuit ut ad Christum recta fide accedamus, statim affirmat ruinam Babylonis, id est, mundanæ confusionis, ne in ejus gloria confidamus. Et alius angelus secutus est. Alius angelus, ordo prædicatorum alius. Alius, modo vel ordine docendi, angelus officio, prædicandi. Dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa civitas magna. Bis ponit cecidit, quia universitas malorum in confusione præsentis sæculi fluctantium dupliciter ruit. Qui idcirco præteritum ponit quia quod futurum est iam certe et firmiter velut præteritum ostendit. Cedit itaque Babylon mala cogitando, cedit mala perpetrando, cedit in mundo, cedit in inferno, in mundo per pravam actionem, in inferno per æternam damnationem. Civitas, quia perverso dogmate munita, magna multitudine et superbia. Quæ in vino iræ fornicationis suæ, id est, zelo iræ quo contra Christum est irata, et cum Antichristo fornicata, potavit omnes gentes, id est corruptit omnes gentiliter vivere cupientes. Nemo ergo in ejus gloria confidere debet, dum certum est, quod cadet. Sequitur:

Et angelus tertius secutus est eos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, et ejus imaginem, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, hic bibet de vino iræ Dei qui mistus est mero in calice iræ ipsius. Postquam in præcedentibus admonuit, ut Christo vero auxiliarios jungamus, et ne in gloria ruituræ Babylonis confidamus, succedenter adjungit comminationem poenæ adorantibus Antichristum, ut illi servire timeamus. Et angelus tertius secutus est eos, id est, ordo prædicatorum sanctæ Trinitatis fidem, et trium principalium virtutum sacramentum docentium, secutus est, ordine temporis, non imitatione credulitatis. Dicens voce magna prædicationis instantia: Si quis adoraverit, per impiam fidem, bestiam, id est, Antichristum qui est bestia per crudelitatem et ejus imaginem, faciens se ejus imitatoribus conformem, et acceperit characterem, id est, sigillum nominis ejus in fronte per apertam confessionem aut in manu sua, per pravi operis exhibitionem, et hic bibet, subau-

ditur sicut Babylon de vino iræ Dei, damnationem videlicet æternam, quam Deus propinat iratus, quod mistum est mero, id est pura vindicta, in calice ipsius, id est in iudicio ipsius. Et bene ait mistum, propter diversum diversorum cruciatum in uno perditionis loco patientium. Sequitur:

Et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni. Et fumus tormentorum ejus in sæcula sæculorum ascendet. Nec habent requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam, et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus. Quod superius dixit, bibet de vino iræ Dei, hoc exponit cum subjungit, dicens: Et cruciabitur igne et sulphure, et quemadmodum supra dictum est peccatorum poenam notando bibet, id est, cruciabitur, igne et sulphure, ardente fetore; quia, qui hic per fetidam luxuriam exarserit, ibi fetidum ardorem sustinebit, et hoc in conspectu sanctorum angelorum, et ante conspectum Agni, ut magis erubescat, et erubescendo majorem dolorem habeat. Et fumus tormentorum eorum, id est, tenebrositas quæ ipsos malos operiendo super ipsos erit, in sæcula sæculorum ascendet, quia in æternum perseverabit, nec habent requiem die ac nocte, id est continue, qui bestiam adoraverunt, per reprobam illius fidem, et imaginem ejus, per satellitum ejus ei conformatorum venerationem. Et si quis acceperit characterem nominis ejus, subauditur non habebit requiem, sed cruciabitur per æternam damnationem. Sequitur:

Hic est patientia sanctorum qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu. Illic scilicet in non accipiendo characterem nominis ejus, quia propter hoc patientur sancti tribulationem, et pertingent ad beatitudinem. Qui custodiunt mandata Dei, Deum et proximum diligendo, et fidem Jesu, eum veram Deum credendo et confitendo. Sequitur: *Et audivi vocem de cælo dicentem: Scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur.* Quia superius descripsit gravissimam persecutionem ab Antichristo inferendam, nunc in fine hujus capituli consolatur per quietem beatitudinis eos qui pro Christo et in Christo gustant amaritudinem mortis. Dicit ergo: Et audivi vocem de cælo, id est, de cælesti visione, dicentem mihi: Scribe non solum scilicet in corde tuo, sed et in pergamento, et in audienti populo. Scribe, ne cito transvolet, quod ad consolationem electorum usque in finem perseverare debet. Beati mortui qui in Domino moriuntur, id est in fide, et in confessione Domini, per primam stolam jam acceptam beati, per secundam accipiendam beatificandi. Quasi superiora recolligens, dicat: Audistis in superioribus capitulis gravissimam persecutionem, sed nolite formidare pro Christo sustinere mortem, quia per hanc attingetis ad beatitudinem. Et ut evidentius beatos ostendat, Domino hoc testante, confirmat. Nam dicit, amodo, id est, ab ipsa morte, jam dicit, spiritus, id est, sancta Trinitas quæ unus est Deus, ut requiescant, accepta

beatitudine, a laboribus suis, a transacta tribulatione. Per quid autem ipsam requiem consequantur ostendit, cum subjungit : Opera enim illorum, id est, retributiones operum, quæ fecerunt in tempore, sequuntur illos, in æternitate. Qui enim in præsentī sæculo bene operatur, ipse in futuro salvatur. Nemo namque, si tempus operandi habeat, sine operibus se posse salvari credat. Fides enim sine operibus mortua est, si habeat tempus operandi : nam si tempus non posset habere, sufficit sola cum fide voluntas. Magna ergo, et egregia hic describitur consolatio de his qui moriuntur in Domino, nec debet timere talem mortem, qui se sperat per eam posse pertingere ad beatitudinem. Tres itaque angeli succedenter prædicantes, universi prædicatores fidem sanctæ Trinitatis, et sacramentum trium præcipuarum virtutum in sancta Ecclesia docentes; Babylon, mundus; bestia, Antichristus; malorum cruciatio, æterna damnatio; morientium in Domino beatitudo, celestis retributio.

CAPUT VIII.

De angelo Christum signante et de judicio.

Et vidi, et ecce nubem candidam, et super nubem sedentem Filio hominis similem, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam (Apoc., xiv). Ostensa superius remuneratione bonorum per quam invitatur ad eorum consortium, supponit damnationem impiorum, ut per terrorem ducat ad idem propositum. Et notandum quod in ultimo capitulo hujus visionis, quemadmodum et in aliis visionibus agit de fine temporis. Sic enim ipsa sacra theologia seriem ordinat, ut a principio nascentis Ecclesiæ usque in finem temporis eam deducat, describens multiplices justorum tribulationes et patientium retributiones. Et vidi, et ecce nubem candidam, et supra nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, et in manu sua falcem acutam. Et vidi per intelligentiam spirituales, nubem candidam, id est, assumptam humanitatem, et super nubem sedentem, ipsum videlicet Christum secundum eminentem, et regnantem divinitatem, similem Filio hominis, quia jam impassibilis et immortalis factus, metas humanæ fragilitatis transcendit. In hoc enim quodammodo non jam filius, sed similis Filio hominis in sacra visione apparuit, quod a morte impassibilis et immortalis resurrexit. Habentem in capite suo coronam auream, coronam per æternitatis infinalitatem, auream, propter sapientiæ claritatem, et in manu sua falcem acutam, id est, judicariam sententiam, habet coronam, ut justos coronet, habet falcem acutam, ut injustos condemnet. Talis nimirum iudex omnium in sacra visione describitur, ut per ipsam descriptionem, et bonis et malis debita stipendia redditurus agnoscat. Sequitur :

Et alter angelus exivit de templo clamans voce magna ad sedentem super nubem : Mitte falcem tuam et mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ. Angelus iste sanctorum perfectorum

*diebus devote supplicabit. Qui recte dicitur alter angelus, alter per minorem dignitatem, angelus, per sacram prædicationem. Qui per hoc quoque de templo exit, quod minoribus, et inferioribus electis vitæ merito, vel officio prædicationis eminebit. Qui etiam voce magna clamabit, quia diem iudicii venire, et liberationem, et glorificationem justorum magnis desideriis optabit et orabit. Mitte falcem tuam, id est, exerce iudicium, et mete, id est, collige de terra genus humanum, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ, id est, completo numero tuorum jam consummata est, nec habet ultra locum nequitia malorum. In hoc etenim malorum universitas adhuc locum habet, et virescit, et per illationem adversitatis bonis ad exercitium et augmentum virtutum utilis existit. Quæ tunc peius exarescet, nec amplius æternæ salutis sanctis ipsis tribulando fructum feret, cum in fine eorumdem sanctorum numero completo ab eorum utilitate sterilis erit in mundo. Quæ denique malorum universitas apte designatur nomine terræ, quia terrenis semper studet inhærere. Sed quia Salvator noster precibus suorum benigne intendit, et sine mora quando salubriter rogatur, implere satagit, congrue subjungitur : *Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram, et messuit terram.* Angelus quippe qui supra nubem sedit, altero angelo rogante falcem in terram misit, et terram messuit, quia iustus Iudex in fine temporis orantibus sanctis iudicium exercebit, et terrigenas de terra succidet. Et quoniam sanctorum apostolorum numerus cum ipso iudice sedebit, et cum ipso mundum iudicabit, recte additur. Et angelus alius exivit de templo quod est in cælo, habens falcem acutam. Iste nimirum angelus alius beatorum apostolorum convenienter intelligitur cœtus, qui est angelus, propter prædicationem, alius, secundum dignitatem. Qui et ipse de templo exit, quia culmen sanctæ Ecclesiæ etiam cœlesti conversatione constitutæ apice suæ dignitatis transcendit. De quo denique dicitur, quod et ipse cum angelo super nubem sedente habuit falcem acutam, quia cum Christo exercebit judicariam potestatem. Sequitur :*

Et alter angelus exivit de altari, qui habet potestatem super ignem, et clamabat voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens : Mitte falcem tuam acutam, et vindemia vos terræ ejus quoniam maturæ sunt uvæ terræ ejus. Per istum alterum angelum, beatorum angelorum intelligimus populum. Qui non solum de templo, sed et de altari exivit quia non tantum electos Ecclesiæ, sed etiam ipsum Redemptorem secundum humanitatem assumptam naturam immortalis conditionis transcendit. Scriptum est enim de ipso Redemptore nostro, secundum humanitatem carnis quam de nobis pro nobis assumpsit : *Minuisti eum paulo minus ab angelis* (Psal. viii). Qui angelus potestatem super ignem habet, quia dæmonum et pravorum hominum ardentem rabiem coerces. Qui etiam ad habentem falcem voce magna clamabat, quia et ipsa angelica dignitas votis omni-

cæsum exprimit, qui pro acceleratione adventus judicis, et pro tribulatis electis liberandis in ultimis bus, ex amore et desiderio glorificandorum hominum de exercendo et exerendo iudicio iudicem exorabit. Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ. Per messem terræ, et per botros vineæ terræ, eosdem malos intelligimus, sed tamen per vineam, illos qui a diabolo ad modum vineæ ad fructificationem mali majori studio excoluntur determinatius habemus. Qui et ipsi cum messe messis terræ vindemiabuntur, quia cum aliis minoribus reprobis damnabuntur. Mitte falcem tuam acutam, id est, exerce iudicariam sententiam et vindemia botros vineæ terræ, id est, majore in nequitia succide, quia uvæ terræ ejus maturæ sunt, per completionem videlicet malitiæ. Superius itaque per precem perfectorum hominum damnatio minorum malorum insinuata est, ubi egit sacra pagina de messe terræ, hic per precem sanctorum angelorum intimatur damnatio perfecte malorum, ubi agit de vindemiatione vineæ. Orantibus enim duobus angelis et messis terræ colligitur, et botri vineæ vindemiantur, quia perfectis hominibus, et sanctis angelis in fine, ut supra dictum est de faciendo iudicio iudicem deprecantibus, et imperfecte, et perfecte reprobi condemnabuntur. Hic etenim perfecte malorum damnatio describitur, cum sequitur :

Et misit angelus falcem suam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum, et calcatus est lacus extra civitatem. Mittet enim Christus magni consilii angelus falcem suam in terram, iudicium exercendo, et vindemiabit vineam terræ, perfecte malos auferendo, et mittet in lacum iræ Dei magnum eos, in inferno condemnando, et calcabitur lacus per eorundem punitionem, extra civitatem sanctam, videlicet Hierusalem cælestem. Sancta quippe civitas superna sicut erit immunis ab omni culpa, ita ab omni pœna erit aliena. Et lacus iræ Dei extra eam calcabitur, quia damnatorum congregatio in inferno punietur. Continens itaque hic ponitur pro contento. Lacus enim calcabitur, quia in lacum damnati calcabuntur. Et quia illa æterna damnatio non solum cruciabit damnatos homines, sed etiam dæmones, bene sequitur :

Et exiit sanguis de lacu usque ad frenos equorum. Quia crudelitas æternæ damnationis non tantum cruciabit pravos homines qui sunt equi dæmonum, sed et ipsos dæmones, qui sunt rectores pravorum hominum. Cujus damnationis apertius ratio declaratur cum subiungitur : *Per stadia mille sexcenta,* id est, quater quadringenta. Malorum namque dam-

natio per stadia mille sexcenta, id est, quater quadringenta determinatur, ut ipsos per quatuor mundi partes modo diffusos, per quatuor anni tempora quadriformis Evangelii præcepta transgressores ostendatur. Potest etiam in senario, centenario, et millenario minus et mediocrius, et perfectissime damnatorum notari cruciatio. Isti enim numeri perfectionem signant. Bene ergo tali numero malorum omnium damnatio describitur, ut singulos in suo gradu perfecte damnatos doceatur. Primus itaque angelus, Christus; secundus, ultimorum perfectorum cætus; tertius, sanctorum apostolorum chorus; quartus, cælestium spirituum populus; falx acuta, iudiciaria sententia; messis vel vindemiatio, malorum ablatio; lacus, infernus; exitus sanguinis, crudelitas damnationis; equi, homines; freni, dæmones; mille sexcenta stadiorum, perfecta cruciatio damnatorum. Sed ut ea quæ in hac visione continentur ad memoriam breviter revocemus, dicamus quod sacra pagina in primo hujus visionis capitulo agit de templo Dei aperto in cælo, id est, de revelato humanæ redemptionis mysterio in sacro eloquio, et de arca visa, id est, assumpta a Verbo humanitate credita, et de muliere pariente, id est, de sancta Ecclesia in peragendo fructu justitiæ laborante. In secundo agit de persecutione draconis, id est, antiqui hostis, et de fuga mulieris, id est, recessu sanctæ Ecclesiæ ad secretum vitæ spiritualis. In tertio de Michaelae et dracone, et prælio eorum. In quarto de bestia ascendente de mari, id est de crudelibus principibus paganorum. In quinto de bestia ascendente de terra, id est sævis principibus falsorum Christianorum. In sexto agit de Agno, et centum quadraginta quatuor millibus, cum eo, id est, de Christo et sanctis perfectis tribulatos adjuvantibus. In septimo de tribus angelis succedenter prædicantibus, id est, de universis prædicatoribus sacramentum Trinitatis et trium virtutum fidei, spei, charitatis, fidelibus annuntiantibus. In octavo de Christo et ultimo iudicio, et supplicio malorum æterno.

Et notandum quod, quemadmodum donum humanæ redemptionis in secunda visione sub aperitione sigillorum sanctis doctoribus intelligitur manifestatum, et in tertia sub cantu tubarum populis prædicatum, ita in hac quarta visione intelligendum est sub figura mulieris parientis per effectum boni operis in fructum justitiæ multiplicatum. Hæc de quarta visione hucusque locuti stylum ponimus, et hodie quiescimus, ut ad quintam ingrediendam cras alacrius resurgamus.

LIBER QUINTUS.

DE VISIONE QUINTA.

PROLOGUS.

Deus, cujus miserationes super omnia opera ejus,

qui dat omnibus affluenter, et non improperat, qui in præsentis ignorantiae tenebris luce sapientiæ et

scientiæ suos fideles illuminat, et arctam et arduam A
viam quæ ducit ad vitam demonstrat, ipse quem-
admodum suis dispensat cognitionem veritatis, ver-
bum prædicationis, effectum boni operis, ita repro-
bis gratiam ejus contententibus dignam infert
pœnam ultionis. Apud ipsum namque, sicut nullum
bonum est irremuneratum, ita nullum malum re-
linquitur impunitum. Unde recte post apertionem
sigillorum quæ describitur in visione secunda, et
cantum tubarum quæ continetur in tertia, et par-
tum mulieris qui designatur in quarta, quæ cuncta
pertinere probantur ad honos, succedenter de se-
ptem plagis agit in quinta quæ videntur pertinere
ad malos. Qui namque justis confert gloriam, ipse
reprobis contemptoribus gratiæ infert pœnam, quæ
pœna dupliciter discerni potest. Alia est enim pœna, B
quam quandoque patiuntur in mundo, alia est pœna
quam patientur in inferno. Ista est transitoris, illa
perpetua, unde convenienter ad temporalem malo-
rum afflictionem maxime pertinere creduntur ea
quæ in hac quinta visione de septem plagis scri-
buntur, quæ ad perpetuam vero, ea quæ in sexta
sequuntur. Quæ tamen omnia sive ista quæ conti-
nentur in quinta, sive illa quæ continentur in sexta
idcirco scribuntur, ut justis ex ipsis habeant conso-
lationem, et reprobi de sua pravitate minorem ex-
cusationem. Agit denique visio ista de septem an-
gelis, et de septem phialis iracundiæ Dei, et de mu-
liere circumdata purpura, et de bestia coccinea su-
pra quam sedit, et de sacramento utriusque.

CAPUT PRIMUM.

De septem angelis, et septem plagis novissimis.

Et vidi aliud signum in cælo magnum et mirabile, angelos septem, habentes septem plagas novissimas quoniam in illis consummata est ira Dei (Apoc. xv). Cunctis quæ ad universalis Ecclesiæ inter prospera et adversa mundi ad cœlestia bona scandentis eru-
ditionem et justificationem pertinent, in secunda et tertia, et quarta visione multiformiter descriptis, ad damnandorum reprobationem et multiplicem di-
vinæ in eos ultionis afflictionem describendam sanctus theologus procedit, et more solito narrationem suam secundum seriem temporis disponit. Et vidi aliud signum in cælo, vidi, per spiritualem con-
templationem, aliud signum significantem, in cælo, D
in sacræ visionis mysterio reprobis celato, vel in cælo, id est, in sancta Ecclesia per cœlestem con-
versationem sublimer exaltata. Magnum et mira-
bile, magnum in se, mirabile in nobis. Magnum videlicet significatione, mirabile, quia dignum ad-
miratione. Angelos septem habentes septem plagas novissimas. Septem angeli sunt prædicatores uni-
versi septiformis Spiritus sancti gratia renati, per omne tempus quod septem dierum circulo volvitur instantes prædicationi. Qui habent septem plagas, quæ prænuntiant damnandis universas ultiones di-
vinas, quæ plagæ idcirco dicuntur novissimæ, quia post eas in mundo non succedunt aliæ. Vere enim plagas habent, quia iram Dei super iniquos exercent,

et vere novissimas, quia in præsentis sæculo non in-
fert Deus alias. Unde recte additur: Quoniam in
illis consummata est ira Dei. In ipsis quippe con-
summatur ira Dei, quia post ipsas ablatis malis de
arca mundi non exercebit amplius Deus in mundo
sententiam judicii. Sequitur:

Et vidi tanquam mare vitreum mistum igni, et eos qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus stantes super mare vitreum habentes citharas Dei, et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes: Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens, justæ et veræ sunt viæ tuæ, rex sæculorum. Locuturus de plagis malorum, præmittit pauca de justitia bonorum, ut patenter ostendat quod quemadmodum boni a pravitate, malorum sunt liberi, ita sint etiam a plagis eorum alieni. Et vidi, per spiritualem intellectum, tanquam mare vitreum, id est baptismum, quod est justis salutis initium et ostium, mare, per amaritudinis peccatorum remissionem, vitreum, per sinceram et puram et lucidam fidei claritatem, mistum igni, per Spiritus sancti inflammationem. Apte enim baptismus mari vitreo misto igni comparatur, quia in ipso, et remissio peccati, et cognitio Dei, et gratia Spiritus sancti confertur. Et eos subauditur vidi, qui vicerunt bestiam, id est Antichristum, ejus persecutionem patienter sustinendo, ejus miraculis non credendo, ejus divitias et blanditiis contemendo, et imaginem ejus, subauditur vicerunt, impios illi conformes non imitando, et numerum nominis ejus, characterem ejus respicendo, stantes per firmam fidem et rectam intentionem, supra mare, per altiore perfectionem, habentes citharas Dei per bonam actionem, cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, per utriusque Testamenti, Veteris scilicet et Novi, professionem et prædicationem, et pro collatis beneficiis gratiarum actionem. Dicentes: Magna et mirabilia sunt opera tua, magna in creatione, mirabilia in recreatione, vel magna in se, mirabilia in nobis, Domine Deus omnipotens. Domine per excellentiam, Deus per naturam, omnipotens per potentiam. Justæ et veræ sunt viæ tuæ, rex sæculorum. Viæ Dei sunt institutiones ejus, per quas nos ad eum, vel ipse ad nos venit. Quæ sunt justæ, quia unicuique pro merito reddunt, et veræ, quia perducunt quo promittunt. Rex sæculorum, rex per gubernationem, sæculorum per æternitatem. Vel rex sæculorum, quia regis ordinem et cursum eorum. Sequitur:

Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum, quia tu solus pius es, quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt? Quasi diceret: Et cum magna et mirabilia sint opera tua, et justæ, et veræ viæ tuæ, quis non timebit te, Domine, filiali videlicet timore, et magnificabit nomen tuum, opere scilicet et prædicatione? Quis, nisi illi, subauditur qui prædictis plagis afficientur in mundo, et a tuo et nostro longe sunt consortio? Cæteri namque

vere timebunt, id est, amabunt, quia tu solus pius es, gratiam salutis eis dando, et vere magnificabunt, quia omnes, id est, aliqui de omnibus venient credendo, et adorabunt, se tibi subjiendo, in conspectu tuo, tibi placita eligendo et faciendo. Et adhuc evidentiorum hujus rei causam subjungit, cum dicit: Quoniam judicia tua manifesta sunt. Quia nimirum divina judicia de reprobatione et damnatione malorum electis manifesta sunt, vere et perfecte divina bonitas ab eis debet amari et ejus justitia voce et opere magnificari. Compendiose ergo justitiam sanctorum ab ipso baptismo et deinceps in his quæ dicta sunt comprehendit, et per eam quod a plagis malis sint immunes luculenter insinuat. Septem itaque angeli, prædicatores universi; septem plagæ novissimæ, malorum tribulationes in præsentem tempore; mare vitreum, baptismus; bestia, Antichristus; victoria, patientia; citharæ, bonorum operum exhibitiones; canticum Moysi et canticum Agni, utriusque Testamenti professio, et pro acceptis beneficiis gratiarum actio.

CAPUT II.

De septem angelis, et septem phialis eis datis.

Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cælo, et exierunt septem angeli habentes septem plagas vestiti lapide mundo, candido, præcincti circa pectora sua zonis aureis (Apoc. xv). Postquam superius paululum digressus electorum populum merito justitiæ a plagis impiorum esse remotum demonstravit, iterum ad materiam suam redit, et quæ mala malis secundum vicissitudines temporum contingant, per sequentia capitula describit. Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cælo: templum est sancta Ecclesia quam inhabitator ejus Christus ex omnibus fidelibus quasi diversis lapidibus ædificat, et spiritualis gratiæ infusione dedicat, et sanctificat. Quæ etiam congrue dicitur templum tabernaculi testimonii, tabernaculi, quia in præsentem sæculo Deo militat, testimonii, quia utriusque Testamenti testimonium fideliter servat. Quæ propterea in cælo videtur, quod in cælo conversationem habere dignoscitur. Quæ denique idcirco non clausa, sed aperta cernitur, ut vocatis ingressus poenitendi, et doctoribus egressus prædicandi patere demonstretur. Unde quoque reprobi de damnatione sua minorem excusationem habent, quod eam per cælestis oraculi testimonia non clausam, sed apertam perhibent. Quanto namque eam facilius intrare possent, tanto gravius arguerentur de eo quod foris manent, unde quoque juste prædicatores plagas eis minantur, et ipsi plagis divinitus affliguntur, quod ipsam apertam audiunt, et intrare contemnunt. Et quia sancti prædicatores non solum electos intus confirmant, sed et foris exeunt, et reprobis divinam ultionem imminere prædicant, apte dicitur: Et exierunt septem angeli habentes septem plagas. Septem enim angeli septem plagas habentes exeunt, dum prædicatores universi universam

Dei ultionem foris prædicant, ut si noluit Deum pro promissionibus diligere, saltem minus eum timeant, et si hoc etiam contempserint, non solum nunc, sed in fine sine fine gravioribus ultionibus succumbant. Sed quia sancta prædicatorum actio nunquam ab eorum officio discrepat, sed semper et in omnibus eorum actio cum officio concordat, recte lapide mundo candido vestiti, et præcincti circa pectora zonis aureis describuntur. Habitus enim actionem signat. Sancti ergo prædicatores lapide mundo candido vestiuntur, quia fide firma a vitiis munda, virtutibus candida adornantur, et præcinguntur circa pectora zonis aureis, refrenando fluxum illicitæ cogitationis retinaculis charitatis. Et quoniam quæ sancti prædicatores usque in finem sæculi prædicabunt ex institutione priorum Patrum habebunt, bene sequitur:

Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundia Dei viventis in sæcula sæculorum. Unum quippe de animalibus dedit septem angelis septem phialas plenas iracundia Dei viventis in sæcula sæculorum, quia uniformi et communi testimonio, auctoritate quatuor evangelistarum roboratur, et firmatur sermo prædicatorum. Qui sermo recte phialis aureis comparatur, quia per divinam sapientiam lucide et clare illuminatur. Quæ etiam phialæ plene iracundia Dei viventis in sæcula sæculorum esse dicuntur, quia plene et perfectæ iram Dei ad inferendam vindictam semper viventis reprobis comminantur. Sed quoniam divinum iudicium quod per phialas aureas justis manifestatur, impiis fumo ignorantiae ne illud intelligant occultatur, recte sequitur:

Et impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute ejus. Datis etenim septem phialis septem angelis, templum fumo impletur, quia cæleste iudicium quod electis divinitus revelatur, reprobis (utpote indignis) in præsentis temporis fluctuatione penitus celatur a majestate Dei, et de virtutibus ejus, quia cui summus et omnipotens Deus claudit, nemo aperit. Sequitur:

Et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum. Templo fumo impleto, nemo potest introire, quia nemo reproborum, Deo permittente, ignorantia excæcatus rectitudinem divini iudicii potest agnoscere. Inde est enim quod sæpe nomen Dei quasi male agentis blasphematur, quia iudicii ejus justitiam ignorat. Completis vero plagis, quodammodo introibunt; quia, finitis præsentis temporis tribulationibus, et tormentis æternis succedentibus, juste se puniri, et justos beatificari intelligent, quod modo minime recognoscunt. Qui tamen introitus nequaquam eis erit ad gaudium, sed ad supplicii supplementum. In hoc enim ineffabiliter dolebunt, quod se merito damnatos, et divinam iracundiam justè æternaliter meruisse videbunt. Consummatis ergo septem plagis, mali qui modo foris sunt per justum iudicium ignorantiam introibunt templum, quia præsentis temporaria

quod septem dierum circulo volvitur, malis quibus non puniuntur fuitis cognoscent justum esse divinum iudicium. Introibunt enim per cognitionem divinæ super se justitiæ, sed foris manebunt, per tolerantiam grassantis pœnæ. Et utrumque eis cooperabitur in malum, et quod intrabunt, et quod foris manebunt, quia sic intrando tolerantur malam conscientiam, foris manendo diram pœnam. Aliter. Donec consumniarentur septem plagæ, id est nunquam. Qui enim modo intrare negligit, tunc minime intrabit. Aliter. Nemo potest intrare, quia nec sancti occulta divini iudicii in presenti vita perfecte possunt cognoscere. Tunc namque perfecte introibunt, quando finito tempore omnia manifeste videbunt. Et quia nemo sibi temera debet officium prædicationis usurpare, sed vel a Deo, per internam aspirationem vel exterius ab homine, ut a majore sibi præcipiatur ministerium exercere, bene sequitur :

Et audivi vocem dicentem septem angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram (Apoc. xvi). Ideo namque angelus ut effundat phialas iræ Dei de cœlo præcipitur, ut tantum ministerium per fiduciam sui neminem debere aggredi ostendatur. Legimus quosdam solo sancti Spiritus magisterio electos, et ad prædicandum institutos, alios vero in quibus non tam evidens tanti magisterii signum visum est, a majoribus ad prædicandum directos; sed quicumque hoc, vel etiam illo modo istud officium contigerit accidere, comite bonæ vitæ conscientia fiducialiter debet illud exercere. Ite et effundite phialas iræ Dei in terram. Quasi diceret: Vos qui boni estis, quantum ad vos proficite, et in malis damnationem exercete. In terram, id est terrenos, qui terrena diligunt, et terrena cœlestibus anteponunt. Templum itaque apertum, est sancta Ecclesia pœnitentibus ad ingrediendum paratum; septem angeli, prædicatores universi; unum quatuor animalium, unitas quatuor evangelistarum; impletio templi de fumo, ignorantia populi de divino iudicio; vox de cœlo, divina admonitio; effusio phialarum iræ Dei, prædicatio, vel etiam excitatio divini iudicii.

CAPUT III.

De primo angelo et phiala ejus.

Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus sævum ac pessimum in homines qui habent characterem bestię, et eos qui adoraverunt imaginem ejus (Apoc. xvi). Superius his quæ ante ingressum narrationis erant dicenda exsecutis, narrationem suam quemadmodum et in aliis visionibus solet, ab exordio nascentis Ecclesiæ incipit, et secundum processum temporis usque ad finem mundi perducit. Et abiit primus angelus, et effudit phialam suam in terram. Primus angelus, ordo prædicatorum primus, effusio phialæ, prædicatio imminentis divinæ iracundiæ. Terram autem hoc in loco Judæam exprimit, quandiu in fide unius Dei immobilis permansit. Primus itaque angelus phialam suam effudit, quando primus prædicatorum ordo

A Judææ destructionem suam ob culpam perfidiæ venturam prædixit. Et quia post ipsam primitivam prædicationem in Judæa factam statim ejus reprobatio destructio atque dispersio facta est, bene sequitur: Et factum est vulnus sævum ac pessimum in homines qui habent characterem bestię. Effusa quippe prima phiala, factum est vulnus sævum ac pessimum in homines qui habent characterem bestię, quia primitivorum prædicatorum prædicatione propalata, et perfida Judæa in infidelitate derelicta, statim factum est in eos vulnus sævum ac pessimum ultionis divinæ, et percussione reprobationis, et illatione destructionis. Non solum namque est ipsa gens Judaica isto vulnere a divina electione reprobata, sed etiam de sede mansionis evulsa. In homines qui habent characterem bestię, et in eos qui adoraverunt imaginem ejus, id est Judæos, qui Antichristo configurantur, fidei Christi contradicendo, et sequacibus ejus se conformant, eos imitando. Omnes etenim mali characterem Antichristi habent in eo quod prave vivendo ejus voluntatem complent. Omnes ejus imaginem adorant, in eo quod imitatoribus ejus se conformant. Primus ergo angelus, ordo prædicatorum primitivus; effusio phialæ, comminatio ultionis divinæ; terra, Judæa; vulnus sævum ac pessimum, reprobatio ac desolatio Judæorum.

CAPUT IV.

De secundo angelo, et phiala ejus.

C *Et secundus angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari (Apoc. xvi).* Quemadmodum superius per terram, Judæam in unius Dei credulitate manentem accepimus, ita hic per mare, gentilitatem diversitate deorum fluctuantem intelligimus. Secundus ergo angelus phialam suam in mare effudit, quando secundus prædicatorum ordo reprobis gentium in infidelitate remanentibus divinam ultionem imminere nuntiavit. Et factus est sanguis tanquam mortui, quia secuta est ultio divina mox etiam in præsentem, quæ est similitudo futuri tormenti, quod nigrescit damnatis in tenebris inferni. Sanguis nimirum mortui nigrescit, et ideo per hoc quod non mortui, sed tanquam mortui dicitur, temporalis ultio convenienter intelligitur, quæ æternam non tanquam, sed revera mortis sive mortui prætendit. Aliter. Sanguis tanquam mortui factus describitur, ut pars gentilitatis in infidelitate remanens vitæ munus per reprobationem amittere significetur. Unde apte sequitur: Et omnis anima vivens mortua est in mari. Omnis namque anima vivens in mari moritur, quia reproba pars gentilitatis quæ huic mundo vivere eligit æterna vita privatur. Secundus ergo angelus, ordo prædicatorum secundus; effusio phialæ, prædicatio ultionis divinæ; factus sanguis, effectus ultionis; omnis anima vivens in mari mortua, pars gentilitatis quæ mundo vivit a divina electione reprobata.

CAPUT V.

De tertio angelo et phiala ejus.

Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis (Apoc. xvi). Secundum processum impietatis ordinatur sententia ultionis. Primo namque Deus Judæam pro perfidia reprobavit, et dissipavit. Secundo gentiles in infidelitate remanentes, et sacræ fidei persecutores dejecit. Tertio hæreticos atque schismaticos, sceleris sui meritis exturbavit. Ea quippe quæ in hoc capitulo continentur, ad hæreticos sacræ Scripturæ corruptiores pertinere probantur. Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis. Tertius angelus phialam suam super flumina, et super fontes aquarum effudit, quando tertius ordo prædicatorum sacram Scripturam quæ nomine fontium exprimitur, et tractatus ejus qui nomine fluminum designantur, ex magna parte hæreticorum pravitate corrumpi, et eos propter hoc graviter puniri debere nuntiavit. Et factus est sanguis, quia secuta est sententia ultionis. Et quoniam in subversione impiorum sequitur exsultatio atque laudatio justorum, apte subditur :

Et audiivi angelum aquarum dicentem : Justus es, Domine, qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti, quia sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere, ut digni sunt. Angelus aquarum, est chorus doctorum qui specialiter in destructione hæreticorum exsultat, et divinam justitiam collaudat dicens : Justus es, Domine, qui es, et qui eras, quia hæc judicasti. Justus, æquitatem tenendo, Domine, omnibus præsidendo, qui es, immutabiliter, qui eras semper sanctus, quia a culpa alienus, qui hæc judicasti, id est pravos, impios et hereticos dissipasti, et damnasti. Et diligenter animadvertendum, quod ubi ait, qui es, et qui eras, solum non adjunxit, quia jam præsentialiter vindictam eum exercere in destructionem hæreticorum intellexit. Quos etiam divinam ultionem meruisse declarat aperte, cum dicit, quia sanguinem sanctorum, id est, minorum electorum, et prophetarum, id est, majorum effuderunt sua voluntate, aspirati diabólica suggestione, aliquando auctoritate impiorum principum fulti superba potestate. Et sanguinem eis dedisti bibere, per æcerbam ultionem, ut digni sunt, per impietatis suæ pravitatem. Et quia quod magistri clamant discipuli confirmant, bene sequitur :

Et audiivi alterum angelum dicentem : Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa judicia tua. Et audiivi alterum angelum, id est subjectorum cœtum dicentem, id est magistrorum dicta confirmantem. Etiam, id est, verum est quod dicitur : Domine, per excellentiam, Deus per naturam, omnipotens per potentiam, vera et justa judicia tua, vera, quia efficiunt quod promittunt, justa, quia præmium secundum meritum reddunt. Justum est enim ut qui crudeliter agunt crudeliter puniantur.

A Et notandum quod utriusque tam discipuli quam magistri ex magna affectione sermonem ad Deum convertunt, et eum justum esse depromunt. Tertius ergo angelus, prædicatorum ordo tertius : effusio phialæ super flumina et fontes aquarum, detestatio hæreticarum sententiarum ; factus sanguis, effectus ultionis ; angelus aquarum, chorus doctorum ; alter angelus, subjectorum numerus ; vox utriusque, commendatio divinæ justitiæ de impiorum hæreticorum destructione

CAPUT VI.

De quarto angelo et phiala ejus.

Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi affligere homines æstu et igne. Et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt homines nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt penitentiam ut darent illi gloriam (Apoc. xvi). Cuncta quæ in hoc quarto capitulo, et in quinto, et in sexto continentur ad Antichristum, et ad ejus complices pertinere videntur. Sed tamen ea quæ in hoc quarto describuntur ad Antichristum, qui caput malorum est ; ea vero quæ in quinto sequuntur, ad impios minime baptizatos ; cætera denique quæ in sexto subjunguntur, ad baptizatos, sed a fide apostatantes, et Antichristo cum infidelibus militantes pertinere dignoscuntur, qui omnes quia nefando principi Antichristo militare eligunt, effusionem phialarum in divina ultione cum ipso non evadunt. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, id est in Antichristum, qui de sua claritate dicitur illuminare mundum. Et datum est illi per divinam, scilicet permissionem, affligere homines, scilicet, reprobandos quos visibi faciet conformes, æstu, id est, per minorem tribulationem, et igne, id est per majorem tribulationem, et æstuaverunt homines æstu magno, descediendo per illatam tribulationem gravissimam, et blasphemaverunt nomen Dei, per impatientiam, habentis potestatem super has plagas, quia quibus vult eas admoveat ; quibus vult eas amoveat. Tam æcerbam merebuntur reprobis ultionem divinam in diebus Antichristi, ut prorumpant in blasphemiam nominis divini, et quod est gravius, non tantum prorumpunt in blasphemiam, sed nec agent penitentiam. Grave quippe est peccare, sed gravius non penitere, gravissimum vero pro peccato et impœnitentia æterna tormenta subire. In primo est culpa, in secundo contumacia, in tertio utriusque multatio. Quartus itaque angelus, ordo prædicatorum quartus ; effusio phialæ, prædicatio vel potius exhibitio ultionis divinæ ; æstuatio hominum, afflictio eorum.

CAPUT VII.

De quinto angelo, et phiala ejus.

Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestię, et factum est regnum ejus tenebrosam. Et commandaverunt homines linguas suas præ

dolore, et blasphemaverunt Deum cæli præ doloribus et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis (Apoc. xvi). Ea quæ in hoc capitulo describuntur, ad illos infideles qui baptisma non suscipiunt præsertim spectare videntur. Ipsi nimirum semper et absque intervallo temporis bestię sedes sunt, quia continue damnationi Antichristi se supponunt. Eos præcipue bestia sibi sedem facit, quia in eis secure requiescit, et per eos alios ad perpetracionem impietatis, et ad bonorum insectacionem dirigit. Super illos namque qui baptizantur non semper sedet; quia, quandiu gratiam custodiunt, super eos dominationem non habet. Illi ergo bestię principaliter sedes sunt, qui se continue semper, et absque interruptione temporis illius principatui per infidelitatem subdunt. Quintus itaque angelus phialam suam super sedem bestię effundet, quando quinta prædicatorum successio infideles gentes quæ semper Antichristo sunt sedes, in diebus ejus, ultione divina operante, magis excæcandas prædicabit, unde bene sequitur: Et factum est regnum ejus tenebrosum, id est, magis excæcatum. Et quia per majorem excæcationem in majorem erga sanctos prurumpet livorem, et majorem divinitatis Christi derogacionem, apte sequitur: Et manducaverunt homines linguas suas. præ dolore, id est præ invidia quam erga sanctos habebunt, et blasphemaverunt Deum cæli, quia Christum fuisse magnum affirmabunt. Linguam comedere, est erga alium invidia tabescere, et ejus bonitati detrudere. Ille enim linguam suam comedendo consumit, qui proximum sermone per invidiam et detractionem corrumpit, præ doloribus et vulneribus suis, id est, livoribus et plagis excæcantis ignorantię sibi divinitus illatis. Magnum igitur dolorem etiam ipsi mali in illo tempore sustinebunt, quia quemadmodum justi in eo quod aliquem regno Christi desse vident dolentes gemunt, ita reprobi in diebus novitatis illius se omnes non posse Antichristo domino suo attrahere graviter dolebunt. Et detestandum quidem est quod ex tanta impietate labentur in culpam, sed detestabilius valde est quod nullam de culpa agent pœnitentiam. Nam de impenitentia eorum sequitur: Et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. Magnum etenim gaudium est non solum de justis in justitia perseverantibus, sed et de peccatoribus pœnitentiam agentibus. Quinuis itaque angelus, ordo prædicatorum quintus; bestia, Antichristus; sedes bestię, infideles gentiles; effusio phialę, prædicatio sive illatio ultionis divinę; tenebrositas regni sui, perfecta excæcacio gentilitatis; comestio linguarum præ dolore, tabescens invidia erga sanctos cum vituperacione; blasphemia Dei cæli, derogatio divinitatis Christi.

CAPUT VIII.

De sexto angelo, et phiala ejus.

Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen magnum Euphratem, et siccavit aquas ejus, ut præparetur via regibus ab ortu solis (Apoc. xvi). Sicut

ea quæ in præcedenti capitulo continentur de gentibus non inconvenienter intelliguntur, ita hæc quæ in præsentis capitulo scribuntur ad baptizatos, sed a fide Christi in ultima persecucionem ad impietatem Antichristi recessuros apte referuntur. Nam quæ sub quarto angelo de malis generaliter et communiter scribit, ea quæ sub quinto et sexto per gentiles et apostatas Christianos specialiter et sigillatim distinguit. Per Euphratem qui est unus de Paradisi fluminibus non inconvenienter intelligitur baptismus, qui recte dicitur flumen magnum: flumen, quia culpas lavat, magnum, quia multos regenerat. In hoc flumine sextus angelus effudit phialam suam, quia sextus prædicatorum ordo falsos Christianos prædicabit in diebus novissimis ad Antichristum recessuros, et per hoc in eos venturam per impiam excæcationem ultionem divinam. Cujus quoque fluminis aqua siccabitur, dum reprobus baptizatus, imminente vindicta, donum gratię spiritualis in baptismo collatum auferetur, et ab ortu solis via regibus præparabitur, qui ab apostatis Christianis in quibus si in veritate perseverarent sol justitię deberet oriri et splendescere, ad perficiendam iniquitatem rectoribus tenebrarum harum demonibus libertus transitus aperietur. Unde et de ipsis demonibus apte dicitur:

Et vidi de ore draconis, et de ore bestię, et de ore pseudoprophetę tres spiritus immundos exire in modum ranarum. Tres spiritus immundi sunt dæmones universi in electis oppugnantes sacramentum Trinitatis, et munimentum trium principalium virtutum, fidei, spei et charitatis. Qui de ore draconis bestię, et pseudoprophetę exeunt, quia præceptorum diaboli executores sunt, et quæ de ore Antichristi et pseudoprophetarum ejus exeunt, totis viribus ad effectum homines seducendo perducere contendunt. Qui etiam in modum ranarum immundi sunt, quia quos per suggestionem corrumpunt, verboritate loquaces, et luxuria lotos efficiunt. Et quod vere immundi sunt apertius declarat, cum subjungit:

Sunt etenim spiritus dæmoniorum facientes signa. Et procedebant ad reges totius terrę, aggregare illos in prælium ad diem magnam Dei omnipotentis. Quia namque sunt spiritus dæmoniorum Dei omnipotentis, idcirco immundi sunt, facientes signa, id est, falsa miracula per quæ homines decipiunt, procedentes ad reges totius terrę, id est ad illos qui vel se, vel alios in terrenarum rerum cupiditate secundum sapientiam mundi regere norunt, aggregare eos in prælium, contra populum videlicet fidelium. Sed quia malo suo hoc facient, apte subjungit: Ad diem magnum Dei omnipotentis. Impii etenim dæmones reprobos homines in prælium ad diem magnum Dei omnipotentis aggregant, quia per hanc aggregationem damnationem in die judicii parant. Et ut manifestius Dominum ad iudicandum venturum declaret, ipsum idem affirmantem introducit, dicens: Et ecce venio sicut fur, id est ex improviso et subito

ut omnes de hora adventus mei sint incerti, et per hoc melius parati. Et notandum quod adventum suum insinuat, et adverbio demonstrandi, et verbo presentis, ut per hoc æstimationem diuturnæ moræ tollat, et contra adventum suum attentiores et vigilantiores reddat. Cujus attentionis sive vigilantie præmium statim subjungit, dicens: *Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet, et videant ejus turpitudinem.* Beatus enim qui in his vigilat, quia hunc Dominus pro merito beatitudinis præmio remunerabit. Et custodit vestimenta sua, id est virtutum ornamenta, et bona opera, ne nudus ambulet, id est spoliatus virtutibus et bonis operibus in die judicii resurgat, et videant ejus turpitudinem, id est, peccata. Qui enim modo non vigilat, et vestimenta sua non custodit, tunc nudus ambulabit, et turpido ejus videbitur, quia absque ornamentis virtutum et honorum operum resurget, et ejus iniquitas omnibus revelabitur. Sequitur:

Et congregabunt eos in locum qui vocatur Hebraice Armagedon. Ad superiorem sensum et sermonem revertitur, ubi ait spiritus immundos procedere ad reges terræ et aggregare eos in prælium. Armagedon interpretatur *mons furum* sive *globosus*, et signat Antichristum qui est mons per superbiam, furum, per fraudulentiam, globosus per versutiam. In ipsum, id est in detestandam impietatis illius sectam spiritus immundi supradictos reges congregabunt; quia, ultione divina quæ induravit cor Pharaonis permittente, eos illi per superbiam, fraudulentiam et versutiam conformabunt. Quemadmodum namque sancti sunt in Christo non mansionem corporali, sed fide spirituali, ita et reprobi erunt in Antichristo, non per localem mansionem, sed per iniquitatis perpetrationem. Vel sicut quidam codices habent, congregabit scilicet Deus qui eos merito et juste, exigentibus peccatis suis, debere a se separari, et Antichristo conjungi judicabit. Sextus ergo angelus, ordo prædicatorum sextus; Euphrates fluvius, baptizatorum populus; siccatio aquæ, ablatio in reprobis spiritualis gratiæ; præparatio viæ regibus ab ortu solis, liber transitus dæmonibus in falsis Christianis ad perpetrationem iniquitatis; draco, diabolus; bestia, Antichristus; pseudopropheta, falsorum apostolorum Antichristi numerus; tres spiritus immundi, universi dæmones in electis oppugnantibus sacramentum Trinitatis, et justitiam trium principalium virtutum, fidei, spei et charitatis; reges terræ, reprobi, qui vel se vel alios regere norunt in terrena cupiditate; congregatio in Armagedon, coadunatio ad Antichristum. Sicut quippe electi angeli in conversione electorum honorum Christo serviunt, ita dæmones in aversione malorum Antichristo ministrabunt. Et, sicut ab initio mundi usque in finem in electis operatur mysterium salutis, sic in reprobis operatur mysterium perditionis. Et, velut omnes justi pertinent ad Christum, ita iniqui pertinent ad Antichristum. Caput Christi

A Deus; caput Antichristi diabolus. Finis damnandorum cum Antichristo, gehæna; finis salvandorum cum Christo, vita æterna.

CAPUT IX.

De septimo angelo, et phiala ejus.

Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit magna vox de templo a throno, dicens: Factum est (Apoc. xvi). Quemadmodum in aliis visionibus facit, sic in fine hujus visionis agit de fine temporis. Septimus autem angelus est ordo prædicatorum ultimus post mortem Antichristi prædicaturus, cujus phiala in aerem apte effundetur, quia tota dæmonum collectio habitatrix aeris hujus, præ timore imminentis judicii et supplicii sempiterni in diebus prædicationis ejus graviter affligetur. Mortuo namque Antichristo, et prædicante septimo angelo, certissime scient instare diem judicii et adventum Christi. Unde de instantia utriusque recte dicitur: *Et exivit magna vox de templo a throno, dicens: Factum est.* Vox exiit de templo, id est de Ecclesia, et non de quocunque loco, sed a throno, id est ab illis in quibus residet et regnat majestas divina, ut quanto ab excellentioribus testimonium finiendi seculi profertur, tanto certius credatur, dicens: *Factum est.* Quasi diceret: *Consummata sunt omnia, adest finis mundi.* Quæ vox recte magna dicitur, quia magnum est quod per eam nuntiatur. Et quoniam post mortem Antichristi alii convertentur per prædicationem ad fidem, alii avertentur per obdurationem ad majorem excæcationem, bene sequitur:

Et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terræmotus magnus qualis nunquam fuit ex quo ceperrunt homines esse super terram talis terræmotus tam magnus. Fient namque fulgura, id est miracula, ut, salvandi a morte revocentur, voces, id est admonitiones, ut revocati in bono confirmarentur, tonitrua, id est comminationes, ut damnandis futura tormenta prænuntientur. Et terræmotus magnus fiet qualis non fuit ex quo homines fuerunt super terram, quia, sicut dictum est, alii convertentur ad deteriora. Cujus terræmotus magnitudo idcirco bis ponitur, ut ejus quantitas evidentius ostendatur. Sequitur:

Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt. Quæ superius in hoc capitulo dicta sunt pertinent et ad bonos et ad malos, ea vero quæ sequuntur pertinent, et maxime ad malos. Describit autem in sequentibus sub nomine fornicariæ Babylonis multiplicem causam damnationis malorum, et sequentem damnationem eorum. Et civitas magna facta est in tres partes. Civitas magna, scilicet Babylon, in tres partes in fine dividenda videtur, quia modo divisa est secundum triplicem vitæ modum, tunc secundum triplex æternæ mortis stipendium in ultione dividetur. Dividitur quippe nunc in mundo trifarie, secundum paganismum, Judaismum et falsum Christianismum, et tunc se-

secundum hanc triplicem sectam in inferno recipiet pœnam, ut qui nunc diverso modo peccant, tunc secundum meritum damnationem recipiant. Aliter enim punientur pagani, aliter Judæi, aliter falsi Christiani. Et civitates gentium ceciderunt, quia collectiones malorum gentiliter viventium peribunt. Sequitur :

Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare ei calicem vini indignationis iræ ejus. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. Babylonem venire in divinam memoriam est quod superius, sed obscurius dixit civitatem in tres partes factam, Babylon, id est universitas malorum qua modo versatur in confusione vitiorum, quæ est civitas, per collectionem multorum, magna, per elationem, venit, id est veniet in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus, id est ut detur ei vindictæ mensura, quam propinat indignans et iratus Deus. Veniet in memoriam, quia recipiet pœnam. Modo namque Deus mala hominum se reminisci dissimulat, dum ad pœnitentiam expectat, quæ in fine recte reducere dicitur ad memoriam, dum infert vindictam. Et quia boni nequaquam damnationis impiorum erunt participes, apte subjungitur : *Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.* Omnis etenim insula fugit, et montes non sunt inventi; quia, qui modo velut insula aquis marinis, ita amaritudinibus persecutionum quantiuntur, sed a fide non moventur, et qui sicut montes ima deserunt, et ad summa conscendunt, a consortio pereuntium erunt penitus tunc alieni. Qui namque non sunt in culpa, minime participes inveniuntur in pœna. Cujus pœnæ qualitatem aperte describit cum subjungit : *Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines, et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.* Grando quippe magna est pœna æterna sicut talentum, quia ponderata et mensurata secundum pereuntium merita. Quæ descendit de cælo in homines, quia a Deo mittetur in percutes. Et blasphemaverunt homines Deum propter plagam grandinis. Quamvis nimirum impii in inferno positi se sentiant juste puniri, dolebunt tamen quod Deus tantam habeat potentiam, et præ nimietate doloris justo judici inferrent blasphemiam. Unde de quantitate ejus bene additur, quod magna grando facta est vehementer, quia cruciabit intolerabiliter. Et ut adhuc de his quæ pertinent ad malos perfectius nos erudiat, plurima in sequentibus hujus capituli de malorum universitate, et eorum inani gloria, et regnorum eorum elatione, et erga sanctos impia crudelitate explicat, et in fine ejus damnationem eorum denuntiat. Sequitur :

Et venit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas, et locutus est mecum, dicens : Veni, ostendam tibi meretricis magnæ damnationem quæ sedet super aquas multas cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati sunt, qui habitant terram de

vino prostitutionis ejus (Apoc. xvii). Recte unus de septem angelis phialas iræ Dei habentibus, quæ tormenta malis futura sint, sancto theologo demonstravit, quia unanimis unitas prædicatorum iram divinam in malos prædicantium et exercentium eorum perpetuam damnationem verbo et scripto nobis propalare non desinit. Veni, ostendam tibi meretricis magnæ damnationem, quæ sedet super aquas multas. Veni per intelligentiam spiritualem, ostendam tibi, per typicam visionem, damnationem meretricis magnæ, scilicet Babylonis, quæ relicto Creatore Deo fornicata est cum diabolo, vel cum hoc mundo, quæ sedet super aquas multas, per suum principatum super multos populos regnando: aquæ enim sunt populi, quia, sicut aquæ cursim defluunt, ita populi, per mortalitatem transeunt. Super quos Babylon sedet, quia super eos per suos potentes principatum habet. Cum qua, id est, cujus exemplo fornicati sunt, Deum deserendo, demones adorando, vel mundum diligendo, reges terræ, id est illi, qui vel se vel alios norunt regere in terrena cupiditate, vel ad litteram intelligantur reges terræ, quia mali quique quanto sunt potestate fortiores, tanto sunt malitia deteriores. Et inde specialius in descriptione nequitie meretricis nominari, quod scelestius aliis noscuntur contaminari. Tanto quippe amplius quisque fornicatur cum Babylone, quanto se gravius involvit dæmonum vel sæculi præsentis impuritate. Regibus autem peccantibus et fornicantibus, quodammodo fit supra modum peccans peccatum, cum videlicet illi qui alios regere deberent, semetipsos sceleribus foetare student. Et quoniam non solum superiores, sed etiam inferiores exemplo istius Babylonis incidunt in impietatem fornicationis, recte post regum fornicationem, inhabitantium terram subjungit inebriationem. Et inebriati sunt, qui habitant terram de vino prostitutionis ejus. Qui terram habitant, sunt illi qui magis terrena, quam celestia amant. Qui bene terram inhabitare dicuntur, quia non cursim transeunt, sed immobiliter in amore terrenorum demorantur. Qui etiam de vino prostitutionis ejus, id est, de doctrina manifestæ fornicationis inebriantur, quia nequaquam velut sobrii pensant pondus mali quod operantur. Quemadmodum enim ebrii nihil timent, ita ipsi excæcantur dum immoderate terrenis inhærent ut nec Deum diligant, nec deinde pœnas metuant. Sequitur :

Et abstulit me in desertum in spiritu, et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiarum, habentem capita septem, et cornua decem. Et mulier circumdata erat purpura et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione et immunditia fornicationis ejus, et in fronte ejus nomen scriptum mysterii. Babylon magna fornicationum mater et abominationum terræ. Describit multiplicem reproborum impietatem, ut per hoc ostendat eos promereri damnationem. Et abs-

tulit me in spiritu, ad sublimiora videlicet videnda, A
 In desertum, ad contemplanda reproborum corda,
 Quæ sunt a Deo deserta. Et vidi per spiritualem
 Contemplationem, mulierem sedentem, id est, mol-
 tem malorum universitatem, quiescentem super
 Bestiam coccineam, id est, diabolicam sævitiam san-
 guine sanctorum rubicundam: Super bestiam coccineam,
 quia ubicunque perpetratur malum, ibi diabolicum
 habet fundamentum: Plenam nominibus blasphemiarum;
 quia dicit mala quæ facit Deo non displicere: Habentem capita septem, et cornua decem;
 hoc in præsentem illibatam pertransimus, ut in sequentibus
 illud melius exponamus. Et mulier erat circumdata
 purpura et cocco, et inaurata auro, et lapide pretioso,
 et margaritis, quia malorum collectio semper se studet
 decorare gloria, divitiis et ornamentis sæculi præsentis.
 Quæ etiam habet poculum aureum in manu sua, quia exercet
 impiam doctrinam sæcularis sapientiæ claritate fulgidam,
 et operatione manifestam, ut alios inebrians ad culpam
 pertrahat et suæ damnationis participes faciat, plenum
 abominatione et immunditia fornicationis, id est, abominabili,
 et immunda veneratione nefandæ culturæ, vel delectatione
 illicitæ voluptatis, et in fronte ejus nomen scriptum
 mysterii, quia manifestæ professione demonstrat quid habeat
 in secreto animi ad similitudinem meretricis, quæ ostendit
 in fronte per compositionem, quid gerat in corde per
 impuram voluntatem. Nemo ergo excusatur si cum eo
 fornicetur, quia aperte potest cognoscere malum quod debet
 cavere. Scriptum est enim: *A fractibus eorum cognoscetis eos*
 (Matth. vii). Babylon magna mater fornicationum et
 abominationum terræ. Babylon per confusionem, magna per
 elationem, mater fornicationum et abominationum terræ
 per inventionem vitiorum abominabilium, quibus sædantur
 omnes qui se involvunt terrena cupiditate. Sequitur:

*Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine
 martyrum Jesu. Et miratus sum cum viderem mulierem illam
 admiratione magna. Superius ostendit qualis ipsa Babylon sit
 in propria vitiositate, nunc subjungit qualis sit in electorum
 persecutione. Vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum,
 id est, minorum, et martyrum Jesu, id est, majorum. Vidi
 ebriam, id est, extra mensuram saturatam, quia in eo quod
 ipsos occidendo vicit, velut ebria supra modum exultavit.
 Sed quemadmodum sanctus Joannes in superioribus ab eo loco
 quo scriptum est: Veni, ostendam tibi meretricis magnæ
 damnationem, usque huc gessit personam dicentis, ita hic
 ubi dicitur, et miratus sum cum viderem mulierem illam,
 gerit personam admirantis, et nondum ruinam impiorum
 perfecte contemplantis. Ait ergo: Et miratus sum cum viderem
 illam admiratione magna. Infirmi quippe et imperfecti
 quique visa fallaci reproborum gloria atque potentia
 multum mirantur, quia sequentem eorum damnationem
 minime contemplantur. Qui si eorum su-*

turam ruinam et præsentium bonorum fallacem gloriam
 altius intuerentur, nequaquam eos tantum mirarentur.
 Sed quia imperfectus quisque a perfectis doctoribus de
 his quæ latent eruditur, apte subjungitur:

*Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi
 sacramentum mulieris, et bestię quæ portat eam, quæ
 habet capita septem, cornua decem. Bestia quam vidisti,
 fuit et non est, et ascensura est de abyssonibus, et in
 interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram
 (quorum non sunt nomina scripta in libro vitæ a constitutione
 mundi) videntes bestiam quæ erat et non est. Quare
 miraris? Sub interrogatione reprehenditur, quisquis de
 fallacibus malorum bonis nimis admiratur. Si enim rem
 attentius investigaret, luce clarius intelligeret quod Deus
 justo judicio permittit impios in hoc sæculo prosperari,
 ut inde justius in futuro possint condemnari. Quare
 miraris? Quasi diceret: Noli mirari, sed intellige quid
 sit. Ego tibi dicam sacramentum mulieris et bestię, id est,
 ostendam tibi quid sit utraque. Bestia quæ portat eam
 est diabolus; quia diabolus semper malorum portitor est
 ad perficiendum malitiam.*

Et notandum quod bestiam in demonstratione sacramenti
 mulieri anteponebat, quia diabolus universitatem
 malorum antecedit. Quæ capita septem habet, et cornua
 decem. Hoc adhuc in sequentibus exponendum
 reservamus. Bestia quam vidisti, id est, diabolus per
 quem bestialiter et crudeliter impugnantur electorum
 populus, fuit, videlicet ante adventum Christi, quia
 suum dominium tunc in mundo exercuit, et non est,
 quia illud post adventum ejus amisit. Et ascensura est
 de abyssonibus, id est, de profundo et obscuro malo in
 diebus Antichristi, et in interitum ibit, quia penitus
 peribit in die judicii. Et mirabuntur inhabitantes
 terram, quorum non sunt nomina scripta in libro vitæ
 a constitutione mundi, videntes bestiam quæ fuit et non
 est, quia mali videntes potestatem suam in novissimo
 annihilatam, dolebunt non quasi poenitentes, sed tantum
 admirantes, et præ nimio dolore stupentes. Mali a
 constitutione mundi in libro vitæ scripti non sunt, quia
 male vivendo se non esse scriptos ab initio probaverunt.
 Sequitur:

*Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Quasi diceret:
 Hic est sensus adhibendus illi qui habet sapientiam,
 quia res in sequentibus est obscura. Vult enim ea
 quæ superius sub figura septem capitum et decem
 cornuum obscure dixit aliquantulum exponere. Intendit
 quippe post ostensionem bestię, superbam eminentiam
 mulieris, quæ in septem capitibus et decem cornibus
 figuratur demonstrare. Sequitur:*

*Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier
 sedet, et reges septem sunt. Quinque jam ceciderunt,
 unus est, et alius nondum venit. Et cum venerit,
 oportet illum tempus breve manere. Septenarius
 universitatem exprimit, eo quod septem dierum circulo
 universum tempus sæculi præsentis decurrit.*

Per septem ergo capita, montes sive reges, universus malorum principatus intelligitur, qui secundum septem status hujus sæculi determinatur. Primus status fuit ab Adam usque ad Noe; secundus a Noe usque ad Abraham; tertius ab Abraham usque ad Moysen; quartus a Moysen usque ad David; quintus a David usque ad Christum; sextus a Christo usque ad Antichristum; septimus sub Antichristo. Universalis ergo malorum principatus secundum has septem distinctiones determinatus recte sub figura capitum, montium, regum designatur; capitum, propter temporalem sui eminentiam, montium, propter superbiam, regum, quia malorum collegium per illum in malo gubernatur. Super quem etiam mulier sedere perhibetur, quia per eum carnalem prudentiam universitas malorum sustentatur. Ex quibus videlicet capitibus, sive montibus, sive regibus, quinque ceciderunt, quia quinque ex supradictis septem statibus ante adventum Christi, et ante tempus visionis illius transierunt. Unus nunc est, qui propter prærogativam et superabundantiam gratiæ debilissimus est, qui contra bonos suam malitiam nunc exercet quantum potest. Alius nondum venit, quia Antichristus nondum apparuit. Et cum venerit, oportet eum breve tempus manere, id est, tribus annis et dimidio regnare. Non est ergo nimis timendus, quia cito est transiturus. Quamvis enim omnibus magis sæviet, tamen cito deficiet. Sequitur:

Et bestia quæ erat et non est, et ipsa octava est, et de septem est, et in interitum vadit. Et decem cornua quæ vidisti decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora habent post bestiam. Ii unum habent consilium, et virtutem, et potestatem suam bestiæ tradent. Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt vocati electi et fideles. Et bestia quam vidisti, id est, diabolus per quem crudeliter impugnatur electorum populus, quæ erat et non est, quia potestatem ante adventum Christi habuit, sed in adventu ejus habitam amisit, et ipsa octava est et de septem. De septem est, quia similiter peccat et similiter punietur; octava est, quia omnes nequitia et pœna transcendit, et in interitum vadit, quia in æternum peribit. Et decem cornua quæ vidisti decem reges sunt. Descripto superius sacramento septem capitum, subjungit de sacramento septem cornuum. Decem cornua decem reges sunt, qui secundum prophetiam Danielis tempore Antichristi regnaturi sunt. De quibus bene dicitur, quod regnum nondum acceperunt, quia nondum venerunt. Sed potestatem tanquam reges una hora habent, id est, habebunt, subauditur, cum venerint. Tanquam reges, quia non veri reges, imo tyranni erunt, et hora una, quia modicum durabunt post bestiam, omnium communis malitia inferius describitur, cum dicitur: Hi unum habent consilium, videlicet Christum negandi, Antichristo credendi, hunc perse-

quendi, illum sequendi. Et virtutem, et potestatem suam bestiæ tradent, virtutem quam in se habebunt, potestatem quam super alios exercebunt bestiæ tradent, quia diabolo ascribent quidquid malitiæ perpetrabant. Quorum adhuc audacem præsumptionem, et de præsumptione confusionem describit, dicens: Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum est et Rex regum. Hi cum Agno pugnabunt verbo et opere, Christo suos electos auferre tentando, sed ipse vincet illos eorum audaciam refrenando. Et quod hoc vere possit efficere declarat cum dicit: Quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, tantæ videlicet potestatis, ut etiam malis utatur ad utilitatem fidelium. Sed et electi ejus tantam ei fidem servabunt, quod hostes cum ipso principe Christo viriliter superabunt. Unde additur: Et qui cum illo sunt, vocati electi sunt, et fideles, qui cum illo sunt, per Christianismi professionem, vocati, per prædicationem, electi per prædestinationem et fideles, per fidei integritatem. In illa itaque ultima pugna prosterneret hostium caterva, eo quod tanta est principis nostri potentia, et militum ejus fides tam firma. Sequitur:

Aquas quas vidisti ubi meretrix sedet, id est, in quibus per suos reges principatum habet, sunt populi, et gentes, et linguæ, videlicet mali subjecti ex omni diversitate gentium collecti. Aquæ sunt populi; quia, sicut aquæ sua labilitate desluunt, ita populi sua mortalitate pertranseunt. Sequitur:

Et decem cornua quæ vidisti et bestiam, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam, et nudam. Et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt. Sacramento mulieris et bestiæ superius sufficienter declarato, subjungit, et quantum calamitatem diabolus et ejus satellites, qui per bestiam et cornua figurantur miseram malorum universitatem perducent. Cornua et bestia, id est, diabolus et impii malorum reges: hi oderunt fornicariam, id est, ipsorum malorum collectionem universam a Deo Creatore illicito amore divisam. Non enim debet amor dici, quod eam impia doctrina a Deo dividunt, quod blanditiis temporalibus seducunt, quod ad inferi claustra seducendo perducent. Ii ergo odient fornicariam, quia perducent ad pœnam. Si enim vere diligenter, nequaquam illam æternis incendiis præpararent. Et desolatam facient illam et nudam, eo quod talem nunc facient in mundo fraudulenter seducendo, ut postea gemat in inferno desolata, et nuda temporali gaudio, et commodo amisso. Et ejus carnes manducabunt, quia de corporali ejus damnatione gaudebunt. Hoc est enim ejus carnes manducare, de cruciata carniū ejus exsultare. Quemadmodum namque Christus et sancti angeli gaudebunt de gloria honorum, ita diabolus et ejus ministri gaudebunt de pœna malorum. Quod tamen gaudium nequaquam diabolo et ejus principibus vertetur in cumulum consolationis, sed in augmentum majoris doloris. Et ipsam igni con-

cremabunt, quia ipsi æternum incendium ministrabunt. Et quia quidquid mali malis accedit totum Dei iudicio et justa permissione fit, apte sequitur :

Deus etenim dedit ut faciant quod placitum est illi, ut dent regnum suum bestiæ donec consummentur verba Dei. Deus enim dat per justam permissionem, ut mali faciant per apertam actionem, quod illi placitum est, per universitatis decorem, et utilitatem. Nequaquam enim omnipotens mala esse sinit, nisi ex eis bonum aliquod universitati proveniret. Ex eo enim quod sunt mala, majorem decorem respectu eorum videntur habere bona. Sed non est injustus Deus, eo quod malos male agere permittit, quia justum est, ut quibus dedit liberum arbitrium, illis eo uti liceat ad libitum. Injustum namque esset, si illis solius boni imponeret necessitatem, quibus in conditione dono gratiæ boni, vel mali eligendi confert libertatem. In hoc etenim creatura rationalis excellentem habet dignitatem, quod Creatori non coactam, sed liberam exhibet servitutem. Placet ergo quod sub ipso data ab ipso utimur arbitrii libertate, sed displicet quod in nobis orta illi repugnamus voluntatis pravitate. Nequaquam enim mala est arbitrii divinitus indita libera potestas, sed sub arbitrio orta perversa voluntas. Libertas a Deo donatur, creatura dono libertatis abutitur. In efficientia igitur malæ quantum ad malos nihil boni, quantum ad placitum Dei nihil mali. Nam quod faciunt malum est, quod Deo placitum est, bonum est. Ut dent regnum bestiæ; id est, ut se a diabolo regi permittant, et suam potestatem diabolo attribuant, donec consummentur verba Dei, id est, donec omnia finem habeant, et mali et boni promissa recipiant. Deus quippe nunc malos in malitia et in regno diaboli positos magna uti libertate, et bonos tentare, provocare et lacerare permittit, quod fuit sæculo, penitus cessabit. Sed quoniam universitatem malorum in hoc capitulo diversis nominibus designavit, ut hoc congrue posse fieri ostendat, apte subdit :

Et mulier quam vidisti est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ. Ipsa nimirum malorum universitas mulier est, civitas magna est, meretrix est, Babylon est. Mulier est, quia emollit; civitas est, quia multos colligit; magna est, quia

A subjicit; Babylon est, quia confusa est et confundit. Quæ habet regnum super reges terræ, quia omnes ei serviunt, et ejus rempublicam augent in quantum possunt. Septimus ergo angelus, ordo prædicatorum ultimus; effusio phialæ in aerem, ultio divina in hujus aeris potestatem, dæmonum videlicet congregationem. Vox de templo dicens esse factum, ecclesiastica attestatio dicens sæculum jam esse finiendum; fulgura, miracula, voces, admonitiones, tonitrua, comminationes, terræmotus magnus, salvandorum conversio, et damnandorum major excecatio; civitas magna, malorum congregatio; grando magna, æterna damnatio; bestia quæ mulierem portat, diabolus qui malos in malo portat et sustentat; septem capita, universalis malorum principatus eminens secundum septem status hujus sæculi; decem cornua, decem reges tempore Antichristi futuri; aquæ ubi meretrix sedet, populi in quibus principatum habet; consummatio verborum Dei, finis mundi; illatio supplicii, collatio præmii. In hac autem visione quinta quæ sub typo phialarum tractat de ultione divina in malos effusa, egit generaliter sacra prophetia primum de septem angelis et septem plagis sive phialis, id est, de universis prædicatoribus, et de ultione universis illata divinæ gratiæ contemptoribus in cursu sæculi præsentis. Effusio vero phialarum illationem signat divinæ iracundiæ in diversitatem hominum. Prima effusio est in terram, id est, Judæam primum a fide reprobam, et de terra sua ejectam. Secunda in mare, id est, gentiles fidelium occisores. Tertia in flumina et fontes, id est, hæreticos sacræ paginæ fluentia corrumpentes. Quarta in solem, id est, Antichristum, qui se dicit illuminare mundum. Quinta in sedem bestiæ, id est, principes gentium, in quibus ipse Antichristus principaliter regnando sedebit. Sexta in flumen Euphratem, id est, reprobos baptizatos quos divina ultio fluentis gratiæ dono siccabit. Septima in aerem, id est, dæmones, qui eadem ultio in extremitate temporis timore imminentis iudicii graviter cruciabit. Sub hac phiala causam damnationis malorum sacra visio latius describit, et quare in novissimo damnabuntur luculenter ostendit. Et hucusque de quinta visione locuti, linguam quieti damus, ut ad sextam discutiendam otio recreati procedamus.

LIBER SEXTUS.

DE VISIONE SEXTA.

PROLOGUS.

Deus, cujus resistere iræ nemo potest, sub quo curvantur qui portant orbem, sic temporalem male agentibus infert vindictam, ut in malitia perseverantibus addat æternam. Unde apte sacra prophetia, postquam in præcedenti visione transitoriam

in malos effusam descripsit ultionem, in ista consequenter eorum perpetuam subjungit damnationem, ut qui in mundo se corrigere detrectant, in inferno sine fine se puniendos esse cognoscant. Agit enim ista visio de ultimis pœnis quas patientur impii in inferno, et hoc ostendit primum de Babylone, de-

scribens ruinam ejus, et luctum quem habebunt de casu ejus qui diligebant eam. Agit et de exultatione et gratiarum actione, quam agent de interitu ejus sancti. Agit et de Christo eam judicante, et de invitatione dæmonum ut manducet carnes regum et tribunorum, et omnium iniquorum, et damnatione Antichristi et pseudoapostolorum ejus. Deinde iterum redit, et describit ligationem Satanæ per mille annos, et quomodo iterum sit solvendus et desæviet adversus sanctos in extremis, et quod cum impiis mittetur in stagnum ignis. Et sciendum quod ea quæ in præcedentibus quinque visionibus libri hujus continentur, maxime pertinent ad cursum temporis præsentis; ea vero quæ in sexta et septima continentur, magis pertinent ad statum æternitatis. Nam in hac sexta visione describitur æterna damnatio malorum, et in septima æterna beatitudo bonorum. Malorum autem damnatio, quæ in hac visione describitur, a Christo prædicata in ipso visionis initio perhibetur, ut attentius audiatur, et major illi fides adhibeatur.

CAPUT PRIMUM.

De ruina Babylonis et luctu amatorum ejus.

Et post hæc vidi alterum angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus, et exclamavit in voce forti, dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna, et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ, quia de ira fornicationis ejus biberunt omnes gentes, et omnes reges terræ cum illa fornicati sunt, et mercatores terræ de virtute divitiarum ejus divites facti sunt (Apoc. xviii.) Quia superius sacra visio temporalem describit pœnam malorum, nunc succedenter ingreditur ad describendam æternam damnationem eorum. Et post hæc vidi alterum angelum descendentem de cælo, habentem potestatem magnam. Iste alter angelus recte creditur esse Christus, qui ab aliis distat angelis, sicut distat Dominus a servis. Qui de cælo descendit, quoniam nostram carnem induens genus humanum visitavit. Qui potestatem magnam habet, quia non solum hominibus, sed et angelis præsidet. A cujus etiam gloria terra illuminata dicitur, quia nostra terrenitas gloriosa ejus prædicatione illustratur. Qui denique in voce forti de ruina malorum exclamavit, quia nequaquam effectu carebit quod de illa prædicavit, dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna. Geminato verbo geminat ruinam, et duplicem designat vindictam. Damnati quippe ardentibus flammis foris punientur in corpore, et urgentibus doloribus intus pungentur in mente. Babylon per confusionem, magna per multorum collectionem et propriam elationem. Et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ. Dæmones, et spiritus sunt et volucres sunt: spiritus propter naturæ subtilitatem, volucres propter motionis velocitatem. Quorum habitatio et custodia Babylon subversa erit, quia malorum universitas damnata dæmonibus in damnatione repleta, dæmonum cruciatibus perpetuo subjacebit. Causa quoque damnationis ejus declaratur, cum subditur: Quia de ira fornicationis ejus biberunt omnes gentes, et omnes reges terræ cum illa fornicati sunt, et mercatores terræ de virtute divitiarum ejus divites facti sunt. De ira fornicationis ejus, id est, de ardore fornicationis ejus, vel de fornicatione pro qua irascitur Deus, biberunt, illa participantes, omnes gentes, id est, subjecti, et omnes reges terræ, id est, prælati terræ cum illa fornicati sunt, exempla illius a Deo recedentes, mundum diligentes. Et mercatores, id est, illi qui suas animas pro rebus terrenis vendunt, et pro ipsis terrena mercantur, de virtute divitiarum ejus divites facti sunt, quia gloria divitiarum ejus se divites arbitrantur, et magis in ipsa quam in amore cœlestium delectantur. Juste ergo damnabitur, cujus scelere tot hominum multitudo fœdatur. Sequitur:

Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa, populus meus, ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus, ne accipiatis, quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, et recordatus est Deus iniquitatum ejus. Reddite illi sicut ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera ejus, et in poculo quo miscuit miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit tantum date illi tormentum et luctum, quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non video. Imo in uno die venient plagæ ejus, et mors, et luctus, et fames: et igni comburetur, quia fortis est Deus qui judicavit illam. Prædicta superius ruina malorum, admonemur exire de consortio eorum, ne, si fuerimus eis consortes in culpa, simus participes cum eis in pœna. Et audivi aliam vocem de cælo dicentem. Recte se dicit aliam vocem audisse. Alia est enim vox quæ de reproborum sonat damnatione, alia quæ de electorum loquitur admonitione. Illa quippe terret, ista mulcet. Quæ quoque de cælo sonat, quia de sancta Ecclesia, quæ sacrosancta mysteria Christi immundis et infidelibus celat. Exite de illa, populus meus, et ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus ne accipiatis, quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, et recordatus est Deus iniquitatum ejus. Exite de illa populus meus, non tam corporali separati: quam recta intentione, et ne sitis participes ejus delictorum, consensu vel actione, et de plagis ejus ne accipiatis, in æterna damnatione. Causam vero quare, et affectum, quod ipsa Babylon plagis afficitur subjungit, cum dicit: Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad cælum, id est, usque ad contemptum Dei per impoenitentiam, et recordatus est, id est, recordabitur Deus iniquitatum ejus, quas se modo videre pie dissimulat retribuendo vindictam. Reddite ipsi sicut ipsa reddidit vobis, et duplicate duplicia secundum opera ejus. Reddite illi sicut ipsa

reddidit vobis, id est, sicut vindictam meam exercit in vobis qui purgabamini ad salutem, ita vos injuriam meam vindicate in illa ad damnationem. Et duplicate duplicia secundum opera ejus, ut quæ dupliciter intus et foris, vel se vel alios corrumpeudo non timuit peccare, duplicem pœnam vestro iudicio cogatur sustinere. Et in poculo quo vobis miscuit miscete illi duplum, id est, quæ vobis temporale intulit tormentum, vobis iudicantibus sustineat æternum. Quantum glorificavit se, per superbam jactantiam, et in deliciis fuit, per nimiam affluentiam, tantum date illi tormentum et luctum; tormentum in corpore, luctum in mente. Quia in corde suo dicit, superbiendo: sedeo regina, id est, de honore et dignitate moveri non timeo; et vidua non sum, quia consolationem habeo in mundo, et luctum non videbo, id est, damnationem quam minantur discipuli Christi passuram in inferno. Superbientes etenim, et divitiis affluentes mali qui honoribus fulgent, qui mundanis delectabiliter in hærent, tantis nonnunquam tenebris obcæcantur, ut prosperis exspoliari, vel adversis fatigari minime formident. Et quia in bonis sibi concessis elevantur, et futura mala præcavere designantur, apte subditur: Ideo in una die, id est, simul venient plagæ ejus, id est, ultiones debite iniquitatibus ejus et mors, et luctus, et fames. Mors in penis, luctus de amissis, fames de recuperandis. Et igni comburetur, quia æternis incendiis punietur. Et quod universas ultiones istas evadere penitus non poterit, declaratur, cum subditur: Quia fortis est qui iudicavit illam, subaudi: dignam omnibus malis istis. Fortis, id est, nullis precibus flexibilis in die ultionis. Unde Salomon ait: *Zelus, et furor viri, id est Christi, non parcat in die vindictæ, nec acquiescet cujusquam precibus, nec recipiet pro redemptione dona plurima (Prov. vi)*. Sed designata superius Babylonis ruina, consequenter subiungit: luctum amatorum ejus, describens quomodo reges terræ qui per illam gloriosi videbantur, et negotiatores terræ qui ex abundantia ejus divites efficiebantur propter destructionem ejus flebunt et lugebunt, quod damnationi subjecta nunquam amplius fulgeat gloria, et abundantia temporalis. Magnum etenim gaudium est regum, scilicet superbiorum, et negotiatorum terrenæ cupiditati inhiantium, universalis prosperitas malorum. Qua subversa graviter dolebunt; eo quod, id in quo solo jucundabantur, amiserunt. Et quia hæc quæ in hoc capitulo secundum solum litteræ sensum videntur accipienda, spiritualis intelligentia nequaquam in eis creditur inquirenda. Sequitur:

Et flebunt, et plangent se super illam reges terræ, dupliciter dolor describitur, ut eos intus et foris dolore demonstraretur: Qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis cum illa vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus, id est, fumosum incendium ejus, longe stantes, propter timorem tormentorum ejus, longe sola voluntate non tormentorum liberatione, dicentes: Væ, væ, væ, civitas illa magna Babylon, civitas illa

*fortis, quia una hora venit iudicium tuum. Ad illam convertent sermonem, supra modum deflentes illius destructionem. Væ autem idcirco triplicatur, ut peccatum cogitando, loquendo, agendo perpetratum per ternarium ostendatur. Secundum ergo, quod peccavit in mundo, patietur in inferno. Si vero, quod in quibusdam codicibus habetur, væ non ter, sed bis positum inveniatur, ad duplicem dolorem, interiorem videlicet et exteriorem, referendum intelligatur. Quia una hora, quæ semper fuisti segura, venit iudicium tuum, ut perderes mundum, intrares infernum. Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam. Descripto dolore regum, subdit dolorem negotiatorum; illi dolebunt de amissa dignitatum gloria, et de amissa corporum voluptate, et de amissa rerum abundantia, et amara acquisitione. De eo nimirum quisque dolebit in inferno, quod præcipue dilexit et possedit in mundo. Causam quoque quare negotiatores dolebunt, apte et aperte subiungit, dicens: *Quoniam merces eorum nemo emet amplius, merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici, et coccini, et omne lignum thynum (quod est genus ligni, subaudi nemo emet amplius), et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et aramento, et ferro, et marmore, et cinnamomum, et odoramentorum scilicet merces, et unguenti, et thuris, et vini, et olei, et similæ, et jumentorum, et ovium et equorum, et rhedarum, id est, curruum, et mancipiorum, et animarum hominum, videlicet nemo emet amplius. Potest distingui quod dicit mancipiorum, et animarum hominum. Alii enim venduntur ut ad tempus servituti subiaceant, alii ut tota vita sua serviant. In hoc ergo quod dicit mancipiorum, brevior servitus potest subtiliter existimari, in eo vero quod addit animarum, potest diuturnior designari. Anima namque pro vita nonnunquam ponitur. Aliter. Aliquando enim non solum corpora, sed et animæ venduntur, et emuntur, quando videlicet non tantum corpora hominibus vili servitio, sed et animæ dæmonibus nefando cultu subduntur. Sed et negotiatores quemadmodum reges super ejus ruina graviter dolentes querimoniam convertent ad illam, dicentes: *Et poma desiderii animæ tuæ, id est, minora bona tua quæ desiderabiliter dilexisti, discesserunt a te, et omnia pingua, et præclara, id est, majora perierunt a te, et amplius illa non invenient, mercatores eorum, qui divites facti sunt ab ea, videlicet in mundo; longe stabunt, voluntate, non passione in inferno, propter timorem tormentorum ejus stentes ac lugentes, id est, dupliciter in luctu persistentes, dicentes: Væ, væ, civitas magna: idcirco hoc in loco, væ duplicatur, ut non tantum impia voluntate, verum etiam perversa actione divina præcepta fuisse transgressam ostendatur, et in anima, et in corpore puniendam exprimat. Quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco, et deaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis; quia malorum universitas vanitati dedita sæcularibus se decorare ornamentis solet; quoniam una***

hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, ipsa sublata de mundo, et translata ad tormenta gehennæ, et omnis gubernator, et omnes qui in longum navigant, et naturæ, et qui in mari operantur, id est, omnis qui non tantum per terrestria, sed et per marina negotia divites fieri conantur. De longe steterunt, quia a participatione ejus elongari desiderabunt. *Et clamaverunt*, id est clamabunt, *videntes locum incendii ejus, dicentes: Quis similis civitati huic magnæ? Quis similis nunc in pœna huic civitati, id est, malorum universitati magnæ prius in gloria? Et miscuerunt pulverem super capita sua*, quia se fuisse de materia terrea, fragili, mortali, transitoria recognoscent in inferno, quod nunc minime perpendunt in mundo. Fuego nimirum elationis, et impietatis obtenebrati, quam sit brevis vita ista, via lubrica, et mors incerta non attendunt, quæ tunc semper ante oculos habere cogentur. *Et clamaverunt*, id est, clamabunt, *flentes et lugentes*, propter duplicem dolorem, et dicentes: *Væ, væ*, propter animæ et corporis cruciationem, civitas illa magna, id est, universitas malorum damnata, in qua divites facti sunt omnes qui habebant naves in mari, de pretiis ejus, quia de longinquo ferunt divitias ejus. Utraque igitur negotiatorum genera descripsit, et illud videlicet quod in terra laborat, et illud, quod in mari navigat. Reges itaque terræ negotiatores de ruina Babylonis flebunt, quia superbi quique, et cupidi universitatem impiorum mundana gloria, et plenitudine destitutam inconsolabiliter dolebunt. In quo vero damnata Babylon passura sit bene declaratur, cum subditur:

Quoniam una hora est desolata, id est, omni consolatione spoliata. Congregatio namque damuandorum nunc inter mundanos dolores aliquam habet consolationem; sed, ultima hora transacta, solam patietur desolationem. Et diligenter est pensandum, quod in descriptione doloris amatorum Babylonis, primum reges ponuntur, quia mali quique quanto nunc sunt in mundo potentiores, tanto erunt in inferno miserabiliores. Scriptum est enim: *Potenter tormenta patientur* (Sap. vi). Reges autem et negotiatores terræ soli in luctu Babylonicæ ruinæ, relictis aliis amatoribus Babylonis, describuntur, quia ipsi inter alios videntur præcipui, et idcirco per eos alii figurantur, et sub illis comprehenduntur. Sacra denique prophetia quæ superius ruinam Babylonis, et luctum amatorum ejus ordine descripsit, sanctos succedentes angelos, et electos homines glorificatos ut exsultent de ruina ejus admonet, dicens: *Exsultate supra eam, cœli*, id est angeli, qui gaudetis de liberatione generis humani: *Et sancti apostoli et prophetæ*, videlicet omnes justii post adventum Salvatoris, vel ante ad vitam æternam percipiendam justificati, et nunc per cœlos ad eam possidendam sublimati.

Notate autem ista omnia non ad præsentis, sed ad futuri sæculi statum pertinere. Et quemadmodum per cœlum cœlestes et angelici spiritus designantur,

ita recte per apostolos et prophetas utriusque testamenti justii comprehenduntur et signantur. Apostolos autem prophetis præscribit causa prærogativæ, quia eos prophetis digniores sermo divinus ostendit, ubi ait: *Multi prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis et non viderunt* (Luc. x). Quare ergo exsultare debeant declarat, dicens: *Quoniam judicavit Deus judicium nostrum de illa*, quæ scilicet ipsa nobis injuste tormenta intulit, et ipse eam propter hoc tormenta subire coegit. Magno namque gaudio sancti lætari poterunt, qui se liberatos et adversarios suos, qui eos injuste cruciare solebant juste cruciari videbunt. Alter ergo angelus, Christus; Babylon subversa, et habitatio dæmonum atque custodia facta, universitas impiorum damnata, et dæmonum cruciatibus tradita; alia vox de cœlo, blanda justis, exhibita admonitio; exitus de Babylone, superatio de confusione; luctus regum et negotiatorum, dolor superbiorum et cupidorum, sive majorum et minorum. Omnes quippe de ruina ejus in inferno lugebunt, qui ejus statum in mundo dilexerunt.

CAPUT II.

De exemplo submersionis ejus.

Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: *Hoc impetu mittetur Babylon, illa magna civitas* (Apc. xviii). Dicta superius ruina Babylonis, et luctus amatorum ejus, consequenter adjungit submersionis ejus exemplum; et hoc ab unanimi prædicatorum universitate dicit figuraliter ostensum. Et sustulit unus angelus fortis lapidem. Unus angelus est ordo prædicatorum universus. Qui recte fortis esse perhibetur, quia contra diabolium, contra mundum et contra vitia virtute constantiæ roboratur. Qui quoque lapidem quasi molarem magnum sufferendo in mare mittit, quia damnuandorum congregationem per impœnitentiam, duram per sæcularia negotia, instabilem et laboriosam, magnam per superbiam, et nunc in mundo elatam esse arguit, et finito cursu temporis in infernales amaritudines mittendam esse prædicat. Reprobi namque qui modo in gloria sæculi præsentis extolluntur, in fine sæculi ad ima demergentur. Scriptum quippe est: *Omnis qui se exaltat humiliabitur* (Matth. xxiii; Luc. xiv). Hoc impetu, id est hac figura, mittetur Babylon magna illa civitas, in æterna, subaudis tormenta. Et ultra jam non inveniatur scilicet in mundo, quia damnata lugebit in inferno. Et, ut aperte probetur, quod quemadmodum malis afficietur, ita quoque bonis omnibus spoliabitur, bene subditur: *Et vox citharædorum, et musicorum, et tibia canentium, non audietur in ea amplius*. Et omnis artifex, et omnis ars, non inveniatur in ea amplius. *Et vox molæ*, qua videlicet deliciarum panum præparari solent, *non audietur in ea amplius*. *Et lux lucernæ non lucebit tibi amplius, et vox sponsi et sponsæ*, id est lætitia nuptiarum, *non audietur adhuc, id est amplius in te*.

Nota quod aliquando de ea loquitur, aliquando ad eam: de ea loquitur auditores erudiendo; ad eam,

el mala sua prædicendo, et inproperando, sive illi consolendo. Quare denique damnabitur et bonis omnibus spoliabitur manifestat, cum subjungit : *Quoniam mercatores tui erant principes terræ, quia scilicet principes tui dabant animas pro terrenis, quod non est amplius tolerandum. Et adhuc aliæ causæ subjunguntur : Quia in veneficiis tuis, id est, veneficis persuasionibus, erraverunt omnes gentes, id est, aliqui de omnibus gentibus ; et in ea inventus est, id est, in Babylone, sanguis prophetarum, id est majorum, et sanctorum, id est, minorum, et omnium qui interfecti sunt in terra, non solum scilicet bonorum, sed et malorum, et utrumque illi reputabitur in peccatum. Si enim malus malum occidat, occisi nequitia occisorem non excusat. Ita omnia intellectu levia breviter transcurrimus, quia ad alia festinamus, nec spiritualiter discutimus, quæ maxime secundum litteram intelligenda judicamus. Unus ergo angelus, ordo prædicatorum universus ; sublatio lapidis magni molaris, redargutio elationis duræ, superbæ, instabilis Babylonis ; missio in mare, prophetia et prædicatio damnationis æternæ ; vox citharædorum et musicorum, et aliorum quæ scripta sunt, ablatio bonorum temporalium et privatio.*

CAPUT III.

De gratiarum actione Deo exhibenda de ruina ejus.

« Post hæc audivi quasi magnam vocem tubarum multarum in cælo dicentium : Alleluia. Laus et gloria, et virtus Deo nostro est, quia vera et justa judicia ejus sunt, qui judicavit de meretrice magna quæ corripit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus. Et iterum dixerunt : Alleluia. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum (Apoc. xix). » Post figuram damnationis civitatis impiæ superius descriptam, laudem et gratiarum actionem subjungit de ruina ejus a sanctis divinitati exhibendam. Admoniti erant quippe sancti superius exsultare de ruina ejus, ubi dictum est : Exsultate super eam, cæli, et sancti apostoli et prophætæ ; et ipsi obedienter complent admonitionem, Deo cantando laudem, et reddendo gratiarum actionem. Post hæc audivi magnam vocem, quia magnum gaudium significantem. Tubarum multarum, id est, eorum qui in mundo sonuerunt tubis prædicationum ; in cælo, id est, in cælesti beatitudine dicentium : Alleluia, videlicet suavitatem divinæ laudis humanis verbis inexplcabilis.

Et notandum quod dum dicit audivi, de futuro loquitur quasi de præterito sicut consuetudo est prophetis, quod in multis locis exponere non curamus, quia prudentiæ lectoris discutiendum reservamus. Sed quia alleluia ignotum est, quod non notum est addit, dicens : Laus et gloria, et virtus Deo nostro. Laus, quia singulariter et superexcellenter laudabilis ; gloria, quia gloriosus ; virtus, quia invincibilis. Causam quoque quare illi hæc omnia sint attribuenda subjungit, dicens : Quia vera et justa judicia ejus sunt, quasi diceretur : Vere est laudan-

das gloriosus et victoriosus prædicandus, quia vera sunt judicia ejus, dando unicuique quod promisit ; justa, reddendo secundum quod quisque promeruit. Causam denique declarat effectus, cum subjungit : Qui judicavit de meretrice magna, eam videlicet condemnando, quia corripit terram, se et alios depravando, in prostitutione sua, id est, in impietate manifesta, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus, quem scilicet effudit, eos crudeliter occidendo. Et iterum dixerunt : Alleluia. Per laudis iterationem, intellige ejusdem laudis æternitatem. Vel per laudis iterationem intelligit utriusque sensus spiritualis et corporalis in laudando Deum exultationem. Et fumus ejus, id est tenebrosa amaritudo tormentorum ejus ascendit in sæcula sæculorum, id est semper. Hoc ad id refertur quod superius dictum est, quod Deus judicavit de meretrice magna, et vindicavit sanguinem servorum suorum. Et quia non solum minores sancti, et majores, sive de impiorum damnatione, sive de sua salvatione in cælesti gloria Deum sunt laudaturi ; et ut id quod superius dictum est de minoribus et id quod additur intelligamus, de majoribus apte nunc dicitur :

Et ceciderunt viginti quatuor seniores, et quatuor animalia, id est, universi Ecclesiæ iudices et doctores ceciderunt se humiliando, et adoraverunt sedentem super thronum, eum super omnia venerando ; dicentes : Amen : Alleluia, eum ineffabiliter laudabilem conclamando. Majores quippe et ex se testimonium dant, et testimonium minorum confirmant. Sed quia superius divisim, et separatim utrorumque gaudium, et gratiarum actionem ordinavit, nunc communem omnibus pariter sanctam de divina laude admonitionem, et ejusdem laudis communem exhibitionem subjungit : Et vox exivit de throno, dicens : Laudem dicite Deo nostro, omnes servi ejus, et qui timetis Deum, pusilli et magni. Thronus Dei sunt angelicæ potestates, in quibus Deus principaliter residendo regnat, et per quas suos electos gubernat. De quibus vox ut laudemus Deum exire perhibetur, quia per eas et cum eis divinæ laudationis exemplum et consortium nobis donatur. Laudem dicite Deo nostro, subauditur in cælo, vos qui liberati et erepti estis per ipsum de malo. Omnes servi ejus et qui timetis Deum, id est, qui ei reverenter subditi estis, et qui ei casto amore inhæretis. Pusilli, et magni. Pusilli sunt qui nequeunt altiora penetrare, nec divinum consilium possunt adimplere, quod dicit : vade, et vende omnia quæ habes, et sequere me (Matth. xix). Sed parvitas non nocet, cujus cor et lingua divina laude repletur. Et quam obedienter divinam admonitionem suseperunt declaratur, cum subditur :

Et audivi quasi vocem tubæ magnæ, et sicut vocem tonitruorum magnorum dicentium : Alleluia. Aptè dicit non vocem, sed quasi vocem, ut aperte significet ea quæ sunt in cælo, sua sublimitate cuncta transcendere quæ sunt in mundo. Audivit tamen vocis similitudinem, ut per cognitæ rei qualitatem mystici et summi boni quoquo modo perciperet ac

nobis manifestaret latentem sublimitatem. Audivi A vero quasi vocem tubæ magnæ; quia, qui modo tuba sunt in mundo, fidem et præcepta Dei prædicando, magnifice postmodum lætabuntur in cœlo. Audivi quasi vocem aquarum multarum, quia ex multis populis colligitur cœtus animarum salvandarum. Audivi quasi vocem tonitruorum magnorum, quia damnatos impios terrebit exultatio sanctorum glorificatorum, dicentium: Alleluia. Quater in hoc capitulo describitur ista vox divinæ laudis, propter sacramentum divinæ Trinitatis et unitatis. Tria quippe et unum quatuor complent. Recte ergo quater, id est, ter et semel alleluia, in gratiarum actione et laude divinitati exhibita memoratur, quia Trinus et unus est Deus qui laudatur. Cujus laudis virtus admirabilis quemadmodum nunc inexplicabilis existit, ita tunc omnibus facilis erit, quando scilicet lingua tacebit, affectus clamabit. Causa denique laudis summæ et immensæ divinitati exhibendæ declaratur, cur subinfertur: *Quoniam regnabit Dominus Deus noster omnipotens*. Regnare se tunc vere demonstrabit, quia nunc reprobis regnare minime videtur, dum eos contra suos sævire permittit. *Dominus Deus noster omnipotens*. Dominus excellentia, Deus natura, noster gratia, omnipotens potentia. Sed quia duplex gratiarum actio a sanctis Deo exhibebitur in cœlo, una de malorum damnatione, altera de eorum salvatione, bene postquam illam quæ de damnatione impiorum est superius descripsit, consequenter illam quæ de justorum salvatione est adjungit. Sed ideo illa prius, quam ista describitur, quia se cum præcedentibus convenire probatur. Et prima post illa quibus adhæret prius ordinata, apte subscribitur secunda. Sequitur:

Gaudeamus, et exsultemus, et demus gloriam Deo quia venerunt nuptiæ Agni: et vox ejus præparavit se, et datum est illi ut operiet se byssino splendente candido. Quasi diceret: Gaudeamus et exsultemus lætitiæ agentes duplicem, quia possidemus animarum et corporum glorificationem, et demus gloriam Deo per laudem et gratiarum actionem. Per laudem, propter ineffabilem ejus dignitatem, per gratiarum actionem, propter nostram salvationem. Gaudeamus et exsultemus, quia salvati sumus; demus gloriam Deo, quia nostra est salus ab eo. Et apertius describens causam gaudendi dicit: Quia venerunt nuptiæ Agni, nisi quippe nuptiæ agni, id est, conjunctio Christi et Ecclesiæ venirent, nequaquam sancti in cœlesti patria gauderent. Quæ videlicet nuptiæ nunc in mundo inchoationem habent per gratiam, tunc vero consummationem in cœlo habebunt per gloriam. Tunc enim recte venisse dicetur, quando universalis Ecclesia in omnibus electis suis ad contemplationem et amplexum sponsi translata perficietur. Modo nimirum interim veniunt, sed nondum ex integro dici potest, quia venerunt. Tunc ergo verum et perfectum gaudium erit, quando sancta Ecclesia in cœlesti thalamo cœlesti spon-

so perfecte conjuncta perfecte gaudebit. Ad cuius videlicet sponsi conjunctionem præparabit se in tempore ut ea digna sit in æternitate. Nisi enim se modo præpararet in mundo, nequaquam illi copulari posset in cœlo. Ista sunt nuptiæ, a quarum lætitiæ fatuæ virgines sapientibus introentibus excludentur. Et de hac præparatione aperte nunc dicitur: *Et uxor ejus præparavit se*. Per justitiam nempe se præparat ut ad sponsi copulam pertingat. Præparat se per justitiam ut pertingat ad gloriam. Et quia sine dono gratiæ minime perveniret ad candorem justitiæ, apte subditur: *Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendente candido*. Byssino, justitiæ videlicet et merito splendente, boni operis exemplo, candido B virtutum exercitio. Nisi ergo illi daretur per gratiam, nequaquam posset se præparare per justitiam, et nisi se per justitiam præpararet, nullatenus ad cœlestem sponsi copulam perveniret, et nisi perveniret ad cœlestem copulam sponsi, non haberent sancti effectum æternaliter gaudendi. In his igitur verbis gradatim et ascendendo ordinem prosequitur, quo ad cœlestis gaudii plenitudinem pervenitur. His etenim omnibus consummatis, erit ista superna jucunditas gaudii et exultationis et divinæ laudationis, de qua nunc dicitur: *Gaudeamus et exsultemus, et demus gloriam Deo*. Et ne byssinum justitiam significare dubitemus, sanctus Joannes ipse nobis hoc exponit, dicens: *Byssinum enim justificationes sunt sanctorum*. C Byssinum namque justificationes significat, quia quemadmodum byssinum sive byssus magno labore perducitur ad candorem, ita sanctorum justificatio longo agone provehitur ad consummationem. Sequitur:

Et dixit mihi: Scribe. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt. Et dixit mihi: Hæc verba Dei vera sunt. Locutus de lætitiæ cœlestium nuptiarum, invitat præsentem ad participationem earum, jubet beatos scribi omnes qui ad earum jucunditatem sunt vocati, et dixit mihi scilicet angelus qui mecum loquebatur: Scribe ut prædestinati ad vitam scripta legant, et ad quærenda cœlestia bona semetipsos accendant, et reprobi egentes ac contemnentis justiore damnationem acquirant. Beati D qui vocati sunt, non ad prandium, sed ad cœnam, quia sine omni successione perennem possidebunt lætitiæ. Prandium enim præsentis gratiæ refectionem signat; cœna vero quam nulla relectio sequitur, æternæ beatitudinis plenitudinem figurat. Erunt ergo vere beati, quia ab omni malo liberi, et fruuntur jucunditate summi boni. Qui vocati sunt non tantum prædicatione, sed et prædestinatione, nec solum per credulitatem, sed et per electionem; Multi sunt quippe falsi Christiani, qui in generali numero continentur vocatorum, de quibus dicitur: *Multi sunt vocati (Matth. xx)*; sed nequaquam beati sunt dicendi, quia ad beatitudinem minimè perlingunt. Et ut ea quæ ab angelo de hac beatitudine dicuntur firmius et certius a nobis credantur,

et in majori auctoritate habeantur, non sua, sed Dei fore verba quæ dicit protestatur. Ait ergo: Hæc verba Dei vera sunt; quasi diceret: Tanto majori fide quæ dico credere debetis, quanto ea et Dei esse, et vera esse manifestius auditis. Et quidem hæc verba Dei dixisse suffecisset quamvis vera minime addidisset. Deus quippe nequaquam creditur posse mentiri. Sed humana consuetudine, ut in plerisque Scripturæ locis solet fieri de divinis loquens ea quæ protestabatur; et Dei esse et vera dicit, non tam ut in nobis fidem doctor roboraret, sed ne a nostro loquendi more discreparet. Qui enim Deum vere credit, non falsa sed vera esse credit verba quæ Deus dicit. Et quia ante adventum Salvatoris solebant homines apparentes sibi angelos adorare, voluit sanctus theologus honorem ab aliis sanctis angelicis spiritibus exhibitum exhibere. Sequitur:

Et cecidi ante pedes ejus ut adorarem eum. Sed dignitas angelica quæ se in veteri testamento ab homine adorari non prohibuit, in novo videns super se exaltatum hominem Deum, ab homine se adorari non sustinuit. Unde additur: Et dixit mihi: Vide ne feceris. Et causam subdens, ait: Conservus enim tuus sum et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Quasi diceret: Ego a te adorari jam pertimesco, quia tuam naturam super me regnare conspicio. Ille solus a te debet adorari, cui super omnia exaltato ego tecum pariter debeo famulari. Quod apertius subdit, dicens: Deum adora. Et, ut manifeste cognoscamus quid sit testimonium Jesu, ipse illud nobis per semetipsum exponit, dicens: Testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ. Omnes quippe prophetæ testimonium Christo perhibendo Christo serviunt, et angeli eum super se adorando venerantes, ei sine cessatione deserviunt, nec erubescunt se conservos eorum nominare, quos suo Domino sciunt ministrare. Vox ergo tubarum multarum in cælo auditarum, gratiarum actio sanctarum animarum in cælesti beatitudine canitarum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores, universi sanctæ Ecclesiæ prædicatores et iudices, nuptiæ Agni, conjunctio Christi et Ecclesiæ in beatitudine cælesti.

CAPUT IV.

De Christo eam judicante, et potestate ejus.

« Et vidi cælum apertum, et ecce equus albus, et qui sedebat super eum vocabatur fidelis et verax, et in justitia judicat et pugnat. Oculi ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, et vocabatur nomen ejus Verbum Dei, et exercitus qui sunt in cælo sequebantur eum in equis albis vestiti byssino albo mundo (Apoc. xix). » In hoc capitulo potentia atque justitia Christi universitatem impiorum damnantis describitur, et ex justitia judicis eam non injuste, sed juste condemnari demonstratur. Et vidi cælum apertum, et

ecce equus albus; apertio cæli, revelatio mysterii; equus albus, homo a Verbo assumptus, qui recte dicitur albus, quia vere immaculatus. Aperto itaque cælo visus est equus albus, quia revelato sacræ paginæ mysterio cognoscitur homo immaculatus a Verbo assumptus. Et qui sedebat super eum, Filius videlicet summi Patris qui secundum divinitatis naturam excellit hominem assumptum, vocabatur fidelis et verax; fidelis, quia nulla dicenda prætermisit; verax, quia nulla mendacia prædicavit. Et in justitia judicat, subaudis genus humanum,tribuendo unicuique juxta opus suum, et pugnat, scilicet contra diabolum et universum ejus exercitum. Oculi ejus sicut flamma ignis, quia suo respectu reprobos urit cruciatu damnationis, electos illuminat agnitione veritatis, et accendit amore virtutis. Et in capite ejus diademata multa, quia ex divinitatis potentia suis electis tribuit præmia æterna omni sine carentia. Habens nomen scriptum quod nemo novit nisi ipse, et subaudis cui ipse voluerit revelare, quia Deitatis nomen quod ipse æternaliter habet per naturam, et suis habere tribuit per gratiam, nemo malus poterit agnoscere, quia nemo malus potest illud habere. Et vestitus erat veste aspersa sanguine, quia caro ejus rubet sanguinis effusione, et vocabatur nomen ejus Verbum Dei, quia ipse est Verbum Patris per quem Deus Pater cuncta creavit, per quem mundo se nuntiavit. Exercitus qui sunt in cælo eum sequebantur, quia omnes electi contra diabolum præliantes, et cælestem vitam agentes ipsum imitantur, in equis albis, id est, in corporibus et operibus mundis. Vestiti byssino albo mundo. Byssino, id est, candore justitiæ, albo, virtutum exercitatione, mundo, a criminis perpetratione. Idcirco autem ejus cum ipso describuntur milites, ut ipsi esse ostendantur consimiles. Sequitur:

Et de ore ejus procedit gladius acutus, ut in ipso percutiat gentes, et ipse reget eos in virga ferrea. Et ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. Et habet in vestimento, et in femore suo scriptum: Rex regum et Dominus dominantium. Nota quod omnia quæ in hoc capitulo continentur sine respectu temporis ponit qualis quantusque sit, et quantum possit tantum ostendere intendit. De ore itaque ejus gladius acutus procedit, quia de ore ejus sententia subtilis exit, ut in ipso gentes percutiat, id est, bonos a malis, et malos a bonis discernat. Et ipse reget eos in virga ferrea, in inflexibili videlicet justitia. Et ipse calcet torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis, quia ipse premit impios vindicta quam Deus quasi furibundus et iratus propinat eis. Et habet in vestimento, et in femore suo scriptum: Rex regum et Dominus dominantium, quia secundum suam etiam humanitatem, et secundum illam quam de sanctis Patribus originem habuit se demonstrat omnibus prælatum. Potestatem namque quam habet secundum divinitatem per naturam, illam habet secundum humanitatem per gratiam.

Per hoc autem quod dicit scriptum, designatur esse A indelebile bonum atque perpetuum. Apertio igitur cœli, re relatio mysterii; equus albus, homo a Verbo assumptus; oculi sedentis, sapientia divinitatis; diademata multa, præmia æterna quæ sunt multa, quia soli Deo mirabilia; nomen scriptum, Deitatis bonum; vestis sanguine aspersa, caro passa; exercitus cœli, omnes electi; gladius acutus, sententia subtilis; virga ferrea, justitia inflexibilis; torcular vini furoris iræ, pressura divinæ vindictæ; scriptura in vestimento et in femore, Rex regum et Dominus dominantium, perpetua potestas secundum hominem assumptum.

CAPUT V.

De angelo dæmones invitante ad comestionem regum Babylonis, et tribunorum ejus.

« Et vidi unum angelum stantem in sole, et clamavit voce magna dicens omnibus avibus quæ volant per medium cœli: Venite, congregamini ad cœnam Dei, ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum, ac servorum, et pusillorum, ac magnorum (Apoc. xix). » Superius potentiam Christi Babylonem condemnantis descripsit, hic invitationem dæmonum ab angelo factam ad comestionem damnatorum subjungit. Unde patet malum quod dæmones impiis in inferno illaturi sunt, non tam esse eorum liberæ voluntatis quam divinæ permissionis. In hoc enim quod invitantur subtiliter innuitur, quod non possunt sævire nisi permittantur. Et vidi unum angelum stantem in sole. Unus angelus est ordo prædicatorum universus. Qui in sole stat, quia in fervore persecutionis per bonam intentionem erectus recte prædicando perseverat. Qui etiam clamare voce magna, dæmones invitando ad comestionem malorum dicitur, quia malignos spiritus homines damnatos in inferno cruciandos magna constantia protestatur. Qui scilicet dæmones per medium cœli volant, quia in medio aeris hujus habitant. Qui quoque recte non ad prandium, sed ad cœnam invitantur, quia reprobi spiritus qui in cruciatibus hominum delectantur, post illius ultimæ damnationis humanæ delectationem non habebunt aliam. Non enim poterit habere successionem, quia erit perpetua, non transitoria. Ut manducetis carnes regum, et tribunorum, et carnes fortium. Potentes antepone, quia potentes potenter tormenta patientur. Et carnes equorum, et sedentium in ipsis. Equi sunt corpora, sessores spiritus, qui utrique a dæmonibus manducabuntur, quia dæmones utrorumque cruciatibus delectabiliter saturabuntur. Vel equi sunt subjecti, sessores prælati. Qui utrique comedentur, quia utrique punientur. Et carnes omnium liberorum, ac servorum, et pusillorum, et magnorum. Hæc ad litteram intelligenda sunt non spiritualiter exponenda. Sed diligenter est intelligendum, quod per istos quos in hoc capitulo breviter describit, omnes damnandos comprehendit. Unus ergo angelus,

ordo prædicatorum universus; vox magna, prædicationis instantia; aves, dæmones; cœna, ultima poena. Alii dicunt per aves, electos posse significari; quia, sicut aves ad alta levantur volando, sic electi cœlestia contemplando. Qui per hoc etiam comedent filios Babylonis, quod in damnatione eorum condelectabuntur divinæ justitiæ.

CAPUT VI.

De damnatione Antichristi, et pseudoprophetae ejus.

« Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad prælium faciendum cum illo qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus. Et apprehensa est bestia, et cum illa pseudopropheta, qui fecit signa magna coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestię, et qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure (Apoc. xix). » Descripta superius generali damnatione malorum, specialem in hoc capitulo Antichristi, et in sequenti capitulo damnationem diaboli subjungit, ut qui specialiter sæviunt in perpetracione iniquitatis, specialiter memorentur in descriptione damnationis. Et quamvis sacræ prophetiæ sit intentio tractare in hac visione de diuturnitate æternæ damnationis, nonnulla tamen in his duobus capitulis interserit de his quæ spectant ad cursum temporis, mira videlicet providentia, ut in singulis visionibus impia persecutio describatur, et electorum numerus contra ejus impetum præmuniat. Et vidi bestiam, id est, Antichristum, et reges terræ, id est, malos prælatos qui se vel alios regere norunt in terrenorum cupiditate, et exercitus eorum, id est, malos subjectos, congregatos, perpetrandi mali unanimitate, ad faciendum prælium, id est, persecutionem, cum illo qui sedebat in equo, id est, Christo, et exercitu ejus, omnibus videlicet fidelibus. Mali quippe semper adversus bonos congregantur, et eos suis machinis conantur. Et diligenter adinadvertendum est quod ea quæ superius in hoc capitulo continentur, ad præsentem quam mali bonis inferunt persecutionem, ea vero quæ sequuntur ad futuram eorum quam pro perpetrata recipiunt impietate damnationem. Et apprehensa est bestia, quia apprehendetur Antichristus cum venerit vindicta, et pseudopropheta ejus, id est, omnis doctorum et principum ejus coctus. Qui fecit signa magna coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestię et adoraverunt imaginem ejus. Hæc quia superius sufficienter exposuimus, ea hic iterare non curamus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure. Hi duo specialiter ex nomine designantur, ut qui magis peccant, magis cruciandi cognoscantur. In stagnum ignis ardentis sulphure, ut qui non horruerunt se corrumpere fetore luxuriæ, ibi crucientur fetore ardentis gehennæ. Et notandum quod vivi in stagnum mitti dicuntur, quia vivi cruciatibus subjecti æternaliter misere viventes punientur. Sequitur:

Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum

qui procedit de ore ejus. Cæteri in gladio sedentis super equum qui procedit de ore ejus occiduntur, quia subjecti et discipuli Antichristi et doctorum ejus divina sententiâ ferientur. Et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum. Aves damnatorum carnibus saturabuntur, quia demones ex livore malitiæ vel etiam sancti ex amore justitiæ in cruciatibus eorum delectabuntur. Bestia ergo Antichristus, pseudopropheta, falsorum doctorum chorus, stagnum ignis, profundum damnationis, occisio cætorum, damnatio subjectorum, saturatio avium de carnibus eorum, delectatio dæmonum, vel sanctorum, de cruciatibus damnatorum.

CAPUT VII.

De Satana ligando, et iterum solvendo, et sævitia et damnatione ejus.

« Et vidi angelum descendentem de cœlo habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus et Satanus, et ligavit eum per annos mille, et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit illum, ut non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni. Et post hæc oportet illum solvi modico tempore (Apoc. xx.) » Declarata superius damnatione Antichristi, succedenter adjungit damnationem diaboli, sed tamen antequam ad damnationem diaboli veniat, ligationem et solutionem ejus, et sævitiam narrat, ut hæc omnia describendo electos de singulis erudiat, et contra diabolicam sævitiam præmuniat. Et vidi angelum descendentem de cœlo. Angelus Christus qui de cœlo descendit, quia nostram naturam suscipiens semetipsum pro nobis humiliavit. Qui habet clavem abyssi, quia claudit secundum suum arbitrium hiatus totius mali. Qui catenam magnam in manu habet, quia solus per potentiam suam sævitiam hostis antiqui ligare potest. Qui etiam draconem serpentem antiquum apprehendit, quia illum contra genus humanum fraudulenter, et contra se impios in morte ejus commovendo injuste egisse redarguit. Qui videlicet apostata spiritus, draco est per violentiam, serpens per fraudulentiam, antiquus per nocendi consuetudinem veteranum. Qui est etiam diabolus, id est, deorsum fluens in malos fluendo, et Satanus, id est, adversarius, bonis adversando. Quem angelus apprehendens per mille annos ligavit, quia Christus illum toto tempore isto quo sancta Ecclesia ab adventu ipsius Christi usque ad tempus Antichristi perfecte per justitiam reparatur ad gloriam antiqua potestate privavit. Quantum autem ad litteram spectet iste annorum millenarius jam pridem est completus, sed quando Antichristus veniat et Satanus solvatur ignoramus. Quantum vero ad spirituales intelligentiam pertinet nequaquam implebitur, donec sanctæ matris Ecclesiæ justitia secundum divinam providentiam plenius perficiatur, millenarius quippe perfectionem signat. Tanto ergo tempore Satanus ligatur,

A quanto justorum perfectio consummatur. Ubi vero modo conversetur, declaratur cum subditur: Et misit eum in abyssum. In abyssum quippe eum misit, quia in tenebrosis et profundis infidelium cordibus latere compellit. Et clausit et signavit, quia nequaquam ad superandum suos electos inde exire permittit. Unde additur: Ut non seducat amplius gentes, sibi videlicet ad perpetranda scelera consentientes. Donec consummentur mille anni, id est, usque ad adventum Antichristi. Et post hæc oportet illum solvi modico tempore, quia sic Deus constituit, ut in diebus Antichristi iterum sæviat pristina recepta potestate. Sequitur:

Et vidi sedes et sancti sederunt super eas, et judicium datum est illis, et animas decollatorum propter testimonium Jesu, et propter verbum Dei, et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem in frontibus, aut in manibus suis, et vixerunt et regnaverunt cum Christo mille annis.

Cuncta quæ in hac clausula continentur, ad tempus ligationis diaboli pertinere videntur. Et vidi sedes, et sancti sederunt super eas. Quasi diceret: Ligato diabolo, fideles vidi solutos, et subjectos prælatis obedire paratos, et prælatos recte judicare subditos. Sedes quippe signant subditos, sancti prælatos, licet et ipsi subditi sancti sint. Sancti ergo super sedes nunc sedent, quia prælati super subditos justam prælationem exercent. Et subauditur, vidi animas decollatorum, scilicet sanctorum martyrum a corporibus solutas, propter testimonium Jesu, id est, propter testimonium perhibitum ejus humanitati. Et propter verbum Dei, id est, propter testimonium perhibitum ejus divinitati. Et subauditur, vidi eos qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem in frontibus suis, et in manibus suis, sicut supra expositum est. Istos autem vidit, quia in mundo passos, et a corporibus solutos cum Christo in cœlestibus vivere et regnare intellexit. Unde apte subdit: Et vixerunt, et regnaverunt, vixerunt per justitiam, et regnaverunt per gloriam, cum Christo mille annis, id est, toto tempore isto quo sancta Ecclesia præparatur, et perficitur ad coronam æternam, non tantum in futuro, quando post primam stolam accipient secundam.

D Et notandum quod hic dicit, vidi sedes, et sancti sederunt super eas, pertinet ad bonos qui adhuc præsentialiter in corporibus vivunt; hoc vero quod addit, et animas decollatorum, ad eos, qui jam a corporibus soluti sunt. Sed hoc quod se vidisse dicit animas decollatorum, spectat ad bonos majores; hoc vero quod in eadem sententiâ adnectit, et qui non adoraverunt bestiam, ad minores. Hoc denique quod tandem infert, dicens: Et cæteri mortuorum non vixerunt donec consummentur mille anni. Ad malos, qui primum quidem spiritualiter, deinde corporaliter moriuntur, et in infernum retrusi mortem nunc animarum patiuntur, nec reviviscunt donec consummentur mille anni; id est, donec consummata malitia eorum et perfecta justitia bonorum ad cor-

pora redeant, et sumptis corporibus iterum ad portas descendant. Sequitur :

Hæc est resurrectio prima. Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima. In his secunda mors non habet potestatem, sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. Iterum revertitur ad descriptionem justorum, et describit beatitudinem eorum. Hæc est resurrectio prima, justificatio sive glorificatio videlicet animarum, quæ est in acceptione stolæ primæ, sicut secunda est corporum in acceptione secundæ. Quanti autem sit præmii ante Deum habere partem in prima resurrectione declaratur, cum dicitur : *Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima.* Beatus per gloriam, sanctus, per justitiam. In his secunda mors non habet potestatem, quia ad æternam non descendunt damnationem, quæ est mors secunda malorum, propter pœnalitatem corporum. Culpa sive damnatio animarum quæ nunc est, est mors prima; damnatio vero corporum, quæ futura est, est mors secunda. Ideo ergo illi qui nunc ad cœlestia bona per justitiam sive primam stolam colliguntur, beati sunt, quia mortem æternam non gustabunt. Sed erunt sacerdotes Dei et Christi, quia divinitati et assumptæ humanitati laudes immolabunt. Et regnabunt cum illo mille annis, id est, toto hoc tempore, non tantum in futuro de quo constat quod vere regnabunt. Sequitur :

Et cum consummati fuerint mille anni solvetur Satanas de carcere suo, et exibit, et seducet omnes gentes quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog et Magog, et congregabit eos in prælium, quorum numerus est sicut arena maris. Iterum redit ad id quod superius dixit, oportet illum solvi modico tempore. Et cum consummati fuerint mille anni, tempore videlicet Antichristi, solvetur Satanas de carcere suo, id est, de malorum cordium profundo, et exibit recepta potestate, et seducet gentes, id est, omnes gentiliter vivere cupientes fallaci deceptione, quæ sunt super quatuor angulos terræ, quia inhiabunt cupiditati terrenæ. Gog et Magog : Gog interpretatur *tectum*, Magog *de tecto*. Gog ergo et Magog diabolus seducet, quia omnes malos maxime persecutores venenum malitiæ in se tegentes, et tandem ad apertam sævitiam procedentes fallaciter decipiet. Vel etiam secundum intelligentiam litteræ, Gog et Magog has duas ferocissimas et immundissimas gentes seducet, et per eas ad alias superandas procedet. Et congregabit eos in prælium, ad impugnandum populum, scilicet electorum. Quorum etiam multitudo et sterilitas declaratur, cum subditur : *Quorum numerus est sicut arena maris, id est, ita innumerabiles et ita steriles.* Quorum quoque impia in sanctos persecutio subsequenter describitur cum adjungitur : *Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circumierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam.* Ultimi namque persecutores super latitudinem terræ ascendent, quia superbiendo super terrenos semetipsos extollent. Castra etiam

A sanctorum circuibunt, quia eorum munitam unitatem, ad bellum semper paratam undique invadere et intrare tentabunt, sed non poterunt. Et circuibunt civitatem dilectam, quia conabuntur irrumperere, et dissipare sanctam Ecclesiam. Non enim has, vel illas sanctorum congregationes, sed et universalem sanctam Ecclesiam funditus subvertere et destruere laborabunt. Unde recte postquam dixit circumierunt castra sanctorum, statim adjecit, et civitatem dilectam. Sed nequaquam timendi sunt, quia cito peribunt. Nam sequitur : *Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos.* Ignis a Deo de cœlo descendit, et eos devoravit, quia repentinus interitus cœlitus illis immissus eos condemnabit. Sequitur :

B *Et diabolus qui seducebat eos missus est in flammam ignis, et sulphuris, ubi et bestia, et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.* Descriptis omnibus aliis quæ in titulo præsentis capituli designantur, tandem damnationem diaboli subjungit, et eam breviter describit. Sed quia verba hæc superius satis elucidavimus, hic eadem iterare superfluum judicamus. Angelus ergo Christus; descensio angeli, incarnatio Verbi; catena magna, potestas divina; ligatio diaboli, cohibitio nocendi; mille anni, tempus a Christo usque ad adventum Antichristi; sedes, subjecti; sancti sedentes, prælati; cæteri mortuorum qui non vixerunt, reprobi qui jam perierunt; resurrectio prima, illa quæ nunc est glorificatio animarum justarum; mors secunda, futura corporalis et æterna damnatio malorum; solutio diaboli, laxatio nocendi; congregatio Gog et Magog in prælium, excitatio malorum ad persequendum; ignis immissus de cœlo, vindicta immissa a Deo; flamma ignis et sulphuris, incendium fœtensis damnationis.

CAPUT VIII.

De die judicii, et qualitate ejus.

C *Et vidi thronum magnum et candidum, et sedentem super eum, a conspectu cujus fugit terra et cœlum, et locus non est inventus ab eis. Et vidi mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni. Et libri aperti sunt, et alius liber apertus est, qui est vitæ. Et judicati sunt mortui ex his quæ scripta erant in libro secundum opera ipsorum (Apoc. xx.)* In fine visionis agit de fine temporis, de qualitate videlicet judicii quod erit in adventu Christi. Vidi thronum magnum candidum; vidi thronum, id est, regnantis et judicantis Christi dignitatem, magnum, per immensitatem, candidum, per immortalitatem. Et sedentem super eum, scilicet Christum, a cujus conspectu fugit terra et cœlum, secundum priorem speciem, et locus non est inventus in eis, secundum statum priorem. Et mortuos magnos et pusillos stantes in conspectu throni. Ista secundum litteram tantum debent intelligi, et ideo secundum spirituales intelligentiam non indigent exponi. Et libri aperti sunt. Libri qui tunc aperiri dieuntur, conscientias impiorum signi-

ficant, quia tunc revelabuntur. Et alius liber aper-
 tus est qui est vitæ, et iudicati sunt mortui, id est
 mali, ex his quæ scripta erant in libro secundum
 opera ipsorum. Mortui, ex his quæ in libro vitæ
 scripta erant iudicati recte dicuntur, quia mali qui
 mortuorum nomine figurantur ex comparatione
 iustorum qui in libro vitæ scripti sunt damnabun-
 tur. In ipsis quippe divina præcepta se contempsisse
 patenter legent, et ob hoc promeruisse perennes
 pœnas luculenter intelligunt. Sciendum est autem
 quod quatuor sunt genera hominum, iudicati, et
 damnati; iudicandi, et damnandi; iudicati, et sal-
 vati; iudicandi, et salvandi. Iudicati et damnati,
 quorum damnatio jam certa est. Iudicandi et dam-
 nandi, quorum damnatio certa non est. Iudicati et
 salvati, quorum salvatio jam certa est. Iudicandi et
 salvandi, salvatio quorum adhuc certa non est.
 Ad iudicandos igitur et damnandos præcipue perti-
 net id quod hic dicitur, mortuos iudicatos, ex his
 quæ scripta erant in libro vitæ secundum opera ip-
 sorum. Aliis enim dabitur pœna minor, aliis pœna
 major. Et ne aliquis ultimo iudicio defuturus creda-
 tur, apte subditur : *Et dedit mare mortuos suos, et
 infernus, et mors similiter mortuos suos qui in ip-
 sis erant.* Et iudicatum est de singulis secundum
 opera ipsorum. Mare nimirum dabit mortuos, quia
 dabit corpora mortuorum, et infernus, id est, locus
 pœnalis, et mors, id est, ipsa pœna dabit mortuos
 suos, id est, spiritus mortuorum. Et diligenter
 animadvertendum quod mare, et infernum sive mor-
 tem dedisse mortuos perhibuit, terram autem de-
 disse mortuos minime dicit. Ideo nempe de terra de
 qua certissime constat prudenter tacuit, quod de
 mari, et inferno, et morte dixit, quia quid certius
 creditur fieri, minus est necessarium dici. Et iudi-
 catum est de singulis secundum opera ipsorum,
 quia secundum differentiam meritorum erit diffe-
 rentia præmiorum. Sequitur :

Et infernus et mors missi sunt in stagnum ignis.
 Hæc est mors secunda : *Et qui non est inventus in
 libro vitæ scriptus missus est in stagnum ignis.* Per
 ista duo infernum videlicet et mortem, dæmones et
 homines damnandos possumus intelligere, qui mit-

tentur in stagnum ignis, id est, in profundam per-
 manentem obscuritatem damnationis. Hæc est mors
 secunda. Prima quippe mors est damnatio anima-
 rum; secunda vero damnatio adjuncta corporum.
 Et ad ultimum quidem generalem de omnibus dam-
 nandis infert sententiam, dicens : *Et omnis qui non
 est inventus in libro vitæ scriptus, id est, qui non
 est ad vitam æternam prædestinatus, missus est in
 stagnum ignis, id est, in profunditatem infernalis
 conflagrationis.* Thronus ergo magnus et candidus,
 immensa et immortalis dignitas regnantis et iudi-
 cantis Christi; mortui pusilli et magni, universitas
 generis humani; apertio librorum, revelatio con-
 scientiarum; mortui iudicati ex his quæ scripta
 erant in libro vitæ secundum opera ipsorum, con-
 demnatio malorum ex comparatione iustorum, stag-
 num ignis, profunditas damnationis. Sacra deni-
 que prophetia in primo capitulo hujus sextæ visio-
 nis, egit sub nomine Babylonis de damnatione
 universitatis malorum, et de dolore et luctu singu-
 lorum illius amatorum. In secundo egit de exemplo
 submersionis illius ab angelo per lapidem moralem
 in mare præcipitatum demonstrato. In tertio egit
 de laude et gratiarum actione Deo exhibenda pro
 damnatione ejus. In quarto egit de potentia Christi
 iudicis eam condemnantis. In quinto de typica in-
 vitatione dæmonum ad comestionem regum impio-
 rum et omnium malorum. In sexto de speciali
 damnatione Antichristi, et pseudodoctorum ejus. In
 septimo egit de ligatione diaboli, et de solutione, et
 sævitia, et damnatione ejus. In octavo egit de ulti-
 mo iudicio, et qualitate ejus. Et quidem pauca de
 calamitate damnandorum et qualitate infernalium
 tormentorum perstrinximus, quia tantam immensi-
 tatem mali declarare nequimus. Unusquisque sibi
 interim solerter provideat, et taliter vivere studeat,
 ne ad illam pœnam quæ nec cogitatione compre-
 hendi, nec sermone potest explicari damnatus in
 fine descendat. Sed jam calamo quietem damus, ut
 ad septimam et ultimam libri hujus visionem con-
 templandam et elucidandam in crastinum recentio-
 res ascendamus.

LIBER SEPTIMUS.

DE VISIONE SEPTIMA.

PROLOGUS.

Deus rector omnium iudex universorum qui nihil
 in regno suo reliquit ordinatum, quemadmodum im-
 piis stipendia damnationis dispensat, ita justos cœ-
 lestibus bonis remunerat. Unde sacra theologia quæ
 in præcedenti visione, sub nomine subversæ et sub-
 mersæ Babylonis malorum damnationem manifeste
 describit; congrue nunc sub typo Jerusalem civi-
 tatis sanctæ glorificationem bonorum consequenter

D subjungit, ut sicut ibi describuntur impii sine fine
 puniendi, ita hic justi ostendantur æternaliter glori-
 ficandi. Agit autem hæc septima et sacratissima
 visio de innovatione futura elementorum, et glorifi-
 catione iustorum et cœlestium mansionum, atque
 bonorum jucunditatem, multiforum signarum
 qualitibus pulchre describens, et humanum ani-
 mum ad summi boni appetitum atque dulcedinem
 mirabiliter trahens. Nam si quis etiam solam ver-

horum pulchritudinem in serie visionis hujus diligentias ac studiosas attenderet, unde semetipsum ad tanti boni concupiscentiam excitaret, perfectissime reperiret, et tam pulchræ ac jucundæ civitatis habitator fieri votis omnibus exoptaret. Et nos quidem tantæ civitatis mirabilem structuram secundum spirituales intelligentiam elucidandam ingressuri, nequaquam id nostris viribus præsumimus, sed in illum confidentes qui dona suæ sapientiæ humiliter petentibus dat affluenter et non improperat, ejus adjutorio ad tantarum tamque sublimium rerum arcanam profunditatem penetrandam roborati suppliciter postulamus. Agit namque visio sequens de Jerusalem sancta cœlesti, describens murum ejus, portas ejus, angulos ejus, longitudinem ejus, latitudinem quoque et altitudinem ejus, et diversa fundamenta ejus, diversa pretiosorum lapidum signante figura, et cætera mirabilia ejus sacramenta quæ in sequentibus continentur.

CAPUT PRIMUM.

De innovatione elementorum.

« Et vidi cœlum novum, et terram novam, primum enim cœlum, et prima terra abiit, et mare jam non est (Apoc. xxi). » Mira providentia sacra utens prophetia primo ponit innovationem elementorum, deinde subjungit glorificationem justorum, ut videlicet de mundanis ad cœlestia conscendamus, et de visibilibus ad invisibilia contemplanda pertingamus. Sic etiam legitur in principio mundi prius factum, ac postea hominem dominium mundi fuisse creatum. Sed cum quatuor constet esse elementa, ignem scilicet, aerem, aquam, terram, trium tantum innovandorum hic videtur fecisse mentionem, aeris, terræ et aquæ. Terram quippe proprio nomine et manifeste, ubi se dixit terram novam vidisse designavit; aerem vero ubi se cœlum novum vidisse, et aquam, ubi mare jam non esse dixit, insinuavit. De igne igitur innovando propterea conticuisse potest credi, quod ignem parva vel nulla corruptione constet sædari, et illius virtute cætera elementa in illa ultima conflagratione debeant emundari: quod autem primum cœlum et primam terram abiisse, et nova se vidisse testatur, nequaquam debet intelligi hæc duo elementa aerem videlicet et terram penitus consumi, et alia loco eorum creari, sed utraque secundum priorem formam, et speciem conflagrari, et longe, et inæstimabiliter in melius resurgere et renovari. Sunt qui dicunt de aqua, propter quod hic dicitur, et legitur, et mare jam non est, ultimi illius ardoris virtute eam penitus consumi, sed subtiliter est intuendum quod non dicitur aqua jam non est, sed mare jam non est, ut evidentius ostendatur aquam non penitus annihilari, sed a corpulentia, et omni corruptione et falsa amaritudine tunc purgari: quod enim dicit primum cœlum et terram abiisse, et mare jam non esse, ad tria præcipue elementa aerem, terram, aquam spectare videtur, et non ad eorum omnimodam consumptionem, sed ad perfectam per ignem purgationem, et inæstimabilem di-

A vinitus illis inditam innovationem. innovabitur itaque mundus non ut homini velut mundo amplius serviat, sed ut mundo æternaliter subsistente homo Creatori et renovatori ejus æternas gratias agat. Sed quia superius aliis in locis multa ad hunc pertinentia pertractavimus, idcirco eum velocius prævolamus, et ad alia discutienda festinamus. Non enim curamus iteratis sententiis vel verbis, vel multis auctoritatibus attractis paginam gravidare, sed ad majorem eorum quæ scribinus memoriæ confirmationem breviter et succincte singula pertransimus. Brevitate namque in spatio, et paucitate in numero memoria gaudet.

CAPUT II.

De civitate sancta Jerusalem cœlesti.

B « Et vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo, a Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo (Apoc. xxi). » Postquam superius posuit elementorum innovationem, subjungit deinceps sanctorum glorificationem. Et vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cœlo. Vidi, per spiritualem intelligentiam, civitatem, justorum videlicet collectionem immensam, sanctam, per justitiam. Jerusalem per visionem internæ pacis æternam; novam, quia a vetustate purgatam; descendentem de cœlo, quia quod juste vivit in tempore, quod bene vivit in æternitate, se totum habere perfecte cognoscit; a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo, quemadmodum enim missis muneribus a viro ad thorum viri præparatur sponsa, sic datis donis cœlestibus a Christo, virtutibus quoque, et operibus bonis ad cœlestem Christi copulam præparatur Ecclesia. Et quia dicit se vidisse innovationem elementorum et glorificationem justorum, ne hoc vel illud tam incognitum incredibile videretur, adducit ad confirmationem dicti testimonium sanctorum Patrum et testimonium ipsius Dei, ut utroque testimonio dictum confirmetur. Nam sequitur:

D *Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus erit cum eis eorum Deus.* Quid enim per thronum rectius accipimus, quam sanctos Patres animarum rectores, in quibus Deus residendo regnat, et inferiores pie ac juste gubernat? De quo throno vox exit, quia de sanctis Patribus promissio boni cœlestis ad nos usque procedit. Quæ vox jure dicitur magna, quia promittit bona immensa, bona æterna. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, potest intelligi evidens et manifestum divinitatis contubernium cum salvatis. Tabernaculum quippe Dei cum hominibus erit, quando se nobis, et nos sibi Divinitas in cœlesti patria sociabit. Et quia illa societas sive cohabitatio non transitoria, sed æterna erit, recte dicit: Et habitabit cum eis. Per hoc nimirum quod dicit habitabit, æternitatem societatis ac mansionis designavit. Cujus societatis vinculum adhuc declarat, cum subjungit: Et ipsi populus ejus erunt, et ipse

Deus erit cum eis eorum Deus. Ipsi nimirum populus eius erunt, illius laudem aeternaliter et unanimiter contumendo, et ipse erit eorum Deus, suam beatitudinem illis mirabiliter et ineffabiliter participando. Sed et diligenter est considerandum quod dicit, et ipse Deus erit cum eis eorum Deus. Nam et nunc est ipse Deus cum suis in mundo, sed nequaquam cum eis esse videtur quoad in hac mortalitate viventibus eorum manifeste visioni non revelatur. Sed tunc vere cum eis erit, quando se glorificatis illis revelata facie manifestabit. Erunt itaque populus eius, eum nunquam offendendo, et ipse erit cum eis eorum Deus, eos nunquam deserendo. Sed quia non quemadmodum videmus fieri in mundo ita erit et in caelo, ut videlicet bonis illis caelestibus summis et aeternis mala quaedam permisceantur, apte subditur :

Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quae prima abierunt. Habebunt ergo omne bonum absque omni malo. O quam dulcia sunt ista, et animum vehementer (si tamen illis intendat) ad se trahentia, et in se rapientia, et tractum raptumque suaviter debriantia! Erubescat igitur in vilibus delectari, qui sibi talia ac tanta bona noverit reservari. Contemnat post modicum velit nolit amittenda, quaerat post modicum si velit accipienda, sine sine possidenda, et sequitur : Et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, quae modo videlicet causis emergentibus oboriuntur per quas animus multipliciter exasperatur, et quod major minorque causa lacrymae tunc non erit, inferius declaratur. Major namque causa tunc non erit, quia mors non erit. Minor quoque causa non erit, quia luctus, clamor, dolor non erit. Mors non erit, quia nulla erit animae corporisque separatio. Luctus non erit, quia nulla erit charorum amissio, luctus quippe dicitur de amissione charorum. Clamor quoque non erit, quia nulla erit injuriae illatio. Dolor denique nullus erit, quia nemo dolebit de qualibet amissione. De quibus benedicuntur quae prima abierunt, quia quoad vita praesens quae sine peccato non est, agitur, etiam sanctos afficiunt, sed tunc ablato peccato ex quo procedunt, et cui succedunt penitus non erunt. Modo tamen sancti praedictis malis purgantur, qui ad ipsam beatitudinem futuram praeparantur. Damnandi vero etiam ejusmodi malis in hac vita graviter affliguntur, sed non ad praeparationem beatitudinis, sed ad damnationis initium pertinet, quod puniuntur. Sed, ne haec quae in sacra visione de elementorum innovatione et justorum glorificatione continentur insufficiens videretur attestatio humana, adjungitur auctoritas divina. Nam sequitur :

Et dixit, qui sedebat in throno. Ecce nova facio omnia. Non solum quippe thronus, id est, sanctorum doctorum coetus in quo Deus residendo regnat, sed et ipsa divinitas regnans hujus rei testimonium clamat. Si quis autem dixerit vocem illam de throno

quae processit (ubi dicitur : Ecce tabernaculum defecum hominibus, et habitabit cum illis), magis spectare ad glorificationem sanctorum, testimonium vero divinitatis ubi infertur, ecce nova facio omnia, referri ad innovationem elementorum, non erit incongruum : nam et hoc rationabiliter factum probatur, si res subtiliter perpendatur. Magis quippe constare videtur, et certius creditur, et frequentior auctoritas in sacra pagina reperitur de glorificatione justorum, quam de innovatione elementorum : quod ergo forsitan minus credibile posset videri, majori testimonio debebat et decebat confirmari. Et quoniam quae sanctis invisibiliter et spiritualiter ostenduntur, aliis minus prosunt nisi scribantur, recte nunc dicitur : *Et dixit : Scribe, quia haec verba fidelissima sunt et vera.* Ac si diceret : Quod tibi est ostensum, scripto commenda ad utilitatem aliorum, ut qui viderint legant, et legentes ad meliora proficiant. Et dignum est ut scribas, quia haec verba fidelissima sunt et vera. Fidelissima namque sunt, quia fideliter futura bona praenuntiant; vera, quia vere complebuntur cuncta quae clamant. Sequitur :

Et dixit mihi : Factum est. Ego sum alpha et omega, initium et finis. Ne quaereret quid post illam innovationem esset futurum dicitur nihil restare faciendum, sed cuncta esse completa quae ab initio fuerunt praedicta. Quorum omnium consummationem seipsum esse denuntiat, dicens : Ego sum alpha et omega, initium et finis. Quasi diceret : Sicut omnia per me habent originem, ita et per me habent consummationem. Ego vero existentia creavi, ego inveterata ut aeternaliter subsistant renovavi. Ego feci, ego refeci; feci in principio, refeci in fine. Et quia superius glorificationem justorum expressit, consequenter auditores ad ejus jucunditatem invitat, cum subjungit : *Ego sitiienti dabo de fonte aquae vitae gratis. Qui vicerit possidebit haec, et ero illi Deus, et ipse erit mihi filius.* Ego sitiienti dabo de fonte aquae vitae gratis, quia ego sum principium beatitudinis. Sitiienti : Bona caelestia sitit, qui ea totis praecordiis sitit et concupiscit. Deus quippe sitiienti de fonte aquae vitae dat, quia animam quae ad illum ardentem suspirat, caelestibus bonis minime fraudat. Gratis : Gratis etenim fons aquae vitae datur, quia per gratiam divinam supernae plenitudinis nobis bonum confertur. Non enim humana virtus illud promeretur, nisi illi gratia divina ad promerendum prius donetur. Qui vicerit, videlicet hostem antiquum, mundum, vitium, possidebit haec, quia pertinet ad bravium. Possidebit haec : quae? Quae oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quae praeparavit Deus diligentibus se (*Isa. LXIV; I Cor. II*), quae propter immensitatem nequeunt comprehendi, propter aeternitatem finire, propter bonitatem aestimari. O quam grandia sunt ista caelestium bonorum promissa, quae exsuperant omnem sensum, dulciora super mel et favum ! Et ero illi Deus, quemadmodum superius expositum est, et ipse mihi

erit filius, quod supra dictum est, populus. Sed, ne A mali vitii et sceleribus obvoluti, vel falsis orationibus quas plerumque fundunt, vel eleemosynis quas aliquando Ecclesiae vel pauperibus impendunt, vel alio quolibet modo ad caelestis boni participationem (nisi respiscant) aliquatenus se pertinere credant, penitus hoc in libro damnationi adji- ciuntur, et a consortio justorum dividuntur. Nam sequitur :

Timidis autem, et incredulis, et execratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatriis, et omnibus mendacibus pars erit in stagno ardenti igne, et sulphure quæ est mors secunda. Timidi sunt, qui timore poenarum fidem accipere fugiunt, vel acceptam relinquunt. Increduli sunt, qui futura bona minime credunt. Execrati sunt, qui occultæ spiri- tualis gratiæ participatione divino iudicio privantur, vel manifeste ecclesiastico more pro suis sceleribus excommunicantur. Homicidæ sunt, qui vel voluntatis pravitate, vel sermonis persuasione, vel ope- ris perpetratione, aliquem occidunt. Fornicatores sunt, qui vel carnis illecebris, vel hujus mundi de- lectionibus illicite se subjicere non erubescunt. Venefici sunt qui venenum malitiæ verbo, vel exem- plo crudeliter infundunt. Idololatræ sunt, qui re- lictio veræ divinitatis cultu per idololatriam se dæ- monibus subdunt. Mendaces sunt qui, relicto veritatis tramite, proximos fraudulentè fallunt. Legimus autem in quibusdam sanctorum verbis imperfectos pro mendacio quando sit ab eis eva- dendi causa periculi nequaquam damnari, sed ante C misericordem iudicem inter venialia deputari, per- fectos vero, si opus fuerit, veritatem quidem posse tacere, sed a verbo mendacii penitus cavere debere. His igitur supradictis, omnibus videlicet impiis pars erit in stagno ardenti igne et sulphure, quæ est mors secunda, non cum sanctis in sancta Je- rusalem caelesti, quæ est visio pacis æterna. Et quidem dixisse partem malos habituros in stagno ardenti ad veritatis declarationem suffecisset, sed adjecit igne, ut pondus infernalis conflagrationis expressius insinaret. Cujus quoque conflagrationis vim efficacius ostendit, dum, postquam dixerat igne, sulphure adjunxit, quod etiam ait malos in stagno ardenti partem habituros alios plus, alios D minus designavit passuros. Sed et diligenter pen- sandum esse videtur, quod hic ubi mali damnandi describuntur, octo eorum species, videlicet timidi, increduli, execrati, homicidæ, fornicatores, vene- fici, idololatræ, mendaces designantur; ut per ta- lem numerum a justis, qui octo beatitudinibus di- tabuntur prorsus alieni et exsortes ostendantur. Jerusalem igitur nova, universitas justorum re- novata, quæ de cælo descendit, quia a Deo gratiam justificationis se habere recognoscit, tabernaculum Dei cum hominibus, et habitatio ejus cum eis, evi- dens et æterna societas illius cum glorificatis; abs- tertio lacrymarum, oblatio malorum.

CAPUT III.

De ostensione Agni sancto theologo per angelum facta.

« Et venit unus de septem angelis habentibus phialas septem plenas plagis novissimis, et locutus est mecum dicens: Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni. Et sustulit me in spiritu in montem magnum et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem novam de cælo descenden- tem a Deo, habentem claritatem Dei (Apoc. xxi.) » Unus de septem angelis intelligitur universitas prædicatorum unanimis in fide, et ministerio prædicationis. Qui videlicet dicitur de septem habentibus phialas plenas plagis novissimis, quia sancti prædicatores quemadmodum malis prædicunt divi- nam ukionem, ita bonis prænuntiant justitiæ retri- butionem, et sanctæ universalis Ecclesiae glorifica- tionem. Unde et recte nunc dicitur: Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni. Sed mirum videretur quod angelus sancto theologo se hic sic sponsam uxorem Agni ostendere promisit, quam ipse san- ctus se vidisse paulo ante descripsit: in præcedenti quippe capitulo dixit: Et vidi civitatem sanctam Jerusalem novam descendentem de cælo, a Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo. Quid est ergo quod illi promisit ostendere, quam se dixerat jam vidisse, nisi quod jam magna quidem viderat, sed adhuc tamen valde majora visurus erat? Lique- nimirum in sequentibus ubi sanctæ civitatis murum portas, angulos, mensuram, fundamenta et alia multa illius gloriosa sacramenta multiformiter et pulchre describit, ea quæ jam viderat valde æsti- manda parva ad illorum mirabilem comparisonem quæ restabant videnda. Ait ergo: Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni. Quasi diceret: Magna quidem sunt quæ de futuro sanctorum statu vi- disti, sed eleva et dilata mentem, quia de eodem statu ipsorum visurus est mira quæ nondum vidisti. Ipsa vero sancta mater Ecclesia et sponsa et uxor pariter dicitur: sponsa, quia caelesti sponso Christo spirituali dilectione copulatur, uxor, quia per ejus gratiam ad multorum filiorum procreationem secu- datur. Et sustulit me in spiritu, multo videlicet sublimius, quam fueram primus. In montem magnum et altum, quia magna erant, et alta, quæ mihi erant ostendenda. Magna, propter universam glo- rificandorum multitudinem, alta propter possidendi boni sublimitatem. Et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cælo, ostendit valde scilicet excellentius quam eam videram prius. A Deo habentem claritatem Dei: nemo enim a se habebit claritatem, quam in caelesti beatitudine possidebit, habentem claritatem Dei, quemadmo- dum ferrum, dum in ignem mittitur, in igne et ab igne coloratur, et ignis quidem speciem sumit, sed a se non habet quod accipit, ita sancta mater Ec- clesia clarescet in beatitudine, æternæ divinitatis illustrata fulgore. Æstimet ergo qui potest, quanta, quamque jucunda concors et indissolubilis erit

creaturæ humanæ, Creatorisque unica conjunctio, ubi claritas, quam Creator habet per plenitudinem, creaturæ dabitur per plenitudinis participationem quam habet per naturam, huic dabitur habere per gratiam. Cujus claritatis gloriam expressius designat inferius ostendens quod illo lumine illustrabitur, quo dilectus filius patris ejusdem sponsæ gloriose sponsus secundum hominem assumptum glorificatur. Nam sequitur :

Lumen ejus simile lapidi pretioso. Lapis nimirum pretiosus recte dicitur Christus. Lapis, quia immortalitate indissolubilis, pretiosus, quia forma præ filiis hominum speciosus. Lumen ergo sanctæ civitatis supernæ simile describitur lapidi pretioso, quia sancta justorum universitas in futuro sæculo claritate divinitatis contemplatæ perlustrata similabitur Christo. Hæres facta Dei, cohæres autem Christi. Sancta itaque superna civitas claritatem habebit Dei ad similitudinem Christi, non tamen tantam quantam ille; quia, quemadmodum membra caput excellit, et sponsus sponsam dignitate præcedit, sic homo a Verbo assumptus, Verbo unitus, qui peccatum non fecit, in cujus ore non est dolus inventus, qui est omnibus sibi obtemperantibus causa salutis factus, gloria claritatis universis incomparabiliter eminebit. Sequitur :

Tanquam lapidi jaspidis, sicut crystallum jaspis viret, crystallum claret. Christus jaspis, Christus crystallus; Christus jaspis, quia executione paternæ voluntatis nequaquam deficiens immarcessibilis viruit, Christus crystallus, quia ex mortuis resurgens gloria immortalitatis clarus effulsit. Sanctæ igitur civitatis lumen simile erit lapidi pretioso, id est Christo, et tanquam lapidi jaspidis sicut crystallum, quia in cœlesti patria cum Christo virebit bono immarcessibilis æternitatis, et fulgebit dono indissolubilis immortalitatis. Septimus ergo angelus, prædicatorum ordo universus; sponsa Agni, Ecclesia Christi; claritas sponsæ, glorificatio Ecclesiæ; lumen simile pretioso lapidi, similitudo claritatis Christi. Similes enim ei erimus, quia videbimus eum sicuti est.

CAPUT IV.

De muro Hierusalem, et portis, et angulis, et fundamentis ejus.

Et habebat murum magnum, et altum habens portas duodecim, et in portis anguli duodecim, et nomina scripta quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel (*Apoc. xxi*). Descripto superius generaliter sanctæ civitatis statu futuro et gloria, progreditur ad quædam illius ornamenta singulariter describenda, ut quanto gloriosior demonstratur in singulis, tanto sublimius prædicetur et commendetur in universis. Et habebat murum magnum et altum. Per murum magnum convenienter accipimus Christum qui ipsam sanctam Hierusalem undique circumdat, et contra incursores demones, et praves homines, et vitia circumquaque nunc defensat. Qui bene quoque magnus et altus perhibetur, quia ma-

gnus est per incomprehensibilitatem immensitatis, et infinitatem æternitatis, et altus per exaltationem humanitatis, et sublimitatem majestatis, habens portas duodecim. Per portas vero sanctos apostolos intelligimus, per quorum fidem et doctrinam sanctam civitatem introimus. Quotquot enim hominum ad Christum convertuntur, per ipsorum eruditionem sanctam Hierusalem ingrediuntur. Et in portis anguli duodecim. Anguli sunt minores quique et imperfectiores, et meritis occultiores. Qui bene in portis esse dicuntur, quia in prædicatione et doctrina sanctorum apostolorum colliguntur. In muro nempe duodecim portæ, et in portis duodecim sunt anguli, quia in prædicatione Christi collecti sunt duodecim apostoli, et in prædicatione apostolica vita minores et meritis occultiores universi. Angelus namque occultum signat, et duodenarius universitatem figurat, constat etenim externario et quaternario alterutrum multiplicato, quorum ternarius propter sacramentum Trinitatis invisibilem, quaternarius vero propter quatuor elementa visibilem forma est. Sed et ut apostolos fidem Israeliticæ gentis atque justitiam in sua prædicatione doctrina et scriptis commendasse patenter ostendatur, apte subditur : Et nomina scripta quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. Recte etenim in portis duodecim tribuum Israel nomina scripta memorantur, quia eorum merita per ipsos apostolos in sacra pagina gloriosa fuisse prædicantur. Sequitur :

Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, ab austro portæ tres, ab occasu portæ tres. Per orientem justos, qui fuerunt in principio mundi; per aquilonem eos qui ex gentilitate a bonis quondam frigidi sunt conversi, convenienter accipere possumus. Per austrum vero antiquos justos Judæos futuri Salvatoris fide calentes. Per occasum illos qui in fine sæculi convertentur intelligimus. Ab oriente ergo, ab aquilone, austro et occasu portæ tres esse in civitate congrue narrantur; quia, quicumque ex prædictis gentibus salvantur, per sanctæ Trinitatis fidem in quatuor mundi partibus apostolica prædicatione divulgatam et confortatam justificantur: alibi introitus nullus patet, quia aliunde nemo salutem habet. Per fidem sanctæ Trinitatis etiam sancti antiqui introierunt, quanquam ipsius sacramentum ita revelatum sicut nos nunc non habuerunt. Et quia Redemptor noster ex patriarchis carnis originem traxit, bene sequitur : *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim.* Murum quippe duodecim fundamenta habere sacra visio revelavit, quia Salvator, qui suam Ecclesiam undique munit, ex genere patrum carnem assumpsit. Sequitur :

Et in ipsis duodecim nomina apostolorum et Agni. Mirum est. Superius in portis quas apostolos figurare diximus nomina duodecim tribuum Israel scripta legimus, hic id fundamentis in quibus duodecim patriarchas, vel ipsas tribus ex patriarchis progressas intelligimus, nomina duodecim apostolorum et

Agni scripta reperimus. Mira ergo et antiquorum et modernorum in una fide concordia. Nomina namque duodecim tribuum in apostolis, et nomina duodecim apostolorum scripta leguntur in duodecim tribubus sive patriarchis, quia apostoli fidem Patrum de redemptione generis humani completam prædicaverunt, et patres per apostolos prædicandam fideliter crediderunt. Sed et hoc diligenter est notandum, quod nomen Agni in fundamentis, non in portis legitur scriptum, quibus manifeste creditur exhibitum, sed in antiquis a quibus diu expectatum est exhibendum. Magna sunt ista beatæ civitatis sacramenta, et totius diligentis studio perscrutanda. Sed nos ex eis pauca perstringimus, et multam prudentiæ discutienda reservamus. Murus ergo Christus; portæ apostoli; anguli, sancti meritis occulti, vel etiam vita ab aliis remoti; oriens, homines primordiales; aquilo, gentiles; auster, Judæi; occasus, ultimi iusti; duodecim fundamenta, patres antiqui.

CAPUT V.

De mensura ejus.

« Et quid loquebatur mecum habebat mensuram, arundinem auream, ut metiretur civitatem et portas ejus et murum (*Apoc.*, *xxi*). » Mensura rerum differentiam significat meritum. Superius vidit civitatem munitam, et ornatam, hic edocetur attendere alios ab aliis in sancta civitate meritis differre. Et diligenter intuendum quod multa, quæ in descriptione sanctæ civitatis ponuntur, magis ad sanctorum præsentia merita, quam ad futura præmia spectare probantur. Quamvis namque intentio prophetiæ sit in hac visione supernum beatæ Hierusalem statum describere, quædam tamen magnifica de præsentibus ejus meritis non inconvenienter studet intimare, ut dum de sanctorum magnificis virtutibus erudimur, cœlestia eorum præmia sublimiter admiremur. Et qui loquebatur mecum habebat mensuram arundinem auream. Quid per arundinem auream aptius accipimus quam sacram Scripturam? Angelus enim habet arundinem auream, quia sanctus doctorum chorus ad erudendam plebem Dominicam missus habet Scripturam divinam, Dei sapientia quæ per aurum figuratur compositam, et fulgidam. Quæ scilicet Scriptura est arundo per sonum prædicationis, et aurea, per fulgorem divinæ cognitionis. Hanc angelus habens civitatem metitur, quia doctorum auctoritas eam fidelibus secundum uniuscujusque capacitatem, et mensuram dispensat, et quantum unusquisque secundum ipsam operetur, et proficiat studiose considerat. Et dum auditorum conatum, secundum suam doctrinam proficere videt de dilatione sanctæ civitatis mirabiliter, et multipliciter gaudet, et laborat in anteriora sermonis arundinem protendere, ut adhuc sanctum ædificium valeat dilatare. Ut metiretur civitatem, et portas ejus, et murum. Per civitatem quæ speciali nomine designatur, plebem accipimus inferiorem; per portas, sicut supra dictum est, apostolos, quorum doctrina alii ingrediuntur ad fidem;

A per murum, Christum, qui suos undique munit, et ab hostium incursu defendit. Angelus ergo metitur civitatem, dum doctorum sagacitas subjectæ plebis attendit possibilitatem, et secundum virtutem capacitatis adhibet verbum prædicationis, et adhibito verbo profectum operis considerat, ut quantum se in supernæ civitatis ædificium extendere possit patenter agnoscat. Portas etiam metitur, dum apostolicam doctrinam introitum civitatis cœlestis esse manifeste cunctis protestatur. Metitur denique secundum aliquid murum, dum nostrum Redemptorem et defensorem Jesum Christum, prædicat Deum et hominem verum. Sed et totius civitatis forma, et immobilis stabilitas perfectæ describitur, cum adjungitur :

B *Et civitas in quadro posita est. Longitudo ejus tanta est, quanta et latitudo. Quatuor sunt latera civitatis sanctæ, fides, spes, charitas, operatio. Quæ æqualia sunt; quia, quantum quisque credit, tantum sperat; quantum sperat, tantum diligit; quantum diligit, tantum operatur. In quadro igitur civitas posita est, robusta fide, longanimis spe, ampla charitate, efficax opere. Vel quadrum civitatis sunt quatuor principales virtutes in homine, prudentia scilicet, temperantia, fortitudo, justitia, quæ æquales esse debent in homine, nec alia aliam debet excedere. Et, ut minores quosque qui non speciali, aut singulari nomine velut murus portæ fundamenta ponuntur, sed generali videlicet civitatis vocabulo exprimentur; ut, inquam, ipsos minores quos etiam respectu perfectorum imperfectos vocamus sui gradus perfectione, et suæ perfectionis cumulo non carere demonstret; recte subjungit: Et mensus est civitatem de aurea arundine per stadia duodecim millia. Stadium est longitudo itineris, in quo curritur ut bravium acquiratur. Unde Apostolus: Nescitis quod hi qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium (1 Cor. vi). Duodenarius autem universitatem signat, millenarius vero perfectionem. Angelus itaque, et quemadmodum supradictum est, metitur civitatem, quoties solers doctorum prudentia minorum considerans capacitatem, et pro capacitate eis adhibet prædicationem, et diligenter attendit quantum per bonam conversationem extendatur in supernæ civitatis constructionem. Sed hæc mensura per stadia duodecim millia protendi recte perhibetur, ut et ipsos ad æternæ beatitudinis bravium tendere, et universos suæ perfectionis plenitudinem habere patenter ostendatur. Nam et, si perfectorum meritis nequeant coæquari, eos tamen non pigritantur perfecte secundum suam virtutem imitari. Alter: Angelus civitatem de aurea arundine per stadia duodecim millia metitur, quia doctorum auctoritas etiam minores ad bravium æternæ remunerationis currentes, apostolicam doctrinam ex verbis sacre Scripturæ perfecte secundum vires suas consummare attestatur. Duodenarius quippe apostolicam doctrinam significat, et millenarius perfectionem*

figuratur. Et ejusmodi quidem verba multis sensibus exponere possemus, quæ tamen causa brevitatis rapit tangenda judicamus. Sed quia superius ubi beata civitatis longitudinem, et latitudinem illius per quadrum descripsit, de altitudine ejus nihil dixit, longitudinem et latitudinem illius nunc repetens etiam altitudinem describit, dicens: *Longitudo, latitudo, et altitudo ejus æqualia sunt.* Longitudo, fides; altitudo, spes; latitudo, charitas. Quæ æqualia sunt; quia quantum quisque credit, tantum sperat; quantum sperat, tantum diligit. Nec mireris quod superius spes pro uno civitatis latere ponitur, et hic per eam ipsius altitudinem figuramus, quia una, et eadem res in sacro eloquio sæpe multis intellectibus servit. Unde et per spem quæ ad futura longanimiter expectanda protenditur, et superna concupiscenda sublimiter elevatur, adjuncta fide, charitate, bona actione cœlestis ædificii quadrata dispositio, superius convenienter ordinatur, et hic illius altitudo congrue figuratur. Superius denique ubi scriptum est, civitas in quadro posita est, dicimus fidem, et spem quæ ad futura extenduntur longitudinem, charitatem vero, et bonam actionem quæ ad proximum dextrorsum, et sinistrorsum distenduntur latitudinem perficere. Hic autem ubi additur longitudo, et altitudo, et latitudo ejus, æqualia sunt: solam fidem longitudinem, spem altitudinem charitatem latitudinem consummare. In quo mirabilis sacre Scripturæ virtus apparet, quod se earumdem rerum sensibus ad diversa significationis modum variare potest. Sequitur:

Ei mensus est muros ejus centum quaraaginta quatuor cubitorum; mensura hominis quæ est angeli. Superius dixit murum, hic dicit muros. Habet nimirum Hierusalem nostra murum, quia defensorem habet Christum; habet muros, quia habet munitores, doctores et rectores ecclesiasticos. Quorum mensura perfecte declaratur, cum dicitur: Et mensus est muros ejus centum quadraginta quatuor cubitorum mensura hominis est angeli. Centenarius significat perfectionem, quadragenarius qui ex quater decem consurgit, quatuor Evangeliorum et Decalogi completionem, quaternarius quatuor principalium virtutum exercitationem, cubitus operationem. Muri igitur Hierusalem centum quadraginta quatuor cubitos habent, quia sanctæ Ecclesiæ defensores perfecta operatione præcepta quatuor Evangeliorum atque Decalogum cum exercitatione quatuor principalium virtutum complent. Et hæc est hominis mensura, quia hæc est omnis justitia. Nec est vilis, nec contemnenda tanta talisque mensura. Per eam nimirum homo in se justificatur, per eam angelo socialiter cœquatur. Propterea dicitur mensura hominis quæ est angeli. Hæc etenim mensura hominis esse mensura angeli affirmatur, quia per hanc homo reparatus in mundo, angelo in celo sociatur. Loquens ergo cum sancto Joanne angelus, est sanctorum doctorum chorus; arundo aurea, Scriptura; civitatis quadratura, firma et immobilis

sanctæ Ecclesiæ constantia; duodecim millia stadia per quæ civitas est mensurata, apostolica doctrina perfecte impleta a minori Ecclesia tendente ad præmia superna; muri civitatis, defensores ecclesiastici; mensura murorum, justitia defensorum Ecclesiasticorum in perfecta operatione evangelicorum et legalium præceptorum, et exercitatione quatuor principalium virtutum.

CAPUT VI.

De qualitate muri, et fundamentorum, et portarum ejus.

« Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide; ipsa vero civitas aurum mundum, similis vitro mundo (Apoc. XXI.) » Dixit superius se vidisse civitatem et murum, sive muros ejus, portas ejus, et fundamenta ejus, et hæc omnia inter se differre, et alia ab aliis distare. Hic vero exsequitur et ostendit qualis sit murus, qualis civitas, qualia fundamenta, quales portæ. Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide. Murus Christus; structura muri, conjunctio Verbi et hominis assumpti. Quæ recte dicitur esse ex lapide jaspide, quia firmiter et indissolubiliter permanent in unitate personæ. Quæ etiam structura non ex quocunque lapide perlibetur esse, sed ex jaspide, qui virescit, quia Christus virorem nobis inmarcessibilis æternitatis repromittit. Ipsa vero civitas aurum mundum similis vitro mundo. Superius monstratum est nomine civitatis minorem Ecclesiam figurari. Est itaque civitas aurum mundum similis vitro mundo, quia sancta Ecclesia etiam in suis minoribus electis velut aurum rutilat fulgore divinæ cognitionis, et lucet sicut vitrum puritate confessionis. Vitrum nullas in se sordescit et sancta electorum simplicitas sua peccata majoribus pure revelat, utrumque vero et aurum et virum mundum dicitur, ut utriusque virtutis puritas et perfectio designetur. Sequitur:

Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum jaspis, secundum saphirus, tertium chalcœdonius, quartum smaragdus, quintum sardonius, sextum sardus, septimum chrysolithus, octavum beryllus, nonum topazium, decimum chrysoprasus, undecimum hyacinthus, duodecimum amethystus. Post murum et civitatem, ad fundamenta muri procedit, et eorum pulchritudine sub figura prædictorum lapidum multiformiter describit. Dicimus autem per fundamenta muri duodecim patriarchas, vel potius alios sanctos Veteris Testamenti qui per patriarchas figurantur significari, qui vere omni lapide pretioso ornati sunt, quia et suis temporibus omni genere virtutum firmiter effulserunt, et post se imitatores ipsarum virtutum reliquerunt. Ipsi sunt ergo fundamenta muri, ipsi lapides pretiosi, quia et ex eorum genere sumpsit Christus carnem, et ipsi claruerunt per multiplicem virtutum fulgorem. Quas etiam virtutes per ordinem sub figura pretiosorum lapidum describit, et earum pulchritudinem mirabiliter ostendit. Fundamentum primum jaspis, id est in fundamento primus ponitur jaspis, qui, quia virescit, omnium bo-

norum virens germen signat fidem. Sapphirus, quia caelo sereno similis est, coelestium bonorum signat spem. Chalcedonius, quia quasi palleus ignis lucernæ lucet, signat charitatem. Smaragdus, quia et ipse viret, virentem bonæ actionis exprimit inchoationem. Sardonius, quia inferius nigrescit, humilitatem. Sardius, qui rubet, passionem. Chrysolithus, qui scintillas emicat ardentis, miraculorum designat operationem. Beryllus qui manum tenentis urit, designat in proximo ex bono exemplo justitiæ accensionem. Topazius, aurei et ætherei coloris, omnibus gemmis pretiosior, designat contemplationem. Chrysoprasus viridis, desiderium figurat nunquam marcescentis æternitatis. Hyacinthus qui cum aere mutatur, cum sereno serenus, cum nubilo nubilus, virtutem fraternæ condescensionis. Amethystus purpureus, dignitatem regni cœlestis. Qui omnes designato ordine disponuntur, quia sanctorum virtutes non confuse, sed ordinate esse, et pulchre dispositæ cognoscuntur. Si quis autem predictorum lapidum dispositionem voluerit subtilius considerare, non minimam doctrinam in ea poterit invenire. Primus etenim ponitur jaspis, qui significat fidem, quia fides omnium principium est et origo virtutum. Secundus ponitur sapphirus, qui significat spem, quia spes secundum locum habet post fidem. Tertius chalcedonius, qui significat charitatem; additur, quia tertio loco trium principalium virtutum charitas ordinatur. Quartus est smaragdus, qui significat boni operis virentem inchoationem, quia justum est ut qui fide, spe, charitate pollet, in fructum eas boni operis proferre labore. Quintus est sardonius sive sardonix, qui per suæ partis inferioris nigredinem exprimit humilitatem, quia congruum est ut qui bonum opus proferre laborat non superbire, sed magis humiliari contendat. Sextus sardius, qui sanguineo colore signat passionem; quia, qui tribus primis virtutibus nitet, qui bonum cum humilitate operatur, necesse est ut multa adversa multoties patiat. Septimus est chrysolithus, quia scintillas emittit, et claritatem miraculorum exprimit, quia qui pro Christo mala patitur, virtute miraculorum nonnunquam clarificatur. Octavus est beryllus, qui manum se tenentis urit, quia talis ac tantus homo non solum sibi proficit, sed et alios multoties ad justitiam accendit. Nonus est topazius aurei, et ætherei coloris, qui signat bonorum coelestium contemplationem, quia qui supradictis bonis decoratur, quod cœlestia bona contemplanda merito sublimiter elevatur. Decimus est chrysoprasus, qui per virorem desiderium signat virentis æternitatis, quia justus postquam æterna gaudia per contemplationem conspicit, ad hæc possidenda totis desideriis inardescit. Undecimus est hyacinthus, qui cum aere mutatur, per quem virtus fraternæ condescensionis figuratur, quia nimirum misericordiæ, et compassionis visceribus abundat quisquis contemplatæ æternitatis desideriis flagrat. Duodecimus sequitur amethystus, qui purpureo colore regiam dignitatem

A designat, quia qui supradictis bonis enitescit, potenter semetipsum, et alios regere novit, et ad supernæ dignitatis bravium pertingere votis omnibus concupiscit. Recte ergo supradicti lapides tali ordine disponuntur, quia sanctorum virtutes per eos designatæ succedenter sibi, sicut monstratum est, apte connectuntur. Sunt et aliæ proprietates sive colores quæ prædictis gemmis incesse probantur, quibus omnibus sanctorum merita multiformiter figurantur. Sed nos ista sub brevitate transcurramus, ut non studioso lectori in legendo fastidium aliqua prolixitate generemus. Sancti itaque patriarchæ, vel quilibet alii sancti Veteris Testamenti ex ipsis procreati, per ipsos signati; ipsi, inquam, sunt fundamenta muri, ipsi lapides pretiosi. Ipsi sunt fundamenta muri, quia ex ipsis sumpsit Christus carnis originem. Ipsi sunt lapides, per sacre fidei firmitatem, ipsi sunt pretiosi, per justitiæ claritatem. Et ut eandem fidei firmitatem, et justitiæ claritatem apostolos, et apostolorum imitatores habuisse demonstraretur, apte subditur: *Et duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas*, id est in unaquaque porta duodecim margaritæ. Et singulæ portæ erant ex singulis margaritis. Portæ sunt apostoli, quia per ipsorum doctrinam habemus ingressum regni, in quibus singulis duodecim margaritæ esse referuntur, quia ex quatuor partibus mundi ad fidem sanctæ Trinitatis per apostolorum duodenariam doctrinam, eorum in fide et justitiæ sequaces colliguntur. In singulis quippe portis duodecim sunt margaritæ, quia per salutiferam apostolorum doctrinam, per quatuor climata mundi ad unam sanctam et individuam Trinitatem, per credulitatis fidem diversæ fidelium animæ eorundem apostolorum imitatores sunt collectæ. Quæ idcirco in portis esse dicuntur, quia per sanctorum apostolorum doctrinam sanctam civitatem ingrediuntur. Et hoc est quod dicitur: *Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt per singulas*. Per portas etenim sunt margaritæ, quia per apostolorum doctrinam salvantur fideles animæ, per fidem firmæ, per justitiam lucidæ. Et quia nisi ipsi sancti apostoli margaritæ essent, alios margaritas facere vel continere nec possent nec deberent, recte additur: *Et singulæ portæ erant ex singulis margaritis*. Ex singulis nimirum margaritis singulæ portæ sunt, quia sancti apostoli in semetipsis fide firmi exstiterunt, et fulgore justitiæ longe lateque claruerunt. Fulgent itaque fundamenta muri, et portæ civitatis ex semetipsis fulgent et ex iustis sibi margaritis, quia patriarchæ et apostoli in se fulgent per propriam virtutem, et in suis sequacibus fulgent per ejusdem virtutis imitationem. Et magnum quidem ac laude dignum est aliquem in semetipso tantum dono boni cœlestis micare, sed valde laudabilius est etiam in proximis per ejusdem boni transfusionem coruscare. Sequitur:

Et plateæ civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum. Plateæ civitatis sunt sancti iuste-

riores, rebus mundanis laxius, remissius et licentius utentes. Qui et si plateæ sunt per laxiorem viuentium remissionem, recti tamen sunt per bonam intentionem, quia, quamvis eos aliquantulum humiliet, et distendat necessitas vitæ presentis, rectitudo tamen dirigit bonæ intentionis. Qui bene dicuntur aurum mundum, quia tanquam aurum mundum luce claritatis intime flagrant, et tanquam vitrum perlucidum, quia nullas in se sordium maculas celant, aurum ergo sunt per flammam intus ardentis claritatis, tanquam vitrum perlucidum, per puritatem foras procedentis, et patentis confessionis. Cum igitur tanta sit pulchritudo minorum et inferiorum, quis æstimare poterit pulchritudinem majorum et superiorum? Postquam denique in præcedentibus qualitatis muri fundamentorum, portarum sanctæ civitatis sanctus theologus perfecte descripsit, ad ejusdem civitatis quædam futura, et æterna bona, per remotionem, et privationem temporalium insinuanda procedit. Unde sequitur :

Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. Et civitas non eget sole, neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminabit eam, et lucerna ejus Agnus est. Templum in ea non vidit, quia hic solummodo locus oblationis et orationis est, quæ ibi locum non habebunt. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus, id est omnimoda sanctificatio, et totius petitionis permanens exhibitio : sed subtiliter est notandum quod fere ubique cum divinitate humanitatem nomine Agni commemorat, ut utraque natura in Redemptore diligatur, et utrique communis et unita gratia referatur. Et civitas non eget, id est non egebit sole neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei, claritas scilicet sanctæ Trinitatis illuminabit eam. Et lucerna ejus Agnus est, humanitas videlicet continens Deitatem ad aliorum illuminationem. Nunc itaque eget sancta civitas lumine solis, et lunæ, et cæteris multis quæ illi modo sunt necessaria, quæ si tunc ibi essent ubi ipsa erit, essent superflua. Erunt tamen sol et luna, et lucebunt multo clarius quam modo, ad laudem et gloriam illius qui talia potuit creare, et creata in meliorem statum renovare. Sequitur :

Et ambulabunt gentes in lumine ejus, et reges terræ offerent gloriam suam et honorem in illam. Per gentes recte intelliguntur subjecti, per reges prælati. Gentes ergo in lumine ejus ambulabunt, quia electi quique qui, nunc pro amore patriæ cœlestis majoribus subjiciuntur, tunc in æterna illius claritate libere gaudebunt. Aliiter : In lumine ejus ambulabunt quia futuram illius claritatem modo sperando, ad illam sub stadio vitæ presentis totis nisibus laborabunt. Et non tantum gentes, id est subjecti, verum etiam reges terræ, id est prælati, qui non tantum se, sed et alios regunt in hac terrenitate afferent ad similitudinem victorum, qui spolia in suas urbes ferunt; afferent, inquam, gloriam suam et honorem, gloriam, quæ est propria bona conscien-

tia, et honorem exhibitum sibi a subjecta familia ; hæc afferent in illam, quando in fine mundi, in die judicii, in resurrectione universali, cum sibi commissis habitationem ingredientur supernam. Istis etenim et aliis innumeris bonis sancta cœlestis civitas ditabitur et decorabitur, quia ad illius pulchritudinem et ornatum transferetur totum quod nunc unusquisque justus operatur. Sequitur :

Et portæ ejus non claudentur per diem. Nox enim non erit illic. Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum faciens abominationem et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ et Agni. Omnia ista ad futuram beatæ civitatis statum, non ad præsentem spectare probantur. Et portæ ejus non claudentur per diem. Hic clauduntur portæ civitatis Hierusalem, quando vel prædicatio juste subtrahitur, vel aliquis pro culpa sua ab introitu Ecclesiæ arcetur. Quod tunc penitus non erit, quia nec ista, nec illa deinceps locum habebit. Quare autem portas ejus non dixerit etiam per noctem non claudendas, sicut ait non esse claudendas per diem, ipse declarat, dicens: Nox enim non erit illic, non enim illic erit nox ista temporis, ubi micabit æternaliter immensus fulgor Deitatis. Sed etsi secundum intelligentiam spirituales accipiamus noctem, certe non erit illic nox ulla, quia nec culpa erit, nec pœna. O quam clara, quam solemnitas erit dies illa quam faciet Dominus, dies illa nostri doloris terminus ! Quis illius deificam claritatem possit nunc, vel sensu comprehendere, vel verbo declarare, quæ tunc erit in cœlo, cum, aere purificato, lunam tunc tanquam solem, solem vero legamus septempliciter quam septem dies fulsurum in mundo ? Cum igitur tantam claritatem visibilium et corporalium luminarium tunc futuram et fulsuram æstimemus in hac fabrica mundana, quis valeat immensæ et æternæ Deitatis splendorem adhuc in hujus vitæ cæcitate positus comprehendere, quo tunc perlustrabitur civitas illa superna ? Fide ergo credamus quod comprehendere sensu non sufficimus, ut vel sic ad contemplandam illam claritatem quandoque perveniamus. Civitatis denique supernæ mirabile bonum latius adhuc describitur, cum adjungitur : Et afferent gloriam et honorem gentium in illam. Supradicti nempe reges, sancti videlicet prælati, afferent gloriam et honorem gentium in illam, id est ipsas gentes testimonio bonæ conscientie interius gloriosas, exhibitione boni operis exterius honorandas, in illam, quando finito mundi termino unusquisque bonus rector gentem sibi modo commissam inducet in supernæ habitationis mansionem æternam. Sed quia bonis intrantibus ad beatitudinem, mali foris relinquuntur ad damnationem, congrue subditur : Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum, etiam per consensum tantum in cogitatione, vel faciens abominationem in actione, et mendacium in locutione. Modo intrat immundus in mundo, malus cum bono, mendax cum veridico. Tunc nequaquam intrabit quicumque se

modo male vivendo corrumpit. Soli etenim tunc intrabunt qui modo recta sequendo divina præcepta custodiunt. Unde et dicitur: Nisi qui scripti sunt in libro vitæ et Agni. In libro nimirum vitæ illi soli scripti sunt, qui per gratiam ad gloriam pertingunt. Qui liber vitæ Agni dicitur esse, quia bonum cælestis quod divinitas iustis tribuendum prædestinavit, humanitas dispensabit. Murus ergo Christus; fundamenta muri, patriarchæ; portæ civitatis, apostoli; lapides, virtutes; splendor lapidum, exemplum virtutum; plateæ civitatis, inferiores sancti licentius utentes rebus mundanis; aurum, fulgor charitatis; vitrum, puritas confessionis.

CAPUT VII.

De fluvio aquæ vivæ, et ligno vitæ, et fructu ejus.

Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ splendidum tanquam crystallum procedentem a sede Dei et Agni. In medio plateæ ejus ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. Et folia ligni ad sanitatem gentium (Apoc. xii). Pulcherrimam esse civitatem supernam superius, murum sive muros ejus, portas, angulos, fundamenta, longitudinem quoque, et latitudinem, et altitudinem illius describendo demonstravit, nunc in hoc capitulo quibus quantisque, et in præsentis statu, et in futuro sit referta consequenter ostendit. Et ostendit mihi angelus (scilicet qui mecum loquebatur) fluvium aquæ vivæ, splendidum tanquam crystallum procedentem a sede Dei, et Agni. Fluvius est gratia Spiritus sancti, cujus impetus ketificat civitatem Dei. Quæ recte fluvio comparatur, quia singulas generationes rigando post unam in alteram fluit, et si aliquando aliquibus subtracta angustetur, aliis tamen participando per aliquos fluere nunquam desinit. Quæ etiam bene assimilatur aquæ vivæ, quia aqua reficit; vivæ, quia nunquam deficit. Aquæ, quia abluit; vivæ, quia semper fluit. Quæ est quoque tanquam crystallum splendidum, quia in his quos illustrando irrigat, velut splendens crystallum micat. Quæ denique a sede Dei, et Agni procedere congrue dicitur, quia a perfectis Ecclesiæ, et doctis rectoribus in quibus Deus resistendo regnat, et alios juste gubernat, quotidie derivata ministratur. In medio plateæ ejus, id est civitatis ex utraque parte fluminis lignum vitæ. Per plateam diximus superius inferiores significari, quibus licet rebus mundanis liberius uti; qui, quemadmodum inferiores sunt in mundo, ita inferiores erunt in cælo. Sicut inferiores sunt in merito, ita in præmio; unusquisque enim propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Quandiu vero in hac vita sumus, citra fluvium sumus, quia gratia desuper datur per quam genus humanum justificatur. Qui autem jam per primam stolam glorificati sunt, ultra fluvium sunt, quia jam perfecte justificati non indigent justificari; quibus etiam ipsum Conditorum facie ad faciem jam datum est contemplari. Lignum quoque vitæ est Christus; quia, quibus semetipsum cibum

tribuit, vitam in perpetua immortalitate custodit, afferens fructus duodecim. Per duodecim denique fructus, duodenariam accipimus sanctorum apostolorum doctrinam. Lignum vero vitæ est in medio plateæ civitatis, ex utraque parte fluvii afferens fructus duodecim, quia Christus omnibus electis non solum majoribus, sed et minoribus et in mundo, et in cælo semetipsum refectorem tribuit, quam videlicet refectorem apostolica auctoritas in mundo ad justitiam, in cælo exhiberi ad gloriam prædicavit. Reficit enim Christus suos in mundo, corporis et sanguinis sui participatione, reficit eos in cælo perpetua divinitatis et humanitatis suæ contemplatione. Ex utraque ergo parte fluminis lignum vitæ profert fructum citra justitiæ, ultra gloriæ. Citra quippe pascendo facit justos, ultra pascendo facit beatos. Qui hic fructu justitiæ non reficitur, illic fructu gloriæ non saturatur. Et ut Christum suos incessanter pascere cognoscamus, recte subditur: Per singulos menses reddens fructum. Per singulos etenim menses lignum vitæ fructum reddit, quia Christus electos suos continue, et sine omni intermissione in mundo, et in cælo pascit. Et folia ligni ad sanitatem gentium. Folia ligni præcepta Christi. Protegunt et ornant folia, protegunt et ornant præcepta. Quæ videlicet præcepta bene dicuntur esse ad sanitatem gentium; quia si, auxiliante gratia, impleantur, justificationem operantur animarum. Qui enim justificatur, ipse sanatur. Sed ut denique civitatem sanctam in statu futuro circa quam maxime versatur scriptoris intentio non dubitemus ab omni malo liberam, omni bono repletam consequenter adiungit:

Et omne maledictum non erit amplius, sed sedes Dei, et Agni in illa erit. Et servi ejus servient ei, et videbunt faciem ejus, et nomen ejus in frontibus eorum. Et nox ultra non erit, et non egebunt lumine lucerne, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit eos, et regnabunt in sæcula sæculorum.

Omne quippe bonum quanto minus a præsentis malo liberatur, tanto amplius a suo, perfectione sui minuitur. Ut ergo civitatis supernæ bonum perfectum consummatumque in statu cælesti ostendatur, in his verbis quæ proposita sunt, a malo libera, bono repleta demonstratur. In hoc etenim quod dicitur omne maledictum non erit amplius declaratur a malo libera, in his vero quæ sequuntur, bonis referta. Omne maledictum non erit, quia non erit culpa, non erit pœna. Sedes autem Dei et Agni in illa erit, quia sancta et individua Trinitas, et Verbo conjuncta humanitas in illo residendo sine fine regnabit. Et servi ejus, id est omnes electi, libere servient ei, non timore vel formidine sicut multoties modo, sed summa et perfecta dilectione, et securitate ejus laudem vocibus intimi amoris conclamando: Et videbunt faciem ejus immediate, non in ænigmate, quemadmodum nunc, sed sicuti est. Et nomen ejus erit (subaudi) scriptum in eis, quia vocabuntur filii Dei et Agni, et in frontibus eorum erit scriptum, id est in aperto, sicut manifeste con-

fessi sunt. Et nox ultra non erit, id est aliqua ignorantia, et non egebunt lumine lucernæ neque lamine solis, quia non egebunt ministerio minoris vel majoris luminis. Vel secundum spiritualem intelligentiam non egebunt lumine lucernæ neque lumine solis, quia non egebunt doctrina veteris vel novæ legis, vel doctrina cujuslibet mediocris vel summi doctoris. Causam quoque quare non egebunt subjungit, dicens: Quoniam Dominus Deus illuminabit illos, quod ad egere aliorum lumine penitus repugnat, quia Deus perfecte beatos illuminat, nec in eis illuminandum quidquam reservat. Et regnabunt, quia regnanti inhærebunt, in sæcula sæculorum, id est in æternum. Fluvius ergo est gratia spiritalis; ceterior pars, status vitæ præsentis; ulterior, status vitæ cœlestis; lignum vitæ, Christus; ex utraque parte fructus exhibitio, corporis et sanguinis Christi participatio in mundo, et divinitatis ejus et humanitatis contemplatio in cælo; folia ligni, præcepta Christi; sanitas gentium, justificatio animarum. Et bene post fructum de foliis addidit, quia nihil prodest corpus et sanguinem Christi sumere, nisi præcepta ipsius studeas adimplere. Et quidem cuncta quæ ad pulchritudinem et laudem sanctæ civitatis, imo omnia quæ ad totius prophetiæ libri hujus consummationem pertinent, in his quæ supra dicta sunt sufficienter exsecuta videntur. Nam quæ sequuntur ad libri commendationem, et ad audientis verba libri ipsius contestationem, ne quis scilicet apponere vel minuere quidquam in ipso præsumat, maxime spectare probantur.

CAPUT VIII.

De triplici commendatione libri hujus.

« Et dixit mihi: Hæc verba fidelissima sunt, et vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit angelum suum ostendere servis quæ oportet fieri cito (Apoc. xxi). » Et ecce venio velociter. Exsecutis superius cunctis quæ ad descriptionem gloriôsæ civitatis referri creduntur, ac potius omnibus quæ ad completionem prophetiæ libri hujus spectant in his quæ a principio libri usque huc continentur, consummatis, adjungit libri ipsius commendationem, eum roborans, et firmans auctoritate triplici auctoritate, videlicet angeli secum loquentis, et auctoritate sui, et auctoritate Christi. Et dixit mihi scilicet angelus qui mihi cætera ostendit. Hæc verba fidelissima sunt, et vera. Fidelissima, quia quæ credenda sunt fideliter ostendunt. Vera sunt, quia sine mendacio complebuntur cuncta quæ dicuntur. Et vere fidelissima, et vera, et omni fide suscipienda, quia etiam angelico ministerio manifestata. Unde et ipse angelus de semetipso dicit: Et Dominus Deus spirituum prophetarum, id est Dominus Deus qui dat spiritum prophetandi prophetis, misit angelum scilicet me, ostendere servis suis quæ oportet fieri cito, ostendere servis suis non Judæis incredulis, non sævis tyrannis, non superbis philosophis, quæ oportet fieri cito, quia cito sunt explenda, nec remanere possunt inexplenda. Et quod vere, et

cito sint consummanda cuncta quæ in hoc libro continentur probat, ipsum Christum introducendo loquentem, et festinationem sui adventus quo cuncta complebuntur attestantem. Nam subdit: *Ecce venio velociter.* Quia nimirum nequaquam tardabit venire, nequaquam tardabit quæ in adventu ipsius consummanda sunt adimplere. Quemadmodum vero in principio sic et in fine libri promissione beatitudinis captat benevolentiam auditorum, et invitat ad cœlestium sublimitatem præmiorum dicens: *Beatus qui custodit verba libri hujus.* Sed et valde commendabile est, quod dicit, qui custodit. Nihil etenim prodest ad cognitionem veritatis legendo vel audiendo pertingere, nisi bene vivendo totis viribus labores cognita custodire. Solus quippe ad beatitudinem pervenit, qui non solum per memoriam, sed et per vitam sacræ paginæ præcepta custodit. Cœlestis ergo libri hujus prophetia omnibus modis est credenda, quia angelico ministerio revelata, angelica auctoritate commendata, et omni studio, et intentione custodienda, quia promittit præmia æterna. Quæ non tantum attestazione commendatur angeli, verum et testimonio ipsius sancti theologi. Sequitur:

Et ego Joannes, qui audi et vidi hæc. Qui audi vi voces, vidi figuras. Ego Joannes, quasi diceret: Non tantum angelus, sed et ego Joannes vester magister, non quilibet hæreticus, vester amicus, non quilibet extraneus, ego cum ipso, et post ipsum angelum studeo vobis hanc prophetiam commendare, qui nihil falsum vobis soleo nuntiare. Sequitur:

Et postquam audissem et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Et dixit mihi: Vide ne feceris. Conservus tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum qui servant verba libri hujus. Deum adora. Mirum videtur quod sanctus Joannes ad pedes angeli iterum cecidit, et iterum eum adorare voluit, cum superius hoc ipsum facere voluerit, et statim ab angelo prohibitus sit. Sed quia sanctus ad cœlestia bona contemplanda, et majorem sanctæ civitatis gloriam secundum futurum statum ejus speculandam, valde sublimius in hac ultima visione quam prius elevatus fuerat, forte præ stupore et admiratione tantæ et supermundanæ pulchritudinis præmissa prohibitio a mente illius exciderat. Unde et hic apte subditur. Et postquam vidissem et audissem tam mirabilem videlicet, et incomparabilem sanctæ civitatis decorem ac jucunditatem, post admirationem stupefactus, et prioris prohibitionis oblitus cecidi ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc ostendebat. Vel certe iterum ante angelum cadens iterum eum adorare volens nobis per hanc iterationem innuit quantam humiliationem, quantam venerationem nostris prælatis quorum verbo vel ministerio gratia nobis spiritalis confertur debeamus exhibere, dum ipse angelum spiritalia, et cœlestia bona sibi demonstrantem etiam prohibitus voluit adorare.

Sed et ipsi sancti prælati dum eis caput inclinamus, non propter se, sed propter Deum volunt sibi exhiberi honorem hunc quo eos veneramur. Unde et bene angelus qui se adorare theologum prohibuit, post prohibitionem adjecit : Deum adora. Debemus ergo magna reverentia, et solertia nosmetipsos coram illis, qui nobis prælati sunt exemplo beati Joannis humiliare ; quia, dum eis inclinamur, non tam ipsos quam in ipsis Deum veneramur. Sed et ipsi apud se ex impenso honore non debent extolli, sed magis humiliari. Quod et angelus subtiliter innuit, ubi dicit : Conservus tuus sum, et fratrum tuorum. Ubi autem postquam dixit conservus tuus sum, et fratrum tuorum, adjecit, prophetarum, et eorum qui servant verba libri hujus, electos prædicatores, et prædicatoribus obedientes comprehendit, et distinxit. Ubi quippe dixit prophetarum, prædicatores expressit, ubi vero addidit, et eorum qui servant verba libri hujus, minores prædicatoribus obedientes designavit. Omnium itaque se recognovit conservum, quia omnes eundem habere novit Dominum. Quare vero angelus in Veteri Testamento se ab homine adorari sustinuit, sed in novo id ipsum fieri constanter prohibuit, jam superius reddidimus causam a sanctis Patribus declaratam, quia videlicet ab homine adorari recusavit, ex quo humanitatis nostræ naturam supra se in Redemptore mundi glorificatam vidit. Deum adora. Quasi diceret : Illi jam soli hunc exhibere debes honorem, cuius ego tecum supra me vereor, et veneror regnantem humanitatem. Ego nimirum a te adorari amodo non patior quia tuam naturam divinitati conregnantem contempler. Sequitur :

Ne signaveris verba prophetiæ hujus libri. Sed et hoc mirandum esse videtur, quia superius sanctus Joannes prophetiæ verba libri hujus signare jussus est, ubi scriptum est, signa, id est sigilla quæ locuta sunt septem tonitrua, noli ea scribere, id est noli ea absque figurarum velaminibus scribendo manifestare, et hoc in loco signare ea prohibetur ubi dicitur, ne signaveris verba libri prophetiæ hujus. Sed sciendum est quod sacræ Scripturæ verba, et secundum aliquid sunt signanda, et secundum aliquid non sunt signanda. Sunt quippe signanda, quia sunt inimicis occultanda, non sunt signanda, quia sunt amicis revelanda. Utrumque autem sanctus Joannes, et quod prohibitum, et quod præceptum sibi fuit cavuit, et observavit, qui et quædam per obscura figurarum velamina malis studuit occultare, et quædam vel absque figuris scribendo, vel per semetipsum figuras exponendo, et sic sub aliis velaminibus latentia mysteria fore quærenda subtiliter insinuando bonis curavit revelare. Sed quamvis sacræ Scripturæ mysteria obscuritatibus figurarum signentur ut bonos exerceant, malos lateant, nequaquam tamen ipsi mali de ignorantia sua habent excusationem, quia et manifestiora sacræ paginæ verba possunt intelligere, et si vellent vitia deserere, et virtutes exercere, possunt ad occultiora

quoque cognoscenda, adjuvante gratia Dei, pervenire. Causam autem quare eum prohibeat verba prophetiæ libri hujus signare, id est minus obscure scribendo penitus occultare, subdit, dicens : *Tempus enim prope est.* Tempus videlicet adventus Christi, ut factores beatificentur, contemptores condemnentur. Non est penitus occultandum, sed studiose propalandum, quod necessario est sciendum, opere complendum, quod certissime constat examinandum et remunerandum. Quod vero impii sacram prophetiam contemnunt, sed justii eam perficiunt declaratur, cum prophetantis voce subditur :

Qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus est, sordescat adhuc, et justus justitiam faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. Quasi diceret : Ne signaveris verba ista, sed ea aliis manifesta, quia tempus judicii prope est, quia ex eis impii damnabuntur, justii gloriabuntur. Sed scito quod cum utrisque eadem verba non designando manifestaveris, mali eadem contemnendo ex eis efficiuntur deteriores, et boni eadem perficiendo meliores. Sciendum est enim quod id quod hic dicitur qui nocet noceat adhuc, nequaquam optantis voce, sed prophetantis profertur, quemadmodum multis in locis sacræ paginæ similiter reperitur. Distinguit autem duo mala de malis quorum unum pertinet ad malitiam cordis, alterum ad luxuriam carnis : quod enim dicit, qui nocet noceat adhuc, pertinet ad malitiam ; quod vero subdit, qui in sordibus est, sordescat adhuc, ad luxuriam. Mali autem per utrumque vitium se aliquando tantum lædunt, aliquando etiam alios corrumpunt. Qui quanto longius per utriusque pravitatis propagationem extenduntur, tanto deteriores efficiuntur. Aliter : Quod dicit, qui nocet noceat adhuc, potest referri ad illa tam bonis per ipsos malos persecutionem ; quod vero dicit, qui in sordibus est, sordescat adhuc ad propriam eorum pravitatem. Nocere quippe aliquando, spectare videtur etiam ad alterum, sordescere magis ad semetipsum. De bonis etiam duo bona duobus supradictis malis contraria ponit, et ipsa eodem ordine disponit. Nam quod dicit, et justus justitiam faciat adhuc, contrarium est ad hoc quod supra ait, qui nocet noceat adhuc, et quod demum intulit, et sanctus sanctificetur adhuc, repugnat illi quod supra posuit, et qui in sordibus est sordescat adhuc, qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc, et justus justitiam faciat adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. Quasi dicat : Ex sacræ prophetiæ, et impii per cordis malitiam, et per carnis luxuriam in pejus pervertentur, et justii per justitiam cordis, et sanctimoniam carnis in melius convertentur. Illi alios persequendo, semetipsos polluendo sicut deteriores. Justii juste erga alios agendo, semetipsos sanctificando meliores. Prope autem suum adventum adesse, et justum et impium pro merito remunerandum patenter ostendit, cum subjungit :

Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere

unicuique secundum opera sua. Ubi nimirum ait : **A** *Ecce venio cito, prope esse significavit adventum suum.* Ubi addidit, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua, justum et impium denunciavit pro merito præmio remunerandum. Merces vero ista, et ejus est, et hominis est, ejus, quia eam distribuit, hominis, quia eam recipit. Quæ etiã recte cum ipso esse dicitur, quia ei potestas, et ipsi misericordia, unde bonus sanctificetur, malus condemnetur. Et ne alium suspicemur utriusque judicem, et remuneratorem ipsemet idipsum confirmat, dicens : *Ego sum α et ω , primus et novissimus, principium et finis.* Quasi diceret : *Revera ego veniam et judicabo, et remunerabo, et non alius, quia ego creavi per potentiam, et ego discernam per justitiam, ego dedi subsistendi originem, ego dabo meriti retributionem.* Sententia vero ista qua dicitur : *Ego sum α et ω ,* idcirco frequenter in hoc libro repetitur, ut ei fides firmior adhibeatur. In qua quidem verba sunt diversa, sed intelligentia dignoscitur una ; et quia superius dixit, qui nocet noceat adhuc, et qui in sordibus est sordescat adhuc, quod quidem grave atque terribile et quasi quædam imprecatio et maledictio peccanti, et sacræ locutionis modum non intelligenti forsitan videretur, et in desperationem facile præcipitaretur, ut ei idem verbum alleviatur, et si respicere voluerit spes illi recuperandæ salutis certissima reformetur, apte subditur : *Beati qui lavant stolas suas, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, et per portas intrent in civitatem.* **B** *Beati qui lavant stolas suas, id est corpora sua et opera post baptismum crimine polluta, ut sit potestas eorum in ligno vitæ, id est ut possint habere Christi veram participationem, et per portas, id est sanctorum fidem intrent in civitatem Hierusalem videlicet cœlestem.* Ac si diceret : *Pecatores si pœnitere volueris propter amarum verbum superius dictum, ne desperetis, quia etiam quemadmodum ad beatitudinem pertingunt qui post baptismum se immaculatos servant, ita et illi qui post culpam pollutas stolas mundissime lavant, quod si lavari contempseritis, civitatem sanctam non intrabitis.* Nam sequitur :

Foris canes et impudici, et venefici, et homicidæ, et idolis servientes, et omnis qui amat et facit mendacium, canes : canes sunt immundi et oblatrantes qui semetipsos quotidie sceleribus polluunt, et bene agentibus detractionibus oblatrare nihilominus præsumunt. Quod vero sequitur impudici, venefici, homicidæ, idolis servientes, omnis qui amat et facit mendacium, etiam ad litteram recte intelligitur. Nam hi quoque omnes fere foris esse describuntur, quia cum electis in superna civitate mansionem non sortiuntur. Sed et impudicos et alios qui ipsos in ordine sequuntur, etiam secundum spiritualem intelligentiam possumus exponere. Impudici quippe sunt, qui se non solum carnis petulantia, sed et alios quocunque crimine polluunt. Venefici sunt, qui vel pravo exemplo vel verbo alios peri-

muunt. Homicidæ sunt, qui vel voluntate, vel verbo, vel exemplo pravitatis proximos occidunt. Idolis servientes sunt, qui ea quæ dæmonibus placent perficiunt. Amat denique et facit mendacium, qui corde diligit et ore pronuntiat in quo proximum fallat. Isti itaque et cæteri reprobi universi qui per istos figurantur, ab introitu beatæ civitatis excluduntur, quia regnum Dei minime consequuntur. Quicumque ergo supernam Hierusalem intrare voluerit, vel se post acceptam gratiam immaculatum conservet, vel si se quocunque crimine pollutum noverit, pœnitentia cordis, confessione oris, lacrymarum, et bonorum operum satisfactione stolam suam diligenter mundare festinet. Sequitur : *Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis.* Postquam prophetiam suam commendavit auctoritate angeli et auctoritate sui, studet illam commendare auctoritate Christi ut triplici attestazione commendetur, et commendata altius apud auditores confirmetur. Dicitur ergo : *Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis hæc in Ecclesiis.* Jesus enim angelo, angelus Joanni, Joannes Ecclesiis sacrum mysterium revelavit.

Notandum est autem quod sanctus theologus non in Ecclesia sed in Ecclesiis dicit, propter videlicet Ecclesias Asiæ, quibus ipsum librum principaliter misit. In fine nempe libri sicut et in principio sermonem ad illos vertit, quibus eum præcipue direxit. Ego Jesus. Ac si diceret : Non solus angelus et Joannes vobis verba libri hujus inscriptione nominum suorum commendaverunt, sed et ego Jesus mei nominis adnotatione vobis ea commendo. Et quasi quis quæreret quis est iste Jesus? multi sunt enim antiquitus vocati Jesus, statim auctoritatem suam describendo qui Jesus ipse sit patenter innotescit. Nam subdit : *Ego sum radix et genus David, stella matutina et splendida.* Quasi aperte dicat : Dum quantum et qualis sim auditis, quæ dico certa fide credere debetis. Ego sum radix et genus David, stella matutina et splendida. Ego sum radix, creando, genus David, de ejus genere carnem sumendo. Ego sum stella, mundo lucem præbendo, splendida omnium sanctorum splendorem excedendo, matutina, futuræ, et æternæ diei immensam claritatem prædicendo. Ego igitur tantus talisque verba vobis prophetiæ hujus commendo qui etiam alia spiritualia bona vobis tribuo, qui et cœlestia et æterna promitto. Quæ eo majori fide a vobis debent credi, quod meo nomine, et auctoritate demonstrantur commendari. Quanta denique dilectione quanto desiderio et Christus et sancta universalis mater Ecclesia nostram salutem concupiscant, sub blanda vocatione declaratur, cum subditur :

Et sponsus et sponsa dicunt : Veni. Sponsus quippe, id est Christus, dicit per internam inspirationem, sponsa dicit per prædicationem illi videlicet qui prædestinatus est ad beatitudinem. Veni per fidem et bonam actionem, per conversionem et bonam conversationem. Sponsus et sponsa dicuntur,

quia nuptiarum gaudia promittunt. Et ne qui vocatur et audit ab aliorum vocatione sterilis existat, apte subditur : *Et qui audit, dicat : Veni.* Ille audit qui recte credit, et quod credit opere perficit. Iste talis auditor alios vocare præcipitur, ne lumen boni spiritualis sub modio taciturnitatis ejus abscondatur. Multi namque sunt qui de cœlestibus arcanis magna per scientiam capiunt, sed hæc aliis ministrare contemnunt. Isti ergo in hoc verbo reprehensibiles esse probantur, quia bonum, quod per eos aliis revelari debuisset, in ipsis occultatur. Sed ne is qui invitatur vel magnitudine peccatorum territus, vel aliqua pusillanimitate præpeditus ad superni boni plenitudinem venire pertimescat, ad ipsum corroborandum ut de eodem bono consequendo fiduciam sumat, bene additur : *Qui sinit, veniat* : qui sinit, id est qui conversionis habet voluntatem, veniat per conversionem, subaudis securus de venia, accipiat sacramenta, et gratis remittentur ei peccata. Quod etiam apertius innuitur, cum subditur : *Qui vult accipiat aquam vitæ gratis*, aquam vitæ, id est gratiam vivificantem, gratis, quia absque meritis humanis, in gratia quippe quæ prima datur meritum accipientis non optulatur, in gratia quæ jam bene operantis ut melius operetur confertur, meritum operantis et accipientis non excluditur. Humana nempe actio quemadmodum absque gratia inutilis est, ita cum gratia semper prodest. Primum igitur gratia nobis datur, quæ deinceps, merito nostro utrumque cooperante, nobis multiplicatur. Sed et si quis (ut multoties contigisse vel contingere posse creditur) per gratiam ad conversionem aspiret, si ipsam gratiam perfecto corde conceperit (quamvis morte præventus sacramentis, scilicet baptismo, vel communionem corporis et sanguinis Christi participare non possit) salvus est, quia cum gratia perire non potest. In fide etenim jam accepta virtus sacramentorum continetur, et in bona voluntate quæ intrinsecus fidem veram inseparabiliter semper comitatur, meritum bonorum operum completur. Gratis ergo aqua vitæ tribuitur, quia etiam absque omni merito operis pro sola bona voluntate salus credenti confertur. Qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. O quam pretiosa sunt ista supernæ dignationis oracula, omni pretio præferenda, omni acceptione digna, omni devotione accipienda, omni memoria retinenda, omni virtute promerenda ! Unusquisque ergo videat quanto qualique auditu illa percipiat, percepta custodiat ac perficiat. Triplici itaque auctoritate sanctus Joannes librum istum quemadmodum supra monstratum est commendat, et apud auditores commendando confirmat.

CAPUT IX.

Contestatio sancti Joannis ad audientem verba prophetiæ hujus.

« Contestor ego omni audienti verba prophetiæ libri hujus, si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis prophetiæ hujus, auferet

A Deus partem ejus de libro vitæ, et de civitate sancta de his quæ scripta sunt in libro isto (Apoc. xii). Erant in Asia quidam hæretici qui, ut melius suos errores fovere possent, facile aliquid in hoc libro vel apponerent vel minuerent. Ad eorum igitur præsumptionem refrægendam excommunicationis adjungit sententiam, et ostendit qua animadversioe dignus sit qui aliquid in eo addere vel auferre præsumit. Contestor ego, id est testis existo omni audienti verba prophetiæ libri hujus, ut scilicet sibi caveat, ne ipsum quoquo modo corrumpere præsumat. Si quis apposuerit ad hæc. Ille apponit qui mendacium adjungit. Ille vero minuit, qui aliquid ex his quæ in eo scripta sunt subtrahit, vel negando contradicit. Sed uterque excommunicationis gladio percutitur, quia alter malis multatur, alter bonis spoliatur. Et licet ex his duobus malis alterum alteri per sententiam pulchre attribuat, tamen utroque uterque percutitur, quia et his malis qui affigitur, bonis necesse est, prius denudetur, et qui bonis privatur, a malorum illatione liber manere non permittitur. Uterque igitur et apponens et minuens utroque malo, et bonorum privatione et malorum illatione multatur, quanvis secundum rationem et pulchritudinem sententiæ, hoc magis ad istum istud ad illum in descriptione referatur. Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas in libro isto scriptas, sive temporales, sive æternas. Si quis diminuerit, auferet Deus partem ejus de libro vitæ, ut non habeat partem scilicet in his quæ scripta sunt in eo, et de civitate sancta, ut non sit civis in ea, et de his quæ scripta sunt in libro isto, ut sit particeps bonorum quæ promittuntur in eo. Sequitur :

Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam. Venio cito. Amen. Veni, Domine Jesu. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Ne ipsius sancti Joannis testimonium de prædicta excommunicatione alicui insufficienter videatur, adducit testimonium Christi per quod idem affirmatur. Dicit ergo : Dicit qui testimonium perhibet istorum, scilicet Christus, qui cuncta quæ in hoc libro continentur attestatur. Etiam, quasi diceret : Si multi non creditis, credite testimonio veritatis. Etiam est adverbium affirmandi, quod cum subjungitur, id quod promissum est affirmatur. Venio cito. In fine libri adventus sui facit mentionem, ut semper de adventu ejus sit suspectus, ne unquam per aliquam securitatem inveniatur imparatus. Amen. Veni, Domine Jesu. Ista verba sunt sancti Joannis adventum Salvatoris affirmantis et orantis. Nam ubi verbo Dominico quod dicit, *venio cito*, lumen adjungit, ipsum venturum veraciter affirmat. Ubi vero dicit, *veni, Domine Jesu*, ipsum ut veniat exorat. In hoc vero quod Dominum rogat ut veniat, quam perfectus fuerit in charitate nobis demonstrat. Si enim Dominum in aliquo minus diligeret, depressus timore nequaquam eum rogaret ut veniret. Perfectus ergo in charitate exstitit, qui

cum ut veniret secure rogavit. Timor enim non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem. *Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.* More scribentium aliis sicut in principio libri his quibus scribit salutem optat, ita etiam eam in fine illis orat. Quam etiam omnibus deprecatur, ut videlicet patenter omnibus benevolus, nemini offensus ostendatur, ut scilicet ex ipsa benevolentia provocet ad meliora. Hanc autem visionem hic idcirco modo non recapitulamus, quia in sequenti capitulo in generali recapitulatione omnium visionum recapitulandam reservamus.

CAPUT X.

Generalis recapitulatio septem visionum.

Quia, charissime frater, disponente et adjuvante gratia Dei, propositi sermonis lætum tandem attingimus portum, placet in fine lectionis summam eorum quæ dicta sunt ad memoriam revocare, ut omnibus superioribus transmeatis, habeas in littore brevem omnium recapitulationem, quasi speculum in quo totius præcedentis operis materiam formamque possis contemplari. Liber iste in fine totius sacræ paginæ quæ in canone continetur positus, quasi cacumen et finalis summitas esse videtur arboris ab imis ad alta consurgentis. Sancta quippe Scriptura recte arbori comparatur, quæ in sua doctrina et exhortatione ab infimis ad summa sublevaratur. Quasi etenim in terram radicem figit, ubi in principio sui de rebus visibilibus et transitoriis ait, dicens: *In principio creavit Deus cælum et terram (Gen. 1).* Deinde secundum progressum temporis quanto magis per oracula prophetarum ad cælestia speranda et quærenda instruit, tanto magis ad altiora surgit. In evangelica vero doctrina quanto sublimius et clarius summa prænuntiat, tanto vicinius cælestibus appropinquat. In hoc denique libro amico Christi Joanni evangelistæ cælitus revelato, et maxime in fine ipsius libri quasi comam super cælum extulit, ubi futurum statum sanctorum et sanctæ cælestis Hierusalem pulchram, jucundam, æternamque ædificationem et mansionem perfecte et manifeste describit. Et licet librum istum post Evangelium attollamus, ac in ipso sacram Scripturam ad modum arboris in cælum propter supradictam causam cacumen extulisse dicamus, nequaquam in hoc evangelicæ sublimitati derogamus, vel illam deprimimus, imo magis exaltamus, quia librum istum ab evangelista editum non solum evangelium esse credimus, sed in evangelica doctrina quemadmodum ultimam, ita summum locum obtinere judicamus. Sanctus itaque Joannes apostolus et evangelista prophetiam libri hujus per revelationem divinam accepit, et per septem visiones distinctam ad utilitatem fidelium ex divino præcepto conscripsit. In cujus prima visione post titulum et salutationem apparentis sibi similitudinis descriptionem, episcopos septem Ecclesiarum sibi principaliter commissarum alloquitur. Et episcopum Ephesi, et episcopum Pergami, et episcopum

A Thyatiræ primum de bono laudat, deinde de malo increpat. Episcopum Smyrnæ, et episcopum Philadelphicæ de bono tantum laudat. Episcopum denique Sardis et Laodiceæ de malo solummodo increpat. Et ita sibi principaliter commissis primum diligenter instructis, ad reliquas visiones describendas progreditur: in quibus universalis Ecclesiæ sacramentum latius et sublimius continetur. Unde et in principio secundæ visionis ascendere jubetur, ut majora esse visurus ostendatur. In secunda itaque visione primum humanæ redemptionis sacramentum esse in Christo completum demonstrat, ac deinde sub ordine septem sigillorum secundum progressum temporis usque in finem mundi tumultuante persecutione divinæ promissionis oraculum de humana justificatione compleri denuntiat. Et sub eorundem apertione sigillorum ea quæ in sacra Scriptura figuris velantur occulta, sanctis doctoribus revelari declarat. Sanctis etenim doctoribus ea quæ in sacra pagina continentur occulta, primum per divinam gratiam aperiuntur, quæ postmodum sive per ipsos, sive per alios populis manifeste prædicantur. Unde apte post apertionem sigillorum quæ in secunda visione continentur, et per quam cælestium oraculorum reseratio designatur, in tertia visione distributio tubarum describitur, per quam eorundem oraculorum revelata cognitio mundo manifeste prædicata figuratur. Omne nimirum datum optimum, et omne donum perfectum, quod a Patre luminum descendit: primum paucis videlicet majoribus, id est prælatis et doctoribus revelatur, quia ab ipsis deinde multis, cunctis scilicet Ecclesiæ fidelibus communiter prædicatur. Apertio igitur sigillorum quæ in secunda visione libri hujus continetur, mysteriorum exprimit revelationem, collatio tubarum quæ in tertia sequitur, eorundem mysteriorum profert prædicationem. Sed, quia boni cognitio vel ejus prædicatio nihil prodest, nisi bona actio sequatur, bene post sigilla et tubas de muliere parturiente in quarta visione subjungitur, qua sanctæ labor Ecclesiæ, ut bonum auditum in fructum bonæ actionis producat, declaratur. In his etiam tribus visionibus cum exhibitione vel acceptione trium prædictorum bonorum turbo persecutionum describitur, quia bonum in præsentī vita sine occurso mali nec acquiritur, nec possidetur. Bonum autem spiritualis gratiæ quod ab electis actioni mancipatur, a reprobis contemnitur, sed iste eorum contemptus ab omnipotente Deo graviter vindicatur, dum eorum universitas aut temporalī tribulatione affligitur, aut æterna damnatione punitur. Unde rectissime in quinta visione temporalis afflictio eorum sub effusione phialarum iracundiæ Dei, et in sexta sub typo subversæ et submersæ Babylonis æterna eorum damnatio designatur, ubi in mundo transitoria, inferno permanens vindicta contemptoribus reddi demonstratur. Sed quemadmodum impii pro culpa damnantur, ita justī pro justitia beatificantur. Quapropter descripta malo-

rum damnatione in sexta visione, in septima consequenter de glorificatione bonorum agitur, ut sicut reprobis stipendium mortis, ita electis præmium beatitudinis dari patenter ostendatur. Diligenter etiam intuendum in his descriptionibus visionum, quod videlicet secunda et tertia, quarta et quinta visio extenduntur ordine narrationis ab exordio Ecclesiæ nascentis usque in finem temporis. Sexta vero visio, et septima magis agunt de statu æternitatis, sexta visione sub nomine Babylonis malorum damnationem, septima sub nomine Hierusalem justorum glorificationem continente. Istæ sunt duæ civitates, una diaboli, altera Dei, ab initio dissidentes, nunquam inter se pacem habentes. Istæ sunt duæ mulieres, quarum altera superius legitur amicta sole, altera super bestiam coccineam sedere. Collectio namque malorum et universitas bonorum, civitates sunt, et mulieres sunt: civitates, quia numerosa civium suorum multitudine ditantur, mulieres, quia suis viris, Babylon diabolo, Hierusalem Christo copulatæ ad multiplicem prolem secundantur. Quemadmodum itaque sexta visio describit malorum damnationem, ita et septima bonorum glorificationem, primum describens elementorum innovationem, deinde sanctorum glorificationem. Agit autem de ipsa sanctorum glorificatione, describens sanctam Hierusalem supernam, et clarita-

tem ejus, et muros ejus, portas ejus, angulos ejus, fundamenta ejus, mensuram ejus, et plateas ejus, et alia multa bona cœlestia ejus. Sanctus denique theologus librum istum triplici commendatione confirmat, et illum qui ex ipso aliquid auferre, vel illi aliquid apponere præsumperit, gravissima animadversione feriendum denuntiat. Propterea vero sacra visio primum ponit innovationem elementorum, deinde glorificationem justorum, ut ex visibilibus ad invisibilia conscendamus, et ex pulchritudine elementorum, qualis sit futura beatitudo justorum, quantum possibile est perpendamus, quale videlicet sit illud bonum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se. Cujus magnitudinis laudem melius tacemus, quia illam prædicare sicut debemus et vellemus non valemus. Et de sacra prophetia libri Apocalypsis quiescimus, ut mentem per diversarum rerum cogitationem dispersam, ad semetipsam deinceps colligamus. Quod autem in his quæ scripsimus minus bene diximus nobis imputamus. Si quod vero digne diximus, illud dono Dei fideliter ascribendum judicamus, qui dat omnibus affluenter, et non impropert, qui nec loco capitur, nec tempore mutatur, immensus et æternus, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

RICHARDI SANCTI VICTORIS OPERUM PARS SECUNDA.

THEOLOGICA.

DE TRINITATE LIBRI SEX.

PROLOGUS.

Justus meus ex fide vivit (Rom. 1; Habac. 1), C amet de quo nil boni spe et? Per fidem igitur promovemur ad spem, et per spem proficimus ad charitatem. Quidquid autem habuero, si charitatem non habuero, nihil mihi prodest. Quis autem sit fructus charitatis, audis ab ore Veritatis: *Si quis diligit me diligitur a Patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei me ipsum* (Joan. xiv). Ex dilectione itaque manifestatio, et ex manifestatione contemplatio, et ex contemplatione cognitio. Cum autem Christus apparuerit vita nostra, tunc et nos apparebimus cum ipso in gloria, et tunc similes ei erimus, quia videmus